

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Theodore Dreiser

İngilizceden Çeviren: Nihal Yeğınobalı

İNSANLIK SUÇU 3

ayrık kitap

Ayrıksı Kitap: 13

Kurgu: 12

Bana öyle bir kitap verin ki klasik bir eser olarak tarihe götürsün beni: 3

Özgün Adı: An American Tragedy

Kitap Adı: İnsanlık Suçu 3

Dizi Adı: İnsanlık Suçu

Yazar: Theodore Dreiser

İngilizceden Çeviren: Nihal Yeğinobalı

Editör: Yusuf Yıldız

Kapak / Sayfa Tasarım: Alla Özabat

Baskı: Dörtel Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Zafer Mahallesi 147. Sokak 9-13 A Esenyurt-İstanbul

Tel: 0 212 565 11 66

Matbaa Sertifika No: 40970

1. Baskı: Mart 2020, 1000 Adet

ISBN: 978-605-06972-2-3

© Ayrıksı Kitap, 2020

**Bu yapıtın çeviri yayım hakkı Nihal Yeğinobalı'nın temsilcisi Telif Hakları
ONK Ajans Ltd. Şti.'den devralınmıştır.**

**Tüm hakları saklıdır. Tarutım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının
yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.**

Ayrıksı Kitap

Yayıncı Sertifika No: 42978

Küçükbakkalköy Mah. Flora Residence

No: 1 Kat: 28 Ataşehir-İstanbul

bilgi@ayriksi.com / www.ayriksi.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://fantey.org>

Theodore Dreiser

İnsanlık Suçu

3. Kitap

İngilizceden Çeviren: Nihal Yeğınobalı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <http://rantey.org>

ÜÇÜNCÜ KİTAP

üneyde Üç Mil Koyu denilen köyün en kuzey çizgisinden Kanada sınırına dayanan, kuzeye doğru da yetmiş yetmiş beş kilometre uzanan Cataraqui ilçesindeyiz. Bu ilçe doğuda Senaschet ve Indian göllerinden, batıda Rock ve Scarf ırmaklarına kadar uzanır ve genişliği elli kilometreye yaklaşır. Çoğu yerde ıssız orman ve göllerle kaplı olmakla birlikte yer yer Koontz, Çimenli Göl, Yukarı Wallace, Boz Göl gibi köylerle bezenmiştir. On beş binlik ilçe nüfusunun iki bini, ilçe merkezi olan Bridgeburg'da yaşar. Kasabanın ortasındaki alanda da eski ama güzel bir yapı olan, saatli kubbesine güvercinler konup kalkan Adliye binası bulunur. Kasaba çarşısının dört ana sokağı bu yapıya çıkar.

Temmuzun dokuzuna rastlayan cuma günü, bu yapının kuzeydoğu köşesindeki odasında, Sorgu Yargıcı Fred Heit'ı buluyoruz: Mormon tarikatının büyüklerini andıran kırışmış kestane rengi bıyıklarıyla, iri yarı, geniş omuzlu bir adam. Yüzü, elleri ve ayakları da yapısı gibi iri. Göbeği dersiniz o da öyle.

Bu anlatacağımız şeylerin geçtiği öğleden sonra saat iki buçuk sularında Fred Heit, postayla ürün gönderen bir

firmanın kataloğunu tembel tembel karıştırarak karısının kendisi ve beş çocuğu için ısmarlamak istediğı giyim eşyalarının fiyatlarını hesaplamaya çalışıyordu.

Telefonun zırlıtısı hesaplarını yarıda kesti.

“Evet, ben Fred Heit. Kim dediniz? Büyük Balıkçıl’dan Wallace Upham mı? Evet, evet, buyur, Wallace, konuş... Genç bir çift mi boğulmuş? Anlıyorum. Bir dakika bekle...”

Fred yanında duran Earl Newcomb adındaki sekreterine dönerek, “Not al, Earl,” dedi. Sonra telefona geri dönerek, “Tamam, Wallace, anlat bakalım. Tamam. Kadının cesedi bulundu ama kocasının ki ortada yok... Evet... gölün kuzey kıyılarında sandal devrilmiş... Evet... astarsız bir hasır şapka... Evet... Kadının ağzında ve göz çevresinde morluklar var... Pardösüsüyle şapkası handa kalmış... evet? Bir cebinden mektup mu çıktı dedin? Kime yazılmış? Bayan Titus Alden, Biltz, Mimico ilçesi... Tamam... Gölde hâlâ kocasının cesedini arıyorlar, öyle mi? Hiçbir ize rastlanamadı ha? Tamam, Wallace...”

“Wallace, bak şimdi, kızın pardösüsüyle şapkasına kimse el sürmesin. Olduğu yerde kalsın. Dur bakayım, şimdi saat iki buçuk. Ben dört treniyle gelirim. Hanın aracı treni karşılamaya çıkıyor, değil mi? Tamam; ben o trenle geliyorum... Sonra, Wallace, cesedin çıkarıldığını gören kim varsa hepsinin adını yazsan iyi olur. Ne dedin? Suyun derinliği en azından yedi metre var, öyle mi? Tamam... Küreklerden birinin ucuna bir eşarp takılmış... Kahverengi...

evet... Hepsi bu mu? Tamam? Şimdi her şeyi olduğu gibi saklasınlar, Wallace; ben geliyorum. Anladım, Wallace. Sağ ol kardeşim, hoşça kal."

Bay Heit telefonun ahizesini ağır ağır yerine bıraktı ve gene ağır ağır ceviz renkli, geniş sandalyesinden kalktı. Bıyıklarını sıvazlayarak hem sekreteri, hem dosya yazmanı hem de yardımcısı olan genç adamı süzdü.

"Hepsini yazdın ya, Earl?"

"Evet, efendim."

"Hadi, şapkanla pardösünü al, sen de benimle geliyorsun. Tren 3.10'da kalkıyor, yetişelim. Celp kâğıtlarını yolda hazırlarsın. On beş yirmi tane al yanına, ne olur ne olmaz. Oraya gidince ortalıkta rastladığın görgü tanıklarının da adlarını yazarsın. Ama önce bizim hanıma bir telefon et de bu akşam yemeğe gelmeyeceğimi bildir. Geç döneceğimi söyle. Yarın sabaha bile kalabiliriz. Bu işlerin altından ne çıkacağı pek kestirilemez. Her şeyi hesaplamalı!"

Heit köşedeki vestiyerden aldığı geniş kenarlı yumuşak hasır şapkayı başına geçirdiği zaman gözleri daha da patlak olup çıktı sanki, gür bıyıkları daha bir gürleşmiş gibi oldu.

"Ben bir dakika şerifin odasına uğrayacağım, Earl. Sen de *Cumhuriyet*'le *Demokrat* gazetelerine telefon açıp haberi bildirirsen iyi olur. Yoksa gücenirler. İstasyonda buluşuruz."

Hantal yürüyüşüyle dışarı çıktı.

On dokuz yaşlarında, ince uzun, kıvrıkcık, dağınık saçlı, ciddi bir genç olan Earl Newcomb da bir demet celp kâğıdını cebine yerleştirirken Bayan Heit'in telefon numarasını çevirdi. Gazetelere de telefon ettikten sonra başına belki iki numara büyük olan mavi şeritli hasır şapkasını aldı, telaşla dışarı çıktı.

Koridorda, savcı odasının açık kapısı önünde, yörenin ünlü savcısı Orville W. Mason'ın sekreteriyle karşılaştı. Yaşlı bir kadın olan Zillah Saunders adındaki sekreter her zaman çok daha yavaş ve ölçülü olan Earl Newcomb'un telaşını görünce, "Hayrola, Earl? Bir şey mi var?" diye sordu. "Nedir bu acelen?"

"Büyük Balıkçıl'da bir çift boğulmuş diye duyduk. Belki bir suç ögesi vardır. Bay Heit'la birlikte gidiyoruz. 3.10 tre-nine yetişmemiz gerekiyor da."

"Kim haber verdi? Buralardan birileri mi?"

"Daha bilmiyoruz ama sanmam. Kızın cebinde Mimico ilçesi Biltz'de birine yazılmış bir mektup bulmuşlar. Döndüğümde anlatırım sana. Ya da telefon ederim."

"Aman yarabbi, suç ögesi varsa Bay Mason'ı ilgilendirir, değil mi?"

"Elbette. Öyle bir şey varsa ben ya da Bay Heit ona telefonla bildiririz. Bizim çocukları görürsen burada olmadığını söyler misin? Zillah'cığım, ne olur sonra anneme de bir telefon ediver. Benim hiç vaktim yok."

"Tamam, anneni de ararım, Earl."

“Teşekkür ederim.”

Olağan, hatta sıkıcı sayılabilecek iş yaşantısındaki bu ilginç gelişmenin verdiği heyecanla genç adam adliye merdivenlerinden aşağı neşeli hatta hevesli adımlarla koşarak indi.

II

orgu Yargıcı Heit ve yardımcısının elde ettiği bilgiler hem şaşırtıcı hem de düşündürücüydü. Sandal sefasına çıkan yakışıklı gençle güzel karısından haber alınamaması üzerine, han sahibinin öncülüğünde sabahın erken saatlerinde aramaya çıkılmış, Ay Koyu'nda yapılan aramada devrilmiş haldeki sandal ve haber alınamayan çiftte ait olduğu tahmin edilen şapka ve eşarp bulunmuş. Bunun üzerine handa çalışanlar, rehber ve meraklı müşteriler, ucu çengelli uzun sopalarla suya dalarak kayıp çifti aramaya koyulmuşlar. Rehber Sim Shoop'la hancının kaybolan çiftten "güzel ve mutlu çifte kumrular" diye söz etmeleri köylülerde üzüntüyle karışık bir ilgi uyandırmıştı. Bir de bu kadar durgun ve açık bir havada böyle bir kazanın nasıl olabildiğine kimse anlam veremiyordu.

En heyecan yaratan olay ise tam öğle saatinde, dalış yapanlardan John Pole'un Roberta'yı bulup su yüzüne çıkarması oldu. Roberta'nın cesedi çengele eteğinin ucundan takılmış sürükleniyordu ve dudaklarıyla burnunun çevresinde, sağ gözünün üstünde ve altında morluklar olduğu hemen göze çarpıyordu. Bunu görenleri anında kuşku sar-

dı. Zaten John Pole kızı daha ilk gördüğünde, "Vah, zavalılık! Kuş gibi de hafif!" diye bağırdı. "Suya nasıl batmış, ona şaşarım!"

Sonra eğilerek kızı kucakladı ve üzerinden sular akan cansız gövdeyi sandala çıkardı. Yanındakilerin uyarısı üzerine öbür dalgıçlar da hemen yaklaştılar. John Pole kızın yüzüne yapışmış olan uzun, gür, kestane renkli saçları çekerek, "Vay anasını, Joe! Şuraya bak be!" diye ekledi. "Yavrucağa bir şeyle vurulmuş sanki! Bak şuraya, Joe!"

Çok geçmeden sandallarıyla onları çevirmiş olan köylüler, balıkçılar ve han müşterileri de Roberta'nın yüzündeki morluklara bakıyorlardı.

Daha Roberta'nın cesedini taşıyanlar gölbaşındaki kayıkhaneye ulaşmadan, dalgıçlar erkeğin cesedini aramak üzere yeniden göle daldılar. Bu esnada çevredekiler duydukları kuşkuyu dile getirmeye başlamışlardı bile:

"Valla, o morluklar biraz garip, ne dersin? Dünkü gibi bir günde sandalın devrilmesi de garip ya... Adamın dipte olup olmadığını çok geçmeden anlarız..."

Saatler süren aramalar hiç sonuç vermeyince, adamın gölün dibinde olmadığı konusundaki şüpheler kesin bir inanca dönüşmeye başladı.

Clyde'la Roberta'yı Gun Lodge istasyonundan göle getirmiş olan rehberin hancıyla yaptığı konuşma da şu noktaları ortaya çıkarmıştı: 1) Boğulan kız çantasını Gun Lodge istasyonunda bıraktığı halde yanında olan ve kendini Clif-

ford Golden olarak tanıtılan adam çantasını yanına almıştı. 2) Adamın Çimenli Göl'de verdiği adla Büyük Balıkçıl Gölü'nde verdiği ad arasında şüphe uyandırıcı bir fark vardı. İki hancı defterlerindeki "Carl Graham" ve "Clifford Golden" imzalarını karşılaştırmışlar, imzaların ve imzayı atan kişilerin benzerliğini saptamışlardı. 3) Kayıp adam Büyük Balıkçıl Gölü'ne gelirken rehber o gün çevrenin kalabalık olup olmadığını da sormuştu.

Bunun üzerine kuşklar daha da kesinleşerek bu işin bir cinayet olduğu inancı doğdu. Hemen herkes bu kanıdaydı.

Böylece Sorgu Yargıcı Heit köye gelir gelmez, bu orman adamlarının ortada bir cinayet olduğuna kesinlikle inandıklarını öğrendi. Üzüntülü, öfkeli bir heyecanla çalkalandıklarını gördü. Adına Clifford Golden ya da Carl Graham diyen genç erkeğin boğulmuş olduğuna hiç ama hiç inanmıyorlardı. Fred Heit kimliği belirsiz kızın cesedine baktığı zaman, onun gençlik ve güzelliğinin yanı sıra çevresindeki kuşku havasının da etkisiyle içi bir tuhaf burkuldu.

Daha kötüsü, hancının odasına çekilip de kızın cebinden çıkan mektubu okuyunca köylülerin karanlık ve sarsılmaz inancını o da benimser gibi oldu.

Çimenli Göl, N.Y. 8 Temmuz

Biricik anneciğim,

Onunla birlikteyiz ve evlenmeye gidiyoruz ama bunu senden başka kimse bilmemeli. Ne olur mektubumu baba-

ma, hatta hiç kimseye gösterme çünkü şimdilik her şeyi gizli tutuyoruz. Bunun nedenini sana Noel'de anlatmış-tım. Sakın üzülme, bana soru da sorma. Kimseye de bir şey söyleme. Ama hiç kimseye. İstersen yalnızca benden haber aldığımı, iyi olduğumu söylersin. Babamın içi rahat etsin ama hiçbir şeyden haberi olmasın istiyorum. Emily ile Tom ve Gifford da öyle. Anlıyorsun, değil mi? Seni sevgiyle kucaklar ve öperim canım anneciğim.

Seni seven kızın,

Bert.

Ek: Benden yeniden haber alıncaya kadar bu sır ara-mızda kalmalı.

Mektup kâğıdıyla zarfın üstünde de Çimenli Göl Hanı'nın damgası vardı. Mektup iki gencin bu handa Bay ve Bayan Carl Graham adı altında geçirdikleri gecenin sabahında yazılmıştı.

Ah, şu genç kızların başıboşluğu!

Öyle ya, bu iki gencin, daha evlenmeden handa karı koca gibi kaldıkları anlaşılıyordu. Mektubu okurken Fred Heit'in içi bir fena oldu çünkü kendisinin de canı gibi sev-diği kızları vardı.

Derken aklına bir şey geldi. Dört yılda bir yapılan ilçe yönetimi seçimleri bu kasımdaydı ve bu yıl öteki seçim-lerin yanı sıra, görev süresi altı yıl olan bir baş yargıç da seçilecekti. Fred Heit bu göreve yakın dostu, kendisini her zaman için kollamış olan Savcı Mason'ın seçilmesini isti-

yordu. İki dönem görev yapmış olan Mason'ın üçüncü bir kez seçilme hakkı yoktu ve eğer baş yargıçlığı kazanamazsa siyaset sahnesinden çekilmek zorunda kalacaktı.

Ama şimdi (Fred Heit'in kurnaz kafası işlemeye başlamıştı), şu boğulma olayı sayesinde Savcı Mason dikkati kendi üzerine çekip halkın iyice gözüne girebilir ve kasım ayındaki seçimde baş yargıçlığı alabilirdi. Savcı Mason, Fred Heit'ı her zaman gözetmiş olan bir dosttu. Hem böyle bir zafer, partilerinin durumunu da sağlamlaştırırdı. Neden olmasın?

Heit orada kararını verdi. Bu mektupla ilgili hiçbir soruyu yanıtlamayacaktı. Çünkü bu mektup yoluyla olayın sırrının kolayca çözülebileceği ve bu sırrı çözenin olağanüstü bir siyasal başarı kazanacağı anlaşılıyordu. Heit aynı zamanda yardımcısı Earl Newcomb'la rehber Sim Shoop'u Gun Lodge'daki istasyona göndererek, oradaki bavulun, kendisinden ya da Savcı'dan başka hiç kimseye teslim edilmemesini emretti.

Oradan tam Biltz'e telefon ederek Alden adında birilerinin bulunup bulunmadığını sormak üzereyken dışarda bir patırtı koptu. İçeriye iki yetişkin erkekle bir oğlan çocuğu girdi. O yörenin ormanlarında avcılık yapan bu kişiler ona bilgi getirmişlerdi, hem de çok önemli bilgiler!

Köylülerin anlattıklarına göre, Roberta'nın boğulduğu günün akşamı saat beş sularında Üç Mil Koyu'ndan yola çıkarak on beş kilometre kadar kuzeye düşen Büyük Ba-

lıkçıl Gölü'ne doğru giderken gece saat dokuz sularında, gölün güney kıyısına aşağı yukarı beş kilometre kadar yaklaştıkları sırada, ormanda genç bir adama rastlamışlar. Onun Büyük Balıkçıl Gölü'nün kıyısındaki handan Üç Mil Koyu'na doğru giden bir turist olduğunu düşünmüşler. Şık ve çok iyi giyimli bir gençmiş. Başında bir hasır şapka, elinde çanta varmış. Köylüler, sabah erkenden Üç Mil Koyu'na bir tren olduğuna göre, onun bu yolu neden yayan yürüdüğünü merak etmişler. Sonra genç adamın onlarla karşılaşınca o kadar irkilmesine de şaşırmışlar. Daha doğrusu yabancı, onları görünce irkilmek bir yana, gerisin geriye dönecekmişçesine dehşete düşmüş gibi yerinden fırlamış. Ay çok parlak olduğundan ellerindeki fener iyice kısıkmiş ve orman hayvanlarının en ufak bir kıpırtısına bile kulak kabartan avcılara yaraşır biçimde, usul usul yürüyorlarmış. Gene de bu adamın onları görünce kırk metre havaya sıçrayıp çalıların arasına gizlenmek istercesine dört bir yanına bakınmasını garipsemişler doğrusu.

Her neyse, feneri taşıyan Bud Brunig, ışığı yüzüne doğru tutunca yabancı genç biraz kendini toparlar gibi olmuş. Onların merhabalarına merhabayla karşılık vererek, "Üç Mil Koyu'na daha ne kadar var?" diye sormuş.

Onlar da, "Sekiz dokuz kilometre kadar," diye yanıtlamışlar.

Sonra yabancı kendi yoluna gitmiş, onlar da (bu rastlantıyı konuşarak) kendi yollarına...

Bu gencin tanımı rehberle iki han sahibinin verdikleri tanıma tıpatıp uyduğundan, gölde boğulan kimliği belirsiz kızın yanındaki erkeğin o olduğu artık açık seçik ortada sayılırdı.

Earl Newcomb hemen Üç Mil Koyu'ndaki hana telefon ederek bu gizemli adamın orada görülüp görülmediğini sordu. Görülmemiştir. Üç köylünün dışında onu hiç gören olmamıştır. Duman olup havaya uçmuştu sanki.

Yalnız akşama doğru, bu tanıma uymakla birlikte başında hasır şapka yerine kasket olan bir gencin, kazadan sonraki sabah Üç Mil Koyu ile Sharon arasında işleyen Cygnus adlı küçük göl vapuruna bindiği öğrenildi. Bundan sonra izi gene yoklara karışmış gibiydi. Şimdilik Sharon'da böyle bir kişinin gelişini ya da gidişini anımsayan hiç kimse çıkmamıştır. Vapurun kaptanı bile, sonradan verdiği ifadede, bu yolcuya pek dikkat etmediğini söyledi. O sabah vapurda olan on dört yolcudan hiçbirini tam olarak anımsayamıyordu. Gelgelelim, Büyük Balıkçıl Gölü'nün sakinlerinde yavaş yavaş yerleşen inanca göre bu yabancı genç kim olursa olsun, su katılmadık bir canavardı. Olayı bilen herkesin, bu haini bir an önce bulup yakalamak için duyduğu istek iki kat, üç kat büyümüş, alevlenmişti şimdi. Alçak şeytan! Katil! Ve bu içler acısı trajedinin ardında en korkuncundan bir suç yattığı haberi göl başından çevreye ve çevre gazeteslerine, ağızdan ağıza, telefon ve telgrafla yayılmaya başlamıştı.

III

Resmi görevlerini şimdilik tamamlamış olan Sor-gu Yargıcı Heit, göl treniyle kasabasına döner-ken, bundan sonra ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Bu işler acısı olayın soruşturmasında bundan sonra ataca-ğı adım ne olmalıydı? Çünkü Roberta'yı öyle cansız yatar görmek Heit'in gerçekten içine dokunmuştu. Kızın öyle gencecik, masum bir güzelliği vardı ki! Sudan ağırlaşmış gövdesine yapışan o mavi tayyörü, göğsünde katlanmış duran o minnacık elleri, hâlâ ıslak olan o sıcak kahverengi saçları... Onun yaşarkenki canlılığını ve ateşini yansıtır gi-biydi. Kızın görünüşünde öyle tertemiz bir tatlılık vardı ki cinayet sözcüğüyle bağdaştırılamıyordu.

Öte yandan Bay Heit şimdi ne yapması gerektiğine karar vermeliydi; ya Biltz'e giderek mektupta adı geçen Bayan Alden'e kızının ölümünü haber verip yanındaki adamın kim olduğunu öğrenmeye çalışacaktı ya da önce Bridgeburg'daki savcılığa giderek dostu Mason'a olayı anlatıp bu felaket haberi o huzurlu yuvaya iletme görevini onun omuzlarına yükleyecekti.

Siyasal durumları da dikkate almak gerekiyordu. Kendisi bu işi tek başına yürütüp takdir edilmeyi bilirdi elbette

ama o esas olarak partisinin genel durumunu düşünmek zorundaydı. Partisinin bu sonbaharda yapılacak seçimde güçlü bir adayının bulunması parti listesi için iyi olurdu. Ve işte şimdi de ellerine bulunmaz bir fırsat geçmişti.

Önce Savcı Mason'a gitmek daha akıllıca bir hareket olacaktı. Böylelikle Bay Heit yakın dostuna mesleğinin en büyük şansını kazandırmış olacaktı.

Bridgeburg'a bu kararlılıkla varan Bay Heit, dosdoğru Savcılık Odası'nın yolunu tuttu. O hantal cüssesiyle savcının karşısına heyecanla oturdu. Sorgu yargıcının davranışından, önemli bir şeyler döndüğünün kokusunu anında alan Savcı Mason da hemen dikkat kesilerek Bay Heit'in karşısına oturdu.

Savcı Mason kısa boylu, sırtı ve göğsü geniş, güçlü kuvvetli bir adamdı. Ancak delikanlılığında geçirdiği bir kaza da kırılan burnu, onun çekici hatta etkileyici sayılabilecek yüzüne ürkütücü, sinsi bir ifade veriyordu. Oysa Savcı Mason, sinsi ve ürkütücü olmaktan daha çok romantik, duygusal ve heyecanlı biriydi. Çocukluk yılları yoksulluk ve bakımsızlık içinde geçtiği için şimdi, daha rahat büyümüş olanlara yaşamın "iltimas geçtiği" kişiler gözüyle bakardı.

Yoksul bir çiftçi olan babası genç yaşta göçüp gitmişti. Genç yaşta dul kalan annesinin, iki yakalarını bir araya getirmek için neler çektiğini anladığında on iki yaşındaydı. Henüz on iki yaşındayken çocukluğun bütün zevklerine sırtını çevirerek annesine yardımcı olabilmek amacıyla yaşama atılmıştı. On dört yaşına geldiğinde buzda paten

kayarken düşmüş ve bu kazada kırılan burnu yüzünün yakışıklılığını bozmuştu. Yakışıklılığını bozan kırık burnunu ömür boyunca sevda yarışmasında göz koyduğu kızları başka gençlere kaptırmasına neden olan bir engel olarak gördüğü için bu konuda aşırı bir alınganlığa kapılmıştı.

On yedi yaşındayken Bridgeburg'daki *Cumhuriyet* gazetesinin yazı işleri müdürünün gözüne girmeyi başarmış ve zamanla yurt haberleri servisine şef olmuştu. Daha sonra ilçedeki diğer gazetelerin de muhabirliğini üzerine almış ve on dokuz yaşındayken Bridgeburg'da eski yargıçlardan Davis Richofer'ın ofisinde çalışma ayrıcalığına erişmişti. Birkaç yıl sonra da baroya girerek ilçenin belli başlı siyaset ve iş adamlarının da desteğiyle (hitabeti güçlü olduğundan) dört yıl için savcı yardımcılığına getirilmişti. Dört yıl sonra ikinci seçimi de kazanmıştı. Sekiz yıldır yani iki dönemdir bu kasabada savcılık yapmaktaydı. Böyle yüksek bir mevkiye çıkınca kasabanın varlıklı bir eczacısının kızını almak da onun için kolay olmuştu. Eczacının kızından iki de çocuğu olmuştu.

Bu boğulma olayına gelince; ayrıntıları, zaten sekreteri Bayan Zillah Saunders'den öğrenmişti. Sorgu Yargıcı gibi kendisi de böyle bir olaya el koymanın, sallantıda olan siyasal yaşantısını canlandırabilecek bir reklam kampanyasına dönüşebileceğini ve gelecekle ilgili bütün sorunlarını çözebileceğini hemen aklından geçirmişti. Bu yüzden şimdi Bay Heit'i görür görmez bu olayla yakından ilgilendiğini hemen açığa vurdu:

“Evet Fred?”

“Sana ayağımın tozuyla geliyorum, Orville. Büyük Balıkçıl Gölü’nden. Ortada senin epey zamanını alacak bir olay var gibi geliyor bana.”

Fred Heit Savcı Mason’a olan biteni anlatırken bir yandan da o patlak gözlerini iyice açarak, işin içinde, bu yalın giriş konuşmasından anlaşılamayacak başka bir iş olduğunu hissettirmeye çalışıyordu.

Savcı, “O göldeki boğulma olayından mı söz ediyorsun?” diye sordu.

“Tam üstüne bastınız, beyefendi.”

“Bir bityeniği mi sezdin bu işte?”

“Valla, Orville, işin doğrusunu sorarsan bunun cinayet olduğu sugötürmez bir gerçek.” Heit’in şiş, patlak gözleri kısık ve parlaktı. “Kesin bir şey bilmeden konuşmak tehlikeli olacaktır; bu yüzden bunlar aramızda kalsın çünkü kızın yanındaki gencin gölün dibinde olmadığını henüz ileri süremeyiz. Ama ne yalan söyleyeyim, bu işi hiç beğenmedim Orville! En azından on beş kişi dünden beri o gölün güney yönünü tarayıp duruyor. Suları yer yer ölçtürdüm; hiçbir yerde yirmi beş metreden daha derin değil. Gene de hâlâ adamın bir izine rastlayamadılar. Kızı dibi taramaya başladıklarından az bir zaman sonra dün öğle üzeri saat birde çıkardılar. Öyle de güzel bir kız ki, Orville! Gencecik bir şey; yirmisinde ya var ya yok. Her neyse, ortada kuşku çekici durumlar bulunduğundan bu adamın gölün dibinde

olduğuna benim hiç aklım yatmadı. Daha doğrusu, şeytanca bir cinayete bu kadar benzeyen bir olay ben ömrümde görmedim!”

Bir yandan da yıpranmış ve bollaşmış keten takımının ceplerini yoklayarak Roberta'nın mektubunu çıkardı, Savcı'ya uzattı.

Mason mektubu okuyup bitirdikten sonra, “Evet. Gerçekten mide bulandırıcı bir iş,” dedi. “Herifi de daha bulamadılar ha? Peki bu kadınla haberleşip bilgi aldın mı?”

Heit ağır ağır ve dalgın bir halde, “Yok, Orville, almadım,” diye yanıtladı. “Neden haberleşmediğimi de söyleyeyim sana. Çünkü dün gece, bundan sonraki adımı atmadan önce gelip sana danışmanın daha iyi olacağını düşündüm. İlçedeki siyasi durumu biliyorsun. Böyle bir olayın iyi yürütülmesi seçmenlerin kararını yakından etkileyecektir. Gerçi adli olaylara siyaset karıştırılmasından yana hiç değilim ama bu işi neden kendi ekmeğimize yağ sürecektir biçimde yürütmeyelim? İşte bu yüzden, önce gelip seninle konuşmaya karar verdim... Orville, sen git dersen, ben gider bu kadınla görüşürüm elbet. Ama bu herifin kimliğini sen bulup çıkarırsan daha iyi olur gibi geldi bana. Böyle bir olayı çözümleyip dosyayı alnımızın akıyla kapatmanın siyasal açıdan ne anlama geleceğini biliyorsun. Bu işi yapması gereken de sensin, Orville. Ben buna inanıyorum.”

Mason elindeki mektupla masasına vurarak ağır ağır, “Sağ ol, Fred; eyvallah,” dedi. “Ben de senin en doğru yolu

çizdiğine inanıyorum. Bu mektubu senden başka kimse görmedi, değil mi?”

“Zarfın içini gören olmadı. Dışını da han sahibi Bay Hubbard gördü yalnızca. Mektubu kızın cebinde bulunca, kaybolmasın diye hemen el koymuş. Çünkü boğulma olayını duyar duymaz kurt düşmüş içine. Genç adamın daha ilk baştan, ürkek, diken üstünde bir hali olduğu dikkatini çekmişmiş!”

“Çok güzel, Fred. Öyleyse bu mektup şimdilik aramızda kalsın. Ben hemen yola çıkarım. Ama başka neler buldun orada, sen onu anlat.”

Savcı Mason şimdi canlanmış, hareketlenmiş, enerjik bir ruh haline girmişti.

Sorgu Yargıcı, “Çok şey buldum,” dedi. “Kızın sağ gözünün altında ve sol şakağının üstünde kuşku çekici çiziklerle çürükler vardı, Orville. Burnu ve ağzının yanı da çürümüş; zavallı kızcağıza bir şeyle vurulmuş gibiydi. Öyle şirin bir hali vardı ki! Görsen, Orville, daha çocuk yaşta görünüyor, yavrucak, ufak tefek ama bir içim su... Gerçi onda da suç yok değil bak, şimdi anlatacağım... Her neyse, oraya doktor çağıracak vaktim olmadı. Zaten ilk sorguyu pazartesi günü, burada yapacağım. Cenazeci Lutz kardeşlere, gidip cesedi getirmelerini söyledim... Orville, ortaya çıkan ipuçlarından en önemlisi şu...”

Sorgu Yargıcı avcılarının ormanda iyi giyimli yabancı bir gençle karşılaşmalarını ve vapur kaptanı Mooney'in ifadesini dostu Savcı'ya bütün ayrıntılarıyla anlattı:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Kaptan Mooney de aynı şeyi söylüyor, Orville, yakışıklı bir gençmiş, tığ gibi, güzel giyimli. Daha çok sosyeteden birine benziyormuş, hem de soğuk duruyor, insan arasına sokulmuyormuş!”

“Eveet...”

“Earl, böyle birini orada gören olmuş mu diye Sharon'a da telefon etti ama ben oradan ayrıldığımda henüz olumlu bir sonuç alamamıştı. Yalnız gencin tanımını bu yöredeki bütün otel ve pansiyonlara telgrafla bildirecek. Sonra o Gun Lodge istasyonundaki bavul için bana bir arama izni versen iyi olur. Kendim gidip almak istiyorum. Bugün Çimenli Göl'e ve Üç Mil Koyu ile Sharon'a da gidip bakacağım bakalım, bir ipucu bulabilecek miyim? Gene de bunun açık seçik bir cinayet olduğuna kalıbımı basarım, Orville. Herifin iki ayrı ad kullanması, kızın bavulunu istasyonda bıraktırıp kendi bavulunu alması!”

Fred Heit büyük bir tasayla başını salladı. Sonra:

“Bunlar dürüst bir gencin yapacağı işler değil, Orville!” diye ekledi. “Benim aklımın ermediği şu: Kızın anası babası kızlarının tanımadıkları biriyle çıkıp gitmesine nasıl izin verdi?”

Mason, “Çok doğru,” diye baş salladı.

Ne var ki boğulan kızın pek de iyi bir aile kızı olmadığını öğrenmek onun merakını iyiden iyiye bilemişti: Sakın bir zina durumu olmasındı bu? Belki de güneydeki büyük kentlerin birinden gelme zengin bir evli adam. Bu olayın

çok ilgi toplayacağı ve kendi ününün dört bir yana yayılacağı belliydi! Savcı heyecanlanmıştı, bir an önce harekete geçmek hevesiyle ayağa kalktı. Bu alçak canavarı bir ele geçirebilse sonbahardaki seçimler çantada keklik sayılırdı!

“Gerçekten de önemli bir iş üzerinde olduğumuza ben de inandım, Fred!” dedi. “Midemi bulandırdı bu iş benim. Alçakça işlenmiş bir cinayet gibi geliyor sahiden de... Her neyse, ilk işim gidip şu Bayan Alden'i görmek olmalı. Zavallı kadıncağız! Ona bu acı haberi vermek pek üzücü olacak! Sonra Burton'ı çağıralım ki, sana izin kâğıdı gibi gerekli şeyleri sağlasın.” Burton Burleigh hafta sonu izni-ni kullanmakta olan savcı yardımcısıydı. “Ben hemen yola çıkayım. Cesedin kızına ait olup olmadığına baksın diye dönüşte babayı da alır getiririm. Yalnız işin bu yönü şimdilik ikimizin arasında kalmalı.”

Ayağa kalkıp eski dostunun elini kavradı. Büyük bir davayla karşı karşıya oldukları hissiyle kanı kaynıyor olduğundan biraz tumturaklı bir edayla, “Sağ ol, var ol, dostum!” dedi. “Eksik olma; bunu unutmayacağıma da inan. Biliyorsun bunu, değil mi?” Sorgu Yargıcı'nın gözlerinin tam içine bakarak, “Bu iş, bizim umduğumuzdan da güzel sonuçlar verebilir,” diye ekledi. “Meslek yaşantımın en büyük ve önemli davası olacağını sanıyorum. Çabucak çözüp sonuçlandırsak... sonbahardan önce... hakkımızda pek hayırlı olur sanıyorum, ha, Fred?”

Fred Heit, “Al benden de o kadar,” diye yanıtladı. “Ger-

çi önceden de dediğim gibi, adalete siyaset sokmanın karşısındayımır ya, hazır elimize bu fırsat geçmişken..." Kaşlarını kaldırarak sustu.

Savcı, "Bu arada olay yerinde gerekli fotoğrafları da halledersin," dedi. "Yarın ya da pazartesi, ben döner sana yardım ederim."

Dostunun gene elini kavradı, sonra omzunu sıvazladı. Şu dakikaya kadar yapmış olduğı işten memnun, bu yüzden geleceğı de umutla bakan Fred Heit da o acayip hasır şapkasını başına geçirdi ve olay yerine dönmek üzere yola çıktı.

IV

rville Mason, kendisi gibi feleğin çeşitli sillelerini yemiş kişilere karşı içinde hemen bir yakınlık duyardı. O cumartesi günü öğleden sonra, saat dört sularında resmî arabayla Bridgeburg'dan Biltz'e geldi ve bakımsızlıktan dökülen çiftlik yapılarıyla yamacın dibindeki bir domuz ahırından çıkmakta olan Titus Alden'i gördü. Yaşlı çiftçinin yaşamında her yönden başarısızlığa uğramış bir adam olduğu ve bunu kendisinin de bildiği hem yüzünden hem duruşundan okunuyordu.

Mason daha önceden telefon etmediğine pişman olmuştu çünkü vereceği haberin bu adamı derinden sarsacağını görebiliyordu.

Titus da onun yol sormak isteyen biri olduğunu sanarak yaklaşmıştı. "Bay Titus Alden siz misiniz?"

"Evet; benim, efendim."

"Bay Alden, Ben Cataraqui İlçe Savcısı Mason. Bridgeburg'dan geliyorum."

Uzak bir ilçe savcısının onu niye aradığına akıl erdiremeyen Titus, "Buyurun, efendim," dedi.

Mason ise lafa nereden başlayacağını bilemeyerek Titus'a bakıyordu. Vereceği acı haberin, karşısındaki güçsüz, zavallı kişiyi nasıl ezip yıkacağını Savcı iyi biliyordu. Evin önündeki büyük, koyu yeşil çam ağaçlarından birinin altında durmuşlardı. Rüzgâr çam iğnelerinin arasında dünya kadar eski olan şarkısını mırıldanıyordu.

Savcı Mason her zaman pek huyu olmayan bir yumuşaklık ve incelikle, "Bay Alden," diye söze başladı. "Sizin Bert, belki de Alberta adında bir kızınız var, değil mi? Adını tam olarak bilmiyorum."

Titus Alden, "Roberta," dedi ama belirsiz bir korku duygusu sinirlerini diken diken etmişti.

"Bu yörede Clifford Golden adında tanıdığınız biri var mı? Genç bir adam?"

Titus ağır ağır, "Böyle birinin adını duyduğumu hiç anımsamıyorum," diye yanıtladı.

"Ya Carl Graham?"

"Hayır, efendim. Bu ad da yabancı bana."

Mason daha çok kendi kendine konuşurcasına, "Bana da öyle geldi zaten," diye mırıldandı. Sonra sert, buyurucu bir sesle, "Ya kızınız nerede şu ara, Bay Alden?" diye sordu.

"Nerede olacak, Lycurgus'da. Orada çalışıyor kendisi... Ama neden soruyorsunuz? Yanlış bir iş mi yapmış yoksa?"

Titus gülümsemeye çalışıyordu ama gri mavi gözleri kaygı dolu bir soruyla bulutlanmıştı.

Mason sevecen ama gene de kesin ve etkileyici bir sesle, "Bir dakika, Bay Alden," dedi. "Size şimdi her şeyi anlatacağım. Yalnız daha önce birkaç soru sormam gerekiyor." Titus'a bakan gözlerinden içtenlik ve anlayış okunuyordu. "Kızınızı en son ne zaman gördünüz?"

"Ne zaman olacak, salı sabahı Lycurgus'a gitti. Orada, Griffiths Yakalık ve Gömlek Fabrikası'nda çalışıyor. Ama siz..."

"Bir dakika, lütfen. Şimdi her şeyi anlatacağım. Kızınız buraya hafta sonunda gelmiş olacak; öyle değil mi?"

Titus ağır ağır, tane tane, "Bir aya yakındır burada, tatildeydi," diye anlattı. "Çok yorulmuş. Bu yüzden buraya biraz dinlenmeye gelmişti. Ama giderken çok iyiydi. Sakın başına bir şey gelmiş olmasın, Bay Mason?" Yaşlı çiftçi, o uzun, esmer elini seyrelmiş saçlarının arasından geçirdi.

Yıkıcı darbeyi vurmadan önce alabileceği kadar bilgiyi almaya niyetli olan Mason, kararlılıkla, "Buradan ayrıldıktan sonra kızınızdan hiç haber aldınız mı?" diye sordu. "Lycurgus'a değil de başka bir yere gideceğine ilişkin bir bilginiz var mıydı?"

"Hayır, beyefendi, yoktu. Kızımın başına bir şey gelmedi ya, Bay Mason? Başını belaya sokacak bir iş etmedi ya? Ama yok, Roberta öyle kızlardan değildir. Öyleyse bu sorularınız... bu konuşmamız..." Adamcağız şimdi hafifçe titremeye başlamış, bir eliyle ne yaptığını pek bilmeden dudaklarını sıvazlıyordu.

Savcı onun sorularını yanıtlayacağı yerde cebinden Roberta'nın annesine yazmış olduğu mektubu çıkardı ve yalnızca zarfın üstündeki yazıyı göstererek, "Bu, kızınızın el yazısı mı?" diye sordu.

Titus, sesi hafifçe tizleşerek, "Evet, onun yazısı, beyefendi," diye karşılık verdi. "Ne oldu, Bay Savcı? Ne işi var bunun sizin elinizde? Ne yazıyor burada?" Elleri birbirine kenetlenmişti çünkü şimdi Mason'ın gözlerinden adsız bir felaketin gölgesini okuyabiliyordu. "Ne... nedir bu? Ne yazmış bu mektupta? Kuzum söyleyin bana, bir şey mi geldi kızımın başına?" Yardım beklercesine çevresine bakınmaya başlamıştı. Sanki karısına koşup içini bürüyen korkuyu anlatmak istiyordu.

Onu nasıl bir acıya boğduğunu gören Mason, o zayıf kolları sımsıkı, gene sevecenlikle kavrayarak, "Bay Alden, bazen yaşamda çok kara günlere çatarız; böyle zamanlarda yüreğimizi elimizden geldiğince pek tutmamız gerekir," diye konuştu. "Size söylemeye dilim varmıyor çünkü ben de yaşamın sillesini yemiş bir insan olduğumdan ne kadar acı çekeceğinizi biliyorum."

Titus tiz bir sesle, "Başına bir şey geldi!" diye bağırdı. Göz bebekleri büyümüştü. "Öldü mü yoksa?"

Orville Mason, evet der gibi başını salladı.

"Roberta ha! İlk gözümün ağrısı! Ulu Tanrım! Ey Ulu Tanrım!" Titus yumruk yemişçesine büzülüp kalmıştı. Düşmemek için sırtını ağaca yaslayarak, "Nasıl? Nerede?"

diye sordu. "Yoksa fabrikada bir makineye filan mı kaptırdı kendini? Aman yarabbi!"

Yine karısına koşmak istercesine döndü ama iri yapılı, kırık burunlu savcı, "Bir dakika, bir dakika Bay Alden!" diye onu durdurdu. "Karınıza gitmenin zamanı değil daha. Bunun çok zor, çok korkunç bir şey olduğunu bilmiyor değilim. Durun anlatayım. Lycurgus'da olmadı bu iş. Makineye kapılmadı. Yok, boğuldu, suda: Büyük Balıkçıl Gölü'nde sandalla gezerken boğulmuş. Sandal devrilmiş."

Titus Alden'in yüzünde ve davranışlarındaki telaş öyle üzücüydü ki Savcı istediği gibi serinkanlılıkla konuşamıyordu. Çünkü Alden kızının öldüğünü duyalı beri aklını oynatmış gibiydi. İlk sorularından sonra, bir yumruk yemiş de soluğu kesilmişçesine kıvranarak hayvan böğürtüsünü andıran seslerle inlemeye koyuldu. Bir yandan da ellerini birbirine vuruyor, sonra şakaklarını bastırıyordu.

"Roberta'm ölmüş ha! Yavrucuğum benim! Yok, yok olamaz! Tanrım! Nasıl boğulur o? Annesi daha az önce ondan söz ediyordu. Bunu duyarsa o da yaşayamaz! Yaşamak bana da haram oldu artık. Vah benim zavallı, zavallı kızım! Ah, Bay Savcı, böyle bir acıya dayanacak gücüm yok benim!"

Bütün yorgunluğu ve ağırlığıyla Savcı'nın koluna yaslandı. Mason da ona elinden geldiğince destek olmaya çalışıyordu. Derken Titus soru sorarcasına, iyice çılgına dönmüş gözlerle evinden yana dönerek, "Ona kim söyleyecek şimdi?" diye sordu. "Nasıl söylemeli bunu ona?"

Mason avutucu bir sesle, "Karınızın hatırı için, Bay Alden," dedi. "Kendi iyiliğiniz için de biraz serinkanlı olun, bana yardım edin. Bu iş size anlattığımla kalmıyor, dahası var. Yalnız siz kendinizi tutacaksınız ki ben her şeyi anlatabileyim. Çok feci bir şey bu: Yüreğim sizinle birlikte, inanın. Ne demek olduğunu biliyorum bunun. Gene de bilmeniz gereken birtakım acı gerçekler var. Dinleyin beni, iyi dinleyin."

Sonra, Titus'un kollarını bırakmayarak, Roberta'nın ölümlüyle ilgili kuşku çekici noktaları açık, kısa ve güçlü bir dille anlatmaya çalıştı. Sonunda mektubu ona verdi ve "Cinayet, Bay Alden!" diyerek sözlerinin arkasını getirdi: "Biz bunun bir cinayet olduğunu düşünüyoruz. Daha doğrusu bundan korkuyoruz: Bu işin basbayağı bir cinayet olmasından."

Savcı sustu. Titus afallamış, söylenenleri pek kavrayamamış gibi duruyordu, bu cinayet işini kafası almıyordu. O öyle şaşkın şaşkın bakarken Mason, "Hissettiklerinize ne kadar saygı duyarsam duyayım, bulunduğum yerde adaletin baş temsilcisi olduğuma göre, sizden ve karınızdan alabildiğim kadar bilgi almak benim görevim," diye ekledi. "Kızınızı kandırıp o ıssız göle götüren şu Clifford Golden ya da Carl Graham adlı adamın kimliğiyle ilgili bir şey biliyor musunuz? Şu anda acıların en büyüğünü çektiğinizi bilmez değilim, Bay Alden. Gene de bu sorunu aydınlatmakta bize yardımcı olmak sizin de göreviniz. Zaten bunu sizin de isteyeceğinizi biliyorum. Şu mektuptan anlaşıldı-

ğına göre hiç değilse karınız bu adamla ilgili bir şeyler biliyor, hiç değilse adını duymuşluğu var.”

Kızının bir cinayete, bir ihanete kurban gitmiş olabileceğini duyar duymaz içindeki doğal içgüdüler, öç alma ve düşman avına çıkma hırsı var gücüyle şahlanmış olduğundan, Titus kendini yeterince toparladı ve Savcı'nın anlatıklarına ses çıkarmadan dikkatle kulak verdi. Kızı kazara boğulmuş değil, öldürülmüş olsun! Hem de evlenmeyi umduğu bir adam yapsın bu işi de, o, Roberta'nın babası, bu adamın varlığından bile habersiz olsun! Karısının bilip onun bilmeyişi tuhaftı doğrusu! Roberta'nın onun bilmesini istemeyişi garipti.

O anda, dinsel inançlarından, göreneklerinden ve büyük kentlerin yaşantısına kuşkuyla, kötü gözle bakan taşralı kafasından doğma bir seziyle gözünün önünde alçak ve ikiyüzlü bir büyük şehir züppesi canlandı. Roberta'nın Lycurgus'da tanıdığı belki de zengin bir genç, onu, yerine getiremeyeceği bir evlenme sözüyle kandırmayı becermişti. Titus'un içinde bu adamdan, kızına bu korkunç ve kanlı işi yapabilecek kadar alçak olan bu kimseden öç almak için korkunç ve baskı altına alınmaz bir istek kabardı. Alçak! Irz düşmanı! Katil! Burada onlar Roberta'nın Lycurgus'da ekmeğini taştan çıkarmak, bu arada onlara da yardım edebilmek için sessiz sedasız, alınının akıyla çalışıp yaşadığını sanıyorken, perşembe gününün öğlesinden cuma gününe kadar kızlarının ölüsü o gölün sularının dibinde yatıymış meğer. Onlarsa rahat döşeklerinde ya da gündelik

işlerinde... kızlarının acı sonundan habersiz... Kızlarının cesedi şimdi de yabancı bir yerde, bir odada ya da morgda, sevdiklerinden, onu sevenlerden uzak, yapayalnız, yabancı ellerin bir eşya gibi elleyip yokladığı bir yerde...

Titus birden, "Tanrı varsa böyle bir alçağı cezasız bırakmaz!" diye bağırdı. "Bırakmayacak, bak, görürsün!" Bir şeyler yapmak isteğiyle çırpınır, yerinde duramaz olmuştu. "Bunu hemen karıma anlatmam gerek," dedi. "Yok, siz burada bekleyin. Kadıncağыз yıkılacak, biliyorum, ama öğrenmeli. Ben söylemeliyim bunu ona, hem de tek başıma. Belki o bu alçağın kim olduğunu biliyorsa çok uzaklara kaçamadan ele geçiririz onu. Vah benim iyi yürekli, vefalı, candan yavrum!"

Böylece ne dediğini bilmez, yüzü ve gözleri çılgın bir acıyla dopdolu, makine gibi kesik adımlarla mutfağın bitişiğindeki kilere doğru yürüdü. Karısının orada, ertesi günkü pazar yemeği için hazırlık yaptığını biliyordu. Ne var ki kapıya varınca, bir adım daha atamadan eşikte duraldı. Yaşamın akıl sır ermez, umursamaz ve amansız güçleri karşısında eli kolu bağlı kalan, umarsız insanlığın içsızlatan bir haliydi!

Bayan Alden dönüp de kocasının bu gergin bakışını görünce elleri, cansızmış gibi yanlarına düşüverdi. Titus'un gözlerindeki haber onun kendi kafasındaki yorgun, gene de huzurlu ve basit düşünceleri olduğu gibi dağıtmıştı.

"Titus! Tanrı aşkına! Ne oldu böyle?"

Havaya kalkmış eller, yarı açık duran ağız, gözlerin ürkünç ve garip bir biçimde açılıp kısılması ve sonra bir sözcük:

“Roberta!”

“Ne olmuş Roberta'ya? Titus! Titus, ne olmuş ona?”

Sessizlik oldu. Gene ellerin, gözlerin, dudakların o sinirli oynayışı. Sonra... “Ölmüş... Roberta... boğulmuş...”

Sonunda Titus, kapının tam içinde duran bir sıranın üzerine kendini bıraktı.

Bir an hiçbir şey anlamadan bakakalan Bayan Alden, sonunda her şeyi kavrayınca, tek söz etmeden, olanca ağırlığıyla yığılıp kaldı. Titus da ona bakarak, “Pek yerinde; iyi oldu; bu feci gerçeğe yüz yüze gelmekten hiç değilse şimdilik kurtuldu!” dercesine başını salladı. Sonra ağır ağır yerinden kalkıp giderek yere diz çöküp karısını güzelce yere uzattı. Gene hep öyle ağır ağır kapıya gidip dışarı çıkarak evin önündeki o kırık taşlı merdivende oturdu ve ardından olayları değiştirebilmek, olanı geriye alabilmek isteğiyle kıvranarak Mason'ın yanına doğru yürüdü.

Orville Mason karşısında Titus'u görür görmez yerinden fırladı ve kilere koştu. Hemen hemen kızı kadar ufak tefek olan Bayan Alden'i o güçlü kollarına aldığı gibi yemek odasına, oradan da oturma odasına taşıdı ve oradaki eski püskü bir kanepeye yatırdı. Nabzını dinledikten sonra yüzüne ve ellerine biraz su serpti ve ona yardım edebilecek, kocasından başka birileri var mı diye çevresine baktı. Bulamayınca, “Yakınlarda bir doktor var mı?” diye, karısının yanında diz çökmüş duran Titus'a sordu.

"Biltz'de var, Dr. Crane."

"Telefon var mı?"

"Wilcox'larda." Ve Titus zavallı Roberta'nın daha birkaç gün önce yine telefonu kullanmak için gittiği eve doğru elini uzattı.

"Sen onun başından ayrılma. Ben şimdi gelirim."

Savcı hemen doktor çağırmaya koştı ve yanında Bayan Wilcox ve kızıyla birlikte döndü. Sonra artık bekleyiş... Önce yakın komşular geldiler, sonra Dr. Crane görüldü. Mason ona, kızının ölümündeki gizemi Bayan Alden'e hemen bugün açmasının doğru olup olmayacağını danıştı. Savcının ağırbaşlı, resmî tutumunun iyice etkisi altında kalan Dr. Crane, bunun belki de en hayırlı yol olacağını söyledi.

Sonunda sevecen ve yaşlı komşuların bakımları sayesinde biraz kendine gelebilen Bayan Alden'e her şeyi, yavaş yavaş, alıştıra alıştıra anlattılar ve mektupta sözü geçen adamın kimliğini sordular. Bayan Alden kızının özel olarak sözünü ettiği tek gencin, Lycurgus'daki zengin Bay Samuel'in yeğeni ve fabrikada Roberta'nın çalıştığı bölümün şefi olan Clyde Griffiths olduğunu söyledi.

Ne var ki böyle bir gelişme Savcı Mason'ı duraklattı ve derin derin düşündürdü. Öylesine önemli bir adamın yeğeni de Roberta'nın katili olamazdı ya! Para! Mevki! Saygınlık! Sosyal yönden böyle bir adamla Roberta gibi bir kız arasında uçurumlar vardı.

Beri yandan... akla yakın gelmiyor da değildi; neden olmasın? Roberta, Fred Heit'in dediği gibi çok güzel bir kızsas, onun peşinden koştuğunu gizli tutan bir gencin, yüksek aileden, zengin biri olması insana mantıklı geliyordu. Bu gencin amcasının fabrikasında işçi değil miydi bu kız? Hem de yoksul? Aslında tam zengin ve zampara bir gencin yoksul bir işçi kıza karşı takınacağı tutumdu bu.

Orville Mason kendi gençliğinde çektiği sıkıntıları ve zengin çocuklardan gördüğü küçümsemeleri düşünüyor-
du da! Pis zenginler! Taş yürekli zenginler! Bu zavallı ana baba da kızlarının temizliğine, namusuna öyle kesin inanmışlardı ki!

Bundan sonraki sorulara verdiği yanıtlarda Bayan Alden'in, sözü edilen bu genci hiç görmediği ve kızının ağzından başka bir gencin adını da duymadığı anlaşıldı. Yalnız şu bir aylık tatili sırasında Roberta hiç de iyi değilmiş; neşesiz ve yorgun duruyormuş. Sonra bir sürü de mektup yazarak ya postacıya vermiş ya da yol kavşağındaki posta kutusuna atmış. Ne anası ne de babası bunların kime yazıldığını bilmiyorlarmış ama Mason hemen, postacının herhalde bileceğini düşündü. Roberta aynı zamanda en azından dört tane yeni elbise yaptırmış ve tatilinin son günlerinde Bay Baker olduğunu söyleyen bir adam onunla konuşmak için birkaç kez Wilcox'ları aramış. Giderken de Roberta küçük sandığıyla bavulunu yanına almış. Sandığı istasyondan posta yoluyla göndermiş. Lycurgus'a gönder-

diğini sanıyorlardı. Başka gönderebileceği bir yer kimsenin aklına gelmiyordu.

İşte tam bu sırada Mason'ın kafasında birden bir şimşek çakar gibi oldu: "Clifford Golden! Carl Graham! Clyde Griffiths!" Bu adların baş harflerinin, hatta söylenişlerindeki uyumun birbirini tutması korkunç bir şeydi! Eğer bu sözü geçen Clyde Griffiths'in bu olayla hiçbir ilişkisi yoksa, ne garip, akıl almaz bir rastlantı!

Mason şimdi hemen gidip postacıyı sorguya çekmek için can atıyordu. Bu arada gölden çıkarılan cesedin kimliğini ve Gun Lodge İstasyonu'ndaki bavulun içindeki şeylerin kime ait olduğunu öğrenmek kadar postacıyı konuşturabilmek için de Titus Alden'i yanına alması gerekiyordu.

Bu konuda kimseye bir şey söylemesin diye Bayan Alden'in kulağını büktükten sonra postacıyı sorguya çekmek üzere postaneye gittiler. Titus Alden Savcı'nın yanında mumya gibi duruyordu. Posta onlara Roberta'nın şu son tatil süresince en azından on iki, belki on beş mektup atmış olduğunu söylemekle kalmadı, hepsinin de Lycurgus'da... dur bakayım neydi adı... Lycurgus'da, Clyde Griffiths adında birine gönderildiğini de söyledi.

Savcı onun hemen oracıktaki noterden onaylı ifadesini aldı ve sonra ofisine telefon etti. Cesedin Bridgeburg'a getirilmiş olduğunu öğrenince de son hızla oraya döndü. Orada Fred Heit, Burton Burleigh ve Earl Newcomb'un huzurunda, cesedin gerçekten Roberta Alden olduğunu, yavrusunu böyle cansız görünce deliye dönen Titus'dan öğrendi.

Cesedin yüzüne baktıkça bunun ahlak kurallarını hiçe sayacak denli açık, hoppa, düşük bir kız olmadığını anlıyordu. Yok; ortada bir cinayet olayının yanı sıra sinsî ve hesaplı bir ırz düşmanlığı da vardı. Ne alçakmış! Hem de elini kolunu sallaya sallaya geziyordu şu sırada! Varlıklı ve ayrıcalıklı kişilere karşı içinde kabaran öfke, Savcı'nın bu olaya verdiği siyasi önemi silik bırakmıştı.

Ne var ki gecenin saat onunda, cenazeci Lutz kardeşlerin salonunda kızının cesedinin başına diz çökmüş, o minicik, buz gibi ellerini öperek, uzun, kestane renkli saçların çevrelediği bembeyaz yüzüne isyan dolu, çılgın bir acıyla bakan Titus Alden'i görmesi insanın tarafsız kalmasına imkân vermiyordu. Orada bulunan herkesin gözleri yaşarmıştı.

Bu yetmezmiş gibi Titus Alden duruma daha da dramatik bir anlam kattı. Birden kalkıp Lutz kardeşleri ve salondaki gazetecileri iterek çılgınca Savcı Mason'a doğru atıldı ve "Bu işi yapan alçağı bulmanızı istiyorum, Bay Savcı!" diye haykırdı. "Benim iyi yürekli, tertemiz yavruma çek-tirdiklerini o da çeksin istiyorum. Cinayet bu, başka bir şey değil! Masum bir kızı öyle ıssız bir yere götürüp böyle hırpalayan adam," dedi Titus kızının yüzünü göstererek, "bir caniden başka kimse olamaz!.. Böyle bir alçağı dava edecek param yok benim! Ama çiftliğimi satar, gerekli parayı bulurum!"

Sesi titredi ve düşecek gibi sallandı. Bu babanın acısına ve öç alma dileğine kendini kaptıran Mason da ortaya

atılarak, "Gidelim, Bay Alden!" diye bağırdı. "Bunun sizin kızınız olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Eğer yavrunuz gerçekten bir cinayete kurban gitmişse, bu ilçenin savcısı olarak size söz veriyorum ki bunu yapan alçağı bulup adalete teslim etmek için ne para ne de çabadan kaçınacağız! Eğer Cataraqui ilçesinin adalet sistemi benim sandığım gibiyse, onu mahkememizin toplayacağı jüriye bırakabilirsiniz. Çiftliğinizi satmanızın hiç gereği yok."

Heyecanlı ve coşkun yaradılışının yanında dinleyenleri de etkilemiş olduğunu bilen Savcı Mason tam formundaydı.

Lutz kardeşlerden Ed de kendini tutamayarak, "Sağ ol, var ol Mason! Sen tam bizim gönlümüze göre bir savcısın!" diye bağırdı.

Cumhuriyet gazetesinin muhabiri Everett Beeker da, "Yürü be, Mason! Hepimiz senin yanındayız!" dedi.

Orville Mason'ın şu dakikadaki çarpıcı, hatta yiğit görünüşü karşısında Fred Heit da gözleri yaşararak eski dostunun elini tutup sıktı.

Earl ise, "Tanrı size yardım edecektir, Bay Mason!" diye bağırdı. "Bizim de elimizden geleni yapacağımıza inana bilirsiniz... Kızcağızın Gun Lodge İstasyonu'nda bıraktığı çantayı büronuza bıraktık; bunu da unutmayın. İki saat önce Burton'a verdim."

Mason o saat gene serinkanlılığını kazanıp canlanarak, "Öyle ya!" dedi. "Neredeyse unutuyordum!"

avcı Mason yanında Titus Alden ve memur arkadaşlarıyla bürosuna dönerken, bu suçun hangi amaçla işlenmiş olabileceği kafasını kurcalıyordu; neydi bu alçağın amacı? Kendisinin gençliğinde çektiği cinsel yoksunluklar yüzünden aklı durmadan o yöne gidiyordu. Roberta'nın yoksul, dindar ve kapalı bir aileden geldiğini, ne kadar güzel ve tatlı olduğunu düşündükçe bu genç adamın onu önce baştan çıkardığını sonra da usanmaya başlayınca başından atmak için bu yolu seçtiğini olası buluyordu: Sözüm ona evlenmek amacıyla yapılan bir yolculuktu işte...

İçini bu adama karşı derin ve kişisel bir kin bürümüştü. Pis zenginler! Aylak ve serseri zenginler! Har vurup harman savuran kötü yürekli zenginler! Ah, şu alçağı bir eline geçirebilseydi!

Birden Mason'ın aklına başka bir şey geldi: Bu kız bu adamla otellerde karı koca gibi kaldığına göre belki de gebeydi! Bu kuşku savcının bu konuda merakının kabarması için yetti. Mason kuşkusunun yerinde olup olmadığını hemen öğrenmeye karar verdi ve otopsi yapabilecek uygun bir doktor düşünmeye başladı. Gerekirse Utica ya

da Albany'den doktor getirecekti. Bu kuşkusunu Heit'a da açmalı ve gebelik durumuyla birlikte kızın yüzündeki çürüklerin derecesini de kesin olarak öğrenmeliydi.

Şu sırada, her şeyden önce ele alınması gereken bavul işinde de Mason'ın şansı yaver gitti. Çünkü bavulun içindeki giyim eşyasının yanı sıra Clyde'in Noel armağanı olan makyaj takımı da vardı. Kutunun içinde Clyde'in Bert'e yolladığı ve üzerinde "Clyde'dan Bert'e - Mutlu Noeller," yazan bir kartpostal da bulunuyordu.

Mason'ın ilk aklına gelen şey bunun garipliği oldu; katil bu takımla kartın bavulda durduğunu nasıl bilmezdi? Bildiği halde bu kartı çıkarıp atmadıysa belki de katil bu Clyde denen adam değildi. Cinayet işlemeyi planlayan bir adam, kendi el yazısını taşıyan böyle bir kartı görmemiş olabilir miydi? Bu nasıl katildi böyle?

Sonra Savcı'nın aklına şöyle bir şey geldi: Bu kartın varlığı duruşma gününe kadar gizli tutulsa... ve suçlunun suçunu inkâr etmesi durumunda birden ortaya çıkarılsa nasıl olurdu?

Savcı şimdilik kartı alıp cebine attı. Ama bundan önce Earl Newcomb'a göstermiş, o da kartı dikkatle evirip çevirdikten sonra, "Kesinlikle bilemem ama bu yazıyı ben otel defterindeki yazıya benzettim, Bay Mason," demişti.

Mason da hemen, "Bunu öğrenmek uzun sürmez," diye yanıtlamıştı.

Sonra Fred Heit'i bir işaretle yandaki odaya çağırdı, orada baş başa kaldıkları zaman, "Hey Fred, her şey senin de-

diğın gibi çıktı,” diye söze başladı: “Bayan Alden kızının yanındaki adamın kimliğini biliyor. Yalnız sen bin yıl düşünsen gene çıkaramazsın bunun kim olduğunu.”

Keskin bakışlarını Heit'in yüzüne dikmişti.

“Nereden bileyim? En ufak bir fikrim bile yok ki!”

“Lycurgus'daki Griffiths şirketini biliyorsun ya?”

“Şu yakalık üretenler mi? Olamaz!”

“Oldu bile.”

“Fabrika sahibinin oğlu mu yoksa?” Fred Heit'in gözlerinin bu kadar fal taşı gibi açıldığı yıllardır görülmemiştir! O iri, esmer eli de sakalını çekiştirip duruyordu.

“Yok, oğlu değil de yeğeni!”

“Yeğeni mi? Samuel Griffiths'in yeğeni diyorsun ha? Olamaz!” Siyasetle ticaretin kaynaşması üzerine kurulmuş olan düzenin bu yaşlı, eski kafalı adamı gene sakalını sıvazladı ve Savcı'ya bakakaldı.

“İpuçları bunu gösteriyor, Fred. Hiç değilse şimdilik. Yarın sabah daha geniş bilgi edinebileceğimi umuyorum. Ne var ki bu ölen kızcağız en yoksulundan bir çiftçi ailesinin kızı. Lycurgus'daki Griffiths'lerin fabrikasında işçiyymiş. Fabrika sahibinin yeğeni olan Clyde Griffiths de onun çalıştığı bölümün başında şefmiş!”

Sorgu Yargıcı, “Cık! Cık! Cık!” diye dil şaklattı.

“Kızcağız salı günkü yolculuğuna çıkmadan önce bir aydır evinde dinleniyormuş çünkü rahatsızmış.” Savcı bu

son sözcüğü iyice vurgulayarak söylemişti. "Bu ay içinde adama en azından on tane mektup yazmış. Oradaki postacının ifadesi elimde. Adamın ev adresini, kaldığı pansiyondaki insanların adını bile öğrendim. Biltz'den telefon açtım oraya. Bu akşam kızın babasını da yanıma alıp gidiyorum."

"Anlıyorum, Orville, anlıyorum... Ne var ki Griffiths'in yeğeni olmasını aklım almıyor!" Fred Heit gene "cık cık" etti.

Mason hızlı ve kesin bir ifadeyle, "Benim şimdi seninle asıl konuşmak istediğim şey, yapacağımız soruşturma," dedi. "Düşündüm de bu adamın bu kızcağızı sırf evlenmekten kaçmak için öldürmüş olması aklıma yatmıyor. Mantıklı görünmüyor bu bana."

Sonra Roberta'nın gebe olabileceği konusundaki kuşku-
larını açıkladı. Heit da hemen ona hak verdi. Bunun üzerine Mason, "Bu da otopsi demektir," dedi. "Bir de o çürükler üzerine rapor almalıyız. Çünkü ceset buradan alınıp götürülmeden önce bu noktaları en ufak bir şüpheye yer kalmaksızın aydınlatmamız gerek, Fred. Acaba kızı sandaldayken mi öldürdü? Yoksa önce sersemletip sonra mı suya attı? Sandal nasıl devrildi? Bunların dava açısından çok önemli olduğunu biliyorsun. Bu noktaları kesin olarak aydınlatmadıkça hiçbir şey yapamayız. Gelgelelim, bizim buralardaki doktorlar bu işi becerip de yargıç karşısında ayakta durabilecek bir rapor hazırlayabilirler mi dersin?" Mason buna pek güvenemiyordu. Davasını planlama-

ya şimdiden başlamıştı. "Gerekirse dışarıdan da uzman çağırtalım," diye ekledi. "Böyle bir davada dört beş doktor dinletmek kötü olmaz."

Yüklendiği sorumluluğun büyüklüğünü bütün ağırlığınca sezen Fred Heit, "Öyle mi diyorsun, Orville, çok haklısın," dedi. "Dört beş doktor çağırmak belki daha isabetli olur. Yalnız, biz bu doktorları toparlayana kadar kovuşturma işi birkaç gün gecikecek gibime geliyor."

Mason, "Bunun da önemi yok," diye yanıtladı. "Zaten bu gece soruşturmayı derinleştirmek için Lycurgus'a gidiyorum. Bilinmez, belki herifi orada elimle koymuş gibi bulurum. İnşallah. Onu bulamasam bile bu işe daha bir ışık tutacak ipuçları ele geçirebilirim belki. Bu dava bomba gibi patlayacak, Fred! Şimdiden görülüyor bu. Senin de benim de, meslek yaşantımızın belki en büyük olayı olacak. Bu yüzden, bundan böyle ne kadar dikkatli olsak azdır. Belki de çok zengin bir herif bu. Eğer öyleyse bizimle savaşıacak demektir. Ailesinin onu destekleyeceğini de hesaba katmamız gerek."

Sinirli parmaklarıyla o gür saçlarını taradı, sonra, "Bu da bize vız gelir!" diye ekledi. "Şimdi ilk işimiz Utica'ya telgraf çekip Dr. Beemis'le Webster'ı çağırmak. Albany'den Dr. Sprull'u getirtelim. Sonra kendi komşularımızı gücendirmemek için de Lincoln'la Betss'e haber salalım. İstersen Dr. Bavo'yu da çağirt." Mason ne zamandır ilk kez hafifçe gülümsedi. "Bu arada ben gidiyorum, Fred. Sen doktorlarımızı pazartesi ya da salıya çağirt. Ben de o güne kadar

dönebilirim sanıyorum. Bir yolunu bulup pazartesiye getirtmeye çalış. Elimizi ne kadar çabuk tutarsak o kadar iyi olur.”

Utica'ya ve oradan da Lycurgus'a giderlerken, bütün yol boyunca Orville Mason, perişan ve üzgün Titus'dan, Alden ailesinin ve Roberta'nın geçmişi üzerine edinebildiği kadar bilgi edinmeye çalıştı. Baba Alden kızının alçakgönüllülüğünü, vefasını, namusunu, iyi yürekliliğini ve kendinden çok başkalarını düşünmesini anlata anlata bitiremiyordu. Kızının bundan önce çalıştığı yerleri, parasını ne yaptığını bir bir anlattı: Savcının yakından tanıdığı bir yoksulluk ve yoksunluk öyküsüydü.

Saat yedi sularında Lycurgus'a varınca Mason yaşlı çiftçiye hemen Lycurgus Palas'a götürdü ve dinlensin diye ona orada bir oda tuttu. Sonra oradaki bölge savcısının ofisine yollanarak soruşturma yapabilmek için izin aldı ve kendi dediklerini yerine getirebilecek bir memur edindi. Yanında bu kara yağız sivil polisle dosdoğru Clyde'in Taylor Sokağı'ndaki pansiyon odasına gitti.

Bayan Peyton, Clyde'in burada oturmakla birlikte şu sırada evde olmadığını, salı günü, eğer yanılmıyorsa, On İkinci Göl'deki arkadaşlarının yanına gittiğini söyleyince Mason biraz da isteksizce, Cataraqui İlçe Savcısı olduğunu ve Büyük Balıkçıl Gölü'ndeki bir boğulma olayının zanlısı görüldüğünden, Clyde'in da o sırada orada bulunduğu öğrenildiğinden, odasında arama yapmak zorunda olduğunu bildirdi.

Duydukları karşısında inanamayarak şaşkınlık ve dehşet içinde gerileyen Bayan Peyton, "Bay Clyde Griffiths ha? Olamaz!" diye bağırdı. "Ayol, o koskoca Bay Samuel Griffiths'in yeğeni. Burada onları tanımayan yoktur. Griffiths'lerin evine giderseniz size bütün istediğiniz bilgiyi verirler ama... böyle bir şey? Dünyada olamaz!"

Mason'a da boynuna asılı kimliğini gösteren emniyet görevlisine de dürüstlük ve yetkilerine inanmıyormuş gibi bakıyordu.

Başından sık sık böyle durumlar geçmiş olan sivil polis, Bayan Peyton'ın yanından sıyrılarak yukarı kat merdiveni- nin başını tutmuştu bile. Mason da arama iznini cebinden çıkarıp göstererek, "Üzgünüm, hanımefendi, ama bu odayı bize göstermenizi rica etmek zorundayım," dedi.

Kanuna karşı gelmenin boşuna olduğunu anlayan pansiyoncu kadın da Clyde'in odasını gösterdi: Gene de bunun bir delilik, haksız ve küçültücü bir yanlışlık olduğuna inanıyordu.

Bu arada iki adam Clyde'in odasını aramaya başlamışlardı bile. İkisinin de dikkatini ilk çeken şey, odanın bir köşesinde duran kilitli, küçücük bir sandık oldu. Sivil polis Bay Faunce bununla uğraşadursun, Mason çekmeceleri ve dolaptaki elbiselerin ceplerini gözden geçirmeye koyuldu. Şifonyerin çekmecelerinden birinde Clyde'in sosyete arkadaşlarından aldığı yemek ve dans davetleriyle gittiklerinin listesini gösteren bir kâğıt buldu. Bu listedeki yazıyı hemen

cebindeki kartla karşılaştırdınca bunların tek elden çıkmış oldukları kanısına vardı.

Faunce, "Bu sandık ne olacak, amirim?" diye sordu. "Alıp götürecek misiniz yoksa burada mı açacaksınız?"

Mason ağır ağır, "Bence hemen şuracıkta açalım, Faunce," diye yanıtladı. "Sonra aldirtırım ama içindekileri hemen şimdi görmek istiyorum."

Bunu duyan Faunce kilidi kırmaya girişti. Bu gelişmeler karşısında afallayıp kaygıya kapılmış olan Bayan Peyton ise, "Biraz sabredip çilingir çağırırsanız olmaz mı?" diye ellerini ovuşturuyordu. "Aa, ömrümde böyle şey duymadım!"

Ama Faunce ona kulak asmadan kilidi kırıp bavulu açtı ve Clyde'in eşyaları ortaya çıktı: Çorap, yakalık, kravat ve lastikler; pek de iyi cinsinden olmayan bir çift kışlık çizme, bir sigara ağızlığı, kırmızı lake bir kül tablası, bir çift paten. Bunların yanı sıra bir köşede, Roberta'nın şu son ay Biltz'den yazdığı on beş mektupla önceki yıl Clyde'a vermiş olduğu bir fotoğrafı ve sonra Sondra'nın yaz başına kadar yazmış olduğu mektuplar vardı. (Genç kızın yazlığa çıktıktan sonra yazdığı mektupları Clyde yanında, yüreğinin tam üstünde taşıyordu.)

Onu Savcı'nın gözünden daha da suçlu gösteren şey üçüncü bir mektup destesi oldu: Annesinin ona Şikago'da, "Harry Tenet," adresine gönderdiği on bir mektup. Bu ad değişikliği Mason'a son derece kuşku çekici göründü! Sandıkta başka neler var, diye durup bakmadan elindeki mektupları açıp okumaya koyuldu.

Önce Roberta'nın Biltz'e şu son gidişinde yazdığı (gidişinin nedenini açık seçik ortaya koyan) üç mektup. Sonra annesinin, iç burkacak kadar ucuz kâğıtlara yazmış olduğu mektupların ilk üç tanesi de Clyde'in Kansas City'den neden kaçtığını anlamasına yetti. Mason yaradılış ve kişiliği gereğince bu gencin eskiden beri hayırsız, sorumsuz serserinin biri olduğuna karar verdi.

Bir yandan da Savcı şimdi Clyde'in, Griffiths soyunun çok sofu ve yoksul bir dalından geldiğini, zengin amcasından umduğu yardım dışında tutunacak bir dalı olmadığını öğreniyor ve şaşırıyordu. Başka zaman olsa Clyde'in yoksulluğu Savcı'yı az çok yumuşatabilirdi. Gelgelelim şimdi Roberta ile Elvira Griffiths'in iç sızlatan mektupları karşısında Mason bu gencin böyle bir cinayeti yalnızca tasarlamakla kalmayıp soğukkanlılıkla işleyebilecek yaradılıştaki bir insan olduğuna inanıyordu. Bir de onun Kansas City'de işlemiş olduğu o suç vardı. Oradaki Savcı'ya telgraf çekip bilgi istemeliydi.

Mason bu düşünceyle Sondra'nın notlarına çabuk ama dikkatle göz attı. Monogramlı ve güzel kokulu kâğıtlara yazılmış olan bu notlar, tarihleri ilerledikçe daha içtenleşiyor ve sonunda, "Canım Clyde," "Kara gözlüm," "En tatlım," diye başlıklara kadar gidiyordu. Bunlardan kimilerinin, 10 Mayıs, 15 Mayıs, 25 Mayıs gibi yakın tarihler taşıdığı ve Roberta'nın en tasalı mektuplarıyla aynı zamana rastladığı Mason'ın gözünden kaçmadı!

Her şey ortadaydı artık. Bir yanda aldatıp bıraktığı bir kız dururken bu genç, bu kez de yüksek sosyetedен bir zengin kızının gönlünü çalmak küstahlığını göstermişti!

Bu ilginç gelişme karşısında iyice afallamış ve meraklanmış olmakla birlikte Mason, oturup düşüncelere dalmanın sırası olmadığını biliyordu. Tam tersine, harekete geçme saatiydi! Savcı son hızla Samuel Griffiths'in evine yollandı ama onların hep birden Yeşil Orman Gölü'nde olduklarını öğrendi. Gene de bir telefon, Clyde Griffiths'in Sharon dolaylarındaki On İkinci Göl'ün kıyısında Cranston villasında kaldığını ve bu villanın da Finchley villasının yanında olduğunu ortaya çıkardı. Finchley'lerin villası... Sharon... Cygnus adındaki göl vapurunun kaptanı o sabah Üç Mil Koyu'ndan binen iyi giyimli gencin Sharon'da indiğini söylememiş miydi? Evreka! Katil ele geçmiş sayılırdı.

Mason kafasını hızla işletti ve Sharon'a kendisi gitmeye karar verdi. Ama bu arada, Bayan Peyton adına telefon ediyormuş gibi yaparak On İkinci Göl kıyısında, Çamlı Burun'daki Cranston villasını aradı ve Bay Clyde Griffiths'in orada olup olmadığını sordu.

"Evet, efendim. Burada kalıyorlar, efendim; ama şu sırada burada değiller, efendim. Gölün karşı kıyısına kamp kurmaya gittiler, arkadaşlarıyla birlikte. Kendisine ne diyelim, efendim?"

Mason birkaç soru daha sorunca gençlerin, On İkinci Göl'ün kırk elli kilometre uzağındaki Ayı Gölü'nün kıyıla-

rında kamp kurmaya gitmiş olduklarını ve birkaç günden önce dönmeyeceklerini öğrendi. Clyde Griffiths adındaki gencin kampçılar arasında olduğu kesinlikle biliniyordu.

Mason hemen Bridgeburg Şerifi'ne telefon etti ve dört beş kişilik bir kabile kurması için talimat verdi. Kafiledelikler Sharon'da dört bir yana dağılarak Clyde'ı nerede bulurlarsa tutuklayacaklar ve Bridgeburg'daki cezaevine getireceklerdi.

VI

Bu arada, suların Roberta'yı yuttuğunu görüp kıyıya çıkarak üstünü değiştirdiğinden ve sonunda Cranston'ların göl kıyısındaki villasına ulaştığından beri Clyde aklını oynatmış durumdaydı. Bu da korkusundan ve Roberta'nın zamansız ölümüne kendisinin neden olup olmadığını kestirememekten doğuyordu. Ama son dakikada pişman olup kararından döndüğüne göre aslında suçlu sayılmazdı, değil mi?

Gelgelelim şimdi kim inanırdı buna? Hem de geriye, Büyük Balıkçıl Köyü'ne dönüp kazayı haber vermemişken. Öte yandan artık gidip haber vermek de olacak iş değildi. Öyle ya, onun bu işçi kızla göllerde gezdiğini, otellerde karı koca gibi kaldığını Sondra duyarsa... Tanrım!

Sonra bir de amcasına ve o soğuk, küstah kuzenine dert anlatmak vardı: Lycurgus sosyetesinin o alaycı kibarları yok mu! Yok yok! Buraya kadar gelmişken geri dönemezdi artık. Öbür yönde felaket, belki de ölüm bekliyordu. Bu pis ve korkunç durumdan kurtulmak için elinden geleni yapmaktan başka çıkar yolu yoktu.

Gel gör ki şu ormanlar... şu yaklaşan gece... Çevrenin ürpertici ıssızlığı ve yolunu bekleyen tehlikeler. şimdi karşısına biri çıkarsa ne diyecek, ne yapacaktı? Kafası öyle karmakarışık ki! Ruhu kararmış, sinirleri ayakta, bir dal çıt etse korkusundan iki metre havaya fırlıyordu.

Öyle ya, tut ki o sandalda, istemeyerek Roberta'ya çarparken ya da suya düştüklerinde Roberta acı acı imdat isterken... tut ki kıyıda biri vardı ve onları görmüştü. O güçlü kuvvetli köylülerden biri... Belki bu köylü şu dakikada bile ortalığı ayağına kaldırmıştı da on on beş kişi toplayıp onu aramaya çıkmıştı. İnsan avı! Onu enseleyip götüreceklerdi. Ve onun Roberta'ya isteyerek, kasıtlı vurmadığına artık kimse inanmayacaktı. Belki daha yargıç karşısına bile çıkmadan, linç ederlerdi onu. Olmayacak şey değıl ki! Görülmemiş şey de değıldi. Boynuna bir ip. Ya da onu bu ormanların içinde kurşunlamışlar! İşin nasıl olup bittiğini anlatmasına fırsat bırakmadan... Roberta'nın aylardır ona nasıl baskı ve eziyet yaptığını... Bunu anlayamazlardı ki!

Genç adam böyle düşünerek adımlarını gitgide sıklaştırıyor, arada bir çat diye kırılıp ödünü koparan kuru dalların ve diken gibi batan kıvrımlarının elverdiği oranda hızla yürümeye çalışılıyordu. Bir yandan da sürekli, Üç Mil Koyu'na giden yolun sağda kalması gerektiğini, ayın da sol yandan doğacağını düşünüyordu.

Ulu Tanrım, o da nesi?

Ay, ne korkunç sesti o öyle!

Karanlıkta ıırıp inleyen bir hortlak vardı sanki.

İşte gene!

Neydi bu?

Genç adam bavulunu elinden attı ve sırtından buz gibi ter boşanarak yere, kalın, yüksek bir ağacın ardına çöktü; korkudan kaskatı donmuş gibi kalakaldı.

Bu ses!

Olup olacağı bir baykuşmuş meğer! Cranston'ların vilasında da duymuştu bir kez. Ama burada! Bu ormanda! Bu karanlıklar içinde! Bir an önce kendisini buradan dışarı atmalıydı! Böyle korkunç, fena düşünceleri de kafasından atmalıydı, yoksa hem yılgınlık getirir hem de güçten kesilirdi.

Ama Roberta'nın gözlerindeki o bakış yok mu! O en son, yalvaran bakışı! Tanrım! Gözlerinin önünden gitmiyordu. Sonra kızın o acı, o korkunç çığlıkları! Ne var ki bunları hâlâ duyar gibi olmaktan da vazgeçmek lazımdı, hiç değilse şu ormandan kurtulana kadar.

Fotoğraf makinesiyle yüzüne çarptığı zaman Roberta bunun kötü niyetle yapılmadığını, yalnızca bir öfke ve bıkkınlık ifadesi olduğunu anlamış mıydı? Şimdi biliyor muydu bunu... şimdi bulunduğu yer neresiyse... gölün dibinde ya da bu ormanda belki; onun yanı başında? Hortlak! Roberta'nın hortlağı! Kurtulmalı buradan, bir an önce açıklığa ıkmalı! Bir yandan da orman güvenliydi. Yollara pek ık-mamak gerekiyordu. Bir de bakarsın birilerine rastlamış-

sın... ya da peşinde olanlara... Ama,ölümden sonra gerçekten bir ikinci yaşam var mıydı dersin? Hortlak denen şeyler var mıydı? Ve ölümler her işin gerçeğini bilebilirler miydi? O zaman Roberta da onun katil olmadığını biliyor demektir. Diğer yandan bunu biliyorsa onun daha önce kurduğu planları da biliyor demektir. Şimdi bu ormanda gücenmiş ve tasalı bir halde onu izliyor muydu acaba? Öyleyse onun günahını alıyordu. Gerçi, evet, Clyde başlangıçta onu öldürmeyi tasarlamıştı ama sonradan..? Tasarlamıştı ya, sen ona bak! Günahın en büyüğü buydu elbet! Clyde onu öldürmemişti öldürmesine ama bu işi onun yerine başka bir güç yapmıştı. Doğrusu buydu.

Ama hortlak! Güzel Tanrım! Annesi bir zamanlar ona ve kardeşlerine hortlakların varlığına inandığını anlatmıştı.

İşte ay! Düşe kalka, çevreye kulak kabartarak, bekleyerek, terleyerek, tir tir titreyerek geçen üç saatin sonunda gökte ayı görmüştü. Neyse ki kimse yoktu görünürlerde! Yıldızlar da parlak ve yumuşaktı, Çamlı Burun'da, Sondra ile seyrettikleri yıldızlar gibi. Sondra onu böyle görse şimdi... Roberta'nın göldeki ölüsünden böyle gizlice kaçarken... şapkası suyun üstünde! Sondra duymuş olaydı Roberta'nın bağırışlarını! Ne tuhaf; ona hiç ama hiçbir zaman söyleyemeyecekti, onun yüzünden, onun güzelliği ve aşkı uğruna, bir zamanlar sevmiş olduğu bir kızı kendi elleriyle öldürmeye kalkıştığını! Ve ömür boyu bunu yanında taşımak zorundaydı artık. Ömür boyu silkip üzerinden atamayacaktı artık bunu! Oysa önceden hiç aklına gelmemişti

işin bu yönü. Korkunç bir şeydi bu, yalnızca bu kadarı bile korkunçtu; değil mi?

Derken o karanlığın içinde birden (suda saati durduğundan, o ara gecenin aşağı yukarı on biri olması gerektiğini sonradan çıkaracaktı) o üç kişi belirdi... ağaç gölgeleri arasından hayaletler gibi sessiz bir hızla sıyrıldılar... Genç adam önce onların kendini tutmaya geldiğini sandı. Ne feci! Ve çocuk onun yüzünü daha iyi görebilmek için feneri öyle kaldırdı! Clyde bu insanların onu yakalamaya geldiğine öylesine inanmıştı ki yerinden sıçrayarak geriledi. Neyse ki en öndeki, uzun boylu, iri kemikli bir adam, onun korkaklığından kuşkulanmayıp yalnızca gülünç bulduğunu açığa vuran bir sesle, "Merhaba, yabancı!" diye onu selamladı.

Üç adamın en küçüğü olan delikanlı da hiçbir şeyden kuşkulamadığını belirtir bir tutumla ona yaklaşıp feneri yüzüne tuttu. Clyde onların kendi peşinde değil sıradan birer avcı ya da çiftçi olduklarını o zaman anladı. Eğer serinkanlı ve terbiyeli davranırsa bu adamlar onun aslında kanlı bir katil olduğunu hiç sezemezlerdi.

Ne var ki daha sonra, içinden, "Ama beni unutmazlar," diye düşündü. "Gecenin bu saatinde, bu yolda, elimde bu çantayla... değil mi?"

Bu yüzden de, başka birilerine daha görünmemek için bir an önce buralardan uzaklaşma telaşına kapıldı.

Saatler sonra, ay tam Batı ufkuna doğru alçalmış, ormanlara yayılan ölgün sarı ışığıyla geceye daha da sıkıcı ve

çekilmez bir hava verirken Clyde Üç Mil Koyu'na çıktı. Yolun dönemecinden bakınca köyde hâlâ birkaç ışığın solgun solgun ışıldadığını gördü. Dükkânlar, evler, sokak lambaları. Ayın ölgün ışığında hepsi hayal meyal geliyordu. Hele Clyde'ın gözünde, hepsi gerçek dışı birer gölgeydi. Belirgin olan tek şey vardı: Bu saatte, bu kılıkta ve elinde bu çantayla bu köye giremezdi. Çünkü görülmesiyle kuşku uyandırması bir olurdu.

Böylece genç adam, köyün sınırlarına dayanan çam ormanına yeniden dalarak sabaha kadar beklemeye karar verdi. Oturduğu yerden küçük kilise kulesindeki saati görebiliyordu.

Kararsız düşünceler içindeydi: "Ortaya çıkıp bu köye girmek akıllıca bir davranış mıydı acaba? Öyle ya, bir bekleyen filan varsa? O üç adam... ya da onu görmüş olan başka birileri? Olayı haber almış olan bir polis..." Gene de bir süre sonra ortaya çıkmanın en iyi yol olduğuna karar verdi. Zaten Sondra'yla Bertine'e salı günü döneceğini söylemişti; oysa bugün cumaydı. "En iyisi bu yoldan gitmek. Çarçabuk, Roberta ile ilgili hiçbir gelişme olmadan. Evet, evet."

Sonunda, saatin kolları sekizi on geçeyi gösterirken Clyde, yüreği küt küt atarak ortaya çıktı.

Bu sokağın dibindeki iskelede Sharon'a giden vapur bekliyordu. Tam o sırada Clyde, Raquette Gölü'nden gelen otobüsün yaklaştığını ve durduğunu gördü. İskelede ya da vapurda bir tanıdığa rastlayacak olursa Raquette Gölü'n-

den geldiğini söyleyebilirdi. Sondra ile Bertine'in bu göl kıyısında yazlığa çıkan birçok arkadaşı vardı.

En sonunda iskeleye indi ve sonra vapura bindi. Bir süre sonra da Sharon'da karaya çıktı. Yolculuk süresince pek dikkati çekmediğini sanıyordu. Vapurda on on bir yolcu olmakla birlikte hepsi yabancıydı. Mavi entari ve beyaz hasır şapka giymiş bir köylü kızın dışında onunla özel olarak ilgilenen çıkmadı. Bu kızcağız da ona pek beğendiği için baktığı halde, Clyde kimsenin gözüne çarpmamaya can attığından vapurun arkasına çekildi. Oysa herkes ön güvertede oturmayı yeğliyordu.

Sharon'a yanaştıkları zaman genç adam çoğunluğun sabah trenine yetişmek üzere istasyona gittiğini bildiğinden, hemen onların arasına karıştı ve sonra, ilk önüne çıkan büfeye girdi. Böylece izini sildiğini umuyordu.

Tam o sırada Albany ve Utica'dan gelen trenin istasyona girmesiyle Clyde bu trenden inmiş gibi yapmaya karar verdi. Bertine'le Sondra'ya telefon ederek şimdi trenden indiğini ve Sharon'da olduğunu haber verdi. Kendisini motorla değil otomobille aldırıtmalarını istedi ve göl kıyısındaki hanın Batı terasında bekleyeceğini bildirdi. Yolda bir de sabah gazetesi aldı ama daha hiçbir haber çıkmayacağını biliyordu. Hanın terasına geçip oturmuştu ki Cranston'ların otomobili onu almaya geldi. Cranston'ların özel şoförünün hoş geldiniz diye gülümsemesine Clyde da dost ve rahat bir gülümseyişle karşılık vermeyi başardı. Gene de içi hep

o büyük korkuyla doluydu... Öyle ya, şimdiye kadar o üç köylü Büyük Balıkçıl Köyü'ne varmış olmalıydılar. Kendisiyle Roberta'nın dönmedikleri de görülünce gölün yüzü aranmış ve devrik sandalla o şapka görülmüş olabilirdi. Bunu duyan o üç köylü, gece yarısı elinde bavulla orman içinden güneye doğru ilerleyen bir adama rastladıklarını söylemeyecek miydi? O zaman da ceset bulunsun bulunmasın durum kuşkulu görülmeyecek miydi? Ya sonra tuhaf bir rastlantıyla ceset su yüzüne çıkar da üzerinde yara bere izi görülürse? O zaman Clifford Golden ya da Carl Graham'ın bir katil olduğundan kuşkulanylmayacak mıydı? Aslında ne Clifford Golden ne de Carl Graham'ın Clyde Griffiths ile bir ilişkisi vardı. Öyle ya, Clyde çok dikkatli davranmış, hatta Çimenli Göl'deyken bir fırsatını bulup Roberta'nın bavuluyla el çantasını bile aramamış mıydı? Roberta'nın kız arkadaşının Biltz'e gönderdiği iki mektubu yırtıp atmamış mıydı? Makyaj takımını bavulda bırakmak zorunda kalmıştı ama bunu onun aldığını nereden bileceklerdi? Belki de bunu Roberta kendisi almıştı!

Zaten ailesi kızlarının bu yolculuğa evli olmadığı yabancı bir erkekle çıktığını, otellerde karı koca gibi kaldığını filan öğrenince olayı bir an önce örtbas etmek istemeyecekler miydi? Her neyse, Clyde iyimser olup gönlünü ferah, sinirini sağlam tutmak ve buradaki dostlarına rahat, neşeli bir yüz göstermek zorundaydı ki bir şeyler ortaya çıkarsa kimse daha önce onun bu halini fark etmesindi. Zaten Roberta'yı aslında öldürmüş sayılmayacağına göre...

İşte bu lüks arabaya kurulmuş gidiyordu. Ve yolun sonunda Sondra ile Bertine onu bekliyorlardı. Onlara sâ- lıdan beri Albany'de, amcasının bir işinin peşinde koştu- ğunu söyleyecekti artık. Ve Sondra'nın yanında, mutluluk- tan sarhoş olması gerektiği halde, kafasının içindeki pis ve ürkütücü düşünceleri bir türlü söküp atamayacaktı. Ya kimliğini ele verebilecek olan ipuçlarının hepsini ortadan kaldıramamışsa? Ele geçmek! Tutuklanmak! Belki de acele ve haksız bir hüküm giyip cezaya çarptırılmak! Roberta'ya istemedен vurduğunu ya anlatamazsa! Sondra... ve Lycur- gus'da Sondra ile birlikte süreceği şahane yaşam üzerine kurduğu bütün düşlerin sonu! Roberta'ya isteyerek vurma- dığını anlatabilecek miydi? Anlatabilecek miydi bunu? Ey Tanrım!

VII

İmdiye değin onu zevkten coşturan, başını döndüren bir dünya içinde olan Clyde, cuma sabahından salı öğleye kadar anlatılmaz korku ve kaygılarla kıvranmak zorunda kaldı.

O sabah Cranston'lara gittiğinde Sondra somurtmuş ve Bertine'in bile duyamayacağı yavaş bir sesle, "pis çocuk!" diye fısıldamıştı. "Koca hafta buraya gelebilecekken başka yerlerde gezdin. Oysa ne planlar yapmıştım! Bir temiz sopa gerek sana. Bugün de gelmeseydin telefon edecektim."

Kızın benliğini tepeden tırnağa sarsan tutku, gözlerinden apaçık okunuyordu.

Clyde dertli ve kaygılı olmasına karşın, neşeyle gülümsemeyi başardı. Sondra'nın yanındaydı ya artık, Roberta'nın ölümünü ve kendi içinde bulunduğu tehlikeyi düşünmek bile eskisi gibi dehşet verici gelmiyordu. İşler yolunda giderse... onunla ilgili herhangi bir ipucu ele geçmezse! Bundan sonra içi rahatlayabilirdi artık! Akıllara durgunluk verecek kadar parlak bir gelecek bekliyordu onu! Sondra'nın güzelliği, aşkı, parası...

Gelgelelim genç adam odasında yalnız kalır kalmaz çantasındaki ıslak giysiler kafasına takıldı. Islak ve buruşuk bir takım. Dolabın üst gözlerinden birine gizlese? Paçalarında hâlâ Büyük Balıkçıl Gölü'nün çamurları olan takımı çıkardı, sonra gene vazgeçti. Şimdilik çantada tutmak ve nasıl gözden gizleyeceğine geceleyin karar vermek belki de en iyisiydi.

Bu ıslak, buruşuk, çamurlu giysileri çıkın yaparken kendi yaşamının gizemli ve iç burkucu dramını bütün açıklığı ve keskinliğiyle duyarak başı döndü. Gözlerine bir karar geldi. Öyle yoksul ve yoksun geçmişti ki çocukluğu. Şimdi bile, aslında hemen hemen hiçbir şeyi yok sayılır. Şu odanın büyüklüğüyle şahaneliğine karşı kendi pansiyon odası... Dünkü gibi bir günden sonra kendini gene burada bulmanın garipliği... Dışarıdaki gölün pırıl pırıl mavi sularıyla Büyük Balıkçıl Gölü'nün kara lacivert suları arasındaki zıtlık. Ve bu lüks villanın geniş terasından göl kıyısına doğru uzanan yeşil çimli yol. Son derece şık spor kılıklar içinde tenis oynamakta olan Stuart Finchley, Violet Taylor, Frank Harriet ve Wynette Phant; üstü çizgili tente örtülü bir salıncakta ağır ağır sallanan Harley Baggott'la Bertine...

Kendi de yıkanıp giyindikten sonra sinirleri gergin ve içi korku dolu olmasına karşın neşeli görünmeye çalışarak aşağı indi. Terasa çıktığı sırada Jill Trumbull, "Merhaba, Clyde!" diye ona seslendi. "Seni kaçak! Seni ortalarda görmeyeli yıl oldu yahu!"

Genç adam Sondra'dan yana şöyle dalgın bir gülüşle baktı. Onun sevgisine ve anlayışına hiçbir zaman bu kadar susamamıştı! Sonra teras parmaklığına çıkıp oturdu ve rahat konuşmaya çalışarak:

“Salıdan beri Albany'de, iş peşindeydim,” dedi. “Orası kaynıyor. Burası ne güzel, serin bugün! Kim var, kim yok?”

Jill gülümseyerek, “Hemen hemen herkes burada,” diye yanıtladı. “Bu yaz Yeşil Orman Gölü'nde kimsecikler kalmadı gibi geliyor bana.”

Bunu, Yeşil Orman Gölü'nün neden gözden düştüğüyle ilgili uzun ve ateşli bir tartışma izledi.

Derken Sondra, “Hazır aklıma gelmişken!” dedi. “Bella'ya bugün telefon etmem gerek. Gelecek hafta Bristol'da binicilik gösterisi var ya, Bella da katılmaya söz vermişti.”

Bu kez de bir süre atlardan ve köpeklerden konuşuldu. Clyde onların arasına yürekten katılabilmekle çabasıyla kulak kesilmiş dinliyordu, ne var ki aklı fikri kendi derdindeydi... O üç adam, Roberta. Belki de Roberta'yı bulmuşlardı şimdiye kadar, kim bilir? Sonra genç adam, “Ne var böyle korkacak?” diyordu kendi kendine. Öylesine derin bir gölde kızın cesedini pek kolay bulamazlardı. Bulsalar bile Clyde Griffiths'le Clifford Golden ya da Carl Graham arasında bir bağlantı kuramazlardı ki!

Bu arada Sondra sevdiği adamın keyifsiz ve tutuk olduğunu sezmişti. Onu üzen şeyin parasızlık olduğunu sanıyordu. Bugün bu işi halletmeye kararlıydı.

“Dörtlü bir golf oyununa kim var?” diyerek ayaĝa kalktı. “Jill, Clyde, Burch, hadi, yürüyün! Clyde’la ben sizi çok geride bırakacaĝız, bahse girerim.”

Burchard Taylor, “Tamam, ben varım!” diyerek ayaĝa kalktı ve sarı mavi çizgili kazaĝını d zelitti. “  le yemeĝi- ne bahse giriyorum!”

Bunu duyan Clyde irkildi ve dondu kaldı. Çünkü aklına, ürkünç serüveninden arda kalan zavallı yirmi beş dolarcığı gelmişti. Oysa böyle bir yerde dört kişiye   le yemeĝi yedirmek en azından sekiz on dolara patlardı; belki daha çok.

Onun düşündüklerini duruşundan anlayan Sondra, “Oldu, Burch!” diye güldü. Sonra ayaĝının ucuyla Clyde’ı dürterek, “Bir dakika bekle, canım,” diye fısıldadı. “ imdi geliyorum.”

Merdivenden yukarı, kendi odasına ko tu ve bir süre sonra geri gelerek avucunun içindeki k ĝıt paraları Clyde’ın ceket cebine tıktırdı. “Al bunları, sevgilim.     ! Hiçbir şey söyleme! Kaybedersek yemek ısmarlamak için bunlar. Sonra konu uruz. Şimdi çabucak hazırlan. Yalnız  unu bil, tatlı  ocuk; seni seviyorum.” O sıcakık kahverengi gözleri bir an derin bir hayranlıkla gencin yüzünde oyalandı. Sonra Sondra, “Dikilip durmasana öyle,  ap al  ocuk!” diye baĝırdı. “Koç, u aĝa söyle, golf takımlarını çıkarsın.”

Elini cebine sokunca Clyde onun kendisine bir sürü para vermiş olduĝunu anladı. Bu onun burada kaldıĝı sürece gereksinimlerini karşılamaya yeteceĝi gibi gerekirse

buradan kaçmasını da sağlayabilirdi. İçinden, "Sevgilim benim! Tatlı kızım!" dedi. Güzel, sıcakkanlı, yüce gönüllü Sondra onu seviyordu. Hem de gerçekten seviyordu. Ama bir bilse... Ulu Tanrım! Oysa bütün her şey onun uğruna olmuştu; onun uğruna... bir bilse!

İşte Sondra gene görünmüştü: Yeşil trikodan çok şık bir giysi içinde, merdivenden aşağı dans edercesine iniyordu. Başındaki yeni kep ve sırtındaki spor gömlekle jokeylere benzemiş olan Jill de dümen başındaki Burchard'la konuşup gülüşmektaydı. Sondra terastan geçerken salıncaktaki Bertine'le Harley'e seslendi: "Çocuklar, siz gelmiyor musunuz?"

"Nereye?"

"Gazinodaki golf kulübüne."

"Aa, orası pek uzak. Öğleden sonra plajda görüşürüz."

Sonra Burchard motoru suların üzerinde yunus balığı gibi hoplatan bir hızla sürdü... Clyde bir düşteydi sanki; yarısı umut ve kıvanç öbür yarısı da korku ve kaygı dolu bir düş... Kim bilir, peşinden belki polis geliyordu ve sonra da ölüm.

Oysa yanındakilerin yeryüzünde tek bir kaygıları yok gibiydi. Hele Clyde'a kavuştuğu için keyfi iyice yerine gelen Sondra birden ayağa kalktı ve parlak renkli eşarbını bayrak gibi havada sallayarak, çocuksu bir neşeyle, "Kleopatra'yım ben!" diye bağırdı. "Sandalla şeyi görmeye gidiyorum... şeyi... kimdi o Kleopatra'nın buluşmaya gittiği herif?"

Burchard Taylor, "Charlie Chaplin," diye yanıtladı. Bir yandan da kızın dengesini bozmak amacıyla motoru hızla yalpalatıp bir yandan öbür yana yatırıyordu.

Sondra düşmemek için bacaklarını iyice açarak, "Ay, saçma çocuk!" dedi. "Hiç boşuna çalışma, beni düşüremezsın!"

Burchard motoru bir yandan öbür yana daha da yalpalatmaya başlayınca Jill, "Hey, ne yapıyorsun sen?" diye ona haykırdı. "Yoksa niyetin hepimizi göle düşürüp boğmak mı?"

Clyde tokat yemişçesine irkildi ve gözlerini kırptırdı. O saat dizlerinin bağı çözüldü, içi dışına çıkar gibi oldu. Bu işin böyle olacağını, bu kadar acı çekeceğini hiç bilememişti. Bambaşka olacak gibi gelmişti ona. Oysa şimdi kasıtsız söylenen sözler bile betini benzini attırıyordu. Gerçek bir sınavla karşılaşır, söz gelişi birden önüne bir polis çıksa da, dün nerede olduğunu ve Roberta'nın ölümüne ilişkin ne bildiğini sorsa... demek kekeleyecek, titreyip ter dökcek ve bu yüzden kendini ele verecekti. Öyle değil mi ya? Kendini toparlamalı; rahat ve neşeli durmalıydı. Hiç değilse bugün, bu ilk gün. Öyle değil mi?

Neyse ki ötekiler kendi oyun ve eğlencelerine öylesine dalmışlardı ki Jill'in sözlerinin onun üzerindeki şaşırtıcı etkisini fark etmediler. O da zamanla kendini biraz daha toparlamayı başardı.

Biraz sonra golf sahasında, Sondra'nın yönlendirmesi sayesinde deneyimsizliğinden ve kafasının karışık olmasın-

dan beklenmeyecek ölçüde düzgün bir oyun çıkarıyordu. Sondra onunla baş başa olmanın, gölgeli ve ücra köşelerde onunla kucaklaşıp öpüşebilmenin derin zevki içinde ona geçen haftadan beri tasarlamakta olduğu bir kamp gezisini anlatıyordu. Kendisi, Frank Harriet, Wynette Phant, Burckhard Taylor, Stuart, Grant ve Bertine Cranston, Harley Baggett, Perly Hanes, Jill Trumbull ve Violet Taylor'ın katıldığı bu geziye yarın öğleden sonra çıkacaklardı. Önce doğuya düşen Ayı Gölü diye bir göle gidilecek, sonra bu gölün kıyılarında Harley'le Frank'in bildiği kumsalda ya da tepelerde konaklayacaklardı. Erkekler yemek için balık tutup ava çıkacak, sonra, ancak su yoluyla ulaşılabilen bir hana mehtap gezileri yapacaklardı. Yanlarına üç dört uşakla iki üç şaperon da alacaklardı ya... Gene de ormanlarda yapabilecekleri yürüyüşler! Gölün üzerinde sandal sefaları! Sevişmek için öyle çok fırsat bulacaklardı ki! Hemen hemen bir hafta boyunca, rahatsız edilmeden saatlerce sevişebileceklerdi...

Genç adam, bütün olup bitene karşın şöyle düşünmekten kendini alamadı; bu geziye katılmak en iyi yol değil miydi? Ve Sondra'nın onu böyle sevmesi ne şahane bir şeydi! Hem bu gezi onu buralardan ve... kaza yerinden uzaklaştırmış olacaktı. Eğer polis ona benzer birini aramaya çıkmışsa bir süre için ortadan yok olmak en iyisiydi.

Ah, o üç adam!

Bir yandan da genç adam düşünüyordu da; buradan

ayrılmadan önce, polisin kimseden kuşkulanıp kuşkulanmadığını öğrenmesi şarttı. Gazinoda bir fırsatını bulur bulmaz gazeteciye koştı. Ne var ki akşamın yedi ya da yedi buçuğundan önce gazete gelmeyeceğini öğrendi. O zamana dek beklemek zorundaydı. Ama acaba bu akşam gazete alma fırsatını bulabilecek miydi? Bulamazsa yarın, geziye çıkmadan önce bir ara buraya gelmesi gerekecekti. Gölde boğulan genç çift konusunda neler yapıldığını ve neler dendiğini bilmek zorundaydı.

O akşam Harriet'lara giderlerken uğradığında gazeteler Gazino'ya daha gelmemiştir. Ne var ki gidişlerinden yarım saat kadar sonra terasta oturlurlarken Sondra belirdi.

"Hey, çocuklar, size bir haberim var!" dedi. "Büyük Balıkçıl'da iki kişi boğulmuş; bu sabah ya da dün. Şimdi Blanche Locke telefonda söyledi. O gün Üç Mil Koyu'na gitmişti de. Söylediğine bakılırsa kızın cesedini bulmuşlar ama erkeğinkini daha bulamamışlar. Gölün güneyinde bir yerde boğulmuşlar."

Clyde o saat bembeyaz ve kaskatı kesilerek dikilip oturdu. Dudaklarından kan çekilmiş, bakışları çevresinde herhangi bir şeye değil de uzaklara, Büyük Balıkçıl Gölü'nün o ıssız köşesine dikilmişti sanki: o ulu çamlar ve Roberta'yı yutan koyu renkli sulardaydı aklı... Erkeğin ölüsünün de gölün dibinde bir yerde olduğuna inanacaklar mıydı acaba? Sus, dinle! Başı dönmesine rağmen kulak vermek zorundaydı.

Burchard Taylor çalmakta olduğu mandolini elinden bırakarak, "Çok yazık be!" dedi. "Bildiğimiz birileri olmasın?"

"Blanche da bilmiyor daha."

Frank Harriet, "O gölü oldu olası hiç sevmem zaten," diye lafa karıştı. "Çok ıssız. Geçen yaz babamla orada balığa çıkmıştık ama fazla kalamadık. İnsanın içini karartan bir yer."

Harley, "Anımsıyor musun, Sondra, üç hafta kadar önce gitmiştik?" diye sordu. "Sen de sevmemiştin orayı?"

Sondra, "Evet, hatırlıyorum," diye yanıtladı. "Çok ıssız bir yer. İnsan o gölde nasıl gezmeye çıkar, aklım almıyor."

Burchard tasalı bir halde, "İnşallah bildiğimiz birileri değildir," diye söylendi. "Yoksa tatilimizi mahveder."

Clyde kavrulan dudaklarını diliyle ıslattı; kurumuş boğazını yumuşatmak için yutkundu.

Wynette, "Bugünün gazetelerinde bununla ilgili bir haber çıkmış olamaz, değil mi?" diye sordu.

Burchard, "Pek sanmam," diye yanıtladı. "Üç Mil Koyu'nda yeni duyulduğuna göre..."

Clyde'in aklına ise, Sharon'da çıkan *Bayrak* adlı küçük akşam gazetesi geldi. Olsa olsa onda bir haber olabilirdi. Bu gece görüp okuyabilseydi keşke!

Derken yepyeni bir şey geldi aklına. Aman yarabbi! Daha önce neden düşünmemiştii bunu? Ayak izleri! O göl

kıyısındaki çamurlarda ayak izleri kalmış olmasın sakın? O telaşa akıl edip bakmamıştı ki! Bal gibi ayak izi bırakmış olabilirdi orada. O zaman da gerçeği şıp diye anlayarak o üç köylünün görmüş olduğu adamın peşine düşmezler miydi? Clifford Golden! Cranston'ların evindeki o ıslak ve çamurlu takım! Onun yokluğunda polis gelip soruşturma ve arama yapmış olmasın? Bavulunu açmış olmasınlar sakın? Tanrım! Elbise olduğu gibi duruyordu, bavulun içinde. Kuzum, akıl kârı mıydı bu? Neden ortadan kaldırmamıştı bu giysileri şimdiye kadar? Ucuna bir taş bağlayıp göle neden atmamıştı?

Genç adam ne yaptığını kendi de bilmeden yerinden kalkmış, ayakta duruyordu şimdi. Aslında kafa ve gövdesi taş kesilmiş, gözlerine cam gibi bir donukluk gelmişti. Uzaklaşmalıydı buradan. Hemen Cranston'lara dönüp o giysileri ortadan kaldırmaya bakmalıydı. Yalnız, böyle pat diye yapamazdı ki bunu. İki kişinin boğulduğunu duyar duymaz kalkıp giderse şüphe çekmez miydi? Yok, en iyisi serinkanlı durmak... rahat... elinden gelirse ağzını açıp önemsiz bir şeyler söylemek...

Böylece genç adam bütün gücünü toplayarak Sondra'ya yanaştı ve "Ne kötü şey, değil mi?" diye sordu. Rahat konuşmaya ne kadar çabalarsa çabalasın sesi titrekliğin ve tizliğin sınırındaydı. Elleriyle dizleri de öyle.

Sondra onunla baş başa kalmak için sokularak, "Elbette ya," diye yanıtladı. "Ne zaman böyle bir şey duysam key-

fim kaçar. Zaten annem de hep kuruntu yapar. Stuart'la ben motorla şu göllerin altını üstüne getiriyoruz diye."

Clyde, "Evet, biliyorum," dedi. Sesi kalın ve boğuktu. Sözcükleri söylemekte güçlük çekiyordu. Dudakları daha da gergin ve beyaz birer çizgi olup çıkmış, benzi iyiden iyiyeye atmıştı.

Sondra birden onu dikkatle süzerek, "Sevgilim, neyin var senin?" diye sordu. "Öyle solgunsun ki! Ya gözlerin! Hasta mısın? Yoksa ışıktan mı öyle görünüyor?"

Dönüp ötekilere, sonra gene ona baktı. Clyde da şu sırada onun dediği gibi hasta görünmenin felaket olacağını bildiğinden, elinden geldiğince toparlanarak, "Yok, ışıktan olsa gerek," diye yanıtladı. "Dün... de çok... çok yoruldum. Hepsi bu. Bu gece çıkmayıp dinlenmeliymişim!" Sonra, gülümsemeye çalışınca dudakları garip bir biçimde çarpıldı.

Sondra ona sevgiyle bakarak, "Bu kadar yoruldun ha, benim tatlı sevgilim?" diye sordu. "Bana bu sabah söyleseydin bugün oturur dinlenirdik. Frank'e söyleyeyim mi, seni şimdi motoruyla Cranston'lara atıversin? Yoksa onun odasına çıkıp biraz uzanmak mı istersin? Yabancı değiliz ya, hemen söyleyeyim."

Frank'le konuşacakmış gibi dönmüştü. Paniğe kapılan Clyde, "Sakın... sakın ha, sevgilim!" diye fısıldadı. "Şimdi geçer. Belki birazdan çıkar uzanırım. Ya da eve biraz erken dönerim. Ama şimdilik gerek yok."

Sondra, "Peki canım, nasıl istersen," dedi. "Ama madem böyle yorgunsun, yukarı çıkıp uzansan ya da eve dönsen

iyi olur. İstersen şimdi git uzan. Sonra saat on buçukta filan ben de izin isterim. Birlikte döneriz. Benim cici bebeğim buna da razı olmayacak mı?”

Clyde, “Şimdilik gidip biraz su içeyim bari,” dedi ve Harriet’ların geniş banyolarından birine daldı. Kapıyı içerden kilitleyip oturdu ve başladı bundan sonra ne yapması gerektiğini düşünmeye... Nasıl davranmalı? Nasıl konuşmalı? Hemen Sondra’ya gidip, “Beni eve götür,” mü demeli, yoksa kalıp cehennem azabı mı çekmeli? Sonra, yarınki gazeteler ne yazacaktı acaba? Ne? Nasıl bir haber? Yarınki kamp gezisine çıkmak akıllıca bir iş miydi? Yoksa en iyisi hemen buradan tüymek miydi? Nasılsa biraz parası vardı cebinde. New York, Boston gibi bir yere ya da New Orleans’a, Ratterer’in yanına gidebilirdi. Ama yok, tanındığı bir yer olmamalıydı.

Tanrım! Ne kadar aptalca davranmıştı, bu işin en başından beri! Ne açık kapılar bırakmıştı! Hiç plan kurmasa ancak böyle olurdu!... Korkusu ve dizlerinin titremesi her an artarak Sondra’nın yanına inip gerçekten hasta olduğunu, eve dönmek istediğini söylemeye karar verdi. Böylece saat on buçukta Sondra Burchard’ı bularak çok yorulduğunu, Clyde ve Jill’le birlikte eve erken dönmek istediğini söyledi.

Rüzgâr gibi uçan motorla Cranston’lara dönerken Clyde, bu erken dönüşün de yanlış bir adım olup olmadığını düşünüyor ve içi içini yiyordu. Villaya varınca ötekilerden, rahat ve doğal bir biçimde ayrılmaya dikkat ederek ilk fırsatta kendi odasına çıktı.

Elbisesi koyduğu gibi duruyordu; odasının arandığını gösteren bir belirti de yoktu. Gene de Clyde eli ayağı titreyerek kostümünü bavuldan aldı, paket yaptı. Sonra evden habersizce çıkabilmek için sessiz bir dakikayı kollayarak bekledi, bahçede şöyle bir dolaşacakmış gibi dışarı çıktı. Göl kıyısına varınca büyük bir taş arayıp buldu ve çıkının ucuna bağlayarak kolunun olanca gücüyle fırlatabildiği kadar uzağa fırlattı.

Sonra çıktığı gibi sessiz ve ürkek, gene eve döndü. Aca-
ba yarın gün doğmadan neler doğacaktı? Ve biri gelir soru sormaya başlarsa, Clyde ne karşılık verecekti?

VIII

Roberta'yla ve kendini yakalamaya gelen adamlarla çekiştiği korkunç düşler ve bunun dışında hemen hemen uykusuz geçen bir geceden sonra, Clyde sabahleyin erkenden gözleri ve sinirleri sızlayarak yataktan kalktı. Bir saat kadar sonra aşağıya inmeyi göze alabildiğinde Crans-ton'ların şoförü Frederick'in otomobillerden biriyle bir yere gitmek üzere olduğunu gördü ve hemen ona Albany ve Utica'da çıkan bütün sabah gazetelerini getirmesini söyledi. Saat dokuz buçuğa doğru şoför geri döndüğünde Clyde gazeteleri alıp odasına kapandı. Kapıyı içerden kilitledi, gazetelerden birini yatağın üstüne serer sermez ürkütücü bir manşetle karşılaştı:

GÖLDE ŞÜPHELİ ÖLÜM

DÜN ADIRONDACK TEPELERİNDEKİ GÖLDEN

GENÇ BİR KADININ CESEDİ ÇIKARILDI.

YANINDAKİ ERKEK BULUNAMIYOR.

Clyde gene bembeyaz kesilip sinirleri gerilerek pencere başına geçti ve yazıyı okumaya daldı:

Bridgeburg, N.Y., 9 Temmuz—Dün öğle üzeri, kimliği tam olarak bilinemeyen genç bir kadının cesedi

Büyük Balıkçıl Gölü'nün güney ucundan çıkarıldı. Genç kadının çarşamba sabahı Çimenli Göl Hanı'nın defterine "Carl Graham ve karısı," perşembe günü de Büyük Balıkçıl Hanı'nın defterine "Clifford Golden ve karısı" diye imza atan genç erkeğin eşi olduğu sanılıyor. Göldeki Ay Koyu'nda devrilmiş bir sandalla hasır bir erkek şapkası bulunması ardından başlayan tarama dün bütün gün sürdü. Fakat akşam saat yedide erkeğin cesedi hâlâ bulunamamıştı. Olay yerine çağrılan Sorgu Yargıcı Heit adamın gölde boğulduğunu sanmadığını açıkladı. Genç kadının cesedinin başında ve yüzünde görülen bere ve çürüklerle birlikte, kayıp adama çok benzeyen bir gence bir önceki gece, güney yönündeki ormanda rastladıklarını söyleyen üç köylünün ifadesi üzerine, ortadaki olayın bir cinayet olduğu inancı birçok kişinin kafasında yerleşmeye başladı.

Genç kadının çantası Gun Lodge İstasyonu'ndaki bagajda, şapkasıyla pardösüsüyle göl kıyısındaki hanın vestiyerinde bulunmuştur. Oysa yanındaki genç adamın çantasını sandala aldığı söylenmektedir.

Büyük Balıkçıl Gölü'nün kıyısındaki han sahibinin ifadesine göre, genç çift deftere Albany'den "Clifford Golden ve karısı" olarak yazıldıktan hemen sonra bir sandal tutmuşlar ve yanlarında adamın çantası olduğu halde göle açılmışlardır. Bir daha geri dönmemişlerdir. Dün de gölün güney ucunda, Ay Koyu

denilen kuytu bir koyda bindikleri sandal tersyüz olmuş halde bulunmuş ve genç kadının cesedi de çok geçmeden bu koyun sularından çıkarılmıştır. Koyun dibinde kaya olmadığı bilindiğinden, kızın yüzündeki bere ve çürükler kuşku uyandırmıştır. Yanındaki adamın su yüzünde bulunan şapkasının astarsız ve etiketsiz oluşuyla birlikte üç köylünün ifadesi de bu kuşkuyu güçlendirmiş ve Yargıç Heit erkeğin cesedi sudan çıkmazsa olaya bir cinayet gözüyle bakacağını bildirmiştir.

Görenlerin tanımına göre, Golden ya da Graham denilen erkek, yirmi dört, yirmi beş yaşlarında, boyu 1.75'ten uzun olmayan, ince, esmer bir gençtir. Göl kıyısına geldiğinde üzerinde açık gri bir kostüm, taba ayakkabı, hasır bir şapka bulunuyordu. Elindeki kahverengi çantanın yanına da şemsiye ya da baston gibi bir şey bağlanmıştı. Genç adamın tanımı yöredeki bütün tren istasyonlarına bildirilmiştir. Boğulan genç kadının cesedi de ilçe merkezi olan Bridgeburg'a kaldırılacak ve soruşturma birkaç gün sonra orada yapılacaktır.

Genç adam donakalmışçasına oturduğu yerde düşünüyordu: Alçakça bir cinayet gibi gösterilen bu suçun, hele bu yörede işlenmiş olduğuna göre, büyük bir heyecan yaratacağı ve burada oturanların gazetelerde anlatılan tipi bulabilmek amacıyla herkesi dikkatle gözden geçireceği belli bir şey değil miydi? Bu yüzden hemen Büyük Balık-

çıl Köyü'ndeki, ya da buradaki polise gidip her şeyi itiraf etse daha iyi olmaz mıydı? Roberta'yı öldürmeyi planlamış olmakla birlikte son dakikada bu işi yapamadığını ve kızın bir kaza sonucu öldüğünü söylese? Ama yok, böyle yaparsa Sondra ile Griffiths'ler, onun Roberta ile seviştiğini öğrenmiş olurdu. Üstelik Roberta'nın yüzündeki yaralardan ve kendisinin kazayı haber vereceği yerde oradan kaçmasından sonra suçsuzluğuna kim inanırdı?

Öte yandan onu tarif edilen sanığa benzediğini fark edenler elbette çıkacaktı. Aman yarabbi! Polis onu, daha doğrusu ona benzeyen Clifford Golden'la Carl Graham'ı, cinayet suçuyla arıyordu! Diyelim ki ormandaki o üç adam çıkıp geldiler! Clyde titremeye başladı. Sonra aklında daha başka ve daha korkunç bir düşünce, o anda, ilk olarak, bir şimşek gibi çaktı: O baş harflerle kendininkiler arasındaki benzerlik! Şimdiye kadar bu adlarda hiçbir sakınca görmemişti, oysa şimdi ne olumsuz bir seçim yaptığını anlıyordu. Nasıl olmuştu da bunu hiç düşünememişti daha önce? Nasıl, nasıl? Ey, ulu Tanrım!

Tam o sırada Sondra'nın onu telefonda aradığını haber verdiler. Telefonda sesi doğru dürüst çıkabilsin diye kendini adamakıllı zorladı. Sondra hasta yavrusunun bu sabah nasıl olduğunu soruyordu. Daha iyice miydi? Dün gece öyle birden hastalanıvermesi ne feciydi! Gerçekten iyileşmiş miydi? Kamp gezisine katılabilecek miydi? Güzel! Çok hastalanır da gidemezse diye Sondra'nın ödü kopmuştu. Ama şimdi artık içi rahattı. Onun sevgili Clyde'! Biricik

yavrusu! Sondra bu gezinin ona çok iyi geleceğinden emindi. Saat bir buçukta Gazino'nun iskelesinde buluşacaklardı. Ondan sonra artık, vur patlasın, çal oynasın! Öyle eğleneceklerdi ki! Ama şimdi Sondra'nın gidip hazırlanması gerekiyordu. Öğle üzeri görüşürlerdi. Ve Sondra gene, parlak renkli bir kuş gibi, uçup gidiverdi...

Buradan uzaklaşıp da kendini tanıyan biriyle karşılaşmak tehlikesini atlatıncaya kadar üç saat vardı Clyde'in önünde. Bu üç saat boyunca ormanlarda gizlenebilir ya da aşağıda oturup yoldan ve gölden gelip gidenleri gözetleyebilirdi. Az buçuk kuşkusunu uyandıran birini görür görmez de hemen var gücüyle kaçardı, öyle değil mi? Artık bundan sonra peşinde avcı olduğunu bilen hayvan gibiydi: Hep, her dakika tetikte, diken üstünde, gözleri dört bir yanda. Kim bu adam? Ne arıyor bu sandal buralarda? Yoksa bize mi geliyor? Kim var içinde? Ve eğer içindeki polis filansa gene kaçmak gerekecekti; kaçacak zaman kalırsa elbet...

Neyse, hele şükür! Saat birde Cranston'ların motoru, içinde Bertine'le Harley, Wynette, Grant ve Clyde'la Gazino iskelesine doğru yola çıktı. Orada ötekilerle buluştular. Elli kilometre kadar kuzeye düşen Küçük Balık Koyu'nda da Baggott'larla Harriet'ların ve ötekilerin otomobilleri onları bekliyordu. Oradan eşyaları, çadır ve sandallarıyla elli altmış kilometre doğuda, hemen hemen Büyük Balıkçıl kadar ıssız ve ilginç bir göl olan Ayı Gölü'ne gittiler.

Clyde için nasıl da tatlı olabilirdi bu yolculuk, eğer öteki sorun bir kılıç gibi başının üstünde sallanmasa! Gözleriyle her dakika onu ne kadar çok sevdiğini söyleyen Sondra'nın yanında olmanın derin kıvancı... O da Clyde'in yanında olduğu için sevincinden uçar gibiydi. Öte yandan Roberta'nın cesedi su yüzüne çıkmış! Millet Clifford Golden'ın peşinde ya da Carl Graham'ın! Tıpatıp Clyde'a benzeyen tanım dört bir yana telgrafla bildirilmiş... Buradakilerin hepsi bunu okumuş olsalar gerekti. Gene de onu kendilerinden biri saydıklarından kuşkulanmak akıllarına gelmiyordu. Ama bir gelirse! Bir anlarlarsa işi! Ne korkunç bir durum! Kaçmak! Ele geçmek! Polis! Ve ona ilk sırt çevirenler, işte bu arkadaşları olacaktı, belki bir tek Sondra hariç hepsi. Belki Sondra bile. Evet, elbet Sondra da sırt çevirecekti ona. Gözlerinde kim bilir nasıl bir dehşetle...

Sonra, o akşam gün batımında, Ayı Gölü'nün batı yakasındaki yemyeşil, düzgün çimenli bir çayırın üzerine konular. Kamp ateşinin çevresine renk renk beş tane çadır kuruldu; bir Kızılderili köyü gibi. Uşaklarla aşçıların çadırları da az gerideydi. Altı sandal gölün çimenli kıyısına parlak renkli balıklar gibi dizildi ve ortada yanan ateşin çevresinde akşam yemeği yendi. Yemekten sonra kimileri dans ederken, Baggott, Harriet, Stuart ve Grant büyük bir gaz lambasının ışığında poker oynamaya oturdular. Derken açık saçık kamp ve okul şarkıları söylendi hep bir ağızdan. Clyde bunların hiçbirini bilmiyor ama araya karışmaya çalışıyordu. Ve kahkahalar ayyuka çıkıyordu. İlk balığı kim

tutacak, ilk bildiricini kim vuracak, ilk yarışı kim kazanacak diye bahislere giriliyordu...

Sonra herkes, sözümlerine ona uykuya çekildiği zaman, bu kamp gecesinin sessiz güzelliği kaldı geriye... O yıldızlar! Gizemli, gölgeli sular ince bir yelle kırış kırış, yel estikçe baş başa mırıldanan gizemli, gölgeli çamlar, gece kuşlarıyla baykuşların seslenişi (Clyde'a her ne kadar gizli bir ürküntü verse de)... Bu gezinin akıl almaz şahaneliği... yalnız her an bir iskelet gibi peşinden gelen korku olmasa... Ötekiler çadırlarına ya da kuytu birer köşeye çekildikten sonra Sondra'nın da gizlice, onunla son birkaç laf etmeye ya da yıldızların altında gizlice öpüşüp koklaşmaya gelişi... Onun Sondra'nın kulağına mutluluğunu fısıldaması; sevgisi ve bağlılığı için Sondra'ya teşekkür etmesi... Bir ara ona, "Ben pek senin sandığın gibi iyi bir insan olmasam da beni birazcık sevebilir misin... birazcık?" diye sormasına ramak kalmışken cayıp susması...

Daha da sonra dört yataklı çadırda Baggott, Harriet ve Grant'le yattığı yerden saatlerce, yüreği ağzında, bir yabancı ayak sesi duyacak mı duymayacak mı diye kulak kesildi. Ve geceleyin iki kez korkulu düş görüp uyandı, uykusunun arasında bağırarak olmaktan korkmuştu.

Derken yeniden, göz kamaştıran bir sabah olmuştu; gölün suları üzerinden güneş cömertçe ışığını yayıyordu. Ve karşıdaki minicik bir koyda yaban ördekleri yüzüyordu. Grant, Stuart ve Harley usta birer avcıymışlar gibi fiyakay-

la sandallara binip ava çıkmıştılar ancak elleri boş dönünce kamptakilerden alaylı kahkahalar yükseldi... Parlak renkli mayolarla sulara atlayanlar neşeyle çırpınıp bağrıştılar. Saat dokuzda kahvaltı edildi ve sonra renk renk sandallardan bir filoyla sulara açıldılar... kıyıları çınlatan banjo, gitar, mandolin, şarkı, şakalaşma ve kahkaha sesleri duyuluyordu.

“Nesi varmış gene benim tatlımın bu sabah? Suratcağınızı kapkara kesilmiş. Buracıkta Sondra'cığıyla baş başa olduğuna bile sevinemiyor mu, pis çocuk?”

Clyde o an, herkes gibi şen şakrak, kaygısız görünmek zorunda olduğunu anlamıştı.

Öğleye doğru Harley Baggott, Grant ve Harriet aradıkları kumsalın tam karşıda olduğunu haber verdiler: Koç Boynuzu denilen bu yerin tepesinden bütün göl bir uçtan öbür uca görölüyordu ve kumsal da kamp kurmaya elverişliydi... Bu tatlı, güneşli günün öğleden sonrasını da yemek, yüzme, dans, yürüyüş, iskambil oyunu, müzik dinleme gibi eğlencelerle geçirdiler. Bir ara öbür çiftler gibi Sondra ile Clyde da kamp yerinden uzakta, kuytu bir köşe bulup çekildiler ve gözlerden uzak bir kayanın gölgesine uzandılar. Orada kucak kucağa, gelecekle ilgili düşler kurdular. Gerçi Bayan Finchley bu geziden sonra kızının artık Clyde'la böylesi yakından ilgilenmesine, böyle durmadan bir arada bulunmasına son vereceğini kesinlikle söylüyormuş ya, genç kız şimdi, “Saçmalığın son perdesi!”

diyordu. "Güldüm, geçtim. Şu sırada kafasını kızdırmak işime gelmediğinden, tamam dedim ama sen bu kadar herkesin gözdesi oldukça, seninle karşılaşmaktan nasıl kaçınabileceğimi de ona sordum. Öyle yakışıklısın ki, tatlım benim! Herkes öyle diyor, erkekler bile."

Bu sırada, Sharon'daki Gümüş Hanı'nın terasındaysa, İlçe Savcısı Mason'la yardımcısı Burton Burleigh, Sorgu Yargıcı Heit'la yardımcısı Earl Newcomb ve Sharon Şerifi Slack, sanığı hemen ele geçirmenin en iyi ve kesin yollarını görüşüyorlardı. Eş dost arasındaki güler yüzlülüğüne ve babacanlığına karşın görev başında zehir gibi davranan ve herkesin yıldızı olan Şerif Slack'in yardımcıları Kraut, Sissel ve Swenk de yanındaydı.

"Ayı Gölü'ne gitmiş... Arandığını haber almadan peşine düşüp kapana kısırmalıyız onu..."

Böylece hemen harekete geçtiler. Burleigh'le Earl Newcomb Clyde'in gelip gidişleriyle ilgili yeni bilgileri toplayıp gereken tanıkların ifadesini alabilmek üzere Sharon'da kaldılar. Heit, aşağı yukarı aynı amaçla Üç Mil Koyu'nun yolunu tuttu. Savcı Mason, Şerif Slack ve üç yardımcısı da özel olarak kiralanmış güçlü bir motorla, Küçük Balık Koyu'na doğru açıldılar. Oradan da, eğer doğru iz üstünde olduklarını anarlarsa, Ayı Gölü'ne gideceklerdi.

Pazartesi sabahı, Koç Boynuzu Burnu'ndakiler kamplarını toplamış, yirmi kilometre kadar doğudaki Kuytu Kumluk'a doğru yol alırken, Mason, Slack ve üç yardım-

cısı, bir sabah önce terk edilmiş olan konaklama yerine vardılar. Burada bir daha görüşüp dağılmaya karar vererek, yöre köylülerinden aldıkları sandallarla üçe ayrıldılar: Savcı Mason ve Şerif Yardımcısı Kraut güney kıyısından, Şerif Slack'le ikinci yardımcısı Sissel kuzey kıyısından gideceklerdi. En gençleri olan ve bir suçluyu tutuklayıp kelepçeye vurmak hevesiyle için için yanan Swenk ise orman avcısı kılığında, gölün ortasından doğuya doğru açılacaktı.

Genç şerif yardımcısı katili kendi yakalayabilmenin hayalini kuruyordu: Clyde Griffiths, seni yasa adına tutukluyorum! Ama ne yazık ki caniyi bulur ya da aradıkları kampla ilgili herhangi bir belirti görürse kendisi duruma el koyacağı yerde, havaya bir el ateş ederek ötekilere işaret verecekti. Bu işareti duyan ekip de bir el ateşle yanıt verecek, sonra son hızla o yöne koşacaktı. Ne olursa olsun, onun ya da ona benzer birinin kaçmak üzere olduğunu görse dahi Swenk suçluyu tek başına yakalamaya kalkışmayacaktı!..

Bu arada Clyde da Sondra, Harley ve Bertine'le birlikte, kamp filosunun sandallarından birinin içinde doğuya doğru yol almaktaydı, hep gözleri arkada ve içi kuşku doluydu. Ya polisler şimdiye kadar Sharon'a varmış ve oradan da onun peşine düşmüşlerse? Öyle ya, bir kez adını öğrenirlerse ondan sonra onun izini bulmak kolay olmaz mıydı? Ne var ki onun adını bilmiyorlardı. Gazetelerde yazılanlardan bu çıkmıyor muydu? Böyle durmadan kuruntu yapmak da neydi, hele böyle masal gibi bir gezide, Sondra ile

işte en sonunda baş başa kalmak fırsatını ele geçirmişken? Zaten gerekirse şu kıyılardaki ıssız ormanlara dalmak, bir daha da geri dönmek her zaman elinde değil miydi?

Pazartesi günü öğle üzeri Kuytu Kumluk'a vardılar. Kızlar çevrede gülüp oynarken Clyde öbür gençlerin çadırları kurmasına yardım etti.

Tam o saatte Koç Boynuzu kumsalındaki konak yerine ulaşan genç şerif yardımcısı Swenk kamp ateşinin küllerini görmüş ve avının kokusunu alan bir yırtıcı hayvanın hırısı ve hızıyla yeniden yola düşmüştü. Ondandır bir saat sonra da Mason'la Kraut aynı yere geldiler ve avın oradan geçmiş olduğunu bir bakışta anlayarak ilerlediler.

Swenk küreklere gitgide daha hızla asılarak saat dört sularında Kuytu Kumluk'a vardı. Uzaktan bakıp da suda on on iki gencin oynadığını görünce hemen gerisin geri dönüp üç kilometre kadar uzaklaşarak tek el havaya ateş edip işaret verdi. Mason ve Şerif Slack tüfekleriyle karşılık verdi. Swenk'in işaretini ikisi de duymuş, son hızla doğuya doğru kürek çekmeye başlamışlardı bile.

Bu silah seslerini, suda Sondra ile oynamakta olan Clyde de duydu ve duyar duymaz içine bir kurt düştü. O ilk silah sesi hiç de hayırlı bir belirti sayılmazdı. Hele bunun peşi sıra duyulan ve uzaktan gelmekle birlikte birincisine yanıt verir gibi olan o iki el ateş! Ve sonradan gelen sessizliğin tehlikeli anlamı. Ne olabilirdi bunlar?

Harley Baggott, "Mevsimsiz ava çıkanlar var galiba," diye şaka yaptı. "Oysa yasak, değil mi?"

Grant Cranston silah seslerinin geldiği yöne doğru, "Hey, arkadaş, o vurduğun ördekler benimdir!" diye seslendi. "Geri dur, bakalım!"

Bertine, "Üzülme, Grant!" diye güldü. "Nişancılıkları senden üstün değilse geri durmasalar da zarar yok!"

Clyde ise bir yandan gülümsemeye çalışırken silah seslerinin duyulduğu yana bakıyor ve peşindeki düşmanın kokusunu almış ürkek bir hayvan gibi kulak kabartıyordu.

Şu anda onu sudan çıkıp giyinerek kaçmaya iten güç neydi? Çabuk ol, çabuk! Doğru çadırına! Oradan da ormanın içine! Durma, koş!..

Sonunda genç adam bu sesi dinledi ve kimseye görünmeden çadırına koşup koyu mavi renkli, gösterişsiz bir kostüm ve kasket giyerek kampın ardındaki ormana daldı. Arkadaşlarından adamakıllı uzaklaşıp düşünmek ve ne yapacağını kararlaştırmak istiyordu. Bir yandan da sudan bakılınca görünmeyeceği iç kısımlardan gitmeye dikkat ediyordu. Öyle ya, o silah seslerinin ne anlama geldiğini kim bilebilirdi?

Peki, ya Sondra? Sondra'nın günlerdir kulağına fısılda-
dığı aşk yeminleri! Onu böyle bırakıp gitmek olur muydu?
Sondra'nın o öpüşleri... Gelecek üzerine verdiği sözler!
Şimdi eğer Clyde geri dönmezse Sondra ne düşünürdü?
Peki ya ötekiler? Clyde böyle ortadan toz olursa Clifford
Golden ve Carl Graham'ın ta kendisi olduğu şıp diye anla-
şılmaz mıydı?

Hemen sonra genç adam bu korkuların boş birer kuruntu olabileceğini aklından geçiriyor ve bir an duralayarak kendi kendine, "Gitsem mi geri mi dönsem?" diye bocalıyordu. Gene de... ah, bu göğsü yükselen ulu ağaçların insana verdiği emniyet duygusu... Yerlere kahverengi bir halı gibi serilen çam iğnelerinin yumuşaklığı... insanın dibine yatıp geceye kadar gizlenebileceği çalı ve fundalıklar... Sonra, hadi gene ayağa kalk, gene koş... Clyde en sonunda, her şeye karşın yeniden kampa doğru yöneldi: Bakalım bir gelip soran olmuş muydu? (Arkadaşlarına, ormanda şöyle bir dolaşmaya çıkıp yolu şaşırdığını söyleyebilirdi).

Bu sırada, kampın üç kilometre kadar batısına düşen bir ağaç kümesinin siperinde Mason, Slack ve ötekiler baş başa vermiş görüşüyorlardı. Clyde yavaş yavaş kamp yönünde yürüyedursun, Savcı Mason küreklerini Swenk'in çektiği sandalla kampa yanaştı ve kıyıdaki gençlere, aralarında Bay Clyde Griffiths diye birinin bulunup bulunmadığını sordu.

Kıyıya en yakın olan Harley Baggott, "Elbet var," diye karşılık verdi. "Az önce buralardaydı."

Stuart Finchley de, "Hey, Griffiths!" diye seslendi.

Ama yanıt gelmedi.

Clyde'sa bu olup bitenleri duyabilecek kadar yakında olmamakla birlikte, yavaş yavaş kamp yönünde ilerlemekteydi. Onun hiçbir şeyden habersiz, yakınlarda bir yerde olduğunu düşünen Mason, oturup biraz beklemeye karar verdi.

Bu arada Clyde kampa doğu yönünden iyice yaklaşmış olmakla birlikte, kulağına, "Koş, kaç, sallanma! Oyalanma!" diye fısıldayan o ses hâlâ kesilmemişti. Ama o gene de ayağını sürüyor, "Sondra," diye düşünüyordu. "Bu şahane yaşam..." Böyle çekip gitmeli miydi? Gitmesi belki kalmasından daha büyük bir yanlışlık olurdu. Tut ki o silah sesleri onunla hiç ilişkisi olmayan avcı ya da köylülerin işiydi, o zaman bir hiç yüzünden her şeyden olmuş olmayacak mıydı?

Buna karşın genç adam sonunda kampa hemen şu sırada dönmeyip karanlık bastıktan sonrayı beklemeye karar verdi. O zaman anlardı bakalım, o tuhaf silah seslerinin onunla ilgili bir işaret olup olmadığını.

O böyle kararsızlıklar içinde bocalayıp duralamış, ürkek ve kaygılı, çevresine bakınırken, birdenbire şöyle bir yirmi-yirmi beş metre ileride, yüksek ağaçların oluşturduğu geçidin içinden, sessiz ve hızlı adımlarla oduncu kılıklı bir adam çıkageldi: Uzun boylu, iri kemikli, keskin bakışlı bir adam. Ortaya çıktığı gibi birdenbire, "Olduğun yerde dur, arkadaş! Sakın kımıldama! Adın Clyde Griffiths olmasın sakın?" diye seslenince Clyde'ın kanı korkudan buz kesildi ve ayakları yere çakılmış gibi oldu.

Hele adamın elindeki tabancayı ona doğru yönelttiğini görünce iliklerine kadar dondu kaldı. Gerçekten yakalanmış mıydı yani? Polisler gerçekten gelip bulmuşlar mıydı onu? Tanrım! Artık hiç kaçış umudu kalmamış sayılırdı. Neden daha önce basıp gitmemişti de geri dönmüştü sanki? Neden?

O an dizlerinin bağı çözülmüş, her yanı titremeye başlamış olmasına karşın kendini hepten ele vermek istemediğinden, "Hayır," diyecek gibi oldu. Sonra aklını başına toplayarak daha mantıklı, "Evet, adım Clyde Griffiths," dedi.

"Şu biraz ilerideki kamptansınız, değil mi?"

"Evet."

"Peki, Bay Griffiths. Tabanca için özür dilerim. Sizi, her ne olursa olsun tutuklamak üzere emir aldım da. Adım Kraut. Nicholas Kraut. Cataraqui şerif yardımcılardanım. Yanımda sizi tutuklayabilmem için izin kâğıdım var. Neden olduğunu biliyorsunuz sanırım. Benimle hiç ses çıkarmadan geleceğinizi umuyorum." Nicholas Kraut bunları söylerken elindeki o ağır, ürkünç görünümlü tabancayı daha bir sımsıkı kavramış, gözlerini kırpmadan, kesin bir bakışla Clyde'a dikmişti.

Clyde ise yavaş ve boğuk çıkan bir sesle, "Yoo... haberim yok... nedenmiş bilmiyorum," diye yanıtladı. Yüzü bembeyaz kesilmiş ve süzölmüştü. "Madem beni tutukluyorsunuz, elbet sizinle gelirim, ses çıkarmadan. Yalnız ne... neden... anlamıyorum..." Ve sesi hafifçe titremeye başlayarak, "Beni neden tutuklamak istiyorsunuz?" diye sordu.

"Anlamıyorsunuz, öyle mi? Yoksa siz çarşamba ve perşembe günleri Çimenli Göl ve Büyük Balıkçıl Gölü'nde değil miydiniz?"

Clyde, "Yoo, değildim!" diye yalan attı.

"Orada boğulan kızıdan haberiniz yok, öyle mi? New

York'un Biltz kasabasından Roberta Alden diye bir kızla birlikte gitmişsiniz?"

Clyde, "Yoo, aman yarabbi, gitmedim," diye titrek ve tutuk bir sesle yanıtladı. Roberta'nın adıyla adresini bu hiç tanımadığı adamın ağzından duymak onu serseme çevirmişti. Biliyorlardı demek! Nasılsa bir ipucu ele geçirmişlerdi. Hem onun hem de Roberta'nın asıl adını öğrenmişlerdi. Tanrım!

"Yani ben cinayet mi işlemişim?" diye sordu ölgün, fısıltı gibi bir sesle.

"Demek kızcağızın perşembe günü boğulduğunu bilmiyorsunuz? O gün onun yanında değildiniz, öyle mi?" Kraut sert ve inanmaz bakışlarını onun yüzüne dikmişti.

"Elbette değildim!" Clyde'ın şimdi bildiği tek bir şey vardı: Ne yapacağına, ne diyeceğine karar verene kadar her şeyi inkâr etmeliydi.

"Demek perşembe gecesi saat on bir sularında Büyük Balıkçıl Gölü'nden Üç Mil Koyu'na doğru yürürken ormanda üç adamla karşılaşan da siz değildiniz?"

"Elbette değildim, efendim. Nasıl karşılaşabilirdim onlarla? Orada değildim diyorum ya size."

"Peki, Bay Griffiths. Benim de size başkaca bir diyeceğim yok. Görevim sizi Roberta Alden'i öldürmek suçuyla tutuklamak. Artık tutuklu durumdasınız." Kraut bunları söylerken, daha çok bir güç ve gövde gösterisi olsun diye, bir çift çelik kelepçe çıkardı.

Bunu gören Clyde tokat yemişçesine titreyip sinerek, "Bunları takmasanız olmaz mı, efendim?" diye yalvardı. "Bundan önce başıma hiç böyle bir şey gelmedi de! Bunları takmasanız da kaçmam, sizinle gelirim." Gene de özlem ve üzüntü dolu bakışlarını ağaçlarda dolaştırdı. Keşke biraz önce onların kuytu koynuna kendini atsaymış da başını kurtarsaymış!

Kraut, "Peki, madem uslu duracaksan takmam," diye rek Clyde'ı kolundan tuttu. Genç adamın kolları felçli gibi iki yanına sarkıp kalmıştı.

Clyde şimdi cılız, korku dolu bir sesle, "Sizden bir şey daha rica edebilir miyim?" diye sordu. Şu anda akli fikri Sondra'yla doluydu. Sondra ve Bertine'in gözleri önüne cinayet suçuyla tutuklanmış olarak çıkmak! Yok, yok! "Beni gene kampa mı götüreceksiniz?"

"Evet, beyefendi, oraya götüreceğim. İlçe savcısıyla şerifi orada bekliyorlar."

Şimdi artık serinkanlılığını nerdeyse bütünüyle yitirmiş olan Clyde ağlamaklı bir sesle, "Biliyorum," dedi. "Ama ne olur... hiç sesimi çıkarmadan sizinle geldiğime göre, o kamptakilerin hepsi arkadaşım benim, biliyorsunuz. Hiç istemem beni böyle... kampa hiç uğramadan gitsek olmaz mı gideceğimiz yere? Çok özel bir nedeni var, bunu sizden... demek istediğim... ne olur, ne olur beni kampa götürmeyin, olmaz mı, Bay Kraut?"

Kraut'un gözüne çocuksu, iradesi zayıf bir insan olarak göründü o an; temiz yüzlü, hatta masum bakışlı, derli top-

lu, terbiyeli bir çocuk. Onun gözünde canlandırdığı vahşi, yırtıcı, eli bıçaklı tipe hiç mi hiç benzemiyordu. Daha doğrusu Şerif Yardımcısı'nın saygı duyduğu "kibar takımı"ndan bir gençti. Ya sırtını dayadığı güçlü bir "duvar," hatırlı bir "arka"sı varsa? Bu gencin Lycurgus'un en iyi ailelerinin birinden geldiğini Kraut duymamış mıydı?

Böylece tutuklusuna biraz daha saygı göstermek gereğini duyan Kraut, "Peki, delikanlı," dedi. "Sana karşı insafsız davranmak niyetinde değilim. Yalnız, giyeceklerin ne olacak? Kampta değil mi bunlar?"

Clyde, "Evet ama zararı yok," diye yanıtladı. "Ne zaman olsa aldırıyorum. Yeter ki şimdi oraya gitmeyeyim."

Kraut, "Peki öyleyse," dedi. "Yürü bakalım."

Böylece ikisi birlikte, hiç konuşmadan yola dizildiler. Basmakta olan alacakaranlığın içinde sıra sıra yükselen ulu ağaçların arasından geçiyorlardı, bir tapınağın direkleri arasından geçercesine, Clyde'ın ürkek ve yorgun bakışları, batıdaki ağaçların arasından görünen kıpkızıl bir gök parçasına dikilmişti.

Cinayet suçuyla tutuklanmıştı! Roberta ölmüştü, Sondra da onun için ölü sayılırdı artık. Griffiths'ler! Amcası! Sonra annesi! Ve bütün o kamptakiler!

Ah, Tanrım, Tanrım, hangi akla uymuş da kaçmamıştı, kulağına fısıldayan o ses, "Durma kaç!" diye zorladığı zaman?

IX

lyde'in yokluğunda onun dünyası üzerine edildiği izlenimler, Savcı Mason'ın hevesini biraz küllendirmeye yaradı. Bu genci içeri tıkmak başlangıçta sandığı gibi kolay olmayabilirdi. Çünkü Mason şimdi çevresinde, böyle bir rezaleti örtbas etmek isteyecek ve bunun bir yolunu bulabilecek olan bir ortam görüyordu: Para, lüks. Sözü geçer akrabalar ve hatırlı "arkalar." O zengin ve güçlü Griffiths'lerin, kendi onurlarını korumak amacıyla yeğenlerine (işlediği suç ne olursa olsun), en iyi ve ünlü avukatları tutacakları belli bir şey değil miydi? O zaman da dava uzardı. Mason bu genci mahkûm etmeden çok önce görev süresini doldurarak çekilmek zorunda kalır ve o kadar göz koyduğu yargıç olma şansını da bulamazdı.

Göl kıyısındaki güzel, renk renk çadırların önünde Harley Baggott oturmuş, oltasını düzeltmekteydi. Çadırların açık kapılarından, biraz önce sudan çıkmış olan kızların, saçlarıyla makyajlarını düzelttikleri görülebiliyordu. Bu lüks ve zenginlik karşısında, kendini buraya getiren işi açıklamanın siyasi açıdan akıl harcı olup olmadığını bilemeyen Savcı, bir süre hiçbir şey söylememeyi daha doğru

buldu. Kendi gençliğiyle Roberta Alden'in yaşamının, şu karşısındaki gençlerin yaşamından nasıl apayrı olduğunu düşündü bir süre. Sonra daha fazla gecikmek istemediğinden Harley Baggott'ın yanına yaklaştı, elinden geldiğince güler yüzlü olmaya çalışarak, "Kamp kurmak için nefis bir yer, değil mi?" diye lafa girdi.

"Evet, gerçekten öyle."

"Sharon dolaylarından geliyorsunuz sanırım, değil mi?"

"Evet."

"Aranızda Griffiths ailesinden yalnızca Bay Clyde'ın bulunduğunu sanıyorum; öyle değil mi?"

"Öyle. Ötekiler Yeşil Orman'dalar galiba."

"Siz Bay Clyde'ı şahsen tanıyor musunuz?"

"Elbet. Grubumuzdandır."

"Bu kez buraya ne zaman geldiğini biliyor musunuz acaba, yani Cranston'ların yanına, demek istiyorum."

"Cuma günü gelmiş olsa gerek. Yani ben onu cuma sabahı gördüm. Her neyse, şimdi döner gelir, nasılsa, kendisine sorarsınız."

Harley bu adamın kendini böyle ince sorguya çekmesine biraz sinirlenmiş, onun kendi çevrelerinden biri olmadığını da sezmişti. Tam o sırada koltuğunun altında bir tenis raketiyle Frank Harriet göründü.

"Nereye Frankie?"

"Harrison'ın bu sabah açtığı kortu bir denemeye gidiyorum."

"Kim, kim?"

"Violet, Nadine, bir de Stuart."

"Bize de yer var mı?"

"Elbet, iki tane kort var. Sen de Clyde'la Sondra'yı, bir de Bertine'i alıp gelsene."

"Belki daha sonra. Önce şu meredi bir düzeltelim de."

Mason o an Clyde'la Sondra, diye aklından geçirdi. Clyde Griffiths'le Sondra Finchley. Mason'ın cebinde şu dakikada, bu kızın mektupları duruyordu. Sonradan belki onunla Clyde konusunda biraz konuşabilirdi.

Tam o sırada Sondra, Bertine ve Wynette çadırlarından çıkageldiler. Bertine, "Hey, Harley," diye seslendi. "Nadine'i gördün mü bir yerlerde?"

"Hayır, ama Frank şimdi gitti. Onunla, Violet ve Stew'le oynamak için kortlara gideceğini söyledi."

"Öyle mi? Hadi kızlar, biz de gidip bir bakalım, neye benziyor. Yürü, Sondra." Bertine bunu derken dönüp Sondra'nın koluna girince Mason'a dilediği bilgi ve fırsatı vermiş oldu. Clyde'ın gönlünde Roberta'nın yerini almış olan kız... Roberta'nın hiçbir zaman ulaşamayacağı bir güzellik ve şıklıkta. Roberta'nın şu sırada Bridgeburg morgunda cansız yatmasına karşılık bu kız yaşıyordu. Üç kız kol kola, güle oynaya uzaklaştılar. Sondra bir ara dönerek Harley'e seslendi:

"Clyde'ı görürsen yanımıza gönder, olur mu?"

Ve genç adam, "Benim göndermeme ne gerek var, güzelim," diye karşılık verdi. "Clyde nasılsa sana yapışık, değil mi?"

Sahnenin renkliliğinden etkilenmiş ve havadaki dram kokusunu almış olan Mason, heyecanla çevresini süzüyordu. Clyde Griffiths'in öteki kızı neden ortadan kaldırmak istediği öyle açık ve seçikti ki şimdi... Cinayetin ardında yatan gerçek amaç işte şu karşıdaki güzel kız ve bütün şu lüks yaşam! O yaşta ve elinde onca fırsat bulunan bir gencin böyle alçakça bir oyun oynayabilecek kadar düşmesi! İnanılmaz şey! Öteki kızın ölümünden topu topu üç dört gün sonra buralarda bu güzel kızla böyle gülüp eğlenmesi ve onunla evlenmeyi umması... Roberta'nın Clyde'la evlenmeyi umduğu gibi. Şu feleğin akıl almaz kahpelikleri!

Clyde hâlâ görünürlerde olmadığına göre Mason tam kimliğini açıklayıp arama yapmaya ve Clyde'ın eşyalarına el koymaya karar vermişti ki Ed Swenk belirdi ve Savcı'ya, bir baş işaretiyle, peşinden gelmesini söyledi.

Sonra, ormanın kuytu alacakaranlığında Nicholas Kraut'u gördüler. Yanında düzgün giyimli, ince bir genç adam vardı ki benzinin kül gibi solgunluğundan, Mason bunun Clyde Griffiths olduğunu hemen anladı. Onu, kanunun güç ve görkeminin temsilcisi olan bir adama yaraşır, sert, ciddi bakışlarla süzerek:

"Demek Clyde Griffiths sizsiniz, öyle mi?" diye sordu.

"Evet, efendim."

“Bay Griffiths, adım Orville Mason. Büyük Balıkçıl Gölü’nü ve Çimenli Göl’ü içine alan ilçenin savcısıyım. Bu saydığım yerleri iyi bildiğinizi sanıyorum; öyle değil mi?”

Bu hafif alaycı sözlerin etkisini görebilmek üzere duruladı. Clyde’ın irkilip sineceğini sanmıştı. Ne var ki genç adam yalnızca ona bakmakla yetindi ve, “Hayır, efendim; pek öyle diyemem,” diye karşılık verdi. Çünkü ne gibi kanıt ve suçlamalarla karşılaşırса karşılaşsın, her şeyi kökten inkâr etmesi gerektiğine iyice inanmıştı. Gerçeği hayatta açığa vuramazdı çünkü bu, suçu üzerine almak olurdu, oysa Clyde suçlu değildi. Sondra, Griffiths’ler, arkadaşları, herkes onun böyle bir şeyi aklından bile geçiremeyeceğine inanmalıydılar.

Ne var ki şu sırada, Sondra ile arkadaşları şuracıkta, burnunun dibindeydiler. Her an gelip onun neden tutuklandığını öğrenebilirlerdi. Sonra Clyde, Roberta’nın başına gelenlerden hiç haberi yokmuş gibi davranma zorunluluğunu bilmekle birlikte şu karşısındaki adamdan da ödü kopuyordu. O çarpık burun, o iri, gülmez gözler onu korkutuyordu.

“Bay Griffiths, neyle suçlandığınızı biliyorsunuz sanırım, değil mi?”

“Evet, efendim; şimdi bu adamdan öğrendim.”

“Suçunuzu kabul ediyor musunuz?”

Clyde, “Yoo, ne münasebet efendim; hiç de kabul etmiyorum,” diye yanıtladı. O ince, bembeyaz kesilmiş dudak-

ları dişlerinin üzerinde gerili duruyordu ve gözleri derin, titrek, gene de kaçamaklı bir korkuyla doluydu.

“Ne? Amma saçmalık ha! Küstahlık! Çarşamba ve perşembe günleri Çimenli Göl ve Büyük Balıkçıl Gölü'nde olduğunuzu inkâr mı ediyorsunuz yani?”

“Evet, efendim.”

Mason başını öfkeyle dimdik kaldırarak, “Güzel,” dedi. “Demek ki şu geçen Noel de makyaj takımı armağan ettiğiniz kızı, yani Roberta Alden'i tanıdığınızı da kabul etmeyeceksiniz? Öyleyse adınızın Clyde Griffiths olmadığını, Taylor Sokağı'ndaki, Bayan Peyton'ın pansiyonunda kalmadığınızı, şu mektupların da Roberta Alden'le Sondra Finchley tarafından yazılmadığını ileri süreceksiniz demek.” Bunları söylerken, mektupları çıkarmış, Clyde'ın yüzüne yaklaştırmış, sallıyordu.

Clyde ise irkilip titreyerek geri çekilmişti. Sırtında buz gibi bir ürperti dolaşüyor, yüreği ve aklı duracak gibi oluyordu. Bu mektuplar! Bir sürü bilgi! Kamptaki çadırında da Sondra'nın, sonbaharda Clyde'la kaçmak üzere kurduğu planları anlatan en son mektupları duruyordu. Tüh, bunları bari ortadan kaldırmış olsaydı! Şimdi bu adam gidip o mektupları da bulacaktı. Sonra da Sondra'yı ve ötekileri sorguya çekecekti! Bu işin başından sonuna kadar gösterdiği ahmaklığın ve beceriksizliğin düşüncesi, yetersiz bir Atlas'ın omuzlarındaki dünyanın ağırlığı gibi şu anda onu eziyordu.

Bir yandan da hiçbir suçu üzerine almamakla birlikte bir şeyler söylemek zorundaymış gibi geliyordu. Sonunda, "Adımın Clyde Griffiths olduğu doğru ama geri kalanları, hiçbirisi doğru değil!" diye konuştu. "Geri kalanların hiçbirinden haberim yok."

"İnsaf, Bay Griffiths! Kuzum, bana kül yutturmaya kalkmayın, bari! Şimdi Lycurgus'dan, Bayan Peyton'ın evindeki odanızı aramaktan geliyorum. Oradaki sandığınıza el koydum. Bayan Alden'in şu mektupları da sizin onu tanıdığının sugötürmez birer kanıtı. Tanımak ne söz! Geçen kış peşine düştünüz, sonra da baştan çıkardınız onu. Bu bahar gebe bıraktınız. Ondan sonra da onu önce evine gönderdiniz, sonra evlenmek sözüyle kandırıp bu yolculuğa çıkardınız. Gerçekten de evlendi kızcağız, ölümle evlendi. Büyük Balıkçıl Gölü'nün dibindeki sulara oldu düğünü. Siz de şimdi karşımda durmuş, bütün kanıtlar elimde dediğim halde, gözümün içine baka baka, onu tanıdığınızı bile inkâr ediyorsunuz! Aşk olsun, doğrusu! Böylesini hiç görmemiştim!"

Savcının sesi gitgide öyle bir yükselmişti ki Clyde kamp-takilerin onu açıkça duyabileceğinden korktu. Ya Sondra duyar da buraya gelirse?

"Şu elimdeki mektuplarla kartlar, bunlara ne buyrulur? Demek bunlar da Bayan Finchley'den gelmedi, öyle mi?"

Mektup ve kartları gene Clyde'ın yüzüne doğru salladı. O da Sondra'nın çağırılrsa duyacak kadar yakında olduğu-

nu düşünerek, "Yok; bunların Bayan Finchley'den geldiğini inkâr etmiyorum," dedi.

"Güzel. Ama odanızda, aynı sandıktan çıkan şu mektuplar sizin değil öyle mi?"

Mason mektupları yüzüne karşı sallarken, Clyde gözlerini kırıştırtarak, "Bu konuda konuşmak istemiyorum," dedi.

Mason tepesi atarak, "Bak hele!" diye baş salladı. "Küstahlığın, saçmalığın böylesi görülmemiştir! Her neyse, şimdilik bunları dert etmemizin gereği yok. Sırası gelince hepsini kolayca kanıtlayabilirim. Gene de, kanıtların elimde olduğunu bile bile nasıl orda durur da her şeyi inkâr edersiniz, aklım almıyor doğrusu!" Elini cebine attı ve makyaj takımının kutusunda bulduğu kartı çıkarıp gene Clyde'ın yüzüne karşı salladı. "Bunu da unuttunuz mu yoksa? Sizin el yazınız." Bekledi ama karşılık alamayınca, "Çok da ahmakmışsınız, doğrusu," dedi. "Öylesine çerden çöpten bir plan kurmuşsunuz ki! Takma adlarınızda kendi adınızın baş harflerini kullanmamak bile aklınıza gelmemiş! Bay Carl Graham! Bay Clifford Golden!"

Katilin suçunu kendi ağzıyla itiraf etmesinin önemini kavrayan ve bu işi nasıl başaracağını da kestiremeyen Mason, Clyde'ın dehşetten taş kesilen yüzüne baktıkça onun belki de korkusundan konuşamadığını düşündü ve taktiğini biraz değiştirerek sesini alçalttı; kaşlarını çatmaktan da vazgeçti.

Çok daha serinkanlı ve yalın bir biçimde, "Durum şöyle, Griffiths," diye söze başladı. "Yalan söylemek ya da beyinsizce her şeyi inkâr etmek hiçbir işine yaramaz. Tam tersine, zararı dokunur sana, doğruyu istersen. Belki şu dakikaya kadar seni biraz hırpaladım ama benim de seni bulana kadar göbeğim çatladı hani! Hem ben senin bambaşka tipte bir insan olacağını sanmıştım. Şimdi duygularını, nasıl korktuğunu filan anlıyorum ya, düşünüyorum da, belki bu işin içinde bizim bilmediğimiz bir iş vardır, bir hafifletici yön, filan. Eğer bunu bize şu anda anlatırsan duruma bambaşka bir ışık tutmuş olursun belki. Ben kesinlikle bilemem, elbet. Buna en iyi senin aklın erer. Gene de benden sana söylemesi!"

Clyde'in kafası, parayla işleyen bir makine gibi bütün duyduklarını içine alıyordu ama genç adam gene de hiç sesini çıkarmıyor, taş kesilmişçesine, öylece duruyordu.

Mason çok yumuşak, yumuşatıcı bir sesle, "Yalnız bu anlattıklarım değil, fabrikada sizinle ve Bayan Alden'le aynı odada çalışan bütün o işçi kızlar da var," diye ekledi. "Roberta'nın öldüğünü duyunca konuşmayacaklar mı sanıyorsun? Ne saçmalık! Bunu bize yutturabileceğini mi sanıyorsun? Enayilik olur buna yeltenmek. Bunu sen de görebilirsin, sanıyorum."

Savcı genç adamın bu kez her şeyi ortaya dökceğini umarak gene duraladı. Ne var ki Roberta ve göl konusunda en ufak bir şeyi kabullenirse, işinin bitmiş olacağına inanan

Clyde öylece bakıyordu, sessiz ve solgundu. Böyle bir itiraf onu kamptakilerin gözünde sıfıra indirirdi. Sondra ve Sondra'nın dünyasıyla ilgili bütün düşleri suya düşerdi. Bu yüzden Clyde hep susuyordu. Sonunda bu durum karşısında siniri oynayan Mason, "Peki, sen bilirsin!" diye bağırdı. "Sonunda hiç konuşmamaya karar verdin demek."

Clyde kül gibi bir beniz ve cılız bir sesle, "Onun ölümlüyle hiçbir ilişkim yok," diye karşılık verdi. "Şimdilik size söyleyebileceklerim de bu kadar."

Ama bunu söylerken bile, "Keşke böyle demeseydim!" diye pişmanlık duyuyordu. Peki, ya ne demeliydi? Roberta'yı elbette tanıdığını, birlikte yolculuğa da çıktığını ama onu öldürmeyi hiç aklından geçirmediğini, ölümün bir kaza olduğunu söyleyebilirdi. Öyle ya, Roberta'ya vuruşu kaza değil miydi? Ne var ki ona vurduğuna hiç değinmek en iyisiydi; öyle değil mi? Bu durumda onun kızı fotoğraf makinesiyle çarpmasının yalnızca bir kaza olduğuna kim inanırdı? Hele fotoğraf makinesinin hiç sözü geçmemeliydi. Nasılsa onun yanında fotoğraf makinesi taşıdığını gazeteler bile öğrenememişlerdi.

O böyle enine boyuna düşünürken, Mason, "Demek onu tanıdığını kabul ediyorsun?" diye sordu.

"Etmiyorum, efendim."

"Peki güzel." Savcı bu kez yanındakilere dönerek, "Başka yolu yok, onu kampa götürüp arkadaşlarıyla yüzleştireceğiz," dedi. Sesi ve tutumu buz gibiydi.

Clyde dehşetten olduğu yerde sanki büzüşerek, "Yok yok, yapmayın bunu," diye yalvardı. "Ne olur, yapmayın! Ne olur, yapmayacaksınız değil mi? Yapmayın, ne olur, yapmayın!"

Bu kez Kraut, "Bunu benden ormanın içindeyken de rica etmişti," diye araya karıştı.

Mason, "Ha, demek öyle!" dedi. "On İkinci Göl sosyetesinin küçük hanımlarıyla beylerinin karşısına çıkacak yüzün yok ama yanında çalışan zavallı işçi kızını tanımazdan gelmeye yüzün var! Ne güzel şey! Peki, küçük bey, madem öyle, hemen şimdi şuracıkta her şeyi anlat bakalım. Yoksa dosdoğru kampa gideriz seninle." Bu sözlerinin etkisini ölçmek üzere biraz duraladı. "Herkesi çevremize toplayıp olup biteni anlatırız. Bakalım o zaman orada da, kalkıp her şeyi inkâr etmeye yüzün olacak mı?"

Clyde'in hâlâ kararsız durduğunu görünce, "Haydi çocuklar, getirin!" diye ekledi.

Kampa doğru dönüp yürümeye başladı. Clyde ise bir kolundan Kraut'un, öbür kolundan da Swenk'in tutup çektiğini görünce, gene,

"Yok, ne olur, yapmayın!" diye inledi. "Ne olur, bunu yapmayın, Bay Mason, olmaz mı? Gitmek istemiyorum oraya. Suçlu falan değilim ama nasılsa oradaki eşyalarımı ben gitmeden de alabilirsiniz. Şu sırada öyle önemli ki bu benim için!" Solgun yüzünde ve ellerinde gene terler boncuk boncuk olmuş, her yanını buz gibi bir ürperti sarmıştı.

Mason onun bu yalvarmasını duyunca duraklayarak, "Gitmek istemiyorsun, ha?" diye söylendi. "Onlar işi çakarsa fiyakan bozulur, değil mi? Öyleyse başla bakalım konuşmaya, hem de hiç oyalanmadan. Sorduklarıma yanıt verecek misin yoksa vermeyecek misin?"

Gene dönüp Clyde'ın karşısına dikildi.

O da dudakları titreyerek, duraksayarak, ürkek, gene de heyecanlı, anlatmaya başladı.

"Evet, tanıyordum onu. Nasıl tanımam? Elbet tanıyordum. Mektuplardan da anlaşılıyor ya! Ama ne çıkar bundan? Onu ben öldürmedim. O yolculuğa onu öldürmek niyetiyle de çıkmadım. İnanın bana doğru söylüyorum. Kaza oldu. Ben bu yolculuğa çıkmak bile istemiyordum. O istedi bunu... Bir yere gidelim, diye diretti. Çünkü... biliyorsunuz işte; mektuplarından anlaşılıyor. Benim tek istediğim onu başımdan savmak, beni rahat bırakmasını sağlamaktı çünkü onunla evlenmek istemiyordum, hepsi bu. Onu oraya götürdümse konuşup yola getirmek içindi, öldürmek için değil. Sandalı da ben devirmiş değilim, kasıtlı. Rüzgâr şapkamı uçurdu başımdan. Biz de... hem o hem ben... aynı zamanda eğildik almaya. Hepsi bu. Sonra başını sandalın yanına vurdu. Gördüm bunu. Yalnız suyun içinde öyle bir çırpınıyordu ki yanına gitmekten korktum. Yanaşırsam beni de dibe çeker diye korktum. Sonra o battı, ben de yüze yüze kıyıya çıktım. Tanrı şahidim olsun, gerçek bu!"

Konuşurken yüzüne ve ellerine ateş basmıştı. Ama göz-

leri korku ve işkence dolu iki mutsuzluk gölüydü sanki. Belki, diye düşünüyordu... belki o gün hava rüzgârlı değildi... Belki bunu bulup çıkarır bu adamlar... Ya da o ağaç kütüğünün altına gizlediği fotoğraf makinesini bulurlarsa Roberta'ya bununla vurduğunu düşünmezler miydi? Clyde tere batmış, tiril tiril titriyordu.

Mason ise onu yeniden sorguya çekmeye başlamıştı bile:

"Dur, şunu iyice anlayalım önce. Kızı göl kıyısına öldürmek niyetiyle götürmedim diyorsun, öyle mi?"

"Öyle, efendim."

"Öyleyse neden Çimenli Göl'de başka, Büyük Balıkçıl Gölü'nde de başka ad verdin?"

"Onunla birlikte olduğumu kimse bilmesin istiyordum da ondan."

"Anlıyorum. Onun durumu öğrenilip de skandal çıkmasın istiyordun, öyle mi?"

Clyde bu tuzağı zamanında sezerek kurnazca, "Ama ben onun boğulacağını bilmiyordum ki!" diye yanıtladı.

"Kendinin o geziden geri dönmeyeceğini bal gibi biliyordun ama. Değil mi?"

"Yoo, nereden bilebilirdim. Geri dönmek niyetindeydim ben de."

Mason içinden, "Kurnaz, kafası iyi işliyor," diye geçirdi, ama, "Geziden geri dönmeni kolaylaştırmak için de çantasını yanına aldın... kızın çantasına gelince, kıyıda bıraktın..."

öyle değil mi?" diye sormakla yetindi. "Buna ne buyurulur?

"Ben çantayı geri dönmemek için almadım ki yanıma. Öğle yemeğimizi benim çantama koymuştuk. Hepsi bu."

"Koymuştuk mu, koymuştum mu?"

"Koymuştuk."

"Demek iki lokma yemek uğruna koca çantayı taşıyıp durdun ha? Yemeği bir kese kâğıdına koysanız olmaz mıydı? Ya da kızın çantasına?"

"Onun çantası doluydu. Elimde kese kâğıdı taşımak da hoşuma gitmedi."

"Onurunuza dokundu demek, öyle mi bayım? Kibrinize yediremediniz, ha? Ama ağır bir çantayı gece yarısı ta Üç Mil Koyu'na kadar elinizde taşımak ağrınıza gitmedi, öyle mi? On beş yirmi kilometre yol yürümek ve elinizde çantayla görülmek..?"

"O göle düşüp boğulduktan sonra onunla birlikte olduğum öğrenilmesin istedim elbet; onunla birlikte oluşumun nedeni..."

Clyde duraladı. Mason, hiç ses etmeden, öylece ona bakıyor, ona sormak istediği sayısız soruları aklından geçiriyordu. Genç adamın bunlardan çoğuna karşılık veremeyeceğini seziyordu. Ne var ki saat geç olmuştu. Geri döneceklerdi daha. Başkaca soracaklarını yolda sorabilirdi.

Bu yüzden şimdi, hiç istemeye istemeye, "Peki, Griffit-

hs, Şimdilik bu  ğrendiklerimizle yetinelim," dedi. "Belki söylediklerin doğrudur, bilmiyorum. Senin iyiliğin için doğru olmalarını umarım. Her neyse, sen Şimdi Bay Kraut'la git. O sana yol gösterir."

X

avcı Mason'ın yeniden kampa dönüp Clyde'in tutuklanmış olduğunu haber vermesi, Clyde'in Roberta'yı (öldürdüğünü değilse bile) göle götürdüğünü itiraf etmiş olduğunu ve kendisinin şimdi onun eşyasına el koymaya geldiğini anlatması üzerine, bu güzelim gezi darmadağın oldu. Gerçi herkesin ağzından başka bir ses çıkıyor ve çıkan sesler şaşkınlık, afallama ve hayret anlamına geliyordu ama öte yandan Bay Mason'ın söyledikleri de ortadaydı! Bay Mason Clyde'in eşyalarının nerede olduğunu soruyor ve Clyde'in buraya gelip kendi eşyalarını göstermekten kaçındığını belirtiyordu.

Kafilenin en pratik kafalısı olan Frank Harriet, Savcı'nın önüne düşerek Clyde'in çadırına doğru yürüdü. Burada Mason, bavulu ve giysileri inceleyip ararken, genç adam Grant ve Harley'le birlikte durumu Stuart'a, sonra Bertine'e anlatmaya gitti.

Clyde'la olan yakın ilişkisini bildiklerinden, gençler Sondra'ya haberi en son ve ötekilerden ayrı bir köşeye çekerek bildirdiler. Genç kız duyduklarını kavrar kavramaz bembeyaz kesildi ve Grant'in kolları arasına bayılıp yığıldı

kaldı. Onu çadırına taşıyıp ayılttılar. O zaman Söndra, "Hayatta inanmam!" diye inledi. "Yalan hepsi! Doğru olamaz! Zavallı yavrum benim! Ah, Clyde! Nerde o şimdi? Nereye götürdüler onu?" Onun şaşkınlığına hiç de katılmayan Stuart'la Grant, sesini alçaltmasını söylediler. Bu haber doğru da olabilirdi! Ya doğruysa..? Ama doğru değilse Clyde suçsuzluğunu şıp diye ortaya koyar ve kurtulurdu. Böyle ahlanıp vahlanmanın bir yararı yoktu.

Söndra bu haberin doğru olduğunu bir an için düşünmeye çalıştı: Clyde Büyük Balıkçıl Gölü'nde bir kızı öldürüyor... tutuklanıp götürülüyor... kendisinin Clyde'la çok yakından ilgilendiğini de dünya alem, hiç değilse bu grup biliyor... Haber elbet babasının kulağına gidecek... sonra herkes, bütün dünya öğrenecek. Belki de... Ama olamaz. Clyde masum olmalıydı! Baştan sona bir yanlışlık olmalıydı bu... Sonra gölde boğulan kızın haberini telefonda duyusu aklına geldi. Clyde'in bembeyaz kesilip hastalanması... Aman yarabbi! Olamazdı bu! Öte yandan genç adam On İkinci Göl'e daha erken geleceğini söylemişken cumadan önce gelememişti. Bu arada Lycurgus'dan ona mektup da yazmamıştı... O zaman genç kız Clyde'a yüklenen suçun korkunçluğunu olanca açıklığıyla kavradı ve yeniden kendinden geçip, sessiz ve solgun, yattı kaldı.

Bu arada ötekiler, kampı bu gece mi yoksa yarın sabah mı toptasak da Sharon'a dönsek, diye kendi aralarında görüşüyorlardı.

Bir süre sonra gene kendine gelen Sondra, gözyaşlarının arasından, hemen gitmek istediğini bildirdi. Burada kalmaya dayanamayacaktı artık! Bertine ile öbürlerine, yanından ayrılmasınlar ve bağırıp ağladığını kimseye söylemesinler diye yalvardı. Dedikodu çıkmasından başka hiçbir işe yaramazdı bu! Bir yandan, eğer haber doğruysa, Clyde'a yazdığı mektupları geri almanın bir yolunu bulmak gerektiğini düşünüyordu. Aman yarabbi! Ya onun mektupları polisin, gazetecilerin eline geçer de boy boy yayımlanırsa! Öte yandan da içi Clyde'a duyduğu sevgiyle burkuluyordu. Gençecik ömründe ilk kez o bencil ve uçarı ruhunun üzerine, yaşamın acı ve çatık kaşlı gerçeklerinin gölgesi düşmüştü.

Böylece onun hemen şimdi Stuart, Bertine ve Grant'le gölün doğu kıyısındaki Metissic Hani'na gitmesi kararlaştırıldı. Geri kalanlar da ertesi sabah güneşle birlikte oradan Albany'ye (ve Albany'den Sharon'a) yollanacaklardı.

Bu arada Mason, Clyde'ın eşyalarını almış ve en kısa yoldan, salı gecesi geç saatte Üç Mil Koyu'na varmıştı. Yolda, Clyde'ı iyice sorgudan geçirmeyi de unutmamıştı. Eşyaların arasında, kaza sırasında Clyde'ın sırtında görülen gri kostümün bulunmayışı Savcı'nın özellikle dikkatini çekmişti. Bu gelişme karşısında daha da kafası karışan Clyde ise Büyük Balıkçıl Gölü'ne giderken gri takım giymediğini, sırtında bu şimdiki takımının bulunduğunu ileri sürüp direnmişti.

"Ama sıırıslıkıam olmamış mıydı sırtındakiler?"

"Olmuştu."

"Sonradan nerde temizletip ütülettin?"

"Sharon'da."

"Sharon'da mı?"

"Evet, efendim."

"Sharon'da bir terzide mi?"

"Evet, efendim."

"Hangi terzi?"

Ne yazık ki terzinin adı Clyde'in aklından çıkmıştı! "Demek Büyük Balıkçıl'dan Sharon'a kadar ıslak, bumburuşuk giysilerle gittin ha?"

"Evet, efendim."

"Bu da kimsenin tuhafına gitmedi, öyle mi?"

"Gittiyse bile ben farkına varmadım."

"Farkına varmamışmış! Her neyse, sonra görüşeceğiz."

Ama Mason yanındaki gencin kasıtlı cana kıymış olduğuna artık kesinlikle inanıyordu. Sırası gelince Clyde'dan o gri takımın yerini öğreneceğine de inanıyordu.

şimdi sıra gölde bulunan hasır şapkaya gelmişti. Clyde rüzgârın, başındaki şapkayı uçurduğunu söylemekle, göldeyken başının şapkalı olduğunu kabullenmişti ama bunun suda bulunan hasır şapka olduğunu açıklamış değildi. Mason, şerif yardımcılarının da tanık olduğu şu sırada,

gölde bulunan hasır şapkanın Clyde'a ait olduğunu kesinleştirmek istiyordu.

“Hani şu başımdan rüzgâr uçurdu dediğin hasır şapka... gölden çıkarken bunu almaya filan yeltenmedin, değil mi?”

“Hayır, efendim.”

“O heyecan arasında aklına bile gelmemiştii, sanırım.”

“Gelmedi, efendim.”

“Gene de... ormanda yürürken başında başka bir hasır şapka varmış. Onu nerden almıştın?”

Tuzağa düştüğünü anlayıp şaşalayan Clyde saniyenin binde biri kadar duraladı. Korkmuştu. Sonunda yalan söylemeye karar verdi.

“Başımda başka hasır şapka yoktu ki!”

Mason buna hiç karşılık vermeden uzanıp Clyde'ın başındaki hasır şapkayı aldı ve içindeki etiketi okudu: Stark ve Ortakları - Lycurgus.”

“Bunun astarı var, görüyorum. Lycurgus'dan mı aldın bunu?”

“Evet, efendim.”

“Ne zaman?”

“Bilmem; haziran filan.”

“Gene de o gece ormandan kaçarken başında bu şapka yoktu, diyorsun, öyle mi?”

“Yoktu, efendim.”

“Neredeydi bu şapka, öyleyse?”

Clyde gene kapana kısılmışçasına duraladı ve kafasını işletti. Tanrım! Bunun içinden nasıl çıkmalı şimdi? Göldeki şapkaya neden sahip çıktım sanki? Gene de beni orada görenler başımda hasır şapka olduğunu elbet söyleyeceklerdi.

Mason, “Bu şapka neredeydi öyleyse?” diye diretiyordu.

Sonunda Clyde, “Buraya bir gelişimde getirmişt看,” diye attı. “Götürmeyi unutmuşum. Geçen gün gelince elimi geçti.”

“Anlıyorum. İşin nasıl da rast gitmiş!”

Savcıda şimdi bu gencin iyice saman altından su yürüten biri olduğu kanısı uyanmıştı: Tuzakları daha kurnazca kurmak gerekiyordu. Kamptakileri çağırıp teker teker soracaktı, bu kez On İkinci Göl’e geldiğinde Clyde’ın başında hasır şapka var mıydı, yok muydu diye. Clyde düpedüz yalan söylüyordu, Mason da onun bu yalanını yakalayacaktı.

Böylece Clyde oradan Bridgeburg’a ve Bridgeburg’daki cezaevine gidene kadar rahat yüzü görmedi. Karşılık vermemekte ne kadar direnirse dirensin, Mason, durmadan onu gafil avlayan sorularla soluk aldırılmıyordu.

“Göl kıyısında bir kır yemeği yemekten başka bir niyetin yoksa neden gölün ta güney ucuna gittin de geçtiğiniz yerler kadar güzel olmayan bir köşe seçtin? O gün öğleden

sonraki saatleri nerede geçirdin? Sondra Finchley'i ne zamandır tanıyorsun? Sondra'nın sana tutkun olduğu kadar sen de seviyor musun onu? Onun sonbaharda seninle kaçmaya söz vermesi değil midir seni Roberta Alden'i öldürmeye iten?"

Clyde bu son suçlamayı şiddetle inkâr ettiyse de çoğunlukla susuyor ve işkence çeken, mutsuzluk dolu gözlerle, kaygılı kaygılı önüne bakıyordu.

Sonra onun geleceğini haber alıp görmek için birikmiş olan halkın (çiftçiler, esnaf, yazlıkçılar, oduncular, balıkçılar, çocuklar) gözü önünde Küçük Balık ve Üç Mil koylarına vardılar... Üç Mil Koyu'nda Savcı Mason Clyde'ı uzun boylu, ters ama gerçekten iyi bir adam olan Yargıç Gabriel Gregg'in karşısına çıkardı, kasten Roberta Alden'i öldürmekle suçlayıp görgü tanığı olarak Bridgeburg ilçe cezaevine yerleştirilmesine dönük kararın çıkartılmasına vesile oldu. Sonra onu Burton, şerif ve şerif yardımcılarıyla birlikte Bridgeburg'a götürüp hemencecik içeri attırdı...

Kendini demir karyola üstüne atan Clyde başını umutsuzluk içinde elleri arasına almıştı. Saat sabaha karşı üçtü ve Clyde cezaevinin önünde birikmiş olan en az beş yüz kişilik bir kalabalığın arasından geçmek zorunda kalmıştı. Bağırıp çağıran, ona sövüp sayarak gözdağı veren bir sürü insan vardı çünkü zengin bir kızla evlenmek istediği için onu çok sevmekten başka hiçbir suçu olmayan genç ve güzel bir işçi kızı vahşice öldürdüğü haberi çevreye ya-

yılmış bulunuyordu. Clyde öfkeli seslerin bağırdığını işiti-
mişti: "İşte geliyor, namussuz!" "Seni asacaklar, bak gö-
rürsün, alçak!" Daha da kötüsü, basma entarili, asabi bir
kenar mahalle kızı sokak lambalarının ölgün ışığında ona
doğru uzanarak, "Şuna bak! Pis zampara!" diye yaygarayı
basmıştı. "Yere bakan, yürek yakan! Yuttururum sandın,
değil mi?"

Clyde da Şerif Slack'e iyice sokularak, "Ne tuhaf" diye
düşünmüştü. "Benim onu öldürdüğüme inanıyorlar be!
Beni linç bile eder bunlar!" Öylesine bitkin, şaşkın, utan-
mış ve perişandı ki cezaevinin çelikten yapılma dış kapısı
onu içine alıp üstüne kapandığında, içerisinde güvenliğine
şükrederek derin bir oh çekmişti!

Ancak hücreye kapanınca olup bitenlerin anısı ve daha
bin çeşit düşünce başına üşüşerek sabaha kadar ona hu-
zur vermedi. Sondra! Griffiths'ler! Bertine! Annesi. Her-
kes. Sondra şimdi neredeydi ki? Ah, bilseler! İşin gerçek
yüzünü söyleyebilse onlara! Annesi, Sondra, ötekiler... Hiç
değilse içlerinden bir tek kişiye anlatabilse gerçeğin nasıl
olduğunu! Hiç düşünmeden; hiç kasıtsız Roberta'ya vu-
ruşu... Ama kasıtsız olduğuna kimi inandırabilirdi? Onu
cinayet suçuyla yargılayacak ve ölüm cezasına çarptıracak-
lardı. Elektrikli sandalyeye mi göndereceklerdi acaba?

Genç adam birden durumun olanca korkunçluğunu
kavrayarak donakaldı. Ölüm! Tanrım! Keşke annesinin ve
Roberta'nın mektuplarını pansiyon odasındaki sandığın-

da bırakmasaydı! Ya da Roberta ile gitmeden önce sandığı başka bir yere bıraksaydı! Keşke yırtıp atsaydı o mektupları! Öyle ya, annesi mektuplarında Kansas City'deki kazaya da değinmişti. Şimdi Mason bunu da öğrenecekti! Neden ortadan kaldırmamıştı bu mektupları, neden? Keşke o ikinci hasır şapkayı hiç giymeseydi başına! Tanrım! Ormanda karşılaştığı o üç adam! Keşke çantasıyla Sondra'nın mektuplarını yanına alıp Ayı Gölü'nün kıyısındaki ormana dalarak basıp gideydi. O zaman şimdi belki de... kim bilir belki de Boston'da ya da New York'ta bir yerde izini kaybettirmiş olurdu şimdiye kadar...

Sinirleri boşanmış, ruhsal bir işkence içinde kıvrandı-ğından gözüne uyku girmiyordu. Şimdi hücreyi arşınıyor, sonra bu yabancı, sert yatağın ucuna ilişip oturarak düşüncelere dalıyordu. Şafakta, bollaşmış, yıpranmış mavi üniformasıyla iri kemikli, yaşlı bir gardiyan elindeki kara demir tepsi üzerinde bir tas kahve; biraz ekmek ve bir parça jambonla bir yumurta getirdi. Kahvaltıyı, ancak tepsi gi-recek büyüklükteki yüksek bir aralıktan içeri iterken hem meraklı hem de ilgisiz gözlerle Clyde'ı süzdü. Oysa Clyde hiç yemek istemiyordu.

Biraz sonra Kraut, Sissel, Swenk ve daha sonra Şerif'in kendisi, teker teker onu yoklamaya geldiler.

"Merhaba, Griffiths, hey, nasılsın bu sabah?" "Merhaba, bizden istediğin bir şey var mı?" gibilerinden laflar ettiler. Gözlerinden, onun işlediğine inandıkları suçun uyandırdı-

ğı tiksinti, kuşku, şaşkınlık ve dehşet okunuyordu. Gene de onun burada olmasından ötürü gurura ve övünce benzer bir şey duydukları ortadaydı. Öyle ya, Griffiths'lerden biri, Güney'in en büyük merkez kentlerinden birinin yüksek sosyetesinden gelme bir adam burada, onların cezaevinde yatıyordu.

Bir yandan da Clyde hem onların hem de dışarıdaki merakla kaynaşan kalabalığın gözünde tuzağa düşüp yakalanmış bir hayvanla birdi. Onların üstün avcılık yetenekleriyle, meslek ağına düşürdükleri, ustalıklarının kanıtı olan bir yaban hayvanı gibiydi.

Parmaklıkların ardından bakan Clyde da onlara karşı uslu davranmaya çalışıyordu. Öyle ya, ellerindeydi artık! Bu adamlar ona istediklerini yapabilirlerdi!

XI

topsinin sonuçları, Mason açısından olumsuz sayılırdı. Gerçi beş doktorun verdiği rapor cesedin ağzında ve burnunda bereler bulunduğunu ortaya koyuyorsa da bu berelerin öldürücü nitelikte olmadığı belirtiliyordu. En ciddi yaralanma kafasındaydı ki bunun da sandala çarpmasından olduğunu Clyde ilk ifadesinde söylemişti.

Diğer yandan, ciğerlerin suya konunca batması Roberta'nın göle düştüğünde henüz ölmemiş olduğunu, Clyde'in iddia ettiği gibi suda boğulup öldüğünü kesinlikle kanıtlıyordu. Başkaca hiçbir şiddet ya da boğuşma izi bulunamamıştı. Yalnız, kızın kollarıyla parmakları, ölürken bir şeye tutunmak istediğini belirtir biçimde katılaşmıştı; sandalın kıyısına mı tutunmaya yeltenmişti acaba? Clyde'in anlattıkları bir yere kadar gerçek olabilir miydi? Otopsinin sonucu, onun açısından oldukça olumlu sayılırdı. Öte yandan bu sonuç, onun kızı sandalda öldürmese bile yüzüne gözüne bir şeyle vurup belki de baygın bir durumda göle attığını ortaya koymuyor muydu?

Ama neyle vurmuştu kızın yüzüne? Bunu Clyde'in ağzından bir alabilse!

Derken aklında bir şimşek çaktı: Clyde'ı yanına alacak ve (yasalar sanıklara baskı yapılmasını özellikle yasaklamış olsa bile), onu olay yerinden adım adım geçmeye zorlayacaktı. Belki Clyde'ın ağzından gene laf alamazdı ama onun olay yerindeki davranışlarına bakarak, gri takımın ve kızın yüzüne vurmakta kullandığı şeyin yerini belki öğrenebilirdi.

Böylece Clyde yakalanmasından üç gün sonra Büyük Balıkçıl'a, bu kez yanında Heit, Mason, Burleigh, Earl Newcomb, Şerif Slack, Şerif Yardımcısı Kraut'la birlikte ikinci bir kez geldi. Bu arada Mason'dan aldığı talimat üzerine Kraut Clyde'a güler yüz göstererek onun güvenini kazanmaya çalışıyordu. Niyetleri onun Kraut'a açılarak her şeyi anlatmasını sağlamaktı. Bu yüzden Kraut genç sanığa, elde bu kanıtlar olduğu sürece hiçbir jürinin ona inanmayacağı, oysa Mason'la doğru düzgün konuşursa Mason'ın onu elektrikli sandalyeden kurtarabileceği düşüncesini aşılama çalışıyordu. Clyde ise Ayı Gölü'nün kıyısında-yken kapıldığı korku yüzünden tam bir sessizlik içindeydi. Neden tutup, "Ona vurdum," desindi, gerçekte vurmamışken? İsteyerek vurmamışken, yani...

Gölde, Roberta'nın boğulmuş olduğu yerle Clyde'ın karraya çıktığı yerin arasındaki uzaklık ölçüldü ve bu arada Earl Newcomb çok önemli bir şey buldu: Clyde'ın kıyıya çıkınca durup soyunduğu yerin oldukça yakınında, bir ağaç kütüğünün altından fotoğraf makinesinin ayağı çıkmıştı. Rutubetten biraz paslanmış olmakla birlikte, bu ayak başa

vurulunca insanı sersemletebilecek ağırlıktaydı. Mason ve ötekiler bunu görünce onun Roberta'yı, piknik sırasında fotoğraf makinesinin ayağıyla başına vurup bayılttığına, baygın olarak sandala alıp sonra göle atarak boğduğuna inanmaya başladılar.

Clyde, eskisinden daha da bembeyaz kesilmiş olmakla birlikte yanında fotoğraf makinesi taşıdığını inkâr ediyordu. Gene de çok geçmeden Mason birçok tanıgın olay günü onun çantasının yanında "bir yığın sarı sopa"ya benzer bir şey görmüş olduklarını öğrendi.

Derken Burton Burleigh, Clyde'ın kızı bu ayakla değil de daha ağır olan fotoğraf makinesiyle vurmuş olabileceği görüşünü ortaya attı. Baştaki yara makinenin sivri ucuyla, yüzdeki bere ve çürüklerse yassı yanlarıyla meydana gelmiş olabilirdi. Bunun üzerine Mason, Clyde'a bir şey söylemeden çevreden dalgıçlar topladı, Roberta'nın cesedinin bulunduğu yeri yeniden taratmaya koyuldu. Böylelikle altı dalgıcın, hatırı sayılır bir ödül kazanmak umuduyla bir gün sabahtan akşama kadar göle dalıp çıkmalarının sonunda, Clyde'ın sandal devrilirken elinden attığı fotoğraf makinesi dipten çıkartıldı. Daha da kötüsü, açılınca içinden bir film çıktı ve bir fotoğrafçıya gönderilen filmin, Roberta'nın kıyıda ve sandalda çekilmiş resimlerinden oluştuğu görüldü. Resimler rutubetten silikleşmişti. Fotoğraf makinesinin en geniş yüzünün ölçüleri de Roberta'nın yüzündeki berelerin çapına uygun düşüyordu.

Yalnız ne fotoğraf makinesinde ne de sandalın dibinde kan izine rastlanmıştı.

Burton Burleigh'in, bu gibi ücra taşra yerlerinde kimi zaman rastlanan bir tilki yönü vardı. Şimdi de genç adam bir süre kimseye bir şey söylemeden düşünüp taşındı ve sonunda Lutz Kardeşler'in Cenaze Salonu'na giderek Roberta'nın başından birkaç tel saç almaya karar verdi. Kendisi Clyde Griffiths'in kızcağızı kasıtlı öldürmüş olduğuna inanıyordu. Böyle sinsî, kendini beğenmiş, kanlı bir katilin kanıt yetersizliği yüzünden ellerinden kaçmasına seyirci mi kalacaklardı? Hayır! Burton'ın kendisi gidip Roberta'dan saç almak, sonra da saç tellerini gizlice fotoğraf makinesine ve ıskarmozlara geçirerek, gözlerinden kaçmış bir şeymişçesine Savcı Mason'a göstermek zorunda bile kalsa!

Böylece Mason'la Heit, Roberta'nın yüzü ve başındaki yaraları yeniden ölçerlerken, Burton, Roberta'nın saçından iki tel alarak gizlice fotoğraf makinesinin kapağının arasına sıkıştırdı. Öyle ki biraz sonra Mason bunları görünce daha önce dikkatlerinden kaçmış olmasına şaştı. Bunları Clyde'in suçluluğunun kesin kanıtı saydı. Ve hatta kendi dosyasının hazır olduğunu herkese bildirdi. Suçun işlenişini adım adım izleyip aydınlatmıştı ve gerekirse ertesi sabah mahkemeye çıkmaya hazırdı.

Öte yandan, biraz da kendine güvendiği için, şimdilik fotoğraf makinesi konusunda hiçbir şey söylememeye karar verdi. Clyde böyle bir aracın varlığını inkâr ederse,

avukatı da bu konuda hiçbir şey bilmezse, mahkemede fotoğraf makinesini damdan düşercesine ortaya çıkarıp Roberta'nın Clyde tarafından çekilmiş resimlerini göstermek nasıl da etkili olurdu!

Kanıtları kendisi toplamış olduğundan mahkemeye sunmak için en uygun kişi de kendisiydi. Bu yüzden valiyeye başvurarak bölgedeki yüksek il mahkemesini istediği zaman, özel olarak göreve çağırabilme izni istemeye karar verdi. Çünkü böyle özel bir durum olmazsa davaya gelecek kıştan önce bakılamazdı ki o zamana kadar kendisinin görev süresi dolacaktı. Yargıçlığa seçilse bile bu davaya kendisi karışamayacaktı. Halk da şu sırada Clyde'ın suçluluğuna inanmış, dış bilemekte olduğundan, hemen yargıç önüne çıkarılmasını herkes haklı ve mantıklı görecekti. Gecikmenin ne gereği vardı? Böyle azılı bir suçlunun oturup kurtuluş yolları aramasına neden fırsat vermeliydi? Hele onu yargıç önünde suçlamak Mason'a hem kendi mesleği yönünden, hem de siyasal ve toplumsal açıdan ülke çapında bir ün kazandıracakken?

XII

Böylece kuzey ormanlarında, bu büyük cinayetin heyecanıyla yer yerinden oynadı! Cinayet olayına renk katan aşk, kara sevda, para, yoksulluk, lüks ve ölüm gibi öğeler halkı hem büyüleyip meraklandırıyor, hem de nefret ve öfke uyandırıyor. Bu tür cinayet haberlerinin ülke çapındaki değerini iyi bilen gazeteler Clyde'in geçmiş yaşantısı üzerine toplayabildikleri bütün bilgileri hemen yayınlamaktan geri kalmıyorlardı. Hem Mason'a hem de yöredeki haber ajanslarının temsilcilerine, cinayet konusunda daha ayrıntılı bilgi isteyen telgraflar yağıyordu. New York'tan, Şikago'dan, Boston, Philadelphia, San Francisco ve başka büyük kentlerden. Bu Griffiths denen sanığın, sevdiği söylenen güzel ve zengin kız kimdi? Nerede oturuyordu? Tutukluyla arasındaki ilişkinin içyüzü neydi?

Ne var ki Finchley'lerle Griffiths'lerin zenginliğinden, seçkinliğinden ürken Mason, şimdilik Sondra'nın adını vermekten kaçınarak, onun Lycurgus'lu çok zengin bir fabrikatörün kızı olduğunu söylemekle yetiniyor, gene de Clyde'in kurdeleyle bağlamış olduğu mektup destesini gazetecilere göstermekten çekinmiyordu. Roberta'nın mektupla-

rıysa açıkça okunuyor, hatta özellikle şiirsel, duygulu ve üzgün olan parçaları gazetelere aktarıyordu. Öyle ya, ona sahip çıkacak kim vardı ortada? Ne var ki bu mektupların basılması halkın Clyde'a büsbütün dış bilemesine yarıyor ve Roberta'ya karşı bir acıma duygusu uyandırıyor. Clyde'dan başka güvenecek kimsesi olmayan zavallı, yoksul işçi kız... ve taş yürekli, döneke genç... hatta eli kanlı bir cani. Asmak bile çoktu böylesine! Roberta'nın mektuplarındaki kimsesizlik, boynu büküklük, umutsuzluk ve kaygı yükünün çok etkisi altında kalan Savcı Mason, bu konudaki kendi duygularını çevresindekilere ve gazetecilere de aşılamaı başarmıştı. Öyle ki gazeteciler Bridgeburg'dan Clyde Griffiths konusunda gerçeği yüzde yüz tutmasa da çarpıcı ve canlı olan izlenimler yayımlamaktaydılar; onun sessizliği, somurtkanlığı, taş yürekliliği...

Derken *Utica Yıldızı* gazetesinin iyice romantik, genç bir muhabiri Alden'lerin çiftliğine geldi ve böylelikle okuyucular, yaşam mücadelesinde bitkin ve yenik düşmüş olan Bayan Alden'i oldukça yakından tanıma fırsatını buldular. Alın yazısına başkaldıracak gücü bile kalmamış olan zavallı ana yalın, içten bir dille kızını anlatmıştı: Onun tertemiz yaşamından, alçakgönüllülüğünden, dinine ve ailesine olan bağlılığından bahsetmişti. Kızcağızın Lycurgus'da çektiği yalnızlık ve yoksulluk yüzünden bu alçağın tatlı diline, evlenme sözüne kanarak anasının hâlâ inanamadığı bir günah yoluna saptığı ve bu yolun onu ölümüne götür-

düğü ortadaydı. O Roberta ki çocukluğundan beri bir iyilik, temizlik, cömertlik ve özveri simgesiydi...

“Öldüğüne hâlâ inanamıyorum!” Gazeteci, Bayan Alden'in böyle dediğini yazıyordu. “Daha geçen pazartesi günü öğleden sonra tarlaları, bahçeyi dolaştı; kucağında kır çiçekleriyle geldi. Sonra bana sarılarak, ‘Anneciğim, keşke gene küçük bir çocuk olsaydım da sen beni eskisi gibi kucağına alıp sallasaydın!’ dedi. Ben de, ‘Ne oldu, Roberta, bir üzüntün var bu gece,’ dedim. O da, ‘Hiçbir şeyim yok,’ diye yanıtladı. ‘Yalnız yarın sabah buradan ayrılıyorum ya, bu gece nedense bir gariplik var içimde,’ dedi. Şimdi düşünüyorum da, meğer yapacağı bu yolculuğu düşünüyormuş! İşlerin ters gideceği içine mi doğmuş, nedir? Zavallı yavrum! O cani nasıl kıymış da vurmuş ona? Roberta'cığım karıncayı bile incitmezdi!” Sonra kadıncağыз kendini tutamayarak ağlamaya başlamıştı.

Griffiths'ler ve Lycurgus sosyetesinin öteki aileleriye kalın ve âdeta aşılmaz bir sessizlik duvarının ardına sinmiş durumdaydılar. Clyde'in böyle bir iş yapabileceğini başta Samuel Griffiths'in hiç akli almamıştı. O silik, ürkek, gene de terbiyesine toz kondurulamayacak olan delikanlı cina-yet suçuyla tutuklanmıştı ha? O sırada Yukarı Saranac'da olan Samuel, oğlu Gilbert'in telefonda verdiği haberi alınca toparlanmak şöyle dursun ne düşüneceğini dahi bilemedi. Ne olmayacak şeydi bu böyle! İşin içinde bir yanlışlık olsa gerekti. Clyde'i başka biriyle karıştırıyorlardı herhalde.

Ne var ki Gilbert haberin doğruluğunun kesin olduğunu, zaten Clyde'ın da işçi kızla olan ilişkisini inkâr etmediğini sonunda babasının kafasına sokabildi!

Bunun üzerine Samuel, "Peki öyleyse, aceleyle bir iş yapma," dedi. "En önemlisi, ben dönünceye kadar avukatlarımız dışında kimseyle görüşme. Brookhart nerede?" Darrah Brookhart şirketin avukatıydı.

Gilbert, "Bugün Boston'da sanıyorum," dedi. "Pazartesi ya da salıdan önce dönmeyeceğini söylemişti."

"Öyleyse telgraf çek, hemen dönsün. Bu arada Smillie ile görüş; bakalım gazetecileri yola getirebilir mi, ben gelinceye kadar bizimle ilgili bir şey yazmasınlar. Sonra söyle, hemen arabaya atlayıp bugün Bridgeburg'a bir gitsin. Haberleri onun ağzından, taze taze almak istiyorum. Yolunu bulursa Clyde'ı, bir de Savcı'yı görsün; toplayabildiğince bilgi toplasın bize. Bulduğunuz tüm gazeteleri alın. Yazılanları kendim okumak istiyorum."

Hemen hemen aynı saatlerde, Finchley'lerin Dördüncü Göl kıyısındaki yazlık evinde Sondra, Clyde üzerine kurduğu genç kızlık düşlerini yıkan bu olayı enine boyuna düşünmekle geçen çökertici iki günün sonunda, anasından daha yakın olduğu babasına giderek her şeyi anlatmaya karar vermişti. Onu yemekten sonra kitaplıkta buldu. Ve daha içeri girer girmez hıçkırmaya başladı.

Onun hıçkırıklarını duyan babası, başını kaldırıp şaşkın şekilde baktı. Ortada korkunç bir şey döndüğünü o anda

sezdiğinden kızını hemen kolları arasına aldı ve avutucu bir sesle, “Şşş, şş!” diye mırıldandı. “Yavrum benim, ne oldu sana? Kim ağlattı seni böyle? Neden ağlattılar benim minicik kızımı?”

Sonra adamakıllı afallayıp sarsıldığını belli eden bir yüzle kızının itiraflarını dinlemeye koyuldu: Onun Clyde’la ilk tanışması ve onu sevmeye başlamasından ona yazdığı mektuplara ve şimdi bu en son olaya dek bütün olan bitenleri sıraladı. Eğer Clyde’a yapılan suçlamaların aslı varsa onların adı da olaya karışacak demektir! Genç kız gene yüreği sökölürcesine, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ne var ki sonunda babasının yumuşayıp her şeyi bağışlayacağını, ondan yana çıkacağını da pek iyi biliyordu.

Kendi evinde dirlik ve düzene, mantıklı hareket etmeye alışık olan Bay Finchley, kızına sevecen de olsa kınayan, şaşkın gözlerle bakarak, “Bak hele sen şu işe!” diye söylendi. “Vay canına! Aklım durdu, inan olsun! Küçük dilimi yuttum. Bu kadarı da biraz fazla doğrusu! Cinayetten sanık ha! Senin kendi el yazınla yazdığın mektuplar da onda diyorsun! Daha doğrusu Savcı’nın eline geçmiştir artık! Vah! Vah! Vah! Çok aptallık etmişsin Sondra, çok! Annen aylardır bu konuda başımın etini yiyordu da ben ona inanmayıp senin sözüne inanıyordum, biliyorsun. Bak şimdi başıma neler açtın! Bunları bana daha önce anlatsan ya da annenin sözünü dinlesen olmaz mıydı sanki, işi böyle azıtacağın yerde? Seninle anlaştığımızı sanıyordum, baba-kız. Annenle ben her zaman senin iyiliğini düşünmüşüzdür, öyle

değil mi? Gayet iyi biliyorsun bunu. Hem ben senin daha akli başında olduğunu sanıyordum. Ne yalan söyleyeyim. Ama sen tut bir cinayet olayına karış! Aman yarabbi!”

Ayağa kalktı; şık ve pahalı kostümü içinde yakışıklı, sarışın bir adamdı. Hırsla parmaklarını şaklatarak odayı arşınlamaya koyuldu. Sondra hâlâ ağlıyordu. Birden Finchley durup kızına dönerek, “Sus, canım, sus, ağlamanın bir yararı yok,” dedi. “Ağlamakla hiçbir şey elimize geçmez. Bir çözüm yolu bulmamız gerek. Bu işin senin üzerinde bırakacağı olumsuz etkiyi bilemem. Ama ben o çocuğa yazdığın mektuplar üzerine bilgi edinmek istiyorum.”

Bir yandan Sondra hâlâ ağlayadursun, Finchley önce karısını çağırıp yedikleri silleyi anlattı (gölgesi kadıncağızın üzerinden ömrü boyu kalkmayacak olan bir sille), sonra da Legare Atterbury'ye telefon ederek kızının içinde bulunduğu akıl almaz derecedeki güç durumu anlatıp ne yapılması gerektiği konusunda akıl danıştı.

Avukat, senatör, Cumhuriyetçi Merkez Komitesi Başkanı ve Bay Finchley'in yıllarca özel hukuk danışmanlığını yapmış olan Legare Atterbury, “Durun bakayım...” diye konuştu. “Ben sizin yerinizde olsam pek telaşlanmam, Bay Finchley. Bir kolayına bakarım, sanıyorum. Cataraqui savcısı kimdi? Öğrenip kendisiyle görüşmem gerek. Sonra sizi telefonla ararım. Siz hiç üzülmeyin. Bir şeyler yaparım elbet. Hiç değilse o mektupların gazetelere geçmesini önle-

rim. Belki mahkemeye çıkmalarını bile önlerim ya, bunu pek bilemiyorum şimdilik. Gene de hiç değilse kızınızın adının geçmesini önleyebileceğimi sanıyorum. Bu yüzden, siz hiç sıkılmayın.”

Atterbury bundan sonra Mason'la telefonla görüştü. Savcı, Sondra'nın mektuplarını dava yönünden son derece önemli saymakla birlikte Finchley adının ağırlığından korktuğu için avukata, Sondra'nın adını ve mektuplarını gazetelere vermek niyetinde olmadığını, mahkeme sırasında jüri üyelerine özel olarak vereceğini bildirdi. Tabii Clyde suçunu kabul eder de yargılanmaya gerek kalmazsa başka...

Finchley'in, kızının mektuplarının kimseye duyurulmasını istemeyeceğini bilen Atterbury, ertesi ya da daha sonraki gün Bridgeburg'a kendisi gitmeye karar verdi. Bir yolunu bulacak, belki de Mason'ın siyasal yönden bir zayıf yanını yakalayarak Sondra'nın adının ve mektuplarının gizli tutulmasını sağlamaya çalışacaktı.

Bundan sonra Bay ve Bayan Finchley kendi aralarında görüşerek Bayan Finchley'in oğluyla kızını alıp hemen ve hiç kimseye hiçbir şey söylemeksizin Maine kıyısına ya da başka bir uzak yere gitmesine karar verdiler. Bay Finchley Lycurgus'a dönecekti. Gazetecilerin kolayca ulaşabileceği bir yerde bulunmaları akıl kârı değildi. Böylece anne ve çocuklar hemen Narragansett'e giderek Wilson adı altında altı haftalığına yerleştiler. Onlarla hemen hemen aynı

zamanda ve aynı nedenle Cranston'lar da Bin Adalar'dan birine gidip gizlendiler. Harriet'larla Baggott'larsa olaya pek karışmamış olduklarından On İkinci Göl'ün kıyısında kalmayı yeğlediler. Ne var ki Clyde ve Sondra'dan başka laf konuşmaz olmuşlardı... Bu olaya masumca da olsa karışanların alınlarına sürülen lekeyi bir daha silemeyeceklerini, toplum içinde bellerini doğrultamayacaklarını söyleyip duruyorlardı.

Bu arada Smillie de, Samuel Griffiths'den aldığı talimat üzerine hemen Bridgeburg'a gitmişti. Mason'la geçirdiği iki uzun saatten sonra Clyde'la görüşmek için hapishanenin yolunu tuttu ve Mason'dan izin almış olduğundan onunla yalnız başına görüşebildi.

Clyde hücresinde son derece karanlık ve umutsuz düşünceler içinde, ne yapacağını bilememekten bunalmış durumdaydı. Gene de Griffiths'lerin elçisinin adını duyar duymaz tokat yemişçesine irkildi. Samuel amcası ve kuzeni Gilbert'in özel temsilcisi gelmişti ha? Clyde ne diyecekti bu adama şimdi? Öyle ya Smillie buraya gelmeden önce Mason'la görüşmüş olduğuna göre, kuşkusuz, Clyde'in suçluluğuna inanıyor olsa gerekti. Ne söylemeli ona şimdi? Yalan mı uydurmalı yoksa gerçeği mi anlatmalı? Ne var ki genç adamın düşünüp taşınmaya pek vakti kalmadı çünkü Smillie'nin haber göndermesiyle hücreye girmesi bir oldu.

Clyde yalnızca kurumuş dudaklarını diliyle ıslatarak, "Aa, hoş geldiniz, Bay Smillie," diyebildi.

Smillie yapmacık bir candanlıkla, "Hoş bulduk, Clyde," diye karşılık verdi. "Bu duruma ne kadar canım sıkıldı, bilemezsin!" Sonra, "Savcıyla gazetelere sorarsan başın adamakıllı dertteymiş," diye ekledi. "Ama doğru olmasa gerek bu. İşin içinde bir yanlışlık olsa gerek. Ben de bunu öğrenmeye geldim. Amcan bu sabah telefon etti bana. Gelip seninle görüşmemi söyledi. 'Nasıl olmuş bu iş, git bir öğren,' dedi. Onların da nasıl sıkıldığını tahmin edersin. Bu yüzden benim hemen gelip işin içyüzünü öğrenmemi istediler. Bir yolu varsa seni hemen buradan kurtarayım diye. Hadi bakalım, olup biteni anlat da bir şeyler düşünelim..."

Ne var ki Smillie hem biraz önce Savcı'nın anlattıklarından hem de karşısındaki gencin olağanüstü ürkek ve sessiz duruşundan dinleyeceği öykünün pek de iç açıcı olmayacağı sezinlemişti.

Clyde dudaklarını bir kez daha ıslattıktan sonra, "Durumun dışarıdan çok kötü görüldüğünü biliyorum, Bay Smillie," diye konuştu. "Bayan Alden'le ilk tanıştığımda, bir gün başımın böyle bir derde gireceği hiç aklıma gelmemişti. Yalnız, onu öldürmedim ben; Tanrı şahidim olsun. Onu öldürmek aklımdan bile geçmedi. Zaten onunla o göle gitmeyi bile istemiyordum. İşin doğrusu bu. Savcı'ya da bunu söyledim. Bay Savcı Bayan Alden'in bana yazdığı mektupları ele geçirmiş. Ama bunlar yalnızca onun benimle bir yere gidip evlenmek istediğini ortaya koyar. Benim bu işe gönüllü olduğumu göstermez ki!

Savcı'nın anlattıklarıyla Clyde'in sözlerinin birbirini tuttuğunu gören Smillie yatıştırıcı bir sesle, "Öyle, biliyorum," diye yanıtladı. "Mektupları bana da gösterdi."

Clyde, "Biliyordum göstereceğini," dedi. Dışarıdan belki bir dinleyen vardır diye kaygısından sesini iyice alçaltmıştı. "Siz halden anlarsınız sanıyorum, Bay Smillie. İnsanın kimi zaman, hiç istemeye istemeye başı derde giriyor kızlarla. Siz de bilirsiniz bunu. Roberta'dan başlangıçta gerçekten hoşlanıyordum. Onunla aramda bir şeyler geçti; mektuplardan da anlaşılacağı gibi. Yalnız fabrikanın bu konudaki kuralları yüzünden, aramızdaki ilişkiyi açığa vurmaktan korktum. Terslik de buradan başladı sanıyorum... anlarsınız ya..."

"Anlıyorum." Smillie'nin gerçekten anladığına ve ondan yana olduğuna inandıkça rahatlamaya başlayan genç adam, Roberta ile olan ilişkisini ve bu son olayları, kendi yönünden anlatmaya koyuldu. Yalnız fotoğraf makinesiyle iki şapkaya ve göle attığı giysilere hiç değinmedi. Oysa bunlar durmadan kafasını kurcalıyor ve onu son derece kaygılandırıyordu.

Nitekim o sustuğu zaman Smillie de, "Peki o iki şapka olayına ne diyorsun, Clyde?" diye sordu. "İki ayrı hasır şapka giydiğini kabul etmişsin diyorlar, gölde bulunan şapka ile gölden uzaklaşırken başında görülen şapka."

Bir yanıt vermek zorunda kalmakla birlikte ne diyeceğini bilemeyen Clyde, "Gölden uzaklaşırken başımda ha-

sır şapka olduğunu söyleyenler yanılıyorlar, Bâý Smillie," dedi. "Şapka değil, kasket vardı başımda."

"Anlıyorum. Gene de Ayı Gölü'nün oradaki eşyalarının arasında ikinci bir hasır şapka bulunmuş."

"Evet, var ama, Bay Savcı'ya da dedim ya: Cranston'lara ilk gidişimde götürmüştüm bu şapkayı. Sonra orada unutmuşum. Söyledim bunu ona."

"Yaa, demek öyle. Bir de giysi meselesi vardı, sanıyorum. Gri renkli, galiba. Olay sırasında sırtında görülmüş ama şimdi ortalarda yokmuş. Doğru mu?"

"Hayır. Olay sırasında sırtımda buraya gelirken giydiğim mavi takım vardı. Onu alıp yerine bunları verdiler."

"Savcı'nın dediğine göre sen o gün giydiğin giysini Sharon'da temizletip ütölettiğini söylemişsin; oysa Savcı, Sharon'da bu işi yapan terziyi bulamamış. Giysini orada temizlettin mi gerçekten?"

"Evet, efendim."

"Kime?"

"Valla şimdi bilemiyorum. Ama oraya gidersem bulabilirim sanıyorum. İstasyon yakınlarında bir yerde." Ama genç adam bunu söylerken Smillie'nin yüzüne bakamayıp gözlerini yere indirmişti.

Şimdi Smillie de daha önce Mason'ın yaptığı gibi ona çantasını neden sandala aldığını ve Roberta'nın sandala tutunarak kurtulmasına neden yardım etmediğini sormaya

başladı. Clyde da gene, yanına giderse kızın ona yapışıp batıracağından korktuğunu söyledi. Yalnız bu kez, Roberta'ya, "Sandala tutun!" diye bağırdığını ekledi. Oysa bundan önce sandalın kendilerinden uzaklara sürüklendiğini söylemişti. Mason da bunu Smillie'ye anlatmıştı. Clyde'ın şapkasının rüzgârdan uçmasına gelince, Mason o gün havada hiç rüzgâr olmadığını hem tanıklar hem de uzman raporlarıyla kanıtlayabileceğini eklemişti. Demek ki Clyde açıkça yalan söylüyordu. Zaten anlattıkları da hiç birbirini tutmuyordu ki! Gene de Smillie onu utandırmak istemediğinden, "Anlıyorum", "Elbette," veya, "Öyle mi," deyip duruyordu.

Sonunda Roberta'nın yüzüyle başındaki yara berelere sıra geldi. Clyde bunların sandala çarpma sonucu meydana geldiğini ileri sürüyor, başka nasıl olabileceğine aklının ermediğini söylüyordu. Söylüyordu ya bunların yutulmayacağını kendi de görebiliyordu. Smillie'nin ona hiç inanmadığı, oturduğu yerde tasalı bir yüzle kıpırdanıp durmasından belliydi. Onun Roberta'nın yardımına koşmamış olmasını bir alçaklık saydığı ortadaydı: Kendi eliyle öldürmesinden ancak bir gömlek farklı!

Sonunda Clyde başkaca yalan söylemeye gücü yetmeyecek sustu, bezgin ve bitkindi... Smillie de öylesine allak bullak olmuştu ki içinden onu azarlamak bile gelmiyor, sinirli ve tedirgin kıpırdanıp duruyordu. En sonunda, "Her neyse, ben artık gitmek zorundayım, Clyde," dedi. "Yollar oldukça bozuk, erken çıkayım. Durumu bir de senin ağzın-

dan dinlediğim iyi oldu. Amcana senin söylediklerini bir bir aktaracağım. Bu arada ben senin yerinde olsam kimseye bir şey söylemezdim. Bizden haber çıkana kadar bekle. Burada sana bir avukat bulmamı söylediler ama artık saat geç oldu. Zaten hukuk danışmanımız Bay Brookhart da yarın dönüyormuş sanırım. En iyisi onu beklemek. Sen benim sözümü dinle, bizlerden bir haber çıkmadan sakın hiç kimseye bir şey söyleme!”

Böyle diyerek Clyde'ı düşünceleriyle baş başa bırakıp gitti. Kendi de Clyde'ın suçlu olduğundan zerrece kuşku edilemeyeceğini ve onu, pusuda bekleyen yazgısından ancak Griffiths'lerin milyonlarının kurtarabileceğini düşünüyordu.

XIII

Ertesi sabah Samuel Griffiths'i, Wykeagy Bulvarı'ndaki konağının geniş salonunda, yanında oğlu Gilbert'le birlikte Smillie'nin Bridgeburg'da görüp duyduklarını dinlerken görüyoruz. Smillie anlattıkça Gilbert Griffiths inanılmaz derecede sarsılıp öfkeleniyordu. Bir ara kendini tutamayıp, "Vay küçük zibidi!" diye bağırdı. "Küçük canavar! Ama ben size dememiş miydim, babacığım? Onu işe almayın diye söylememiş miydim?"

Samuel Griffiths oğlundan yana anlamlı ve kaygı dolu bir bakış fırlattı. Bu bakışla, "Şimdi burada benim geçmişteki iyi niyetlerimin aptallığını mı yoksa şu başımızdaki belayı mı konuşacağız?" diye sorar gibiydi.

Gilbert de, "Vay katil!" diye düşünüyordu. "Hele o Sondra Finchley denen züppe şıfıntı! Clyde'la ilgilenmesi başlangıçta salt bana nispet olsun diyeydi; sonunda kendi başını yaktı, kuş beyinli budala! Ama oh olsun! O da çeksin bakalım cezasını!" Ne var ki, kabağın büyüğü Griffiths'lerin başına patlayacaktı. Çünkü bu, ailenin adına sürülen silinmez bir leke olacaktı. Bir facia! Belki de bir idam! Onların ailesinde!

Samuel Griffiths ise Clyde'in bu kente gelişinden beri olup bitenleri aklından geçirmeye başlamıştı: Çocuğun önceleri o bodrum katındaki işe konulup unutulması ve kendi ailesinden hiç yüz bulmaması. Tam sekiz ay bırakmışlardı onu orada, kendi yağıyla kavrulsun diye. Bunun bir rolü olamaz mıydı bu korkunç sonucun doğmasında? Sonra onu o bodrumdan alıp bir sürü kızın başına şef yapmaları. Yanlış bir adım değil miydi bu? Samuel Griffiths şimdi her şeyi açıkça görebiliyordu. Gene de bu, Clyde'in yaptıklarına en hafifinden bile özür sayılmazdı. Hiçbir zaman! Meğer Clyde, kontrol altına alamadığı cinsel isteklerle dolu alçağın biriymiş. O zavallı işçi kızını baştan çıkarması bu azgın duygularına gem vuramadığını gösteriyordu. Sonra da sen tut, Sondra Finchley yüzünden (o cici, şeker gibi Sondra) öteki kızı ortadan kaldırmayı düşün! Şimdi de hapishanelere düşmüştü ve Smillie'nin dediklerine bakılırsa, bu afallatıcı durum üstüne yaptığı tek açıklama, kızı öldürmek kastıyla davranmamış olmasıydı. Kızı öldürmeye niyet bile etmemiş de rüzgâr başından şapkasını uçurmuşmuş! Böylesine cılız bir savunma ne görülmüş, ne de duyulmuştu!

Gilbert, "Tanrı aşkına, bundan daha iyi bir yalan bulup söylese ya bari, küçük budala!" diye köpürdü.

Smillie de Clyde'in ağzından başka laf alamadığını ve Savcı Mason'ın onun suçluluğuna iyice inanmış olduğunu anlattı.

Samuel Griffiths, "Korkunç bir şey! Çok korkunç!" diye başını salladı. "Daha kavrayamadım doğrusu! İnanamı-

yorum! Benim soyumdan gelme bir insanın böyle bir suç işleyebileceğini aklım almıyor!" Sonra kalktı ve salonu arşınlamaya koyuldu. Yumruklarını sıkıyordu. Kaşları çatık, dudakları sıkılmış... Smillie'ye baktı. Her zamanki gibi giyimli ve bakımlı olmasına karşın üzüntüsü yüzünden okunan Smillie başını sessizce bir yandan diğerine salladı. Böyle soru ve cevaplarla bir yarım saat daha geçirdiler. Sonra Samuel Griffiths, "Evet," dedi. "Ne yalan söylemeli, durum pek kötü! Gene de elimizde biraz daha bilgi olmadıkça çocuğu yüzde yüz suçlamaya içim razı gelmiyor. Bir de bakarsın, işin henüz aydınlanmamış olan yönleri çıkar. Bilmediğimiz küçücük bir püf nokta... Hafifletici bir durum... Çünkü eğer ortada böyle bir şey yoksa bu çocuk gerçekten tüyler ürpertici bir cinayet işlemiş demektir... Brookhart Boston'dan döndü mü?"

Gilbert, "Evet, efendim," dedi. "Telefon etti."

"Öyleyse saat ikide buraya gelsin, görüşelim. Şimdi artık bu konuyu tartışacak gücüm kalmadı. Smillie, sen Brookhart'a her şeyi anlat. Sonra saat ikide onu al, bana gelin. Belki o işimize yarayacak bir öneri getirir bize. Hiç sanmıyorum ya, neyse! Şu anda söylemek istediğim tek bir şey var: Tanrı'dan Clyde'in suçlu olmamasını dilerim. Onun suçlu olup olmadığını ortaya çıkarmak için gerekli her şeyin yapılmasını istiyorum. Suçlu değilse son gücümüzle savunacağız onu. Ama hepsi bu. Eğer suçluysa... böyle bir suç işlemiş olan bir insanı kurtarmaya çalışmayacağız. Hiçbir zaman. Kendi öz yeğenim de olsa! Bana göre iş değil bu!

Ben öyle bir insan değilim. Dertse dert! Lekeyse leke! Eğer Clyde suçsuzsa elinden tutmak için var gücümle çalışırım, eğer suçsuz olmasını gösteren en ufak bir belirti varsa sonuna dek desteklerim onu. Ama suçluysa... yağma yok! Eğer bu çocuk bu suçu gerçekten işlediyse cezasını çekmeli. Böyle bir suçu işlemiş bir insan uğruna bir kuruşumu bile harcayamam... kendi öz yeğenim de olsa!"

Samuel Griffiths döndü ve yavaş, ağır adımlarla arka merdivene doğru yürüdü. Smillie saygı dolu bir hayranlıkla onun ardından bakıyordu. Bu adamdaki güç! Bu adamdaki karar! Böyle korkunç bir durumda bile sarsılmayan hak bilirliliği!

Gilbert de onun gibi etkilenmiş, babasının ardından bakakalmıştı. Babası büyük adamdı, gerçekten büyük. Ne kadar dertli ve tasalı olursa olsun, Gilbert gibi küçük hesaplara ve kişisel hınçlara hiçbir zaman saplanmıyordu...

Şimdi de Bay Darrah Brookhart'ı görüyoruz: İri yarı, şık giyimli. Her sözünü, her adımını dikkatle tartan bir büyük şirket avukatı... Olayın gizli kalmış bir yönü olmadığı sürece, anlatılanlara bakılırsa, Clyde'in suçlu olduğu gün gibi ortadaydı. O farklı şapkalar... çanta... sonra gencin olay yerinden kaçması. O mektuplar. Gene de Brookhart bu mektupları kendisi okumak isterdi.

Şu duruma göre halkın ölen kıza acıyarak Clyde'a dış bileyeceği ortadaydı. Ne var ki Clyde'ın ağzından bütün gerçeğidinlemeden kesin bir karar verilemezdi. Brookhart'ın

ofisinde sanıkları sorguya çekerek ağızlarından laf almakta çok usta olan Bay Catchuman diye bir avukat arkadaş vardı. O belki Clyde'ı konuşturabilirdi, onun verdiği kesin rapora göre kendileri de az çok sağlam bir izlenim edinebilirlerdi. Utica ve Albany'de ceza yasalarını, her türlü kaçamak ve püf noktalarını ezbere bilen, feleğin çemberinden geçmiş, zehir gibi avukatlar vardı ki yeterli bir ücret karşılığında, durum ne kadar kötü görünürse görünsün, Clyde'ın savunmasını üzerlerine alabilirler ve çeşitli yollarla davayı uzatarak sonunda idamdan daha hafif bir ceza koparabilirlerdi.

Öte yandan böyle çekişmeli bir davanın uzaması demek Griffiths adının uzun zaman dillerde gezmesi demektir. Bay Samuel bunu istiyor muydu? Böyle bir durumda herkes onun büyük servetini, adaleti yolundan saptırmak uğruna harcadığını ileri sürmez miydi? Bu gibi olaylarda halk zenginlere düşman kesilirdi. Ne var ki Griffiths'lerin yeğenlerine hiç destek olmamaları da hoş olmazdı.

Artık kararı vermek Bay Samuel'e kalmıştı. Böylece üç saat süren bir görüşme sonunda Samuel Griffiths kararını verdi: Brookhart, Bay Catchuman adındaki arkadaşını hemen Bridgeburg'a, Clyde'ı sorguya çekmeye gönderecekti. Sonra da çevredeki avukatlardan birini seçecek ve Clyde'ı savunmakla görevlendirecekti. Hepsi bu. Eğer Clyde suçluysa herhangi bir oyalamaya girilmeyecek, hele de oyun yoluyla adaleti kösteklemeye kalkışmayacaklardı.

XIV

Ne var ki Bay Catchuman Clyde'ı konuşturmakta Savcı Mason ve Bay Smillie'den daha başarılı olmadı. Karşısındaki insanın karışık ve çapraşık sözleri arasından gerçeğe en yakın olanları seçip ayıklamayı çok iyi bilmekle birlikte Clyde gibi birini konuşturmak için gerekli olan psikoloji bilgisi eksikti: Aşırı derecede objektif ve teknik görüşü vardı. Duygulara pek önem vermiyordu. Bu yüzden sıcak bir temmuz günü, öğleden sonra tam dört saat Clyde'ı ahiret sorgusundan geçirmekle birlikte ağzından hiçbir laf alamadı. Ve sonunda Clyde'ın şimdiye kadar rastladığı en beceriksiz, en şapşal suçlu tipi olduğuna karar verdi.

Smillie'den sonra Savcı Mason, Clyde'ı yanına alarak Büyük Balıkçıl Gölü'ne gitmiş ve orada fotoğraf makinesinin ayağını bulmuştu. Clyde'ın bir fotoğraf makinesi olduğunu ve Lycurgus'dan son ayrılışında bunu yanına aldığını da ortaya çıkarmıştı. Gene de Clyde Catchuman'a fotoğraf makinesini yanına almadığını söylüyordu. Bu yalana iyice tepesi atan Catchuman onunla artık tartışmamaya karar verdi. Yalnız Brookhart ona, Clyde'ın suçluluğu konusundaki düşünceleri ne olursa olsun bir avukat tutmalarının

gerekliliğini anlatmıştı: Ortada Griffiths adının şerefi vardı. Clyde'in kendi ana babası herhangi bir yardımda bulunabilecek durumda değildiler. Zaten onları bu olaya karıştırıp ortaya çıkarmak Bay Samuel'in de işine gelmiyordu.

Bu yüzden Catchuman Bridgeburg'dan ayrılmadan önce Clyde'a bir avukat tutmaya karar verdi ve hemen dostu Ira Kellogg'un ofisine yollandı. Ulusal Banka'nın ilçe başkanı olan Ira Kellogg aynı zamanda Demokrat Parti'nin ileri gelenlerindendi. (Ne var ki yöredeki siyasi durumu bilmeyen Catchuman'ın bundan haberi yoktu). Gerçi Kellogg, dinsel ve ahlaki inançları yüzünden Clyde'a çok dış bileyenlerdendi. Gene de bu davanın yaklaşan seçimlerde Cumhuriyetçilerin ekmeğine iyice yağ süreceğini bildiğinden, Mason'ın etkisini ve saygınlığını düşürebilecek bir muhalefetin gerekliliğini de görmüyor değildi.

Çünkü bu cinayet olayı ortaya çıkmalı beri Mason bu yörede şimdiye kadar kimseye nasip olmamış, ülke çapında bir ün ve sempati kazanmış durumdaydı. Ta Buffalo, Şikago, New York ve Boston gibi uzak kentlerden gelen gazeteciler onunla konuşmak için sıraya giriyorlardı. Yöre halkının övgüsü de buna ekleniyordu. Cumhuriyetçilerle birlikte Demokratlar da Mason'ı göklere çıkarıyor, onun Griffiths'lerden ve olaya karışan zengin kızın ailesinden yılmayışını alkışlıyorlardı. Gerçekten halkın savcısıydı Mason! Gerçek bir yasa adamı! Sonra nasıl da hiç oyalanıp gecikmeden, dört elle sarılmıştı bu işe!

Şimdi Catchuman gelip de Clyde için tutabileceği bir avukat olup olmadığını sorunca Ira Kellogg hemen Alvin Belknap'ı düşündü: Bu yöreden iki kez il senatörü, üç kez de Demokrat Parti meclis üyesi seçilen ve üç yıl önceki savcılık seçimlerinde Mason'ı yenmesine ramak kalan, bu kentin yerlisi bir avukat. Hatta Alvin Belknap siyasi açıdan öyle ağırlığı olan bir adamdı ki bu yıl Mason'ın da göz diktiği yargıçlığa Demokratların listesinden aday gösterilmesi kararlaştırılmıştı. Şu cinayet olayı ortaya çıkıp da böyle şaşırtıcı bir yöne sapmasından önce herkes Belknap'ın aday gösterilirse seçimi kazanacağına inanıyordu.

Gerçi Ira Kellogg, Bay Catchuman'a bu ilginç siyasi durumun karmaşık ayrıntılarını uzun uzun anlatmadı ama Belknap'ın olağanüstü bir kişi olduğunu ve Mason'ın karşısına dikilmek için biçilmiş kaftan sayılabileceğini söyledi. Sonra onu Belknap'la ortağı Jephson'ın ofislerine kendisi götürüp tanıştırmayı önerdi.

Belknap'ın kapısını vurduklarında onları kırk sekiz yaşında, orta boylu, hareketli ve pek sevimli bir adam karşıladı. Bu adamın kurşunimsi mavi gözleri Catchuman'a, son derece kurnaz, hatta buyurgan ve çok yönlü bir ruhun pencereleriymiş gibi geldi. Gerçekten de Belknap'ın, çevresinde saygı yaratan bir havası vardı. Zengin bir ailenin çocuğuydu. Babası da zamanında yargıçlık ve senatörlük yapmıştı. Alvin Belknap ailesinin üstün durumu ve kendi yakışıklılığı sayesinde büyük kentlerin yaşamını yakından tanımış, bu görmüş geçirmişliğin cilasını iyice kapmıştı.

Mason gibi adamların etkisini hâlâ üzerlerinden silkip atamadıkları sosyal ve cinsel yoksunlukları kendisi hiç tatmamış olduğundan, karşısına çıkabilecek çoğu sosyal ve ahlaksal düğümleri rahatça kavrayıp çözebilecek yapıdaydı.

Kısacası bu adam Clyde olayını Mason'dan daha serinkanlılıkla ele alabilecek bir yaradılıştaydı. Kendisi de yirmi yaşlarındayken, yalnızca gönül eğlendirdiği bir kızla ciddi olarak sevdiği bir başka kızın arasında kalmıştı. Birincisini baştan çıkarmış olduğundan onunla evlenmek ya da kaçmak seçenekleriyle karşı karşıya kalmış ve kaçmayı seçmişti. Ne var ki önceden durumu babasına anlatmış, babası da ona uzunca bir tatil yapmayı öğütlemişti. Bu arada ilçe doktoruna başvurulmuş ve babası bin doları bulan bir harcamayla oğlunu kurtararak sonradan diğer kızla evlenmesini sağlamıştı.

Bu yüzden Clyde'in seçtiği kurtuluş yolunu onaylamakla birlikte (bunca yıllık meslek yaşantısında katil psikolojisini anlamayı zerrece başaramamıştı), olaya bir de zengin kızının karıştığını bildiği için, Clyde'in duygusal yönden nasıl bir kapana kısılmış olacağını anlıyordu. Yoksul, burnu büyük, gözü yüksekte bir genç olduğunu duymuştu onun. Hatta savunmasını üzerine alarak Bay Mason'ın karşısına dikilmek ve onun baş yargıçlığa konmasını güçleştirmek bile aklından geçmişti. Birtakım hızlı önlemler sayesinde davayı başka yere naklettirmek ya da süre isteyerek Bay Mason'ın savcılıktan uzaklaşmasından sonraya bırak-

mak olmayacak iş miydi? Belknap'la Vermontlu olan yeni ortağı Rauben Jephson bunu düşünmüşlerdi.

İşte şimdi de Bay Catchuman'la Bay Kellogg karşısındaydılar ve Bay Kellogg onun bu davayı üzerine almasının akıllılık olacağını anlatıyordu. Belknap davayla zaten ilgilendiğinden, ortağına da danıştıktan sonra, bu işi üstüne almaya karar vermesi uzun sürmedi.

Bunun üzerine Belknap'tan daha küçük olan Rauben Jephson, Mason'a telefon ederek Samuel Griffiths'in kendilerini yeğeni Clyde'a avukat olarak tuttuğunu bildirdi. Bu sıfatla savcıdan, savunduğu insana yüklenen suçlarla şimdiye kadar toplanan delilleri ve otopsi sonuçlarını tüm ayrıntılarıyla bildiren bir rapor vermesini istedi. Aynı zamanda Bayan Alden'in gömülmek üzere evine gönderilen cesedinin kendi seçecekleri doktorlarca yeniden muayene edilmesini de isteyeceklerdi.

Mason önce bu isteğe karşı çıkacak gibi oldu ama sonra işin Yüksek Mahkeme'ye gitmesini önlemek için kabul etti.

Belknap da bu ayrıntıları karara bağladıktan sonra ceza-evine gidip Clyde'ı görmeye karar verdi. Saat geç olmuştu ve karnı da açtı. Bununla birlikte Catchuman'ın "çok güç" dediği şu genç adamla "şöyle candan" bir görüşme yapmak için sabırsızlanıyordu. Kendini Mason'ın karşısında bulmanın heyecanı ve Clyde'ı anlayabileceğine olan inancı onun bir avukat olarak duyduğu merakı bilemişti. Öyle renkli, romantik bir cinayet olayıydı ki bu, tiyatro gibi!

Belknap'ın gizli yollardan adını duymuş olduğu şu Sondra Finchley nasıl bir kızdı, acaba? Clyde'ı savunmak için mahkemeye çağırılmasının bir yolu bulunabilir miydi? Belknap kızın adının davada geçmemesi gerektiğini, bunun siyasi açıdan önemli olduğunu biliyordu. Ve bir an önce bu kurnaz, gözü yüksekte, hayırsız genç sanıkla konuşmak için can atıyordu.

Ne var ki cezaevinin üst katına çıkıp da hücrenin demirleri arasından Clyde'ı ranzasının üstüne yüzüstü kapamış, sessiz sessiz ağlar görünce, gençlikte kendi başından geçenleri anımsadı ve içi burkuldu. Bu çocuk taş yürekli bir cani olsa, ağlar mıydı?

Belknap hücrenin kapısına yaklaşarak, "Clyde, bu iş böyle yürümez," diye söze başladı. "Kendini koyverme böyle. Durumun pek de umutsuz değildir belki, ne biliyor-sun? Biraz oturup, sana yardım etmek isteyen bir avukat arkadaşla konuşmaz mısın? Adım Belknap, Alvin Belknap. Burada, Bridgeburg'da oturuyorum. Biraz önce seni görmeye gelen arkadaş gönderdi beni. Neydi onun adı? Catc-human, değil mi? Onunla pek anlaşılamadınız, sanıyorum. Ne yalan söyleyeyim, beni de pek sarmadı. Zararı yok. Nasilsa kendisi sana avukat olarak beni seçti. Al, okumak ister misin?"

Yazıyı dost ama kesin bir tutumla parmaklığın arasından uzattı. O konuşurken Clyde yerinden kalkmış, kuşku ve merakla parmaklığa yanaşmıştı. Bu adamın sesinde öyle

umulmadık bir candanlık ve anlayış vardı ki genç adam yüreklendi. Bu yüzden hiç düşünmeden mektubu alıp okudu ve sonra gülümseyerek geri verdi.

Bu sonucu kendi çekiciliğinin etkisine veren Belknap hoşnut kalarak, "Aferin, böylesi daha iyi," dedi. "Seninle anlaşacağımızı biliyordum zaten. Annenle konuşmuş gibi rahat rahat konuşabilirsin benimle. Söylediklerin de bende kalır, anladın mı? Çünkü eğer izin verirsen ben senin avukatın olacağım, sen de benim müvekkilim... Yarın ya da sen ne zaman istersen, seninle baş başa oturup konuşacağız. Sen bana, anlatmak istediğin ne varsa hepsini anlatacaksın. Ben de sana ne yapmamız gerektiğini anlatacağım. Benim işimi kolaylaştırırsan kendi işini kolaylaştırmış olacağını kanıtlayacağım sana. Hem de seni kurtarmak uğruna yeri göğü birbirine katacağım. Buna ne dersin Clyde?"

Anlayan, yürek veren, hatta sevecen bir gülümseyişle Clyde'a baktı ve genç adam buraya geldiğinden beri ilk kez, her şeyi çekinmeden söyleyebileceği birini bulmuş olduğunu sezdi. Nedense kanı kaynamıştı bu avukata. Hatta bu adamın her şeyi bilse de onu anlayacağını, ona hak vereceğini sezer gibi olmuştu, hayal meyal...

Böylece ertesi gün Belknap gene geldi ve bu kez hücrenin içinde bir tabureye oturarak bir yandan çikolata yerken öbür yandan Clyde'ın anlattıklarına kulak verdi. Clyde demir karyolanın üstüne oturmuş, öyküsünü olduğu gibi an-

latıyordu ona. Kansas City'deki kaza, Lycurgus'a gelişi, Roberta ile tanışması ve onu arzulaması... Sonra Roberta'nın gebe kalması, çocuğu düşürmek için uğraşıp bir yolunu bulamayışı ve sonunda Roberta'nın onu amcasına her şeyi söylemekle korkutması... Clyde'in bu sıkıntı ve korku arasında gazetedeki o boğulma haberini okuması ve aynısını planlaması... Gene de onun bunu hiçbir zaman kendi bilinciyle planlamamış olduğunu Bay Belknap bilmeliydi. Hiçbir zaman! Zaten Clyde Roberta'yı da kasıtlı, bilerek öldürmemişti. Bay Belknap'ın buna inanması zorunluydu. Clyde Roberta'ya isteyerek vurmamıştı ki! Yok, yok! Kazaydı bu! Evet, elinde fotoğraf makinesi vardı ve ormanda bulunan ayak da bu makinenin ayağıydı. Roberta'ya bu makineyle vurmuş, sonra elinden suya düşürmüştü ama hiçbir zaman kasıtlı yapmamıştı bunu. Hiçbir zaman! Roberta ona yaklaşıncı o da ne yaptığını bilmeden, düşünmeden çarpmıştı kıza. Ama kasıtlı değil. Sonra sandal devrilmişti... Clyde avukata bu kadar ileri gidebildiği için nasıl trans halinde olduğunu elinden geldikince anlatmaya çalıştı. Ancak işi en başından alıp oraya kadar getirmiş olduğu halde oradan ileri bir adım bile atamamıştı...

Bu arada bu garip öyküyü dinlemekten yorgun düşmüş ve kafası karışmış olan Belknap, bir taşra jürisini bu karanlık ruhlu gencin suçsuzluğuna dünyada inandıramayacağını bilmenin verdiği bir kararsızlık ve bitkinlikle ayağa kalktı. Ellerini Clyde'in omzuna koyarak, "Peki Clyde, bugünlük bu kadar yeterli," dedi. "Senin duygularını ve her

şeyin nasıl olup bittiğini anlıyorum. Senin ne kadar yorgun olduğunu da görüyorum. Bana her şeyi olduğu gibi anlattığına sevindim. Çünkü böyle bir şeyi başkalarına anlatmakta neden güçlük çektiğini şimdi görüyorum. Bugünlük bu kadarı yeter. Şimdi sen iyice dinlen, uyu. Güçlü olman gerek. Hiç merak etme, seni kurtaracağım ben. Daha doğrusu ortağım la ben. Benim bir de ortağım var, getirip seninle tanıştırmak istiyorum. Onu da seveceksin. Bu arada aklında tutmanı istediğim bir iki şey var. Birincisi, hiç kimsenin seni korkutmasına izin vermeyeceksin. Ben ya da ortağım günde hiç değilse bir kez seni görmeye geleceğiz. Bize her zaman akıl danışabilirsin. İkincisi, benim iznim olmadıkça kimseyle konuşmayacaksın. Savcı, şerif, gardiyan, gazeteci fark etmez, hiç kimseyle. Anlıyor musun? Bir de, hepsinden önemlisi, artık ağlamayacaksın. Çünkü ister melekler kadar suçsuz ol, ister şeytan kadar suçlu, yapabileceğin en kötü şey, herkesin önünde ağlamaktır. Çünkü herkes gözyaşlarını güçsüzlüğünün ya da suçluluğunun belirtisi olarak görür. Oysa biz senin aslında suçsuz olduğunu biliyoruz. Ben buna inanıyorum. Tamam mı? Öyleyse Savcı Mason'a, herkese karşı sıkı duracaksın... Hatta bundan böyle kendini zorlayıp biraz gülmeni istiyorum. Gülümse, çevrendekilerle çene çal. İçinin rahat olduğunu göster herkese. Böyle oturup da dünyada hiç dostun kalmamış gibi kara kara düşünme. Ben senin dostunum; ortağım Bay Jephson da öyle. Bir iki gün sonra onu buraya alır gelirim. Ona da güven çünkü hukuk meselelerinde kimi yönlerden

o benden de akıllıdır... Yarın gelirken sana gazete, dergi filan getireceğim. Okur, resimlerine bakarsın da dertlerini unutursun biraz.”

Clyde kendini zorlayarak hafifçe gülümsedi ve peki dercesine başını salladı.

“Sonra, dindar mısın değil misin bilmiyorum ya, her pazar cezaevi kilisesindeki ayine katılmanı istiyorum. Bizim bu yörenin insanları çok dindardır, onların gözüne girmelisin... Sakın kimseye kulak asma, yalnızca bizim sözümü zü dinle. Sonra şu Savcı denilen adam ya da başkaları başına bela kesilmeye kalkışırsa hemen bana haber gönder. Şimdilik gidiyorum. Beni böyle neşeli bir gülüşle uğurla. Yarın geldiğim zaman da gene neşeyle gülümseyerek karşıla. Bu arada kimseye bir şey söylemek yok, tamam mı?”

Clyde’i omuzlarından kavrayıp sarstı; dostça sırtına vurdu ve dışarı çıktı.

İçinden, “Bu çocuğun suçsuz olduğuna gerçekten inanıyor muyum ben?” diye soruyordu. “Kıza öyle vurup da bunu kasıtlı yaptığını bilmesin... Olur mu böyle şey? Sonra da, kıza yanaşırsa batacağından korkup kaçması! Kötü. Çok kötü. Buna inanacak on iki kişiyi bir araya getirmek zor! Sonra o çanta var ortada; o iki şapka; o gri takım... Ama seninki kıza isteyerek vurmadığına hâlâ yemin ediyor. Peki, ya o önceden kurduğu planlar, başlangıçtaki o kötü niyet. Yasa gözünde cinayeti işlemek kadar

suç sayılır bu. Acaba bana doğruyu mu söyledi; yoksa gene yalan mı attı? Benimle birlikte kendini de mi kandırmaya çalışıyor?”

Düşündükçe bitkin düşen Belknap, sonunda Clyde'ın anlattıklarını hiç kullanmayıp daha akla yatkın, daha az taş yürekli bir başka öykü uydurmanın belki de daha yerinde olacağına karar verdi.

Rauben Jephson, hem ortağı Belknap'tan hem de Catchuman, Mason, Smillie, daha doğrusu şimdiye kadar bu davayla ilgilenen herkesten kesinlikle bambaşka tipte bir adamdı. İnce, uzun, genç, güçlü kuvvetli, serinkanlı, gene de soğuk olmayan, çelik gibi sağlam iradeli, tuttuğunu koparır bir insan. Kafasının işlemesi ve meslek bilgisi yönünden de tilki gibi kurnazdı. O esmer yüzündeki keskin bakışlı, çok açık renkli, çelik mavisi gözler... O uzun burnunun zekâ ve kişilik belirten çizgisi... Elleriyle gövdesinden fışkıran güç...

Clyde Griffiths'in savunmasını üzerlerine almaları olasılığı belirir belirmez hiç vakit geçirmeden ilk sorgu dosyasını, doktorların raporlarını, Roberta ile Sondra'nın mektuplarını okumuştı. Şimdi de Belknap'ın Clyde'la yaptığı görüşmenin izlenimlerini dinliyordu. Belknap genç sanığın önceden Roberta'yı öldürmeyi tasarladığını ama son dakikada vazgeçtiğini çünkü kendinden geçer gibi olarak kımıldayamaz hale geldiğini, en sonunda da kıza, ne yaptığını bilmeden bilinçsiz olarak vurduğunu anlatıyordu. Rauben Jephson bunları hiç gülümsemeden ve üzerinde

görüş belirtmeden dinledi. Sonra, "Ama sandal-gezintisine çıktığı zaman üzerinde böyle bir tuhaf hal yokmuş, değil mi?" diye sordu.

"Hayır."

"Sonradan yüzerek uzaklaştığında?"

"Hayır."

"Daha sonradan, ormanların içinden yürürken? Ya da üstünü değiştirken? O fotoğraf makinesi ayağını gizlerken?"

"Hayır."

"Elbet biliyorsun; bunları mahkemede söylersek çocuğun suçlu olduğunu kabul etmiş oluruz."

"Evet, biliyorum; çok düşündüm bunu."

"Ee, öyleyse..."

"Bak sana söyleyeyim, Jephson; çetin bir dava bu, kendimizi aldatmayalım. Bütün kartlar Mason'ın elinde gibi geliyor bana. Bu çocuğu kurtarabilirsek dünyada kurtarmayacağımız kimse yok, demektir. Yalnız öyle son dakikada kendinden geçer gibi olduğunu söylemek zorunda değiliz. Tabii eğer çocuğun deli olduğunu ileri sürmeyeceksek." Belknap şakaklarındaki kır düşmüş saçları tırnaklayarak duraladı.

Jephson buruk bir sesle, "Sen onun aslında suçlu olduğuna inanıyorsun, değil mi?" diye sordu.

"Vallahi, belki çok garibine gidecek ama, hayır, inanmıyorum. Daha doğrusu inandığımı kesinlikle söyleyemem.

Ne yalan söyleyeyim, rastladığım en akıl karıştırıcı olaylardan biri bu benim. Bu çocuk hiç de insanın beklediği gibi soğuk, taş yürekli, duygusuz biri değil. Sen de göreceksin ya, bir yerde çok saf, sokulgan bir çocuk. Yaşı yirmi bir, yirmi iki var yok. Sonra Griffiths'lerin akrabası olmasına karşın beş parasızın biri; fabrikada ufak bir memur olarak çalışıyor. Anlattığına göre ana babası da yoksulmuş ve bu çocuk dört yıldır onları görmemiş. Dört yıl önce Kansas City otellerinin birinde belboyluk yaparken, beş altı arkadaş zengin bir adamın arabasını izinsiz almışlar, sonra da bir çocuğu çiğnemişler. Clyde bu yüzden evden kaçmak zorunda kalmış. Bu konuda adımımızı sağlam atmalıyız. Mason bu olayı biliyorsa mahkemede pat diye ortaya atacaktır demektir, en beklemediğimiz bir sırada.”

Jephson'ın o elektrik ışığı gibi kesin bakışlı mavi gözleri ışıldayarak, “Biraz zor yapar bunu!” diye söylendi.

Belknap Clyde'ın yaşantısı üstüne bütün öğrendiklerini Jephson'a anlattı: Onun Kansas City'den kaçtıktan sonra yaptığı işler, Lycurgus'a gelişi, kızlara karşı eskiden beri zaafli oluşu, Roberta ve Sondra'yla tanışması. En sonunda yakasını Roberta'ya kaptırmış durumdayken Sondra'ya çılgınca tutulması, Roberta'yı başından atamazsa Sondra'yı elde edemeyeceğini bilmesi...

Jephson, “Bütün bunlara karşın sen onun o kızı öldürdüğüne kesinlikle inanamıyorsun ha?” diye sordu.

“Ne yalan söyleyeyim, kesin bir kanıya varamıyorum. Öte yandan onun bu ikinci kıza deli gibi tutkun olduğu

ortada. Onun sözü geçince değişiverdi. Bu kızla olan ilişkisinin ne kadar ilerlemiş olduğunu sormuştum. Öbür kızı iğfal ettiği ortada olduğu halde bu sorumdan alındı. Hakaret etmişim gibi bir bakışla baktı.”

Belknap buruk bir gülüşle dudak büktü. O uzun bacaklarını yazı masasına dayamış olan Jephson ona bakıyordu. Sonunda, “Deme yahu,” diye mırıldandı.

“Yalnız bu değil. Kızın adı ve mektupları gazetelere çıkacak, mahkemede anılacak diye ödü kopuyor.”

“Demek öyle? Peki, ya öteki kız?”

“Benim belirtmek istediğim nokta da bu ya. Öteki kızı iğfal ettikten sonra öldürmeyi tasarlayabiliyor, hatta belki öldürebiliyor. Ama bu zengin kız onun başını öyle bir döndürmüş ki çocuğun akli başından gitmiş, ne yaptığını kendi de bilmiyor.”

Jephson, “Yani bu yüzden akli dengesi biraz bozulmuş mu demek istiyorsun?” diye sordu.

“Neden olmasın? Akli başından gitmiş işte; büyülenmiş gibi bir şey. Az buçuk keçileri kaçırmış. Bana öyle geliyor ki hapishanede döktüğü gözyaşlarının çoğu onun yüzünden. Söyledim sana, değil mi, ben gittiğimde çocuklar gibi hüngür hüngür ağlıyordu...” Belknap dalgın dalgın sağ kulağını kaşıyarak, “Olmayacak iş değil,” diye ekledi. “Sen bana sor. Gençliğimde benim de başımdan geçmişti böyle bir durum.” Sonra, “Senden istediğim, yarın benimle gel de iyice bir bak şu çocuğa. Bakalım her şeyi sana da bana

anlattığı gibi anlatacak mı? Sonra bana kendi izlenimlerini söylersin.”

Jephson, “Hiç kaygılanma, söylerim,” diye karşılık verdi.

İki ortak ertesi gün cezaevine, Clyde'ı görmeye gittiler. Onun anlattığı garip öyküyü dinleyen Jephson, sorduğu bütün sorulara karşın, Clyde'ın suçlu olup olmadığı konusunda kesin bir kanıya ulaşamadı. Öyle ya, bu çocuk suçsuzsa kazadan sonra kızın boğulmasına nasıl göz yummuş, oradan nasıl yüzüp kaçabilmişti?

Bir jüri heyetini böyle bir şeye inandırmanın kendini inandırmaktan da güç olacağını Jephson iyi biliyordu.

Diğer yandan Clyde'ın *Times Union* gazetesindeki o boğulma haberini okuduğu zaman akli dengesinin bozulmuş olduğuna da pek inanamıyordu. Kendi görüşüne göre Clyde hiç değilse şu sırada pekâlâ akli başında, bilinçliydi. Kendisi onu Belknap'ın dediğinden daha soğuk, duygusuz ve sinsi bulmuştu. Ne var ki sevimli ve terbiyeli davranışları bu sinsiliği yumuşattığından insan ister istemez ondan hoşlanıyordu.

Clyde ise, başlangıçta Jephson'a, Belknap'a açıldığı kadar açılmak istemediyse de bu genç adamın sert, pekişmiş dürüstlüğü'nün kendi yararına işleyebileceğini sezmekte gecikmedi ve çok geçmeden onu kurtarabilecek kişinin Belknap'tan çok Jephson olduğuna inandı.

Jephson genç sanığın anlattıklarını dinledikten sonra, “Bayan Alden'in sana yazdığı mektupların çok önemli ol-

duğunu biliyorsun, değil mi?" diye sordu. "Biliyorum, efendim."

"Sonra, bu mektupları okudukça insanın gözleri yaşıyor. Bu yüzden jüri olumsuz etkilenecektir; hele Bayan Finchley'in mektupları da ortaya dökülürse..."

Clyde, "Haklısınız," dedi.

"Bu mektupları davaya karıştırmamanın bir yolu olsa... Her neyse, şimdi sana şunu sormak istiyorum. Onunla yakınlığın aşağı yukarı bir yıl sürdü, değil mi?"

"Evet."

"Bu arada, bundan önce filan, onun başka bir erkekle herhangi bir yakınlık kurup kurmadığını biliyor musun?"

Clyde, Jephson'ın kendisi için bir kaçış yolu aradığını biliyordu. Ama buna sevineceği yerde gerçekten beyninden vurulmuşa dönmüş, sarsılmıştı. Roberta konusunda ortaya böyle bir şey atmak ne ayıp olurdu! Böyle bir iftiraya kalkışamazdı o; kalkışmayacaktı da.

"Hayır, efendim. Hiç böyle bir şey gelmedi kulağıma. Daha doğrusu ortada böyle bir şey olmadığını biliyorum." Jephson kısaca, "Öyleyse tamam," diye kestirip attı. "Bu zaten onun mektuplarından da anlaşılıyor ya, her şeyin içyüzünü bilmemiz gerek. Ortada başka bir erkek olsaydı işimiz çok kolaylaşırdı."

Clyde içinden, "Keşke bu adam beni savunmanın bir yolunu bulsa!" diye düşünüyordu. "Öyle cin gibi akıllı duruyor ki!"

Jephson, "Sana sormak istediğim başka bir şey daha var," dedi. "Sevişmeye başlamanızdan önce ya da sonra bu kızın sana gözdağı verici, baskı yapıcı birtakım mektuplar yazdığı oldu mu?"

"Hayır, efendim, oldu diyemem, o en son yazdığı bir iki mektup dışında."

"Sen ona bu türlü şeyler yazmamışsındır, sanırım."

"Hayır, efendim; ben ona hiç mektup yazmazdım zaten."

"Neden?"

"Bilmem! Fabrikada her gün beraberdik. Sonradan... o evine döndüğü zaman da ona mektup yazmaktan korktum."

"Anlıyorum."

Clyde bu kez de Roberta'nın her zaman yumuşak huylu ve geçimli olmadığını, arada çok dik kafalılık, inatçılık ettiğini anlatmaya başladı. Örneğin o sırada evlenmenin Clyde'ı göz göre göre mahvedeceğini bilmekle birlikte hiç umursamamıştı. Oysa Bayan Finchley (bu adı anar anmaz Clyde'ın sesinde beliren tapınmaya benzer hayranlık Jephson'ın dikkatinden kaçmadı), onun uğruna her türlü özveride bulunmaya hazırды.

"Bu Bayan Finchley'i gerçekten çok seviyordun demek, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Onunla arkadaş olduktan sonra artık Roberta'ya yakınlık duyamadın sanırım."

"Öyle, efendim. Duyamadım."

Jephson, "Anlıyorum," diye başını salladı. "O son gün sandalda üzerine bir garip dalgınlık geldiğini söylüyorsun. Kıza vurduğun zaman ne yaptığının farkında bile değildin, öyle mi?"

"Evet, efendim; işin doğrusu bu."

Ve Clyde sandaldaki durumunu yeni baştan anlattı.

Jephson bunu hiç akli almamakla birlikte inanıyormuş gibi yaparak, "Peki, peki, anlıyorum," dedi. "Yalnız bu durumda hiçbir jürinin şu anlattıklarına inanmayacağını biliyorsun, değil mi? Kuşku yaratacak öyle çok şey var ki ortada. O çanta, o iki şapka. Tabi akli durumunun yerinde olmadığını ileri sürmeyeceksek. Soyunda hiç delilik, akli dengesizlikler filan var mı?"

"Benim bildiğime göre, yok, efendim."

"Böyle bir şey ortaya atarsak Lycurgus'daki zengin akrabalarının da hiç hoşuna gitmez, öyle değil mi?"

Clyde aklından Gilbert'i geçirerek, "Gitmez sanırım, efendim," diye yanıtladı.

Jephson biraz düşündükten sonra, "Peki bakalım," dedi. "Ama en tehlikesiz yol bu." Bu kez Belknap'a dönerek, "Roberta'nın kendi canına kıydığını söyleyemez miyiz?" diye sordu. "Sandalda Clyde'ın kendisiyle evlenmeyeceği-

ni duyunca üzüntüsünden suya atlamış, Clyde de afallayıp kaldığından bir şey yapmamış olabilir.”

Belknap, “İyi ya, Clyde'ın kendi anlattığı masal var ortada,” diye yanıtladı. “Hani rüzgâr esmiş de şapkasını uçurmuş, bu yüzden sandal devrilmiş filan?”

“Clyde'ın kendini kızın durumundan sorumlu bulduğu için intihar işini açıklamaktan çekindiğini ileri süremez miyiz?”

Clyde irkildi ama avukatlar onu unutmuş gibiydiler. O orada yokmuşçasına konuşuyorlardı. Clyde buna şaşmakla birlikte sesini çıkarmadı. Öyle çaresizdi ki!

Belknap durumu ne kadar umutsuz bulduğunu gösteren bir sesle, “İyi ama o uydurma adlar! O çanta! İki şapka! O gri kostüm!” diye belirtti.

Jephson, “Zaten ortaya nasıl bir varsayım atarsak atalım, bu noktalara bir kulp bulmak zorundayız,” dedi.

Belknap, “Bir yandan da jürinin sempatisini Clyde'ın üzerine çekecek bir şey düşünmemiz gerek,” diye ekledi.

Sonra döndü ve, “Görüyor musun başımıza ne işler açtığını,” gibilerinden Clyde'a baktı.

Jephson da Clyde'a dönerek, “Ha, şu göle attığın giysiler meselesi var bir de,” dedi.

“Nereye attığını bana tam anlatır mısın?”

“Oraya gidebilsem hemen bulurdum.”

“Evet ama sen oraya ancak yanında Mason'la birlikte

dönebilirsin artık. Belki buna bile izin vermezler. Gelgelelim bizim o kostümü bulup temizletmemiz gerek.”

Belknap, “Orası öyle,” dedi.

Clyde ise onların bu hile ve aldatmaca yollarını böyle açıkça tartışmalarını merakla, şaşkın şaşkın dinliyordu.

“Göle düşen o fotoğraf makinesini de Mason’dan önce bulup çıkarmamız çok önemli. Eğer Mason makineyi bulamazsa Clyde’ın kıza kürekle vurduğunu ileri sürecektir. Onu bu noktadan kısıkvrak yakalayabiliriz.”

Belknap, “Bu da doğru,” dedi.

“Mason’ın elinde olan o çantaya gelince. Onu daha yarın göreceğim... Clyde, sudan çıkıp soyunduğun zaman o gri kostümü ıslak ıslak mı koydun çantanın içine?”

“Hayır, efendim; önce bir güzel sıktım. Sonra da yemeğimizin sarılı olduğu kâğıda sardım. Altını üstünü çam iğnesiyle döşeyip bavula koydum.”

“Yani bavulda ıslak lekeler bırakmadı diyorsun, öyle mi?”

“Öyle sanıyorum, efendim.”

“Ama kesinlikle bilemiyorsun?”

“Pek bilemiyorum, efendim.”

“Her neyse, yarın görürüm elbet.”

“Kızın yüzündeki o bereler... ona herhangi bir biçimde vurduğunu bizden başka kimseye söylemedin, değil mi?”

“Hayır, efendim.”

"Baştaki yara da sandala çarpmasıyla mı oldu gerçekten?"

"Evet, efendim."

"Yüzündeki berelerin de fotoğraf makinesiyle çarpmadan olabileceğini sanıyorsun, öyle mi?"

"Öyle olmalı, efendim."

Jephson gene Belknap'a döndü. "Bence, sırası gelince biz o çürüklere dalgıçların engelleriyle sopalarının neden olduğunu söyleriz, iyi mi? Bu savı bir ortaya atarız, bakalım."

Belknap, "Evet," dedi. "Mason çürüklerin bu yoldan oluşmadığını pek öyle kolay kolay kanıtlayamaz."

Clyde ise Jephson'ın iyice kısık, iyice duru, iyice mavi duran gözlerine bakıyor ve kendine yardım edebilecek birisi varsa onun bu genç avukat olduğunu düşünüyordu. Son derece keskin görüşlü ve parlak zekâlıydı bu adam; öylesine kestirmeden giden, soğukkanlı, hatta umursamaz, gene de insana güven veren bir kişiliğı vardı ki çalışmaya başladı mı durdurulamayan ve güç üreten bir makine gibiydi.

Sonunda iki avukat gitmek üzere ayağı kalktıklarında Clyde üzöldü. Onlar yanında kaldığı ve onu kurtarmak için planlar kurduğu sürece kendini çok daha güçlü, güvende ve iyimser buluyor, bir gün gelip özgürlüğüne kavuşabileceğine daha çok inanıyordu.

XVI

ütün bu görüşmelerin sonucunda şu karara varıldı: Eğer Lycurgus'lu Griffiths'ler razı gelirlerse Clyde için belki de en kolay ve tehlikesiz savunma yolu, Sondra'ya olan tutkunluğu yüzünden büyüklük düşlerine kapıldığını, Roberta'nın da bu düşleri yerle bir edebileceğini anlayınca geçici bir delilikle akli dengesinin bozulduğunu ileri sürmektir. Ne var ki Samuel ve Gilbert Griffiths buna razı gelmediler. Çünkü Clyde'in geçici olarak delirdiğini ileri sürebilmek için zaten aklının pek de sağlam olmadığını kanıtlamak gerekecekti. Bu da aile bireylerinin mahkemeye çıkıp ifade vermesi, Clyde'in geçmişindeki kirli çamaşırlarının ortaya dökülmesi demektir. Böylece Bay Brookhart, Bay Belknap'la ortağına bu savunma tasarısından vazgeçmek zorunda olduklarını bildirdi.

Bunun üzerine Belknap'la Jephson, çaresiz, gene kafa kafaya verip düşünüp taşındılar.

Jephson, Roberta ile Sondra'nın mektuplarını bir kez daha gözden geçirdikten sonra, "Sana bir şey söyleyeyim mi, şu Roberta'nın yazdığı mektuplar bizim belimizi bükcek!" dedi. "Bu mektupları, hakkını vererek okuyan birisi,

jürinin gözlerini yaşartmakta hiç güçlük çekmez. Üstelik öbür kızıdan gelen mektupları da okudular mı hapı yuttuk demektir... İyisi mi Mason öbür kızın mektuplarına değinmediği sürece biz de hiç ses etmeyelim."

Belknap buna dünden razıydı. Bir yandan da hemen bir savunma stratejisi kurmak gerekiyordu. Bu davayı meslek yaşamının en büyük fırsatı sayan Jephson tek çıkar yolun, "Müvekkilimiz cinayet işlemeyi aklının ucundan bile geçirmemiştir," demek olduğunu düşünüyordu. Cinayet işleyemeyecek kadar korkak ve zayıf bir insan olan Clyde'ın, Roberta'nın her şeyi Samuel Griffiths'e anlatıp ipliğini pazara çıkarmasından ödü koptuğunu ileri süreceklerdi. Roberta'ya henüz Sondra'yı anlatmamış olan genç adam, Roberta onun (Sondra'ya olan) bu büyük aşkını öğrenirse yakasını bırakır, ondan vazgeçer diye ummuş ve bu açıklamayı yapıp özgürlüğünü kazanabilmek için Roberta ile şöyle تنها bir yere gitmelerini önermişti.

Belknap, "Hepsi iyi hoş ama, bu gene de Clyde'ın Roberta ile evlenmeyi reddetmesi demek, değil mi?" diye sordu. "Jüri heyeti bunu öğrendi mi Clyde'ı peşin peşin suçlu çıkaracaktır."

Jephson, biraz terslenerek, "Bir dakika sabretsene!" dedi. "Bırak sözümü bitireyim. Bir planım var dedim ya sana! Planım olayları hiç değiştirmemek. Yalnız Clyde'ın kıza vurduğunu kabul etmeyeceğiz. Geri kalan noktaların hepsini... mektuplar, o çanta, şapkalar... hepsini, olduğu gibi kabul edeceğiz."

Jephson o ince, uzun, çilli parmaklarını açık renk saçlarının arasından geçirerek duraladı; kasaba alanının karşısındaki cezaevine doğru şöyle bir baktı, sonra gene Belknap'a döndü.

"Güzel ama nasıl?" diye sordu Belknap.

Jephson onu duymazdan gelerek, kendi kendine konuşurcasına, "Başka çıkar yolumuz yok," diye mırıldandı. "Zaten ben bu planın tam oturacağını düşünüyorum." Gene dönüp pencereden dışarı doğru baktı ve dışarıda biriyle konuşuyormuşçasına, "Anlıyorsun ya, çocuk Roberta'yla bu geziye korktuğu için çıkıyor," diye anlatmaya başladı. "Bir şeyler yapması gerek, yoksa her şey ortaya dökülecek; gene de ne yapacağını pek bilemiyor. Hanlarda takma adla kalmasının nedeni basit: Bu kızla buralarda gezdiğini hiç kimse bilmesin istiyor. Niyeti gözünü karartıp Roberta'ya başka birini, Sondra'yı sevdiğini itiraf etmek. YALNIZ..!" Jephson gene duraladı ve o açık renkli gözlerini Belknap'a dikti. "Savunmamızın temel direği bu; eğer bu ayakta durmazsa toptan yıkılıyoruz demektir. İyi dinle. Dediğim gibi, çocuğun yüreği korkudan üç buçuk atıyor. Niyeti de Roberta ile evlenmek ya da Roberta'yı öldürmek değil, kandırıp uzaklara gitmesini sağlamak... Yalnız, buluştukları zaman kızın bitkin ve üzgün durumu içine dokunuyor. Onun da Clyde'ı hâlâ çok sevdiğini biliyoruz. Bu yüzden... anlarsın ya... Clyde o iki geceyi onunla birlikte geçiriyor."

Belknap ilgiyle, "Anlıyorum," dedi. "O iki geceyi baş başa geçirmelerine de bir özür bulmuş oluyoruz."

Jephson, "Elbet!" diye serinkanlı bir kurnazlıkla yanıtladı. Açık renk gözlerinde hiçbir duygu belirtisi yoktu; yalnızca soğukkanlı ve işlek bir mantığın zevkiyle; "İşte böyle, bu koşullar altında... yani Roberta'ya gene böylesi yaklaşılarak geçirdiği gece onun duygularında bir değişim yaratıyor. Anlatabiliyor muyum? Kıza acıyor. Kendi kendinden utanıyor. Kıza yaptığı kötülükten utanıyor. Bunu söylersek bizim buraların dindar, kapalı halkının hoşuna gider sanıyorum. Öyle değil mi?" diye devam etti.

Şimdi ilgisinin yanı sıra umutlanmaya da başlamış olan Belknap, "Olabilir," dedi.

Jephson, ağını ören bir örümceğin dikkatli yoğunlaşmasıyla, "Roberta'yı kötü harcamış olduğunu görebiliyor," diye sözünün arkasını getirdi. "Öbür kıza olan tutkusuna karşın Roberta'ya karşı görevini yerine getirmeye karar veriyor çünkü ona acıyor ve kendi kendinden utanıyor. Anlatabildim mi?"

Belknap, "Ama hâlâ öteki kızı seviyor, öyle mi?" diye sordu.

"Elbet. Hiç değilse hoşlanıyor Sondra'dan. Onun zenginliğiyle iyice gözleri kamaşmış olduğundan bir süre büyülenmiş gibi, kendi benliğini yitirmiş. Ama şimdi aklı gene başına geliyor. Roberta, Sondra'yı öğrendikten sonra hâlâ onunla evlenmek isterse o da görevini yapmaya kararlı."

"Anlıyorum. Şimdi gelelim o çantayla iki şapka durumuna ve de çocuğun sonradan gizlice sıvışmasına."

“Bir dakika! Bir dakika! Sırası gelince anlatacağım hepsini!”

Jephson'ın mavi gözlerindeki bakış, değdiği yeri delip geçen güçlü bir elektrik akımı gibiydi sanki. “Clyde'in duygularındaki değişim, vicdanının sesine kulak vermesi filan, Roberta ile geçirdiği gecelerden sonra kesinleşiyor; bu geceler yüzünden. Anlıyorsun ya. Sonra kızcağız kazara boğulunca Clyde gene Sondra'ya dönmeye karar veriyor. Çünkü onu feda edip Roberta'ya olan görevini yerine getirmeye karar vermesiyle birlikte onu hâlâ seviyor. Tamam mı?”

Belknap, “Tamam ama Clyde'in bunu çok inandırıcı bir dille anlatması gerek,” diye yanıtladı “Peki, ya o iki şapka?”

“Şimdi anlatıyorum. Başındaki şapka biraz kirlenmiş olduğundan Clyde yeni bir şapka almaya karar veriyor. Mason'a, kasket giyiyordum, demesine gelince, korkusundan yalan söylüyor. Hepsi bu... Şimdi gelelim çanta meselesine... Roberta henüz yaşıyor ve Çimenli Göl'de geçirdikleri ikinci geceden sonra Clyde ona ne büyük kötülükte bulunmuş olduğunu kavramaya başlıyor. Roberta çok üzgün durumda. Ağlıyor ve mektuplarındaki gibi, ölmek istediğini filan söylüyor.”

“Evet?”

“Clyde da onu şöyle تنها, sessiz bir yere götürüp rahat rahat, uzun uzun konuşmak istiyor. Kimsenin görmeyeceği, duymayacağı bir yere.”

“Evet, evet, devam et.”

“Aklına Büyük Balıkçıl Gölü geliyor. Önceden bildiği bir yer burası. Sonra on beş kilometre güneyinde de Üç Mil Koyu var. Evlenmeye karar verirlerse buradaki köye gidip evlenebileceklerini düşünüyor.”

“Güzel.”

“Gelgelelim Sondra olayını duyduktan sonra Roberta eğer evlenmek isteginden cayarsa, göl başında ayrılabilirler. Oradan Clyde, Sondra'nın yanına döner; Roberta da kendi yoluna gider.”

“Evet. Tamam. Sonra?”

“Bu arada Clyde zorda kalmadıkça geceyi handa geçirmek istemiyor. Görülmekten korktuğu gibi parası da az olduğundan bavulunu yanına alıyor. Roberta evlenmekten cayarsa oralarda oyalanmayıp doğru Sondra'nın yanına dönebilmek için. Öğle yemeğini bavuluna koyuyor. Fotoğraf makinesini de yanına alıyor, resim çeksin diye. Anlıyor-sun ya, Mason fotoğraf makinesini her an ortaya çıkarabilir. İyisi mi ondan önce biz açıklayalım.”

Şimdi ağzı kulaklarına varan ve sevincinden ellerini ovuşturmaya başlamış olan Belknap, “Çok güzel!” diye bağırdı. “Sonra?”

“Böylece göle sandalla açılıyorlar.”

“Evet?”

“Kürek çekiyorlar bir süre.”

“Ee?”

“Derken kıyıya çıkıp öğle yemeklerini yiyorlar. Resim filan çekiyorlar. Clyde kıza her şeyi söylemeye hazırlanıyor. Sondra'yı anlatacak ona. Ama gene de onunla evlenmeye hazır olduğunu bildirecek.”

“Tamam. Tamam.”

“Gene sandala biniyorlar. Roberta sandalda birkaç resminin çekilmesini istiyor. Sonra da kıyıya dönüp çiçek filan toplayacaklar. Clyde bu yüzden çantasını bu kez yanına almıyor; karada bırakıyor. Oldu mu?”

“Oldu.”

“Sandala binince, bir an önce içini boşaltıp rahatlamak amacıyla hemen Sondra'yı anlatmaya girişiyor. Diyor ki, ‘Eğer istersen seninle evlenir, ona her şeyi açıklayan bir mektup yazarım. Ama benim onu sevdiğimi bildiğin için benimle evlenmekten vazgeçersen...’ Kısacası, zengin sevgilisiyle evlendikten sonra eline geçecek olan parayla Roberta'yı bolluk içinde geçindirebileceğini söylüyor.”

“Evet?”

“Ama Roberta onun Sondra'yı bırakıp kendisiyle evlenmesini istiyor.”

“Evet?”

“Clyde da razı oluyor elbet, değil mi?”

Belknap, “Elbette,” diye başını salladı.

“Kızcağız sevincinden, heyecanından bir an nerede ol-

duğunu unutup onun boynuna sarılmak üzere yerinden fırlıyor; tamam mı?”

“Tamam.”

“Sandal sallanınca Clyde da kızı tutmak için yerinden fırlıyor. Onun suya düşeceğinden korkuyor çünkü. İyi mi?”

“İyi.”

“İstersen bu sırada fotoğraf makinesi elinde olsun. İstemezsen olmasın... Kısacası sandal devriliyor, ama kazara. Bu arada Clyde elinde makineyle Roberta ile çarpışıyor mu çarpışmıyor mu, sen karar ver artık.”

Belknap, “Vay canına be!” diye bağırdı. “Bravo, Rauben! Harika!”

Ağını kurmaya dalmış olan Jephson, “Suya düşerken ikisinin de kafası sandalın kıyısına çarpıyor,” diye anlatmasını sürdürdü. “Bu yüzden Clyde az buçuk sersemliyor.”

“Evet?”

“Kızın çığlıklarını duyuyor, çırpındığını da görüyor ama gelgelelim sersemliğinden kurtulamıyor. Kurtulduğu zaman da...”

“İş işten geçmiş oluyor,” diye Belknap yavaşça öykünün sonunu getirdi. “Roberta boğulup gitmiş. Anlıyorum.”

“Roberta boğulup gitmiştir ve Clyde'ın artık onun için yapabileceği hiçbir şey yoktur. Hatta düşünür ki kızın yitmesi, durumunun hiç ortaya çıkmaması ailesinin de işine gelebilir...”

"Anlıyorum."

"Böylece oradan sıvışıp kaçmaya karar verir... Korkak, zayıf bir adam olduğunu başından beri biliyoruz ya zaten. Her şey birbirini tutuyor sanırım; öyle değil mi sence?"

"Bundan iyisi can sağlığı Rauben. Seni candan kutlarım, doğrusu. Bu sayede onu beraat ettiremesek de yirmi yıl-la kurtarabiliriz gibi geliyor, ne dersin?" İyice keyfi yerine gelmiş olan Belknap, genç ortağını hayranlıkla süzerek, "Harika," diye ekledi.

Jephson rüzgârsız, durgun gölleri andıran o açık mavi gözlerini hiç kırpmaksızın ona bakıyordu. Yumuşak, serin bir sesle, "Ama bunun ne demek olduğunu biliyorsun?" dedi.

"Clyde'ı tanık kürsüsüne çıkarmak zorundayız. Evet, biliyorum ama ne yapalım; tek kurtuluş umudumuz da bu."

"Herkesin üzerinde oturaklı, sağlam bir insan etkisi bırakmayacağından korkuyorum. Sinirli, heyecanlı bir tip,"

Belknap, "Biliyorum, hepsini biliyorum," diye karşılık verdi. "Hiç serinkanlı değil. Mason da elbet azgın boğalar gibi saldıracak onun üstüne. Önceden çok iyi hazırlamamız gerek onu; ne diyeceğini ezberleteceğiz. Başka kurtuluş yolu olmadığını kafasına sokacağız, yaşamının buna bağlı olduğunu söyleyeceğiz. Aylarca çalışıp ezberleteceğiz."

"Bunu beceremezse işi bitik demektir. Onu yüreklen-direcek bir şey yapabilirsek keşke!" Jephson mahkeme salonunu, tanık hücreesindeki Clyde'la onu ahiret sorgusuna

eken Mason'ı görür gibi oldu. Roberta'nın mektuplarının kopyalarını eline alıp tartarak, "Bunlar olmasaydı iyiydi!" dedi. "Tanrım, ne dava ama! Her neyse, henüz yenilmiş sayılmayız. Daha çarpışmaya bile başlamadık! Hiç değilse adımızı duyurmuş olacağız evreye. Ha sahi, bu gece Büyük Balıkçıl Gölü'ne bir dalgıç indirip o fotoğraf makinesi-ni aratacağım. İyi şanslar diliyor musun bana?"

Belknap, "Hem de nasıl!" dedi.

XVII

üyük bir cinayet davasının çatışma ve heyecanı! Brookhart'la Catchuman, Belknap'la Jephson'ın planını, "Belki de tek çıkar yol" olarak onaylamış, "yalnız, Griffiths'lerden pek söz edilmesin," koşulunu ortaya sürmüşlerdi.

Birden, Belknap'la Jephson'ın, gazetelere Clyde'a olan inançlarını gösterir yollu demeçler verdiklerini görüyoruz. Clyde'ı anlaşılmamış, haksızlığa uğramış bir genç olarak tanıtip Roberta ile olan ilişkilerinin Savcı'nın dediğinden bambaşka olduğunu, Savcı'nın bu davayı yargıç önüne çıkarmaktaki acelesinin de belli ki hukuksal değil siyasal bir anlam taşıdığını belirtiyorlardı. Yakında ilçede seçimler yapılacaktı. Acaba bu davanın sonuçları bir kişi ya da zümrenin siyasal çıkarı uğruna mı kullanılmak isteniyordu?

Ama ortadaki planlar, önyargılar ve siyasi amaçlar ne olursa olsun Belknap ve Jephson, Clyde gibi kara yazgılı ve suçsuz bir çocuğun, sonbaharda Cumhuriyetçi Parti'nin seçimlerden zaferle çıkması uğrunda kurban edilmesine seyirci kalmayacaklardı. Yalnız, savunmalarını hazırlayabilmek için zaman gerekiyordu onlara; onlar da Albany'de-

ki Vali'ye başvurarak Savcı'nın özel duruşma isteğine karşı çıkacaklardı. Yüksek İl Mahkemesi'nin ocaktan önce toplanması gereksizdi çünkü kendileri savunmalarını o zamana kadar ancak hazırlayabileceklerdi.

Gazeteciler geç de olsa güçlü olan bu demeci dinleyedursunlar, Savcı Mason da kendine yüklenen suçlamalara canla başla karşı çıkıyordu.

"Ben bütün ilçe halkının temsilcisiyim. Bu adamı hangi hakla kurban edebilirim? Hatta gün gibi ortada olmadıkça ben herhangi bir vatandaşa tek bir suç bile konduramam. Ortadaki kanıtlar onun bu kızı öldürdüğünü göstermiyor mu? Kendisi de kuşkuları dağıtabilecek tek bir ifade vermiş değil. Ya susuyor ya da yalan söylüyor. Bu genç katile hemencecik hüküm giydirmezsek ve mahkeme ocak ayına ertelenirse, avukat beylerin de çok iyi bildiği üzere, ben savcılıktan çekilmiş olacağım. Yeni bir savcının gelip benim şimdi ezbere bildiğim durumu sıfırdan başlayıp öğrenmesi ilçe yönetimine çok pahalıya patlar ve gereksiz gecikmelere yol açar.

"Öyle ya, toparladığım tanıkların hepsi şu sırada burada. Ama ocak ya da şubat ayında nerede olacaklar? Hayır, baylar; mahkemenin ertelenmesine razı olmayacağım. Yalnız on, hatta on beş gün içinde bana yanıldığımı gösterir bir kanıt ya da bilgi getirirlerse; bu gencin suçsuzluğunu ispatlayabilecek, uzakta oturan bir tanık getirtmek istediklerini belirtirlerse o zaman ben de onlarla birlikte yargıca çıkar ve onlara gerektiği kadar zaman tanınmasını isterim.

O zamana kadar görev sürem dolsa da tasalanmam. Ben de davaya el koyduysam mevki elde etme hırsından değil bu ilçenin savcısı olduğum ve bu davayı boynumun borcu bildiğim için el koydum. Siyasetle ilgilenmeme gelince, Bay Belknap da siyasetle ilgili değil mi? Geçen seçimde karşı partinin savcı adayydı. Bu seçimlere de katılmak istediği söyleniyor.”

Sonra Clyde'in bir an önce ve resmen cinayetle suçlanmasını sağlamak üzere Vali'yi görmeye Albany'ye gitti. Hem onun hem de Belknap'ın söylediklerini dinleyen Vali de ondan yana çıktı, İl Mahkemesi'nin özel olarak toplanmasını Frederick Oberwaltzer adında bir yargıcın da mahkemeye başkanlık etmesini kararlaştırdı. İlk duruşma Ağustos'un 5'inde yapılacaktı.

Bu duruşmada Mason, Clyde'in resmen cinayetle suçlanmasını sağlamakta hiç güçlük çekmedi.

Belknap'la Jephson'ın bu durumda yapabilecekleri tek şey, Oberwaltzer'in karşısına çıkarak mahkemenin başka bir yere naklini istemektir. Savcı Mason'ın demeçleriyle gazetelerde çıkan yazıların, ilçede Clyde'in suçlu olduğu yönünde bir önyargı yarattığını, bu yüzden seçilecek jüri üyelerinin tarafsız kalamayacağını ileri sürdüler.

Yargıçlığa atanmasını bundan önceki valiye borçlu bir Demokrat olmakla birlikte, görev başında hiçbir zaman taraf tutmayan Oberwaltzer, “Peki, nereye gidebilirsiniz?” diye sordu. “Bu olayı ülkedeki bütün gazeteler yazdı.”

“Evet ama, Sayın Yargıç, bu ilçenin savcısı her şeyi öylesine davul zurnayla çevreye duyurdu ki...”

Mason buna karşılık olarak uzun ve ateşli bir savunma yaptı.

Belknap, “Yine de biz ilçe halkının önyargılara sürüklendiğine inanıyoruz,” diye ekledi. “Objektif bakabilecek on iki kişi bulamazsınız.”

“Ne saçmalık!” diye Mason öfkeyle çıktı. “Laf! Bu olayda bir önyargı yaratıldıysa herkesin gözü önünde toplanan kanıtlar yüzünden yaratılmıştır. Benim kişisel çabalarım solda sıfır kalır. Hem zaten tanıkların çoğu buradayken mahkemeyi uzak bir yere taşırsanız, bu ilçeye haksız yere, altından kalkamayacağı bir sürü harcama yüklemiş olursunuz.”

Aklı başında, namuslu bir adam olan, ağır ama titiz çalışmayı ve geleneksel çalışma yöntemlerini seven Yargıç Oberwaltzer, Mason'a hak veriyordu. Durumu oturduğu yerden enine boyuna düşünmekle geçirdiği beş günün sonunda Belknap'ın isteğini geri çevirdi. Mahkeme günü olarak 15 Ekim'i seçtikten sonra (sanığın avukatlarına, savunmalarını hazırlamaları için bol bol zaman bıraktığına inanıyordu) Mavi Dağ Gölü'nün kıyısındaki yazlık evine çekildi. Dava tarafları kendi aralarında çözemeyecekleri bir düğümle karşılaşırlarsa onu her zaman orada bulabilirlerdi.

Belknap'la Jephson'ın bu davaya karışmaları üzerine Savcı Mason kendi işini elinden geldiğince sıkı tutmak için

harcadığı çabaları büsbütün arttırmaya karar vermişti. Bu yüzden Burton Burleigh'le Earl Newcomb'u da yanına alarak yeniden Lycurgus'a gitti ve burada edindiği bilgilerin yanı sıra şunları öğrendi:

1) Clyde'in fotoğraf makinesini aldığı yer; 2) Büyük Balıkçıl gezisine çıkmadan üç gün önce Bayan Peyton'a fotoğraf makinesini de yanına almak istediğini söylemiş olduğu, 3) Clyde'la arası iyi, Orrin Short adında bir mağazacının olduğu; Clyde'in daha dört ay önce Short'a başvurarak çocuk düşürmek isteyen bir işçi karısının adına yardım istediği, Short'un da ona Gloversville'li Dr. Glenn'i tavsiye ettiği; 4) Clyde'la Roberta'nın fotoğrafları gösterilince Dr. Glenn, Roberta'yı tanıdı. Onların kendisine ne amaçla, nasıl bir durumda geldiğini, neler anlattığını söyledi. Yalnız bunda Clyde ya da Roberta için bir suç ögesi olmadığından Savcı Mason şimdilik üstünde durmamaya karar verdi. 5) Utica'da Clyde'a ikinci hasır şapkayı satan şapkacı ortaya çıkarıldı.

Bunların yanı sıra Cygnus vapurunda Clyde'la ilgilenmiş olan köylü kız, Mason'a mektup yazarak Clyde'in başında hasır şapkayla vapura bindiğini ve Sharon'da indiğini bildirdi. Kaptanın kızın ifadesini doğrulayan mektubunu alınca Savcı Tanrı'nın kendinden yana olduğuna nerdeyse inanıyordu!

Son ama hepsinden önemli olarak Mason Pennsylvania'nın Bedford kasabasında oturan bir kadından mektup

aldı. Kadın temmuzun üçüyle onu arasında Büyük Balıkçıl Gölü'nün güney kıyısında kocasıyla kamp kurduklarını ve 8 Temmuz günü akşam üzeri saat altı sularında acıklı bir kadın çığlığı duyduklarını yazıyordu. Çok hafif olan bu çığlık gölün üstündeki adanın ötesinden gelir gibiymiş.

Mason bütün bu öğrendiklerini ve fotoğraf makinesiyle Clyde'in Kansas City'deki sabıkasını son dakikaya kadar gizli tutmaya karar verdi.

Belknap'la Jephson'a gelince hazırlamış oldukları öyküyü Clyde'a ezberletmenin dışında pek yapabilecekleri bir şey yok gibiydi. Göldeki takımı, balıkçı kılığındaki bir dalgıcın sürekli aramalarının sonunda çıkarmışlardı. Takım şimdi temizlenmiş ve ütülenmiş olarak ofis dolaplarının birinde asılı duruyordu. Fotoğraf makinesini bir türlü bulamamışlar ve bu yüzden makineyi Mason'ın ele geçirmiş olduğu sonucuna varmışlardı. Mahkeme başlar başlamaz ilk fırsatta olay günü Clyde'in elinde makine olduğuna değineceklerdi. Yalnız, her şeye karşın Clyde'in kıza bununla vurduğunu şimdilik inkâr edeceklerdi. Clyde karşısındaki kıza ne yaptığını bilmeden, kasıtsız çarptığına jüri heyetini inandıramazsa kendi kuyularını kazmış olurlardı.

Bu arada Clyde'in namuslu ve dürüst bir genç olduğu konusunda bilgi ve tanık toplamaya da çalıştılar. Ne var ki genç adamın Lycurgus'daki ve Kansas City'deki yaşantısı, onları bu konuda yaya bıraktı.

Hem kendi avukatlarının hem de Savcı Mason'ın görüşüne göre, Clyde'in üstüne en çok kuşku çeken

noktalardan biri şuydu: Şimdiye kadar ne kendi ailesinden ne de amcasının ailesinden hiç kimse açıkça ortaya atılarak ondan yana çıkmış değildi. Zaten genç adam avukatları dışında hiç kimseye ana babasının kimliğini ve yerini söylememişti. Gelgelelim eğer bu genç temize çıkarılacaksa annesiyle babasının, ya da kardeşinin ortaya çıkıp onun için olumlu birkaç söz söylemesi gerekmez miydi? Yoksa herkes Clyde'a, küçük yaştan işi serseriliğe ve hayırsızlığa vurmuş, en yakınlarının bile kaçındığı bir "parya" gözüyle bakmayacak mıydı?

Ne var ki Clyde'ın ana babasının ortaya çıkarılmasına Samuel Griffiths'in karşı olduğunu Darrah Brookhart'tan öğrenmişlerdi. Lycurgus'lu Griffiths'lerle Clyde'ın ana babasının arasında toplumsal statü bakımından derin bir uçurum olduğu için Bay Samuel Griffiths bu noktanın hiç kurcalanmamasını istiyormuş. Hatta Clyde'a yapacakları para yardımı da bir dereceye kadar buna bağlıymış.

Bu konuda Clyde da amcasıyla birlikti. Ne var ki onun ailesinden konuşmasını kim duysa annesiyle arasındaki duygusal bağın gücünü hemen anlardı. Genç adam şu sırada annesini düşündükçe utançla karışık bir üzüntüye kapılıyordu. Annesi acaba Belknap'la Jephson'ın hazırladıkları öyküye kanacak mıydı? Kansa bile... onun şimdi buraya geldiğini ve şu parmaklıkların arasından baktığını düşündükçe... Onunla yüzleşmek ve konuşmak zorunluğ... Annesinin o sorgu ve azap dolu, dupduru gözleri... Sonra Clyde avukatlarının, kurdukları bütün planlara karşın

onun suçsuzluğuna yüzde yüz inanmadıklarını biliyordu. Ya annesine de söylerlerse bunu? Tanrı'dan korkan, suçtan tiksinen dindar Elvira onlardan daha saf değildi ya?

Bu yüzden Clyde avukatlarının bu konudaki sorularına karşılık olarak annesiyle şu sırada yüzleşmeye dayanamayacağını, zaten bunun ikisini de üzme dışında hiçbir işe yaramayacağını söylüyordu.

Ana babasının kulağına şimdilik hiçbir haber gitmemiş olması için dua ediyordu. Clyde onların kendilerine özgü dini ve ahlaki inançları yüzünden, "Dünya işi haberler veren, kokuşmuş" saydıkları gündelik gazeteleri evlerine ve ellerine almadıklarını biliyordu.

Gelgelelim tam bu sıralarda bir akşam, son zamanlarda evlenmiş olan Denver'ın güneydoğu yakasında oturan Esta, *Haberler* gazetesinde, Clyde'ın Bridgeburg'da, İl Mahkemesi'nin jüri heyetince resmen cinayetle suçlandığını okudu.

İŞÇİ KIZIN GENÇ KATİLİNİN CİNAYET SUÇUYLA YARGILANMASINA KARAR VERİLDİ .

Bridgeburg, N.Y. 6 Ağustos-Valiliğin bir buyruğuyla özel olarak toplanan İl Mahkemesi'nin jüri heyeti bugün, Biltz'li Roberta Alden'i 8 Temmuz'da Adirondack'lerdeki Büyük Balıkçıl Gölü'nde boğarak öldürmekten sanık olarak tutuklu bulunan Clyde Griffiths'in cinayet suçundan yargılanmasına karar verildi. Clyde Griffiths Lycurgus'daki zengin yakalık fabrikatörü Bay Samuel Griffiths'in yeğenidir.

Karşısındaki tüm kanıtlara karşın, başından beri boğulmanın bir kaza olduğunda direten genç sanık, avukatları Alvin Belknap ve Rauben Jephson'la birlikte çıktığı mahkemede suçsuz olduğunu tekrarlamıştır. Mahkeme 15 Ekim'de tekrar görülecektir.

Ancak 22 yaşında olan ve Lycurgus sosyetesinin seçkin simaları arasında bulunan genç Clyde, önce işgal ettiği, sonra da zengin bir kızın aşkı uğruna ortada bıraktığı işçi sevgilisini sersemletip göle atarak boğmakla suçlanıyor. Lycurgus'lu zengin fabrikatör amca, yeğenine avukat tutmakla birlikte kendisi ortaya çıkmamıştır. Zaten Bridgeburg'lular genç katilin ailesinden hiç kimsenin şimdiye kadar ortaya çıkmayışına şaşmaktadırlar.

Esta hemen o saat, kaygı içinde annesinin evine koştu. Yazılanların açıklığına karşın bunun gerçekten Clyde olduğuna inanası gelmiyordu. İlk önüne çıkan tramvaya binerek Bildwell Sokağı'ndaki Umut Yıldızı Vaaz Evi'ne gitti. Griffiths'lerin hem vaaz evi hem de konutu olan bu yerin Kansas City'deki yerlerinden pek bir üstünlüğü yoktu. Gerçi yapının kimi odalarını yolculara çeyrek dolara kiralıyorlardı ama bu, hemen hemen hiç kâr bırakmayan, çok zahmetli bir işti! Büyüdükçe yaşantılarının renksiz ve sıkıcı dünyasından bezen Frank'le Julia da başlarını kurtarmak için çoktandır, vaaz işinin yükünü ana babalarının üstüne yıkarak dışarıda iş tutmuşlardı. On dokuz yaşına varan Julia, kent merkezindeki bir restoranın veznesinde çalışıyordu. On yedi yaşına merdiven dayamış Frank de bir

meyve ve sebze komisyoncusunun yanına girmişti. Kısacası şu sırada evdeki tek çocuk üç buçuk dört yaşlarındaki Russell yani Esta'nın evlilik dışı olan çocuğuydu. Nine ve dedesi herkese karşı onun Kansas City'de evlat edindikleri bir yetim olduğunu söylüyorlardı. Russell kimi yönlerden Clyde'ı andıran, kara saçlı bir çocuktur. Elvira ile Asa ona daha bu küçücük yaşında, bir zamanlar Clyde'ın çocukluğunu zehir eden o dinsel inançları aşılamağa başlamışlardı.

Artık ağırbaşlı bir ev hanımı olan Esta eve vardığında Elvira Griffiths temizlik yapıyordu. Ama kızının böyle vaktisiz çıkageldiğini görünce, ömrü çeşitli çileler içinde geçtiğinden, gözleri birden kaygıyla bulutlandı. Gene ne vardı? Ne gelmişti başlarına? Çünkü Esta'nın solgun yüzünden ve soluk mavi gözlerinden dertli olduğu anlaşıyordu. Elinde de katlanmış bir gazete vardı.

Genç kadın gazeteyi açıp gösterdi; annesine bakan gözleri sevgi ve acımayla doluydu. Elvira onun gösterdiği yazıya bir göz attı. Ama bu da nesi?

İŞÇİ KIZIN GENÇ KATİLİNİN CİNAYET SUÇUYLA YARGILANMASINA KARAR VERİLDİ

BILTZ'LI ROBERTA ALDEN'İ GEÇEN TEMMUZUN SEKİZİNDE, ADİRONDACK'LERDEKİ BÜYÜK BALIKÇIL GÖLÜ'NDE BOĞARAK ÖLDÜRMEKTEN SANIK.

CLYDE GRIFFITHS'İN CİNAYET SUÇUNDAN YARGILANMASINA KARAR VERİLDİ.

KARŞISINDAKİ TÜM KANITLARA KARŞIN SUÇSUZ OLDUĞUNU BEYAN ETMİŞTİR.

MAHKEME 15 EKİM'DE GÖRÜLECEK.

İŞÇİ SEVGİLİSİNİ SERSEMLETİP GÖLE ATARAK BOĞMAK.

AİLESİNDEN HİÇ KİMSENİN ORTAYA ÇIKMAYIŞINA ŞAŞMAKTADIR.

Elvira'nın gözleri ve beyni yazının ana cümlelerini böylece, kendiliğinden seçip ayıklıyordu. Sonra yazıyı bir kez daha, çarçabuk, baştan sona kadar okudu.

CLYDE GRIFFITHS, LYCURGUS'DAKİ ZENGİN YAKALIK FABRİKATÖRÜ BAY SAMUEL GRIFFITHS'İN YEĞENİDİR.

Clyde, onun oğlu! Daha geçen gün... Ama yok, daha çok olmuştu... Bir aydan çok olmuştu mektubu gelmeyeli de onu merak etmeye başlamışlardı karı koca. 8 Temmuz ha! Şimdi 11 Ağustos olmuştu. Demek ki... Ama olamazdı! Onun oğlu yapamazdı böyle bir şeyi! Sevgilisi olan bir kızı öldürmek! Clyde öyle bir insan değildi ki! Mektuplarında onlara hep işlerinin nasıl tıklarında gittiğini yazmıştı. Fabrikada bölüm şefi olmuş, geleceği parlakmış. Gelgelelim hiç bu kızıdan söz etmemişti. Şimdi böyle! Bir yandan Kansas City'de ezilen o çocuk da vardı. Güzel Tanrım! Lycurgus'daki Griffiths'lerin de bunu bildikleri halde yazmayışlarına ne demeli! Clyde'dan utanmış ve tiksiniş olsalar gerekti. Nasıl da ilgisizler! Yok, iki avukat tutmuştu ya

yeğenine! Aman yarabbi, ne korkunç şey! Asla! Çocukları! Gazeteler! Şu misyon! Buradan da tası tarağı toplayıp başka bir yere gitmek zorunda kalacaklardı. Ama Clyde suçlu muydu yoksa suçsuz mu? Başka bir şey düşünmeden, herhangi bir yargıya varmadan önce bunu bilmesi gerekiyordu. Ah, o Kansas City'deki göz boyayan, günah yuvası otel! Oğlunun orada arkadaş edindiği o serseri gençler! Clyde'ın Harry Tenet adı altında oradan oraya gezerek geçirdiği o iki yıl! Neler yapmıştı bu iki yıl içinde, neler öğrenmişti? Tanrı bilir!

Elvira duraladı. Hiç dilinden düşürmediği Tanrı'nın ve Öteki Dünya'nın inancı bile şu anda üstüne çöken derin keder ve korkuyu dağıtamıyordu. Sevgili oğlu! Clyde! Hapishanelerde, cinayetle suçlanıyordu! Telgraf çekmeli! Mektup yazmalı! Belki de kendisi kalkıp gitmeli! Gitmeli ya parayı nereden bulmalı? Oraya varınca ne yapmalı? Bu acıya göğüs gelecek yüreği, inancı nasıl yaratmalı?

Diğer yandan Asa ile Frank'in ve Julia'nın bilmemeleri gerekiyordu bunu. Julia ile Frank, tam yaşama atıldıkları şu sırada bu yükü, bu lekeyi çekmek zorunda mı kalacaklardı?

“Ulu Tanrım! Çilem hiç mi dolmayacak benim?”

Elvira'nın o iri, işten yıpranmış elleri hafifçe titreyerek döndü. Çektiği acılar yüzünden kendini annesine çok yakın bulan Esta bir kenarda öylece duruyordu. Annesi öylesine yorgundu ki! Şimdi de bu azabı çekmek! Gene de içlerinde en güçlüsünün Elvira olduğunu Esta biliyordu.

“Anne, bunun bizim Clyde olduğuna inanmıyorum,” dedi biraz sonra. “Olamaz, öyle değil mi anne?”

Ama annesi gözlerini gazetedeki yıkım haberine dikmiş, konuşmuyordu. Çektiği büyük acı dolgun yüzünü soldurmuştu.

Sonunda parmağını dudağına götürerek, “Şşş! Babanız şimdilik duymasın,” diye fısıldadı. “Önce bir telgraf çeke lim ya da mektup atalım. Belki senin adresini veririz. Ama önce bir dakika bir yere oturayım. Dizlerim kesildi... İncil'i versene bana.”

Elvira basit demir karyolanın kıyısına ilişerek kızının uzattığı İncil'i düşünmeden açtı ve okumaya başladı.

“Ey doğruluğumun Tanrı'sı, sana seslendiğim zaman beni duy!”

Esta onun böyle sessiz sedasız İncil okumasına şaşkın şaşkın bakakalmıştı.

Sonra, “Anne, inanmıyorum!” diye inledi. “Ne korkunç şey, Tanrım.”

Ama Elvira hiç ses çıkarmadan İncil okuyordu. Sanki başına gelen yıkıma karşın, hiç değilse bir süre için, dünyanın hiçbir derdinin ve günahının giremeyeceği sessiz ve dingin bir yere çekilmeyi başarmıştı.

Bir süre sonra İncil'i büyük bir serinkanlılıkla kapatarak, “Şimdi telgrafta ne diyeceğimizi kararlaştırmamız gerek,” dedi. Derken İncil'den ezbere bir satır okudu: (*Tanrım, sen bizi hak ettiğimiz korkunç cezalara çarptırırsın!*) Sonra,

“Yoksa o iki avukata mı telgraf çeksek?” diye mırıldandı. “Amcanıza çekerdik ya yanıtı Asa'ya göndermesinden çekinirim.” (*Sen benim dayanağım ve gücümsün! Tanrım, sana sığı- nıyorum.*) “Eğer o iki avukata telgraf çekerse oğlanın eline geçer mi dersin? Doğruca ona çekmemiz belki daha yerin- de olur. Sen ona haberi gazeteden okuduğumuzu yaz. Ona inandığımızı, onu sevdiğimizi söyle. Yalnız bana doğruyu söylesin. Bir şey istiyor mu, onu da bildirsin. Paraya gerek- sinimi varsa bir yerden bulur buluştururuz artık.” (*Tanrı benim içimi tazeler.*) Sonra, biraz önceki dinginliğine karşın gene birden o iri, kaba saba ellerini ovuşturmaya başladı.

“Aslı yoktur bunun! Yok, olamaz! Benim oğlum o. Hepi- mizin sevgisi, güveni onun yanında. Bunu yazmalıyız ona. Tanrı onu kurtaracaktır.” (*Bekle ve dua et. İmanını bütün tut. Tanrı'nın kanadı altına sığın.*)

Kadıncağızın akli öylesine başından gitmişti ki ne dedi- ğini bilmiyordu. Esta onun yanına sokuldu ve, “Evet, anne- ciğim, peki!” dedi. “Ben yazarım bunları. Eline geçer, sen hiç korkma.”

Ama o da içinden, “Tanrım! Tanrım!” diye inliyordu. “Başımıza bundan büyük felaket getiremezdin. Cinayet- le suçlansın ha! Ama elbette aslı astarı yoktur. Olamaz. Ya onun kulağına giderse?” Esta kocasını düşünüyordu. “Russell'dan sonra bir de bu! Clyde'ın Kansas City'de başı- nın derde girmesi yetmezmiş gibi. Zavallı anacağım! Çilesi hiç bitmiyor.”

Biraz sonra ana kız yan odadaki Asa'ya görünmeden aşağıdaki vaaz salonuna indiler. Bu sessiz salon, Tanrı'nın yüce gönüllülüğünü, her şeyi bildiğini ve doğruların yardımcısı olduğunu belirten sayısız levhayla doluydu.

XVIII

Telgraf Belknap ve Jephson'a gönderildi. İki ortak, telgrafı alır almaz Clyde'a haber verdiler ve nasıl karşılık yazacağını öğrettiler: Genç adam durumunun iyi olduğunu, avukatlarına güvendiğini ve paraya ihtiyacı olmadığını yazdı. Ayrıca, avukatları uygun görünceye kadar aileden hiç kimse buraya gelmemeliydi. Clyde'la birlikte avukatlar da Bayan Griffiths'e mektup yazdılar ve şimdilik işleri olurluna bırakmasını istediler.

Diğer yandan Clyde'ın, en yakınlarının sevgi ve güvenine sahip olduğunun gazetelere sızmasını sağlamaktan da geri kalmadılar. O zamana kadar, yakınlarından kimsenin Clyde'ı aramadığı konusunu adamakıllı işlemiş olan gazeteciler, Elvira'dan gelen telgrafı öğrenir öğrenmez hemen Denver'daki Griffiths'leri arayıp buldular. Kısa bir zaman sonra da ülkenin hem doğusundaki hem de batısındaki gazetelerde genç sanığın ailesi ve yaşantısı üzerine yazılar çıkmaya başladı. Onun çocukluğunda ana babası ve kardeşleriyle birlikte sokak sokak dolaşıp dua ve ilahi okumuş olduğunu gazetelerde okumak, Clyde'ın kendisi kadar, Lycurgus ve On İkinci Göl sosyetesini de şoke etmişti.

Yaptığı din işinin yararına bütün yüreğiyle inanmış, dürüst bir kadın olan Elvira Griffiths kapıya gelen her gazeteciye Clyde'in çocukluk ve ilk gençlik yaşantısını, onun nasıl yoksulluk içinde yetiştiğini ayrıntılarıyla anlatmakta hiç sakınca görmüyor ve her seferinde oğlunun kötü yaradılışı olmadığını, cinayet işleyemeyeceğini, mahkemede bu gerçeğin mutlaka ortaya çıkacağını ekliyordu.

Clyde da hapisane hücrelerinde bunları okudukça kırılan gururunun verdiği üzüntü ve öfkeyle kıvranıyordu. Sonunda annesine yakınma dolu bir mektup yolladı: Annesi onun böyle sokak sokak gezmekten oldum olası tiksindiğini bile bile neden hep o eski günleri kurcalıyordu sanki?

Şimdi Sondra da bunları okuyarak onun gizli tutmak istediği her şeyi öğrenecekti! Clyde bunu düşündükçe kahroluyordu.

Gene de gücünden ve dürüstlüğünden ötürü, annesini sevmemek ve saymamak elinde değildi. Onun sevgisine ve inancına her zaman güvenebileceğini bilmek de genç adamı duygulandırıyordu.

Elvira oğlunun mektubuna yanıt olarak, onu üzmemek istemediğini ama gene de Tanrı'nın yolundan ve sözünden ayrılamayacağını yazdı. Her zaman doğruyu ve gerçeği göstermek gerekli değil miydi? Clyde ondan yalan söylemesini istememeliydi. Ama, gel, derse annesi hemen gelir ve onunla baş başa, el ele bir kurtuluş yolu bulmaya çalışırdı.

Ne var ki onun kendisine gerçeği soracağını bilen Clyde, gelmesini şimdilik göze alamıyordu. Annesinin o duru, dürüst mavi gözleri... Clyde henüz dayanamazdı buna.

Tam karşısında, dalgalı, azgın bir denizin dalgaları arasında yükselen sarp bir kaya gibi, mahkeme günü dikilmiş bekliyordu. Mason'ın kendisine karşı girişeceği şiddetli saldırıya karşı koymak için de avukatların uydurduğu yalanlar dışında hiçbir silahı yoktu. Gerçi durmadan sandalda, o en son dakikada, Roberta'yı bile bile öldürecek yüreği bulamamış olduğunu düşünerek vicdanını yatıştırmaya çalışıyordu ama gene de Jephson'ın hazırladığı o masalı yargıç önünde anlatıp savunmak onun için öyle güç bir işti ki! Bunu Jephson da Belknap da çok iyi anlıyorlardı. Bu yüzden Jephson sık sık hapishaneye, Clyde'ı yoklamaya gidiyor ve her seferinde, "Hey, durumlar nasıl?" diye soruyordu.

O ufak, keskin mavi gözlerindeki azim ve irade gücünü Clyde'a aşlamaya çalışıyor ve bir yere kadar bunu başarıyordu da!

"Hey, bugün hiç papaz geldi mi yanına? Köylü kızlar ya da Mason'cığımızın dostları filan?"

Çünkü Roberta'nın ölümünün uyandırdığı büyük ilgi yüzünden Clyde'ı hapishanede görmeye gelen seks ve cinayet meraklısı ziyaretçilerin hiç arkası kesilmiyordu. Çoğunlukla kasaba kodamanlarının tanıdığı olan bu adamlar hücre kapısından onu merak, öfke ya da dehşet dolu gözlerle süzerek, "Dua ediyor musun?" gibi sorular

soruyorlardı. "Tanrı'dan seni bağışlamasını diledin mi?" Bu tür sorular Clyde'ın aklına hep kendi ana babasını getiriyordu.

Ya da, "O kızı öldürdüğünü resmen inkâr ediyorsun demek, ha?"

Birkaç gün önce gelen üç köylü kız da, "Sevdiğin zengin kızın adını söyler misin?" diye sormuşlardı. "Nerede o şimdi? Bizden laf çıkmaz, valla. Mahkemeye gelecek mi?"

Bu gibi soruları Clyde ya duymazdan geliyor ya da kısa, kaçamak yanıtlarla savuşturuyordu. Çünkü avukatları kızdığını hiç belli etmemesini, herkese karşı terbiyeli, güler yüzlü ve iyimser davranmasını öğütlemişlerdi.

Sonra kadınlı erkekli bir sürü gazeteci, fotoğrafçı ve ressam da gelip gidiyordu. Bunların sorularını da genç adam ya karşılıksız bırakıyor ya da avukatlarının öğrettiği gibi yanıtlıyordu.

Jephson, "İstediğin gibi konuşabilirsin, yeter ki hiçbir şey söyleme!" demişti. "Sonra serinkanlılığı da elden bırakmayacaksın. Hele gülümsemen yüzünden hiç silinmemeli."

Arada bir, Clyde'a teklif etmeden, bir sigara yakıp teltendiriyordu. Çevrede ağırbaşlı bir genç izlenimi uyandırabilmesi için Clyde'ın hapiste kaldığı sürece sigara içmesine karar vermişlerdi.

Jephson gelip gittikten sonra Clyde bir süreliğine, onun dediklerini zamanı gelince yapabileceğine inanıyordu:

Mahkeme salonuna başı dimdik, çevik adımlarla girecek; herkesin, hatta Mason'ın karşısında bile sıkı duracak; sanık sandalyesine oturduğu zaman bile korkmayacaktı. Roberta'yı, Roberta'nın o en son çılgınlığını unutacaktı. Sondra'yı da unutacaktı. Onu ve onun o ışıklı dünyasını yitirmenin acısı.. hiç aklına getirmeyecekti bunları.

Gel gör ki, akşam saatleri uzayıp sonunda gece olunca Clyde karamsarlaşıyor ve gerçek bir umut kapısı olmadığına inanmaya başlıyordu. Böyle zamanlarda Sondra'nın yokluğu ve sessizliği iyice koyuyordu ona. Oysa, eğer Roberta'yı öldürdüyse Sondra'nın aşkı uğruna öldürmüş, Sondra'nın uğruna böyle bir tutsak, bir parya durumuna düşmüştü!

Sondra ise ona haber göndermeyi göze alamıyordu: Dünya Clyde'a öyle bir düşman olmuştu ki! Ve onun için öyle kötü şeyler söylüyorlardı ki! Ona haber göndermek çoğu zaman genç kızın içinden bile gelmiyordu. Pis bir katil değil miydi o? Meğer ana babası da sokaklarda dua okuyan sefil kişilermiş! O da çocukluğunda sokaklarda dua ve ilahi okumuş! Sonra genç kız elinde olmadan, istemeden, Clyde'ın ona karşı olan ateşli ve çılgın tutkusunu düşünüyordu. (Onu ne kadar sevmiş olmalıydı ki böylesine korkunç bir eyleme kalkışsın!) Belki bir süre sonra, çevrenin heyecanı yatışınca, imzasız, suya sabuna dokunmaz bir mektup atarak ona unutulmadığını bildirirdi. Ama yok, hiçbir zaman... evdekilerin haberi olursa... ya da arkadaşları... çevredekiler... yok, yok, olacak iş değildi bu. Hiç değil-

se hemen şimdilerde olmazdı. Belki sonra... Clyde serbest bırakılırsa ya da hüküm giyerse... belki... Sondra şimdiden hiçbir şey bilemiyordu. Ama gene de, onun kendisini elde etmek için işlediği bu korkunç cinayeti nefret ve tiksintiyle anmasına karşın, çoğu günleri acı ve üzüntü içinde geçiyordu.

Bu arada Clyde da günlerini hücrelerini arşınlamak, kalın ve sık parmaklıkların ardından çıplak hapisane avlusuna bakmak, gündelik gazeteleri tekrar tekrar okumak, avukatlarının gönderdiği dergilerle kitapları karıştırmak, şerif yardımcılarıyla satranç ya da dama oynamak ve (amcasının isteği üzerine özel olarak hazırlatıldığından öteki mahpuslarınkinden daha iyi olan yemeklerle) karın doyurmakla geçiriyordu.

Bir de aklından hemen hemen hiç eksik olmayan bir düşünceyle. Sondra'yı bir daha elde edemeyecek şekilde yitirmişti madem, kendisine zaman zaman anlamsız gelmeye başlayan bu mücadeleyi sürdürebilecek miydi acaba? Ve sürdürmekle ne kazanacaktı?

Bazen, gece yarısı ya da şafaktan hemen önce, hapisanenin derin bir sessizlik içinde yüzdüğü saatlerde, ödünü koparan düşlerle uyanıp yerinden fırlıyordu; yüreği küt küt, gözleri yuvalarından fırlamış, yüzü ve elleri buz gibi ter içinde. O uğursuz sandalye, devlet hapisanesindeki bir odada duran... Clyde uykusu kaçarak gene hücresinde volta atmaya başlıyordu. Eğer... eğer işler Jephson'ın umduğu

gibi olmaz da temyiz hakkı tanınmadan hüküm giyerse... o zaman... bilmem ki... o zaman buradan kaçmanın bir yolunu bulabilir miydi acaba? Bu eski kiremit duvarlar... Kalınlıkları ne kadardı acaba? Belki birisi... Frank, Julia, Ratterer ya da Hegglund gibi biri... belki Clyde onlarla haberleşip de bir çekiç ya da taş gibi bir şey ele geçirebilirse... Ah, eline asıl bir testere geçirebilse de şu parmaklıkları kesse! Sonra var gücüyle koşarak kaçsa buradan... Zaten o gün ormana dalıp kaçmamakla aptallık etmişti ya! Ama şimdi nasıl kaçabilirdi buradan? Nereye?

XIX

n Beş Ekim... Gökyüzündeki kurşun renkli bulutları ve yerdeki sarı yaprakları toparlayıp yığan, sonra da durup durup kuş sürüleri gibi havalandırarak, hışır hışır, oradan oraya uçuran bir acı rüzgâr esti ki kış rüzgârı gibi soğuktu! Ortada bir ölüm olayı olmasına ve arka planda bir elektrikli sandalye gölgesi yükselmesine karşın kasabada bir bayram, bir panayır havası esiyordu. Sayıları yüzleri bulan çiftçiler, oduncular, esnaftan kişiler kasabaya akın etmekteydiler, altlarında Ford'ları, Buick'leri, kollarında kucaklarında çoluk çocukları. Küçücük bebelerini getirenler bile vardı. Mahkemenin başlayacağı saatten çok önce kasaba alanını doldurmuşlar ve saat yaklaştıkça Clyde'i görebilmek umuduyla cezaevi ve adliye binalarının kapıları önünde birikmeye başlamışlardı. Eski adliye binasının yağmur oluklarında ve çatısında da bir güvercin sürüsü, keyifsiz keyifsiz gezinmekteydi.

Derken Savcı Mason'la yardımcıları göründü: Burton Burleigh, Earl Newcomb, Zillah Saunders ve genç hukuk stajyeri Manigault.

Dışarda satıcıların bağırıışları duyuluyordu: "Fıstık var!" "Patlamış mısır!" "Sosisli sandviç!" "Kaçırmayın!

Clyde Griffiths'in öyküsü! Roberta Alden'in bütün mektupları! Yalnızca çeyrek dolar!"

Burton Burleigh'in bir arkadaşı Roberta'nın mektuplarının kopyalarını Savcı'nın odasından çalıp Binghamton'da ucuz kitaplar basan bir matbaacıya satmıştı. O da mektuplarla cinayet planının ayrıntılarını, Clyde'la Roberta'nın resimleriyle birlikte hemen bir kitapçık yapıp yayımlamıştı!

Bu arada Rauben Jephson'la Alvin Belknap'ı hapis-hanenin görüşme odasında, Clyde Griffiths'in yanında görüyoruz. Clyde, On İkinci Göl'ün sularına kıyamete kadar gömmek istediği o gri takımıyla, derli toplu. İyi bir izlenim bıraksın diye giydiği yeni bir gömlek, kravat ve ayakkabılar da cabası. Jephson her zamanki gibi savruk giyimli; gene de o ince, uzun, gergin gövdesinin her hareketinden, Clyde'ı da etkisi altına alan demir gibi bir irade ve zekâ fışkırıyor. Davalı tarafın açılış konuşmasını ve tanıkların sorguya çekilmesini yapacak olan Belknap, Albany salon adamları gibi iki dirhem bir çekirdek.

"Sakın korkmayacaksın, Clyde, tamam mı?" diyor. "Kim ne derse desin, ne yaparsa yapsın, senin hiç kılın kıpırdamayacak, değil mi? Biliyorsun; mahkeme boyunca biz senin yanından hiç ayrılmayacağız. İkimizin arasında oturuyorsun. Elinden geldiği kadar gülümsemeye, kaygısız durmaya çalışacaksın. Hiçbir zaman korkmuş gibi durmayacaksın. Yalnız pek neşeli de durma ki senin bu işi hafife aldığını sanmasınlar. Anlıyorsun ya, hep güler yüz-

l , efendi ve korkusuz olacaksın. Korkunu ortaya vurur-
san hem sana, hem de bize zararı dokunur. Nasılsa suçsuz
olduğuna göre korkman gereksiz.  z l yorsun elbet ama
korkmuyorsun. Anladın, değil mi?

Clyde, "Evet, anladım efendim," diye yanıtladı. "Zaten
ona isteyerek vurmadığım bir gerçek. Öyleyse neden kor-
kayım?"

Ve gene g   bulmak istercesine Rauben Jephson'a bak-
tı. O da Clyde'a sokuldu ve o  elik mavisini gözlerini sert
olduğu kadar destekleyici bir bakışla Clyde'ın gözlerine
dikerek, "Suçlu değilsin, Clyde! Suçlu olmadığını anlıyor-
sun değil mi?" dedi. "Bunu hep aklında tut; hem de ina-
narak. Kıza isteyerek, bilerek vurmadığını bizlere yeminle
söyledin, biz de inandık. Ne var ki herkesi de inandırıp
senin hakkını koruyabilmek için bu gerçeğe başka bir bi-
 im verdik. Pişmanlık duyup, öldürme niyetinden caydı-
Đını olduğu gibi anlatsan kimse inanmayacaktı. Oysa sen
doğruyu söylüyordun. Öyleyse bu doğruya kendimizce bir
biçim vermekte haklıyız. Zaten bizim yaptığımız da senin
duyduğun pi manlığı biraz  ne almaktan başka şey değil.
Sandalda, o en son dakikada değil de, daha önce olmuş gibi
göstereceğiz. Gerçi bu doğru değil, ne var ki, onların ileri
sürdükleri de doğru değil yani senin Roberta'ya öldürmek
kastıyla vurmu  olman. Biz de onların doğru olmayan bir
 ey yüzünden seni elektrikli sandalyeye göndermesine izin
vermeyeceğiz. Gerçek bu!"

Bir an Clyde'in gözlerinin içine baktı. Sonra, "Suçlu değilsin," diye yineledi. "Önceki niyetin ne olursa olsun, en son dakikada ona öldürmek kastıyla vurmadığına yemin ettin. Ben de sana inandım. Benim gözümde sen suçsuzsun." Hâlâ Clyde'in ürkek kara gözlerinin içine bakarak, "Mahkeme sırasında ne zaman kendini zayıf bulsan, ne zaman korksan aklından bunu geçirmeni istiyorum. Kendi kendine, 'Suçsuzum, suçsuzum,' diyeceksin. 'Suçlu olmadığımı göre bana hüküm giydirmeye hakları yok,' diyeceksin içinden. Bu da yetmezse dön, bana bak; gözlerimin ta içine, şimdi benim sana baktığım gibi. Ben her zaman için senin yanındayım. İşte hepsi bu kadar."

Dost ve candan, Clyde'in sırtına vurdu. Gariptir ki Clyde da yüreklenerek, onun dediğini yapabileceğini, yapacağını düşündü.

Sonra Jephson saatini çıkardı ve pencereden dışarda birikmiş olan kalabalığa bakarak, serinkanlılıkla, "Eh, gideyim bari, Belknap," dedi. "Görünüşe bakılırsa tüm ilçe halkı mahkeme salonuna girmeye çalışıyor... Clyde, sakın bu insanlar seni huylandırmasın! 'Gösteri seyretmeye gelmiş bir sürü köylü,' diye düşüneceksin."

Onlardan üç beş dakika sonra da önünde Slack'le Sis-sel, ardında Kraut'la Swenk ve iki yanında da (her olasılığa karşı) iki yedek şerif yardımcısıyla Clyde dışarı çıktı. Clyde elinden geldiğince umursamaz ve serinkanlı görünmeye çalışıyorsa da çevresinde dalgalanan ve ona tuhaf tuhaf, merakla bakan sayısız, kaba saba yüzler onu ister istemez

ürkütüyor, her an bir tabanca patlayacakmış gibi geliyor-
du. Şerif yardımcılarının elleri tabancalarında yürümele-
ri de onun bu kuruntusunun pek yabana atılamayacağını
gösteriyordu.

“İşte geliyor! İşte geliyor!” sesleri duyuldu. “Bak, işte
orada! Hiç inanılır mı öyle bir iş yapacağına?”

Sonra fotoğraf ve film makinelerinin tıkırtı ve gıcırıt-
sı, kendi içine sığınmak istercesine büzülen Clyde ve ona
omuzlarıyla gitgide daha sokulan koruyucuları.

Eski bir adliye binasının kapısına çıkan beş basamak-
lı bir taş merdiven. Bunun gerisinde gene bir merdivenle
çıkılan büyük, uzun, yüksek tavanlı, kahverengi bir sa-
lon. Yan duvarlarıyla arka duvarındaki üstleri yuvarlak,
dar ve uzun pencerelerden içeri sel gibi gün ışığı vurmuş.
Batı köşesinde yüksekçe bir set üzerinde iyice süslü püslü,
oymalı, koyu kahverengi bir koltuk duruyor ve koltuğun
arkasındaki duvarda bir portre asılı. Güney ve kuzey
yanlarıyla arkada da kat kat, basamak basamak sıralar; her
sıra bir öncekinden daha yüksek ve hepsi de tıklım tıklım
insan dolu. Sıraların arkasındaki yollara da, balık istifi,
insanlar dolmuş.

İçeri girerken Clyde'a bu insanların hepsi de eğilip
boyunlarını uzatarak keskin, delip geçici gözlerle kendisi-
ne bakıyormuş gibi geldi. Kulaklarında konuşma sesleri arı
vızıltısı gibi uğuldayarak yürüdü, parmaklıklı bir kapıdan
arkadaki açıklık yere geçti. Burada, bir masa başında otu-
ran avukatlarını ve ortalarında ona ayrılan boş sandalyeyi

gördü. Seyircilerin, karşılaşmak istemediği yüzleriyle bakışlarının kendinden yana çevrilmiş olduğunu biliyordu.

Tam önünde, yargıç kürsüsünün aşağısına düşen bir başka masada da Savcı Mason'la yardımcıları yerlerini almışlardı. O gelirken dördü de dönüp gözlerini ona dikerek baktılar.

Bu grubun dışında gazeteci ve ressamlardan bir çember vardı.

Clyde bir süre sonra avukatlarının öğütlerini anımsayarak doğruldu ve rahat, yürekli bir tutum takınarak, "Salon epey dolu, değil mi?" diye fısıldamayı başardı.

Tam o sırada bir yerden tahtaya vuran bir tokmağın "tak-tak"ı duyuldu. "Susalım! Sayın Yargıç geldiler! Herkes ayağa kalsın!"

O mırıl mırıl, fısıll fısıll kalabalık birden sustu. Ve platformun güneyindeki bir kapıdan iri yarı, beyefendi tipli, kırmızı, düzgün yüzlü bir adam içeri girerek sırtında bol, siyah cübbesiyle hızlı hızlı, o süslü koltuğa doğru yürüdü; karşısındakileri ağır ağır, gene de hiçbirini görmez gibi süzdükten sonra kürsüsünün başına geçti. Bunun üzerine mahkeme salonundaki herkes tekrar yerine oturdu.

Sonra yargıç kürsüsünün hemen aşağısından, ufak tefek ve yaşlı bir adam ayağa kalkarak, "Dikkat! Dikkat!" diye bağırdı. "New York Yüksek İl Mahkemesi, Cataraqui İlçe Mahkemesi duruşması başlıyor." Bunu söyleyip yerine oturduktan sonra yeniden ayağa kalkarak, "Davacı New

York ili halkı adına Bölge Savcısı; davalı Clyde Griffiths!" diye bağırdı.

Bunun üzerine Savcı Mason hemen yerinden kalkarak, "Davacı taraf hazırdır!" diye bağırdı.

Belknap da ayağa kalktı ve güler yüzlü, biraz da soylu bir duruşla, "Davalı taraf da hazır!" diye bildirdi.

Jüri üyelerinin seçimine geçildi. Yaşlı mübaşir önündeki dört köşeli bir kutunun içine elini uzatıp bir kâğıt parçası çıkardı ve "Simeon Dinsmore," diye okudu.

Bunun üzerine elleri pençeyi, yüzü tilkiyi andıran ufak tefek, kambur, kahverengi giysili bir adam hemen yerinden kalktı ve yan yan yürüyerek jüri bölmesine girip oturdu. Mason da yüzüne yırtıcılık veren o yassı burnu ve salonun en köşe bucak yerlerine bile işleyen gür sesiyle adamın yaşını, işini, medeni durumunu, kaç çocuğu olduğunu sormaya girişti. Sonunda da ölüm cezasını haklı bulup bulmadığını sordu.

Bu sorunun kambur adamda gizli bir öfke, bir hınç uyardırdığını Clyde o an sezdi. Çünkü adam Savcı'nın sorusunu hemen, sözlerinin kesinlikle üstüne basarak, "Elbette haklı bulurum, kimi kişiler için!" diye yanıtladı. Bunu duyan Mason bıyık altından gülümsedi. Jephson da Belknap'a dönerek alaycı bir dudak büküşüyle, "Bir de bu ilçede objektif bir jüri kurabileceklerini söylüyorlar!" diye mırıldandı.

Ama bu dürüst çiftçinin görüşlerinde biraz aşırı kararlı olduğunu Savcı da sezmişti.

“Yüksek mahkemenin izniyle, davacı taraf bu vatandaşı jüri görevinden muaf tutuyor,” dedi.

Yargıcın soru sorar gibi bakması üzerine Belknap da, “Peki” dercesine baş eğdi ve jüri adayının gönderilmesine izin verildi.

Mübaşir hemen kutudan ikinci bir kâğıt parçası seçerek, “Dudley Sheerline!” diye seslendi.

Otuz sekiz-kırk yaşlarında, ince uzun boylu, düzgün giyimli, biraz mızımız duruşlu bir adam yerinden kalkıp jüri bölmesine geçti ve Mason onu da sorguya çekmeye başladı. Bu arada Clyde avukatlarının tüm öğütlerine karşın buz kesilip kalmış, elinden ayağından kan çekilmiş gibiydi.

Çünkü salondakilerin kendine düşman olduğunu kesinlikle seziyordu. Hele Roberta'nın annesiyle babasının ve kardeşlerinin de bu tıklım tıklım kalabalığın içinde olduğunu, hepsinin gözlerini ona dikmiş, gazetelere verdikleri demeçlerden anlaşıldığı üzere, onun cehennem azabı çekmesine dua ettiklerini düşündükçe, sırtından aşağı buz gibi terler dökülüyordu sanki.

Sonra Lycurgus ve On İkinci Göl sosyetesinden tanıdıkları... Onun suçluluğuna iyice inanmış olsalar gerek ki hiçbiri onunla haberleşmek zahmetine kalkışmamıştı... Onlardan kimse var mıydı acaba salonda? Eğer buradalarsa onu olduğu gibi görüyorlar demekti şimdi: Yoksul, sıradan, leyleğin attığı yavru gibi bir adam; böyle çirkin bir suçtan zanlı, hem de Batı'daki zengin akrabaları konusunda attı-

ğı onca palavradan sonra! Elbette şimdi onun bu korkunç işi yaptığına inanacaklardı. Öyküyü bir de onun açısından dinlemek kimin umurundaydı ki? Roberta yüzünden girdiği çıkmaz, Sondra'ya olan aşkı ve buna nasıl bel bağladığı... Sosyete arkadaşları bunu anlamazlardı. Zaten Clyde'in Sondra'dan söz etmesi de yasaktı!

Gene de avukatların öğüdünü tutarak dik oturmalı, gülümsemeli, hiç değilse rahat bir tutum takınmalıydı, gözlerini de herkesin bakışlarından kaçırmamalıydı. Bu amaçla şöyle bir döndü ve o dakika taş kesilmiş gibi donakaldı, çünkü orada -Tanrım, bu ne benzeyiş!- sol yanına düşen duvar dibindeki sıraların birinde Roberta'ya tıpatıp benzeyen bir kadın oturuyordu! Roberta'nın hep sözünü ettiği Emily olsa gerekti bu! Ama Clyde beyninden vurulmuşa dönmüş, yüreği duracak gibi olmuştu. İnsan ilk bakışta Roberta sanıyordu. Bir hortlak. Ama gözlerindeki o yırtıcı sitem nasıl da gerçektir! Yanında gene biraz Roberta'yı andıran bir başka kız ve onun yanında Roberta'nın babası olan o yaşlı adam... O gün yol sormak için çiftlik kapısına gittiğinde karşılaştığı o buruşuk, paspal kılıklı adam. O da şimdi bitkin, gene de yırtıcı gözlerini, "Seni canı! Seni katil!" diyen bir bakışla Clyde'a dikmişti. Yanı başında da uysal, ufak tefek, sapsarı bir kadın; elli yaşlarında, yüzü peçeli, iyice bitkin ve çökük. Kadın bakışlarını Clyde'dan öte yana çevirdi. Ama kinle değil de büyük bir acıyla. Roberta'nın anasıydı bu, hiç kuşkusuz! Tanrım, ne kötü bir durum! Ne akıl almaz bir dehşet! Clyde'ın yüreği ve elleri nasıl da titriyordu.

Kendini toparlayabilmek amacıyla döndü ve avukatlarının masanın üzerinde duran ellerine baktı. İkisi de önlerinde birer not defteri, sağ ellerinde tuttıkları kalemleri evirip çeviriyorlardı. Gözleri Mason'a ya da jüri bölümünde sorguya çekilen adama dikilmiş duruyordu. Bu iki avukatın elleri birbirinden nasıl da başkaydı: Belknap'ınkiler kısa, yumuşak ve bembeyaz, Jephson'ınkiler uzun, esmer, gergin ve kemikli.

Clyde birden Jephson'ın, "Dik otur!" dediğini duydu. "Omuzlarını kaldır. Çevreye bakın! Sana bakanların gözlerinin içine bak sen de! Seni yiyecek değiller ya! Olup olacağı bir sürü çiftçi işte!"

Ne var ki birçok gazeteci ve ressamın onu inceleyip resmini çizdiklerini gören Clyde, kıpkırmızı kesilmiş ve dizlerinin titrediğini duymuştu. Her şeyi yazıp çizeceklerdi gazetelerine: Onun o kül rengi benzini, titreyen ellerini, hepsini yazacaklardı! Gene de... ne yapıp edip kendini toparlamalıydı. Şöyle bir dikilip oturmalı ve çevresine bakınmalıydı. Yoksa Jephson onu hor görürdü! Böylece genç adam yeniden korkusunu tepeleyebilmek için dişini sıkı, gözlerini kaldırıp hafifçe yan döndü ve çevresine bakındı.

Ne var ki bakar bakmaz korktuğu başına geldi ve şu yüksek pencerenin öbür yanındaki duvarın dibinde Tracy Trumbull'ı gördü. Neyse ki o sırada Tracy ondan yana değil de gene bir jüri adayını sorguya çekmekte olan Mason'dan yana bakmaktaydı. Yanında kalın camlı miyop gözlükleriyle Eddie Sells vardı. Clyde'dan yana bakmakla

birlikte onu görmüyor gibiydi çünkü hiç kılı kıpırdamadı. Ah, ne pis bir durum!

Onlardan beş sıra ötedeysen Bay ve Bayan Gilpin oturuyorlardı. Savcı yememiş, içmemiş, onları bulmuştu elbet. Amanın! Bay ve Bayan Newton da buradaydılar ve bir gün Crum Gölü'nün kıyısında tanıştığı o Grace Marr denilen kız! Bir de... aman yarabbi... olamaz... ama... oydu işte... ta kendisi... Dr. Glenn'i ona tavsiye eden Orrin Short adındaki o genç mağazacı. Amanın! Şu dünyada da hiç kimse bir şeyi unutmuyormuş demek!

Önden üçüncü pencerenin yanında o iri yarı, sakallı Fred Heit göze çarpıyordu. Clyde onu Üç Mil Koyu'nda ve sonra yeniden Büyük Balıkçıl Gölü'ne götürüldüğü zaman görmüştü. Sorgu Yargıcı. Yanında Büyük Balıkçıl Gölü'nün kıyısındaki han sahibiyle o uzun, leylek bacaklı rehber; çukura batmış, hayvansı gözleriyle. Bu adam onun o sabah otobüsteki sinirli, ürkek davranışını, "Gölde çok insan var mı?" diye soruşunu filan söyleyecek demekti. O zaman da onun Büyük Balıkçıl Gölü'ne kötü niyetle gittiği anlaşılacaktı. Bu işi Jephson'a bir ara açmalıydı...

Gelgelelim şu Savcı Mason denilen adam! Ne aman dinlemez şeydi! Nasıl da ateş gibi! Bütün bu insanları Clyde'ın aleyhinde tanıklık edebilsinler diye buraya toplamak için kim bilir nasıl uğraşıp didinmişti! Şu sırada en azından belki onuncu kez, "Davacı taraf uygun buldu!" diye bağıırıyordu.

Ne var ki o ne zaman böyle dese Jephson ondan yana hiç bakmadan, "Bize göre değil, Alvin," diyordu. "Peşin hükümlü."

O zaman Alvin Belknap ayağa kalkıyor ve güler yüz-
lü, nazik, söz konusu jüri adayının kendilerince uygun
bulunmadığını ileri sürüyordu. Yargıca kendi görüşünü
benimsetmesini de biliyordu!

En sonunda mübaşir o duru, tiz, yaşlı adam sesiyle, du-
ruşmaya saat ikiye kadar ara verildiğini bildirdi ve Clyde
derin bir oh çekti.

Jephson da gülümseyerek ona döndü ve "Birinci raunt
bitti, Clyde," dedi. "Çok da kötü değil, sanırım. Korkula-
cak bir şey yok, değil mi? Sen şimdi git de bir güzel karnını
doyur. Öğleden sonra da böyle uzun ve sıkıcı olacak."

Bu arada Kraut'la Sissel ve öbür güvenlikler onu sımsıkı
çevrelemişlerdi. Salonda dalgalanan kalabalıktan, "İşte ora-
da! İşte bak! O! Geliyor!" diye bağrışmalar yükseliyordu. İri
yarı, etli butlu bir kadın ona olabildiğince sokularak, "Hele
bir yüzünü göreyim şunun!" dedi ve Clyde'ın gözlerinin
içine bakarak, "Sana iyi bakmak istiyorum, delikanlı!" diye
ekledi. "Benim de iki tane kızım var da!"

Ama Clyde'ın sosyete arkadaşlarından hiçbiri onun ya-
nına sokulmadı. Sondra'nın görünürlerde olamayacağını
Clyde zaten biliyordu. Avukatları bunu kesinlikle söyle-
mişlerdi ona. Zorda kalmadıkça Sondra'nın adını bile an-
mayacaklardı. Finchley'ler kadar Griffiths'ler de bunu böy-
le istiyorlarmış.

ason ve Belknap'ın jüri heyetini seçmeleri tam beş gün sürdü. Neyse ki sonunda Clyde'ı yargılayabilecek nitelikte on iki kişi seçildi; yemin ettirilerek jüri bölmesine alındı. Ama ne kişiler! Esnaf ya da çiftçi takımından. Garip kılıklı, tipik, güneş yanığı yüzleri yaşlılıktan kırışmış, saçlarına kır düşmüş... Arada bir tane Ford acentesi, bir han sahibi, bir mağaza tezgâhtarı, bir sigortacı. Ve biri dışında hepsi evli. Gene o bir tanesinin dışında hepsi tam ahlak sahibi değillerse bile sofı kişilerdi ve Clyde'ın suçluluğuna, daha yerlerine oturmadan önce karar vermiş buluyorlardı. Ne var ki kendilerini geniş görüşlü, hak tanır kişiler saydıklarından objektif ve adil bir karar verebileceklerine inanıyorlardı.

Onlar hep birden yemin edip yerlerine oturur oturmaz Savcı Mason ayağa kalkarak, "Saygıdeğer jüri üyeleri!" diye söze başladı.

Belknap, Jephson ve aralarındaki Clyde gözlerini jüriye dikmiş, Savcı'nın açılış konuşmasının onlarda nasıl bir etki bırakacağını merak ediyorlardı... Bu durumda ondan daha canlı, daha ateş gibi, fırtına gibi bir savcı düşünülemez-

di çünkü bu, onun elindeki son fırsattı. Öyle ya, herkesin gözü onun üstünde değil miydi? Mason buna inanıyordu. Sanki salonda birisi, "Işık! Kamera!" diye bağırırmıştı.

Savcı Mason, "Geçirdiğimiz hafta içinde bu dava avukatlarının jüri üyelerini seçmede gösterdikleri aşırı titizlik çoğunuza şaşkınlıkla birlikte bıkkınlık da vermiştir sanıyorum," diye söze başladı. "Bu akıllara durgunluk verici davayı adım adım dinleyip de yasanın buyurduğu üzere objektif ve adil şekilde tartabilecek on iki kişi bulmak kolay bir iş değil... Sayın yurttaşlarım, benim bu konuda gösterdiğim titizliği tek bir amaca bağlayabilirsiniz: Hak yerini bulmalıdır! Kimseye bir kinimiz ve bu konuda hiçbir önyargımız yoktur... Öyle ki daha 9 Temmuz'a değin ben ne davalıyı, ne öldürülen kişiyi ne de şimdi davalıya yüklenen suçun işlendiğini biliyordum! Hatta davalı gibi okumuş, güngörmüş bir iyi aile çocuğunun böyle bir zan altında kalabilecek durumlara düştüğünü ilk öğrendiğimde inanmadım. Gene de sayın hemşerilerim, bu ilk kanaatim yavaş yavaş kafamdan tümüyle silindi ve üzerime çığ gibi yığılan kanıtların ağırlığı altında, bu genci sizin adınıza yargılayıp adalete teslim etmeyi boynumun borcu bildim.

"Şimdi olaylara ve gerçeklere geçelim. Bu davaya karışan iki kadın var. Birisi ölmüş bulunuyor. Öbürünün kimliği ise davalı tarafla vardığımız anlaşma gereğince gizli kalacak çünkü bunu açıklamak boş yere suçsuz bir yaşamı yıkmaktan başka bir işe yaramayacak. Az önce de dediğimiz gibi bizim tek istediğimiz hakkın yerini bulmasıdır.

Evet, sayın hemşerilerim, bunun dışında hiçbir amacımız yoktur. Yalnız şunu bilin ki hakkın yerini tam ve dürüst olarak bulmasına yardım etmediğiniz sürece, New York İl Yönetimi'nin ve Cataraqui halkının iki eli ömür boyu yakınızda olacaktır. Çünkü dürüst ve doğru bir karar bekleyen onlardır."

Mason durakladı. Sonra etkileyici bir dönüşle sağ elinin işaret parmağını Clyde'a doğru uzatarak, gök gürültüsü gibi bir sesle, "New York halkı adına ben, sanık Clyde Griffiths'i kasten adam öldürmekle suçluyorum," dedi. "Mimico ilçesinin Biltz kasabası sakinlerinden bir çiftçinin kızı olan Roberta Alden'i kasıtlı, bile bile öldürmek ve sonra da suçunu örtbas etmek isteyerek kaçmakla suçluyorum." (Avukatlarının fısıldayarak kulağını bükmesi üzerine Clyde rahatça arkasına yaslanmaya ve gözlerinin içine doğru konuşan Savcı Mason'a serinkanlılıkla bakmaya çalıştı.) "Adı geçen Clyde Griffiths'i, bu korkunç işi haftalarca kafasında kurup planlamakla ve sonra soğukkanlılıkla ve taş yüreklilikle planladıklarını uygulayarak cinayeti işlemekle suçluyorum.

"Elimde bu suçların her birini kanıtlayacak yeterli kanıt var; bunları birer birer ortaya dökeceğim. Gözlerinizin önüne gerçekleri sereceğim. Sanığı yargılayanlar da sizler ya da ben olmayacağız zaten, yalnızca ve baştan sona kadar, gerçekler olacak."

Savcı gene duraklayıp ağırlığını öbür ayağının üzerine verdi. Dinleyiciler onun ağzından çıkan her sözü yutmak

istercesine heyecanla öne doğru eğilmişlerdi. Savcı fiyakalı bir hareketle elini kaldırıp alnına düşen o kıvrıkcık saçlarını iterek yeniden konuşmaya başladı:

“Sayın hemşerilerim, körpe yaşamı Büyük Balıkçıl Gölü'nün suları altında sönen kızın kişiliğini benim anlatmam, sizin de öğrenmeniz uzun sürmeyecek. Yirmi yıllık ömrü boyunca (oysa Mason onun yirmi üç yirmi dört yaşlarında ve Clyde'dan iki yaş kadar da büyük olduğunu bilmiyor değildi), bu kız için kötü düşünen ve kötü söyleyen tek bir kişi çıkmamıştır. Bu dava sırasında da hiçbir kimsenin böyle bir tanıklık edeceğini sanmıyorum. Bundan aşağı yukarı bir yıl kadar önce, 19 Temmuz'da bu kız alnının teriyle çalışıp ekmeğini taştan çıkarmak ve ailesine yardım edebilmek amacıyla Lycurgus kentine gitmişti.”

Bu noktada, Roberta'nın ana babasıyla kardeşlerinin hıçkırıkları duyuldu. Savcı Mason da Roberta Alden'in Lycurgus'a geldikten sonraki yaşamını adım adım anlatmaya koyuldu. Grace Marr ile olan arkadaşlığının Crum Gölü'nde Clyde'la karşılaştıktan sonra bozulması, Clyde'ın zoruyla tek başına, ayrı bir eve çıkması, sonunda Clyde'a kanıp teslim olması ve bu işi evinden, ailesinden saklı tutması... Kızcağızın Biltz'den Clyde'a yazdığı mektuplar her şeyi açıkça ortaya seriyordu.

Sonra Mason aynı özen ve titizlikle Clyde'ı ele aldı. Onun Lycurgus sosyetesine girişi, güzel ve zengin Bayan X'le ilgilenişi, bu temiz ve iyi yürekli kızın kendine göster-

diği yakınlıkla başı dönerek Roberta'dan söğuması ve en sonunda Roberta'yı ortadan kaldırmaya karar vermesi...

Mason buraya gelince gene birden tiyatro sahnesine çıkmış gibi bir havaya bürünerek, "Peki, ya bütün bunlardan suçlu bulduğumuz kişi kim?" diye bağırdı. "İşte, karşınızda görüyorsunuz. Bu genç acaba hayırsız bir ana babanın evladı, doğru dürüst bir ev görgüsünden, aile terbiyesinden yoksun olarak büyümüş bir sokak çocuğu mudur? Ne gezer! Tam tersi! Babası Lycurgus'un en seçkin fabrikatörlerinden Bay Griffiths'in kardeşi olur. Bu genç yoksulluk içinde büyümüştür, buna bir şey diyemeyiz. Gelgelelim öldürdüğu Roberta Alden de yoksul bir kızdı. Ne var ki yoksulluğu bu kızın özünü bozmamıştı... Clyde Griffiths'in ana babasının belirli bir kiliseye bağlı olmayan, misyoner tipinden birer din insanı olduğuunu anlıyoruz. Öğrenebildiğimiz kadarıyla dini bütün, dürüst, dosdoğru iki insan. Ne var ki en çok onların etkilerinde kalması gereken en büyük oğulları Clyde Griffiths, genç yaşımda onların dünyasına sırt çevirerek daha cafcaflı bir yaşamı benimsedi. Kansas City'nin ünlü Green Davidson Oteli'nde bir belboy olarak çalışma yaşamına atıldı."

Sonra Savcı, Clyde'ın hiçbir yerde dikiş tutturamayıp oradan oraya gezen kararsız bir kişi olduğuunu ileri sürdü. Ancak amcasının yardımıyla, Lycurgus'daki Griffiths Yakalık Fabrikası'nda önemli bir işe, bir bölüm şefliğine getirilmiş ve kendisine güzel bir aylık bağlanmıştı. Bu sayede Clyde kentin seçkin semtlerinin birinde bir pansiyona yer-

leşmişti. Öldürdüğü kızsı bir ara sokakta, çıplak bir odada kalıyordu.

Mason buruk bir gülüşle, "Sanığın sayın avukatları yaşının küçüklüğü üzerinde çok durdular!" diye ekledi. "Gazetelere verdikleri demeçlerde ondan bir delikanlı, bir çocuk olarak söz ettiler. Ne var ki sanık yaşı ne olursa olsun, çoluk çocuk değildir. Yetişkin bir erkek sayılır. Sayın jüri üyelerinin hepsinden daha deneyimli, daha görmüş geçirmiştir. Birincisi, çok gezmiş, çok dolaşmıştır. Çalıştığı otel ve kulüplerde, Lycurgus'da girdiği çevrelerde dürüst, namuslu, hatta seçkin kişilerle tanışmıştır. İki ay önce tutuklandığı zaman bu yörenin en seçkin gençlerinin arasındaydı. Bunu aklınızdan çıkarmayın. Sanık yüzü gözü açılmadık bir toy delikanlı değil, görmüş geçirmiş bir dünya erkeğidir...

"Şimdi, sayın hemşerilerim, sanığın amcasının fabrikasına girmesinden topu topu dört ay sonra, Roberta Alden'in onun şef olduğu bölüme işçi olarak alındığını görüyoruz. Ve bundan hemen iki ay sonra da sanık, kızcağızı kaldığı namuslu aile yuvasından ayırarak kendi başına bir yere taşınmaya zorluyor.

"Fabrikanın, sonradan birçok şeyi anlamamıza yarayacak olan bir kuralı var: Bölüm şefleri ve müdürlerin, fabrikada çalışan kızlarla iş dışında bir ilişki kurmalarına izin verilmiyor. Acaba bu kural sanığı yolundan alıkoyabiliyor mu? Ne gezer! Kendisi daha ilk baştan gizli kapaklı işler yapıp saman altından su yürütmek ve aldatıp baştan çı-

karmak yollarını seçiyor. Evet, yurttaşlarım; aldatıp kandırmak amacı güdüyor; öyle ki işin daha başlangıcından, Roberta Alden ölünceye kadar, onların arasındaki ilişkiyi, benim öğrenebildiğim kadarıyla, hiç kimse sezmiyor. Hiç kimse! Bir düşünün.

"Sayın jüri üyeleri!" Şimdi Savcı Mason'ın sesi yumuşamış, duygu ve saygıyla dolmuştu. "Hemşerilerim, Roberta Alden sanığı bütün varlığıyla seviyordu. İnsan ruhunun ve insan kafasının en yüce gizemi olan aşkla seviyordu onu; gücü ve zayıflığına rağmen korkuyu ve utancı aşıp geçen bir aşkla! Roberta insan canlısı, iyi yürekli, sıcakkanlı bir kızdı, sevdiğine ateşle, dört elle sarılan bir kız. Ancak yüce gönüllü ve temiz bir insanın duyabileceği bir aşkla seviyordu sanığı. Bu yüzden sonunda, bir kadının sevdiği adama verebileceği her şeyi ona verdi.

"Dostlarım, bu olay bizim şu köhne dünyamızda şimdiye kadar milyonlarca kez görülmüştür ve bundan sonra da milyonlarca kez görülecektir. Yeni bir şey değildir, yine de hiçbir zaman eskiyip bayatlamayacaktır...

"Ne var ki, geçtiğimiz ocak ya da şubat ayında şimdi ölmüş bulunan bu kızcağız, sanık Clyde Griffiths'e gelerek anne olacağını haber vermek zorunda kaldı. O zaman ve daha sonra kaç kez, kendisiyle evlenmesi için sanığa nasıl yalvardığını size göstereceğiz.

"Ama sanık onunla evlendi mi? Evlenmeye razı oldu mu? Ne gezer. Çünkü bu arada sanığın düşünce ve istek-

lerinde, umut ve planlarında köklü bir değişim olmuştu. Sanık bu arada Griffiths adının Lycurgus'da kapalı kapıları açan sihirli bir anahtar olduğunu öğrenmiş bulunuyordu. Kansas City ya da Şikago'da bir hiçken burada bir kişilik kazanmış, Roberta Alden'in dünyasının çok uzağında yaşayan zengin, yüksek aile kızlarıyla tanışmıştı. Yalnızca bu değil: Tanıştığı sosyete kızlarından birisi güzelliği, parası ve seçkinliğiyle onun gözlerini kamaştırmış ve bir süre önce aldatıp kandırdığı zavallı işçi kız, bu zengin kızın yanında sönük kalmıştı. Zavallı, yoksul bir işçi kızını iğfal etmeyi gururuna yedirmişti ama onunla evlenmeyi gururuna yediremez olmuştu artık. Evlenmeye hiç mi hiç yanaşmıyordu.

"Aynı zamanda, işçi kızının içinde bulunduğu güç duruma karşın Clyde Griffiths, gözünü o denli boyayan sosyete eğlencelerine katılmaktan hiç geri kalmıyordu. Tersine, kızcağızın çektiği sıkıntı ve tasaları, bunun kendine yüklediği ahlaksal ve sosyal görevleri hiçe sayarak, vur patlasın çal oynasın bir yaşam sürdürüyordu. Evet, kızcağız Büyük Balıkçıl Gölü'nün dibinde ölü yatarken bile bu karşınızda gördüğünüz genç, On İkinci Göl'ün ve Ayı Gölü'nün kıyısında sefadan sefaya, eğlenceden eğlenceye koşmaktan vazgeçmedi."

Savcı buraya gelince durdu ve uzun uzun sanığın olduğu tarafa baktı. Belknap'la Jephson önce ona, sonra da birbirlerine hafifçe gülümsemekten başka bir şey yapmadılar. Ama Savcı'nın suçlamalarının gücüyle şiddetinden yılıp

sinmiş olan Clyde, onun konuşmasının çok hâksız ve abartılı olduğunu düşünüyordu.

“Sayın dostlarım, günler geçtikçe Roberta Alden evlenme isteğinde direnir oldu. Ve sonunda Clyde Griffiths onunla evleneceğine söz verdi. Ne var ki elimizdeki kanıtlardan da açıkça anlaşılacağı üzere, aslında onunla evlenmeye zerrece niyeti yoktu. Onu, bir süre için baba evine dönüp kendini orada beklemeye razı etti. Yakın zamanda gelip onu oradan alacağını ve başka bir kente götürerek nikâh kıyacağını söylüyordu.

“Tam bir ay... 5 Haziran’la 6 Temmuz arası, kızcağızın Biltz kasabası dışındaki o ücra baba evinde, kaygılar ve korkular içinde, diken üstünde bekleyerek cehennem azabı çekmesine göz yumdu. Zavallı Roberta, evlenme hazırlığı olarak kendine birkaç kat giysi diktiriyor ama bunun bir çeşit çeyiz niyetine olduğunu, ne evdekilere ne de konu komşuya açabiliyordu. Sevdiği adam onu gene atlatıp yüzüstü bırakacak diye içi içini yiyordu. Her gün, hatta kimi zaman günde iki kez sanığa mektup yazarak korkularını anlatıyor ve iki satırla karşılık vererek ya da telefon ederek kuşkularını gidersen, onu yüreklendirsin, diye yalvarıyordu.

“Gelgelelim Clyde Griffiths onun bu kadarcık bile hatırını tanımıyordu. Bu bir ay boyunca kıza tek bir mektup bile yazmadı. Yalnızca ara sıra, başka bir ad altında telefon etti, hepsi bu. Bu telefonlar da öylesine seyrek ve kısıydı

ki sonunda kızcağız çaresizliğe ve umutsuzluğa kapılarak ona, hemen Lycurgus'a döneceğini bildirmek zorunda kaldı...”

Burada Mason, Roberta'nın Clyde'a son yazdığı mektupların birinden birkaç satır okudu.

“Gelgelelim Clyde Griffiths onun Lycurgus'a dönerek kendi içyüzünü ortaya çıkarmasına razı mıydı? Elbet ki hayır! İşte o mektubu aldıktan sonradır ki sanık, Roberta'nın ağzını temelli kapamanın yollarını aramaya başladı.”

Buraya gelince Mason, Adirondack Dağları'nın özel olarak yaptırttığı bir haritasını çıkarıp astı. Bunun üzerinde kırmızı mürekkeple Clyde'ın, Lycurgus'dan yola çıkmasından tutuklanmasına kadar gittiği yer ve geçtiği yollar belirtilmişti. Mason bunları haritada gösterirken Clyde'ın otellerde kimliğini nasıl gizlediğini, nasıl yeni bir şapka aldığını ve Çimenli Göl'e kadar olan iki tren yolculuğunda nasıl Roberta ile ayrı ayrı vagonlara bindiğini anlattı.

“Unutmayın, dostlarım: Roberta'ya bunun bir düğün yolculuğu olduğunu söylemesine karşın, sanık onunla birlikte olduğunu kimse bilsin istemiyordu. Kimliğini gizlemek için elinden geleni yapıyordu. Çünkü niyeti evlenmek değil artık hevesini alıp usandığı bu kızın canına rahatça kıyabileceği gözlerden ırak, ıssız bir köşe bulmaktı.

“Ama bu böyle diye, cinayeti işlemeyen önceki kırk sekiz saat boyunca kızcağızı kucaklayarak yalancı evlenme sözlerini yinелеmekten vazgeçti mi? Yoo! Tersine, onunla

otellerde karı koca adı altında kaldı. Bununla birlikte bu aldatmacanın yirmi dört saat değil de kırk sekiz saat sürmesinin tek nedeni, sanığın ilk gittikleri Çimenli Göl'ü yeterince ıssız bulmayarak ertesi sabah amacına daha uygun bulduğu Büyük Balıkçıl Gölü'ne gitmesidir.

"İşte size, akıllara durgunluk veren bir tablo sayın hemşerilerim; sözüm ona bizim hışmımıza uğramış olan bu suçsuz gencin o zavallı, canından bezmiş kızı oradan oraya sürükleyerek öldürebileceği bir yer araması! Hem de zavalılığın ana olmasına dört ay kala!

"Sonunda gönlüne göre ıssız bir göl başı bulunca Roberta'yı bu sandala bindirerek ölümüne götürdüğünü görüyoruz. Zavalılık, nikâhları kıyılmadan önce kısa bir gezinti yapacaklarını sanıyordu, oysa gölün lacivert sularının koynuna gelin gitti. Ona tek nikâhı ölüm kıydı, bir daha ayrılmamak üzere. Ve bu işi yapan adam, avını boğazlamış bir tilki kadar sinsi, elini kolunu sallaya sallaya yürüyüp gitti oradan: Kendini bekleyen özgürlüğe, aşka, paraya pula doğru!

"Ne var ki dostlarım, biz insanlar kendi alın yazımızı ne kadar kendimiz yazmaya çalışırsak çalışalım, Doğa'nın ve Tanrı'nın dediği olur sonunda! Tanrı'nın buyruğuna kimse karşı çıkamaz!

"Şimdi sanığın merak içinde olduğunu biliyorum: Roberta Alden'e verdiği evlenme sözünü Büyük Balıkçıl Gölü'ne giderken de yinelediğini, bizim kesinlikle nasıl ileri

sürebildiğimizi merak ediyor. Bir yandan da bunu kesinlikle kanıtlayamayacağımızı düşünerek avunduğunu sanıyorum.” (Clyde tüyleri diken diken olarak doğrulup oturmuştu ve masanın altına soktuğu elleri titriyordu.) “Çünkü sanık öldürdüğü kızın Çimenli Göl kıyısındayken annesine bir mektup yazdığını ama bunu postalamaya vakti olmadığından pardösüsünün cebine koyduğunu, pardösüsünü de o en son sandal gezisine çıkarken Büyük Balıkçıl Hanı'nda bıraktığını bilmiyor. Bu mektup işte burada, masamın üstünde.”

Bunu duyan Clyde'ın dişleri birbirine çarpmaya başladı. Nöbet gelmiş gibi her yanı zangırdıyordu. İki avukat da dikilip kulak kesilmişlerdi. Acaba bu mektup onların savunma planlarını aksatacak ya da yıkacak nitelikte miydi?

“Bu mektupta Roberta Alden bu yolculuğa neden çıktıklarını, yani evleneceklerini annesine haber veriyor!” (Bunu duyan avukatlar ve Clyde derin bir oh çektiler. Çünkü bu onların ekmeğine yağ sürüyordu.) “Hem de birkaç gün içinde evleneceklerini söylüyor. Ne var ki Griffiths ya da öbür adlarıyla Graham ve Golden hiç de bu düşüncede değildi. O, geri dönmeyeceğini biliyordu. Bu yüzden de sandala binerken kendi çantasını yanına aldı. Ve öğleden sonranın uzun saatleri boyunca, amacına uygun bir ıssız köşe arayarak oradan oraya dolaştı o ıssız gölün üzerinde. Akşam üzerine doğru aradığı yeri bulmuştu... Sonradan, ormanların arasından, başında yeni hasır şapkası, sırtında kuru giysileri ve elinde çantasıyla güneye doğru yürürken,

güvenlikte olduğunu sanıyordu. Sanıyordu ki, Clifford Golden'la Carl Graham'ı Roberta Alden'le birlikte Büyük Balıkçıl Gölü'nde boğmuştur ve ortada yalnızca Clyde Griffiths kalmıştır: Dipdiri ve özgür, On İkinci Göl'ün, çok sevdiği sosyete yaşamıyla zengin kızının yolunda.

“Sayın jüri üyeleri, biz diyoruz ki, sanık, Roberta Alden'i göle atmadan önce öldürmüştü. Başına ve yüzüne vurarak öldürmüştü ve bunu gören birinin olmadığına inanıyordu. Oysa zavallı kızın en son çılgılığı ıssız göl sularında yankılanırken kıyıda birisi vardı. Sırası gelince bu tanığı karşınıza çıkarıp dinleteceğim.”

Elinde görgü tanığı olmamakla birlikte Mason, düşman kampına böylesi bir bomba atmaktan kendini alamamıştı.

Gerçekten de bombanın tepkisi umduğundan bile büyük oldu. Clyde önce bir kasıldı, sonra gevşeyerek çöktü. Bir tanık ha! Tanrım! Demek onun istemeden Roberta'ya vurduğunu, sonra da Roberta'nın bağırışlarına kulak asmadan oradan sıvıştığını bir gören olmuştu! Belki onun ormanda soyunup üstünü değiştirdiğini bile görmüştü bu kişi. Tanrım! Clyde'ın elleri şimdi sandalyesinin kenarına sımsıkı yapıştı ve kafası, çenesine bir yumruk yemişçesine arkaya doğru kaydı. Çünkü bu, ölüm demekti, hiç şakaya gelir yanı yoktu artık! Sonra başı önüne düştü ve genç adam kendinden geçercesine daldı gitti.

Belknap'a gelince, Mason'ın sözlerini duyunca kalemi elinden düşmüştü. Ne var ki kendini hemen toparladı.

Acaba Clyde onlara işin başından beri yalan söylemiş olabilir miydi? Eğer öyleyse ve ortada bir de tanık varsa durum umutsuz sayılacağına göre, kendilerini zaten halka sevimsiz gösteren bu savunmayı bıraksalar daha hayırlı olmaz mıydı?

Gene de mücadeleyi seven Belknap, kararlı yaradılışı yüzünden bu bombanın kendisini temelden yıkmasına izin vermedi. Ortağına ve Clyde'a dönerek, "Blöf gibi geliyor bu bana," dedi. "Önümüzde daha çok zaman var. Bekleyelim bakalım, ne çıkaracak karşımıza. Sandalın ters döndüğü yer kıyıdan iki yüz metre uzaklıkta... Hiç kimsenin bu kadar uzağı açık seçik görebileceğini sanmıyorum."

Gülümsüyordu ama gözleri karanlıktı.

XXI

Ve sonra tanıklar, tanıklar, tanıklar, tam yüz yirmi yedi tane. Ve Belknap'la Jephson'ın bu tanıklara karşı çıkmak, ifadelerini çürütmek yolunda hiçbir fırsatı kaçırmayışları. Bu yüzden davanın kasım içlerine kadar uzayıp gidişi... Bu arada Mason çok istediği baş yargıçlığa ezici bir çoğunlukla seçilmişti. Ama başlattığı dava gitgide ilgi toplayarak sürüyordu. Gazetecilere göre Clyde'in suçlu olduğu ortadaydı. Gene de genç adam Jephson'ın sürekli buyruk ve telkinleri sayesinde serinkanlı, hatta yürekli olmayı başarıyordu. Oysa her tanık onun kuyusunu kazar gibiydi.

"Adınız?"

"Titus Alden."

"Roberta Alden'in babası oluyorsunuz, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Şimdi, Bay Alden, jüri heyetine kızınız Roberta'nın hangi koşullar altında Lycurgus'a gittiğini söyler misiniz?"

Belknap hemen atılarak, "İtirazımız var!" diye bağırdı. "Davamızı ilgilendirmeyen gereksiz ve usulsüz bir soru."

Mason, Yargıç'tan yana bakarak, "İlişkiyi sonradan kuracağım," dedi. Yargıç da onun bu ilişkiyi kuramadığı durumda Titus'un yanıtının tutanaktan silineceğini bildirdi.

Titus, "Kızım oraya iş bulmaya gitti," diye yanıtladı.

"Peki, neden iş bulmaya gitti oraya?"

Karşı taraf gene karşı çıktı ve Yargıç gene aynı koşulu ortaya attıktan sonra yaşlı çiftçi sözünün arkasını getirdi:

"Bizim çiftlik hiçbir zaman çok kazanç sağlamaz. Bu yüzden çocuklar da yardım etmek zorunda kaldılar. Bobbie de..."

"Tutanaklardan silinsin lütfen..."

"Bay Kâtip, bu sonuncuyu silin."

"Kızınız Roberta'yı Bobbie diye çağırıyordunuz, öyle mi?"

"İtirazımız var, efendim."

"Yok, tanık bu soruya karşılık verebilir."

"Evet, efendim. Kendi aramızda Bobbie derdik ona."

Kulak kesilmiş dinleyen Clyde, "Ne tuhaf," diye düşünüyordu. Roberta'ya o hep "Bert," demişti ve kız da ona evdekilerin kendini Bobbie diye çağırdığını hiç söylememişti onca zaman!

İtirazlar, tartışmalar ve yargıç kararlarının yaylım ateşi arasında Titus Alden kızının Lycurgus'a nasıl gittiğini, nasıl Griffiths'lerin fabrikasında iş bulduğunu, geçen hazi-

ran başında nasıl bir aylığına çiftliğe dönüp kendisine yeni giysiler düzdüğünü anlattı.

“Evlenmek üzere olduğundan hiç söz etmedi, öyle mi?”

“Hiç.”

Ama Roberta onların bilmedikleri birine bir sürü uzun mektup yazmıştı. Durgun ve hasta duruyordu. Babası iki kez onu gizlice ağlarken görmüştü. Lycurgus'dan birkaç kez telefon gelmişti. En sonuncusunun Roberta'nın gidişinden bir gün önce olduğunu Titus iyi biliyordu.

“Peki, evden ayrılırken yanına ne aldı?”

“Çantasıyla küçük sandığını.”

“Aldığı çantayı görseniz tanır mısınız?”

“Evet, efendim.”

“Bu mu?”

Savcı yardımcılarından biri Roberta'nın çantasını getirip bir sehpa üzerine koymuştu.

Titus çantaya baktı, baktı; sonra elinin tersiyle gözlerini silerek, “Evet, efendim,” diye cevap verdi.

O zaman Savcı Mason tiyatro sahnelerine yaraşır bir jestte bulundu. Roberta'nın küçük sandığını da içeri getirtti! Bunu gören Titus, karısı ve çocukları gözyaşlarını tutamadılar. Sandığın içinden Roberta'nın eşyaları çıkarıldı. Yeni yaptırdığı elbiseler, birkaç parça çamaşır, ayakkabı ve şapkalari, Clyde'ın vermiş olduğu makyaj takımı, ana babasıyla kardeşlerinin resimleri, sonra eski bir yemek kitabı,

birkaç çatal bıçakla kaşık, tuzluk ve biberlik. Bu sonuncular ona ninesinden kalmıştı ve kızcağız bunları çeyiz sandığında gözü gibi saklardı.

Bunlar birer birer tanığa gösterilip Roberta'ya ait oldukları saptanırken, Belknap itiraz üstüne itiraz etmekten, Mason da "ilişki kuracağına" söz vermekten geri kalmıyordu. Sonunda Mason bu ilişkiyi kuramayınca bu bölüm tutanaklardan silindi. Ne var ki bu arada jüri üyeleri yürekten duygulanmış ve etkilenmişlerdi.

Bir ara Belknap'ın sürekli karşı çıkmalarına sinirlenen Mason, "Bu davanın savcısı kim acaba?" diye haykırınca Belknap hemen, "İlçe baş yargıçlığına Cumhuriyetçi Parti'den aday gösterilen kişi!" diye yanıtı yapıştırdı.

Bunun üzerine seyirciler gülüştü. Mason da nerdeyse avazı çıktığı kadar haykırarak, "Sayın Yargıç, itirazımız var!" dedi. "Bu davayı hiç ilişkisi yokken bir siyaset konusu yapmaya yeltenmek, meslek onuruyla bağdaşmaz. Sayın dava vekili çok sinsî ve maksatlı olarak jüriyi etkilemeye çalışıyor. Benim, ilçe baş yargıçlığına Cumhuriyetçi Parti'den aday gösterildiğim için bu davada objektif ve adil olamayacağımı ima ediyor. Benden özür dilemedikçe bu davaya bakmayı reddediyorum."

Bu itirazı çok yerinde bulan Yargıç Oberwaltzer hem Belknap'ı hem de Mason'ı karşısına çağırdı ve bundan böyle herhangi bir biçimde siyasal duruma değinirlerse mahkemeye hakaret sayarak onları cezalandıracağını bildirdi.

Gene de Belknap'la Jephson bu yolla Mäson'ın adaylık durumunu deşmiş olduklarından ötürü kendi kendilerini kutladılar.

Sonra gene tanıklar, tanıklar...

Şimdi tanık kürsüsüne Grace Marr geçmişti ve Roberta ile ilk tanışmalarını anlatıyordu: Ağzı laf yapan, çenebaz bir kız. Roberta'nın tertemiz, yüzü gözü açılmadık, dini bütün bir kızken Crum Gölü'nde Clyde'la rastlaşmalarından sonra nasıl kökten değıştığını, gizli kapaklı işler çevirip yalanlar atmaya başladığını söylüyordu. Sonunda Grace Marr'ın "haddi olmayarak" yaptığı bir eleştiri yüzünden Roberta tasını tarağını toplamış ve de adres madres bırakmadan çekip gitmişti. Ortada bir erkek olduğu belliymiş ve bu erkek de Clyde Griffiths'miş. Çünkü geçen ekim ya da kasım ayında Roberta'nın gizlice peşine düşen Grace Marr, onun Gilpin'lerin evine yakın bir yerde, Clyde'la burun burna konuştuğunu uzaktan görmüş. Clyde'in kolu da Roberta'nın omzundaymış!

Bunun üzerine Belknap kızı sorguya çekti ve pek kurnaz oyunlarla ağzından Roberta aleyhinde laf koparmaya çalıştı. Ne var ki Grace arkadaşının Crum Gölü'ndeki o gezintide Clyde'a rastlayıncaya kadar, kendi bildiğı kadarıyla, tepeden tırnağı bir saflık ve erdem abidesi olduğunu söylüyor da başka bir şey demiyordu!

Onun ardından ablasıyla eniştesi Newton'lar da aşağı yukarı onun söylediklerini yinelediler.

Sıra Gilpin'lere gelmişti. Bayan Gilpin, Roberta'nın evlerine ilk taşındığı zamanlar görünüşe göre yapayalnız yaşamakla birlikte onların yakınlaşmalarını hep geri çevirdiğini belirtti. Derken, kasım sonlarına doğru Bayan Gilpin ve iki kızı onun kimi geceler saat on birden sonra odasına birini aldığını fark etmişler. Ama bu ziyaretçinin kim olduğunu bilmiyorlarmış. Roberta genellikle öyle ağırbaşlı, öyle güzel huylu bir kızmış ki Bayan Gilpin onu utandırmaya da kıyamamış.

Sıra kendi sorularına gelince Belknap ona da Roberta'yı kötüleyen başka bir şeyler söyletmeye çalıştı ama bunu başaramadı. Bayan Gilpin'in de, kocasının da Roberta'yı çok sevdikleri ve onun gizemli ziyaretçisinden ancak Mason'ın zoruyla söz ettikleri anlaşılıyordu.

Gilpin'lerin büyük kızı Stella verdiği ifadede Roberta'yı, odayı tutmasından bir süre sonra bir gece, evin yakınlarında Clyde'a benzeyen bir erkekle konuşurken gördüğünü belirtti. Onların kavga ettiklerini anlayınca kulak kabartmış. Gerçi her konuşulanı seçemiyormuş ama Roberta adamın odasına gelmesini engellemek ister gibiymiş ve bir ara, "Komşulara karşı iyi olmaz!" demiş. Bunun üzerine adam surat asıp dönüp gitmiş. Roberta da orada, kollarını onun ardından yalvarırcasına açarak kalakalmış.

Clyde dinledikçe şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyordu. O günlerde, daha doğrusu Roberta ile sevişmesinin başlangıcından sonuna kadar, kimsenin kendilerini görmediğini

sanmıştı. Oysa tanıkların bu ifadeleri Mason'ın öne sürdüklerini destekler nitelikteydi. Yani kendisi Roberta'yı bile bile ve zorla baştan çıkarmış duruma düşüyordu. Bunu kavrayan Belknap da Stella'yı şaşırtmaya, Roberta'nın yanındaki erkeği iyice görmüş olamayacağını ortaya çıkarmaya çalıştı. Ne var ki Stella bunun üzerine, aynı adamı bir gece de aralık ayında, kolunun altında bir paketle Roberta'nın kapısına vurup içeriye girerken gördüğünü ve bu adamın Clyde Griffiths olduğundan kuşkusu bulunmadığını söyledi.

Tanık kürsüsüne Stella'dan sonra fabrikadan Whiggam ve Liggett çıktı ve hem Clyde'in hem de Roberta'nın örnek birer işçi olduklarını ve onların arasındaki ilişkiden fabrikada hiç kimsenin haberi bulunmadığını ileri sürdüler.

Onların ardından Bayan Peyton tanıklık etti. Sonra Bayan Alden çıkarak bir yıl önce Noel tatilinde Roberta'nın ona, fabrikadaki şefi Clyde Griffiths'den ilgi gördüğünü ama bunun bir süre için gizli tutulması gerektiğini söylemiş olduğunu belirtti. Frank Harriet, Harley Baggot, Tracy Trumbull ve Eddie Sells de Clyde'in Lycurgus sosyetesinde aranıp oraya buraya çağrılan bir genç olduğunu söylediler.

Bundan sonra sırasıyla şu tanıklar ifade verdi: Sanığın kendinden sözüm ona başkası adına bu konuda yardım istediğini anlatan mağazacı Orrin Short; Roberta'nın kendine başvurduğunu ama eli boş döndüğünü bildiren Dr. Glenn. Alden'lere komşu olan çiftliğin sahibi C. B. Wilcox

da 29 ya da 30 Haziran'da Lycurgus'dan Baker adında bir erkeğin Roberta'yı telefona çağırdığını, kendisinin bu sırada mutfağın arkasındaki çamaşırhanede olduğunu ve Roberta'nın telefonda konuştuğu kişiye, "Ama Clyde, ben o zamana kadar bekleyemem!" dediğini duyduğunu anlattı. Roberta, "Sen de biliyorsun bu kadar bekleyemeyeceğimi. Ve beklemeyeceğim de!" demiş. Sesi kaygılı ve üzgünmüş. Bay Wilcox onun "Clyde" dediğine yemin etti.

Bay Wilcox'un kızı Ethel de Lycurgus'dan Baker adında bir erkeğin birçok kereler Roberta'yı telefona istediğini, birkaç kez Roberta'nın bu erkeği telefonda "Clyde" diye çağırdığını, bir keresinde de, "Ne olursa olsun onca zaman bekleyemem!" dediğini doğruladı.

Ondan sonra sırasıyla Roberta'nın Clyde'a yazdığı mektupları postaneye götüren postacı, bu mektupları Lycurgus postanesinde Clyde'a veren gönderi memuru; 6 Temmuz sabahı saat sekiz sularında Clyde'ın gri bir kostümle hasır şapka giymiş ve elindeki çantayı sarı renkli, uzun bir şey (fotoğraf makinesi ayağı ya da şemsiye olabilirdi) bağlanmış olarak Fonda trenine bindiğini gören bir benzin istasyonu sahibi, gene 6 Temmuz'da Roberta'nın Fonda tren istasyonunda Utica'ya bilet aldığını ve yorgun, bitkin görüldüğünü anımsayan istasyon müdürü, o sabah Fonda'dan Utica'ya giden trende Roberta'nın elindeki çantayı taşımakta güçlük çektiğini görünce makasçılardan birine taşıttıran kondüktör tanık kürsüsüne çıkarak ifade verdiler.

Bundan sonra Roberta'nın Utica tren istasyonunun bagaj bölümüne bırakılan sandığı ve Utica'daki Renfrew Oteli'nin kayıt defterinde "Clifford Golden ve Eşi" imzasını taşıyan sayfa getirilip jüri heyetine gösterildi. Bu imzaların eş olduğu, yazıların bir elden çıktığı ortadaydı. Sonra bütün bu imzalar Roberta'nın çantasından çıkan kartla karşılaştırıldı. Yazılar elden ele dolaşarak bütün jüri üyelerince birer birer incelendi ve sonra sanığın avukatlarına verildi. Hediye kutusundaki kartı o zamana değin görmemiş olan Belknap ve Jephson gene karşı çıktılar ve Savcı'nın böyle bir kanıtı kendilerinden gizli tutmasının gereksiz, yasalara aykırı ve ayıp bir davranış olduğunu ileri sürdüler. Bunun üzerine iki taraf arasında uzun, sert bir tartışma çıktı ve bu tartışma mahkemenin onuncu gününü de sona erdirmek dışında hiçbir işe yaramadı.

n birinci gün dinlenen tanıklar şunlar oldu: Clyde'la Roberta'nın otele gelişini ve Clyde'ın deftere "Syracuse'dan Bay ve Bayan Clifford Golden," diye imza atışını iyi anımsayan Renfrew Oteli kâtibi, Utica'daki Yıldız Mağazası'nın Clyde'a hasır bir şapka satmış olan tezgâhtar, Utica ile Çimenli Göl arasında işleyen trenin konduktörü, Büyük Balıkçıl Gölü'ne giden otobüsün şoförü ve rehber Sim Shoop. Bu adam Clyde'ın, "Göl kalabalık mı?" diye sorduğunu ve kızın çantasını istasyonda bıraktırıp kendi çantasını eline aldığını iyi anımsıyordu.

Sonra sıra Büyük Balıkçıl Hanı'nın sahibine, sandalcıya ve ormandaki üç adama geldi. Bu üç adamın ifadesi Clyde için çok zararlı oldu, çünkü köylüler onun kendilerini görünce nasıl dehşete kapıldığını inceden inceye anlattılar. Onları izleyen tanıklar yoluyla, devrilmiş sandalın bulunuşu, Fred Heit'in olay yerine gelip Roberta'nın cebindeki mektuba el koyuşu, Clyde'ın göl vapuruyla Sharon'a inişi, Cranston'ların villasına gidişi, kamp gezisine çıkışı, sonunda Ayı Gölü'nün kıyısında yakalanıp tutuklanarak suçlanıp ve Bridgeburg'a getirilip cezaevine atılışı adım adım belir-

tildi. Bu son bölüm onu yalancı, kaypak ve ödlele bir insan gibi gösterdiğinden onun için özellikle olumsuz oldu.

Ama onun için en zararlı kanıt, hiç kuşkusuz, fotoğraf makinesiyle ayağıydı. Zaten Mason bunların ağırlığını kullanarak Clyde'ı mahkûm ettirtebileceğine güveniyordu. Çünkü Clyde'ın önceden ne fotoğraf makinesine ne de ayağına değindiğini, ayak bulunup da buna geçen fotoğraf makinesi olup olmadığını sorulduğu zaman da, "Yok," dediğini kanıtlayacak tanıkları vardı. Mason bu tanıkları, Jep-hson'la Belknap'ın (Yargıç tarafından her seferinde usulsüz bulunan) itirazları arasında dinletti. Sonra, "Joseph Frazer! Joseph Frazer!" diye seslendi. Tanık kürsüsüne, Clyde'a mayıs sonlarında bir fotoğraf makinesiyle ayak satmış olan dükkân sahibini çıkardı.

Gölden çıkarılan fotoğraf makinesiyle göl kıyısında bulunan ayak kendisine gösterilince Joseph Frazer üzerindeki marka ve numaralara göre, bunların Clyde'a sattığı şeyler olduğuna yemin etti.

Clyde, ağzı bir karış açık, doğrulup oturmuştu. Fotoğraf makinesini bulmuşlardı ha! Hem de o, "Fotoğraf makinem yoktu!" diye ayak diremişken! Şimdi jüriyle yargıç ve salondaki halk ne diyecekti onun bu yalanına. Bir fotoğraf makinesi konusunda yalan söyleyen bir adamın hangi sözüne inanılırdı ki?

O böyle kara kara düşünedursun Mason fotoğraf makinesini gölün dibinden çıkaran genç oduncuyu tanık sandalyesine oturtmuş, sonra da fotoğraf makinesinin içinde-

ki resimleri jüri üyelerine, yargıca ve sanığın avukatlarına göstermişti. Belknap'la Jephson buna karşı çıkmanın yolunu bulamadılar!

Mason, Roberta'nın cesedi ilk bulunduğu zaman çağrılan beş doktoru da ayrı ayrı günlerde tanık olarak dinletti. Doktorlar kızın suya düştüğü zaman henüz yaşadığını ve yüzündeki bere ve çürüklerin yassı bir şey yüzünden meydana gelmiş olabileceğini belirttiler. Bu bereleri oluşturan vuruşların kızı sersemletmeye yeteceğini de ileri sürdüler ve Belknap'la Jephson onları ne kadar ahiret sorusundan geçirirlerse geçirsinler bu düşüncelerini değiştirmediler.

Mason doktorlardan sonra Bayan Rutger Donahue'yi tanık kürsüsüne çağırdı. Bu hanım da, son derece sakın ve serinkanlı, 8 Temmuz günü saat beş buçukla altı arasında, kocasıyla birlikte, Ay Koyu'nun kıyısındaki bir yamaca çadır kurduktan sonra sandalla balık tutmaya çıktıklarını ve kıyıdan yarım mil içerde, koyun ormanlık kuzey yönünden de belki çeyrek mil kadar gerideyken kulaklarına bir çığlık sesi geldiğini anlattı.

"Akşam üzeri beş buçukla altı arasında mı dediniz?"

"Evet, efendim."

"Hangi gün, demiştiniz?"

"8 Temmuz."

"Tam olarak neredeydiniz?"

"Güney Koyu denilen bir koyda, kocamla, sandal içindeydik."

"Güzel. Sonra ne oldu?"

"Koyun ortalarına geldiğimiz sırada bir cığlık duyduk."

"Nasıl bir sestir bu?"

"Keskin bir ses; sanki acı çeken bir insanın sesiydi ya da can havliyle bağırarak biri. Keskin, insanın tüylerini ürperten, akıldan çıkmayan bir ses." Jephson'la Belknap hemen itiraz ederek bu tanımlamaların zabıttan silinmesini sağladılar.

"Nereden geliyordu bu ses?"

"Uzaklardan. Ormanların içinden ya da ötesinden gelir gibiydi."

"O zaman ormanın ötesinde bir koy daha olduğunu biliyor muydunuz?"

"Hayır, efendim."

"Peki, bu ses kadın sesi miydi yoksa erkek sesi miydi? Nasıl bir şeydi?"

"Kadın sesiydi. Ah, aman, gibilerden bir şey. Pek keskin, pek netti ama uzaktan geliyordu."

"Kadın sesi olduğu konusunda yanılmış olamaz mısınız?"

"Hayır, efendim. Çok iyi biliyorum. Bir erkek ya da erkek çocuk sesi olmayacak kadar tizdi. Ancak bir kadının bağırışı olabilirdi."

"Peki. Şimdi, Bayan Donahue, şu haritada Roberta Alden'in cesedinin bulunduğu noktayı görüyorsunuz, değil mi?"

“Evet, efendim.”

“Şu ikinci nokta da, ağaçların öbür yanında, sizin sandalınızın bulunduğu yeri gösteriyor. Tamam mı?”

“Evet, efendim.”

“Duyduğunuz ses Ay Koyu'ndaki şu noktadan mı geliyordu acaba?” (Sanığın avukatları itiraz ettiler. Yargıç onlara hak verdi.)

“Çığlıklar bir daha duyuldu mu?”

“Hayır, efendim. Kulak kesilmiştim. Çığlıklara kocamın dikkatini çektiğimden o da kulak kabartıyordu ama bir daha duyulmadı.”

Sırası gelince Belknap da kadını sorguya çekti ve duydukları çığlığın acı değil de korku ve kaygı dolu olduğunu söyletmeye çalıştı. Ama ne kadın ne de kocası ifadelerini zerrece değiştirdi. Duydukları çığlıklar acı çeken bir kadının sesiymiş ve insanın kulaklarından kolay kolay çıkacak gibi değilmiş. Ortalık kararmaya başladığından sesin geldiği yönde gidip araştırma yapmaktan ürkmüşler. Çünkü orman içinde bir kadın öldürülmüş gibi gelmiş onlara. Bu yüzden Bayan Donaheu'nun öyle siniri bozulmuş ki artık orada kalmak istememiş ve ertesi sabah çadırlarını söküp başka bir göle gitmişler.

Savcı Mason, Donaheu'ların dedikleri saatte gölde avlandıklarını onaylayan bir tanık gösterdikten sonra haritanın üzerinde Ay Koyu'nun nasıl bir göl gibi kapalı olduğu-

nu ve koyu göle bağlayan dar boğazın tam ağzına gidilmedikçe içerisinde görülemeyeceğini de kanıtladı.

Sonra, güneşin bu yüksek tavanlı, dar mahkeme salonundan çekilmeye başladığı ve dinleyicilerin içini iyice karalar bastığı bir saatte, önceden planladığı üzere, yalın ama içli ve içten bir sesle Roberta'nın mektuplarını okumaya başladı. Salondakilerle jüri üyelerinin ara sıra yükselen hıçkırıkları, yaşlı gözleri ve burunlarına tuttukları mendiller, ilk okuduğunda Savcı'yı ağlatmış olan mektupların etkisini ortaya seriyordu:

"Sıkılma, kuruntu etme, hoşça vakit geçirmene bak, dedin bana. Sana göre ne kolay bunu söylemek; Lycurgus'daki arkadaşlarınla bir aradasın ve durmadan gezip eğleniyorsun... Wilcox'ların telefonunda konuşmak kolay değil benim için. Her zaman ayak altında birisi var. Sen de, şunu söyleme, böyle konuşma, deyip duruyorsun. Sana öyle çok soracağım soru vardı ki! Hiçbirini sormadım. Sen de kesin hiçbir şey söylemedin. Yalnız belki de gelişinin ayın 27'sinden sonraya kalacağını söyledin. Ama bunu yapamazsın, Clyde. Önümüzdeki ayın 3'ünde annemle babam Hamilton'daki amcama gidiyorlar. Tom'la Emily de o gün kız kardeşimin evine gidecekler. Ben onlarla gidemem; gitmeyeceğim, Clyde. Burada tek başıma da kalamam. Görüyorsunuz ya, gelmen şart. Mutlaka gelmelisin; öyle anlaşıyorduk. Şu durumda artık bekleyemem, Clyde. Gelip beni buradan almak zorundasın. Ah, ne olur, ne olur, yalvarırım sana; beni bu işkenceden kurtar! Bu savsaklamalar bitsin artık!"

“Clyde, sana güvendiğim için buraya, baba evime döndüm. En geç üç haftada gelip beni alacağına yemin etmiş-tin. 3 Temmuz’da buraya dönüşümün hemen hemen ayı dolacak. Dün telefonda önce 3 Temmuz’a kadar gelemeyeceğini söyledin. Sonra ben diretince, gelirim, dedin. Ama benim ağzımı kapatmak için söylüyormuşsun gibi geldi. O zamandan beri içim içimi yiyor... Çünkü hastayım, Clyde, hem de çok hasta. Çoğu zaman ayakta bile duramıyorum. Sonra sen gelmezsen ne yaparım diye aklıma sardırdım mı çıldıracak gibi oluyorum.”

“Clyde, beni artık eskisi gibi sevmediğini ve bu durumdan hoşlanmadığını biliyorum ama benim elimden ne gelir ki? Belki benim de bu işte senin kadar suçlu olduğumu ileri süreceksin. Belki gerçeği bilseler başkaları da bu kaniya varırlar. Yalnız, bu işi hiç yapmak istemediğimi, beni zorlama, diye sana kaç kereler uzun uzun yalvardığımı sen de biliyorsun. Seni öyle çok seviyordum ki beni bırakıp gitmeni göze alamazdım.”

“Clyde, ölebilsem! Her şey yoluna girerdi. Şu son günlerde durmadan, canımı alsın diye dua ediyorum Tanrı'ya. Evet, inan bana. Çünkü sen beni sevmeyince yaşamının da eski tadı ve anlamı kalmıyor. Ah, o eski, mutlu günlerimiz! Senin yaşamından çekilebilsem! Ama çekilemiyorum çünkü beş param yok. Sonra doğacak çocuğumuzun şerefini kurtarmanın tek yolu da bu. Gene de, ailemin omzuna yüklenecek olan acı ve utanç yükünü düşünmesem bu işi bambaşka bir yoldan bitirebilirim. İnan bana, yapardım bunu.”

"Ah, Clyde, Clyde, bu yazki yařantımız geçen yazkin-den nasıl da bambařka! Bir dűřűn, geçen yaz bugűnlerde, seninle gűl bařlarına, piknik yerlerine gidiyorduk. Oysa řimdi... řimdi... Biraz űnce Tom'la Emily'nin birkaç arkadařı geldi. Hep birlikte ilek toplamaya gittiler. Onların ardından baktım; artık űműr boyu onlar gibi olamayacađımı dűřűndűm ve ađladım durdum..."

Ve en sonuncu mektup:

"Bugűn iftliđin tarla ve bahçelerine veda ettim. Sevdiiđim űyle çok kűřesi var ki! Hemen hemen bűtűn űmrűm burada geçti; biliyorsun. Kim bilir bir daha ne zaman gűregeđim buraları, belki de hiçbir zaman. Ah, Clyde, bu ayrılıđın dűnűřű olmayacakmıř gibi bir duygu var içimde. Bunun ne demek olduđunu dűnyada bilemezsin!"

"Hele annem, zavallı, sevgili anacıđım benim! Onu űyle seviyorum ki! Ve űyle űzgűnűm, onu aldattım diye. O ki hiçbir zaman sesini yűkseltmez ve hep bana yardımcı olur! Kimi zaman hiç deđilse ona sűyleyebilsem, diyorum. Ama sűyleyemeyeceđimi biliyorum. Kendi derdi kendine yetiyor zaten. řimdilik hořça kal, Clyde, telefonda kararlařtırdıđımız gibi buluřuncaya dek, hořça kal. Sana verdiđim bunca űzűntű için de beni bađıřla.

űzgűn Roberta'n."

Bunları, yer yer kendi de ađlayarak okuyup bitiren Ma-son yorgun, gene de mahkemeye sugűtűrmez bir dava sunmuř olmanın inancıyla dimdik, "Bizim sűyleyeceđimiz bu kadar," diyerek yerine oturdu.

Tam o sırada, çocukları ve kocasıyla birlikte salonda bulunan Bayan Alden, mahkemenin başından beri çektiği üzüntüler yetmezmiş gibi bir de mektupların acısına dayanamayarak hıçkırıp inlemeye başladı ve öne doğru, baygın, yığıldı kaldı.

Kendi sinirleri de iyice gerilmiş olan Clyde, bunu görünce yerinden fırladı ama Jephson elini uzatarak onu tuttu. Bu arada mübaşirler Bayan Alden'le Titus'un dışarı çıkmasına yardım ettiler. Clyde o anda, oracıkta, yeni bir cana kıysa, dinleyiciler ona ancak bu kadar diş bileyebilirdi!

Neyse ki biraz sonra ortam yatıştı. Ortalık karardığı ve saatin kolları beşi gösterdiğinden Yargıç Oberwaltzer mahkemeyi o akşamlik tatil ettiğini bildirdi.

Islık, küfür ve “yuh” sesleri arasında salondan ayrılan Clyde, “Acaba yarın tanık sandalyesine çıkıp sorulara karşılık verecek gücü kendimde bulabilecek miyim?” diye düşünüyordu. Acaba, hiç kimsenin bakmadığı bir sırada şu merdivenden aşağı koşarak cezaevinin penceresinden gördüğü o küçük kapıya ulaşmanın bir yolu var mıydı? Oradan da kendini تنها bir yere, söz gelişi bir ormana filan atabilse de hiç durup dinlenmeksizin, yemek bile yemeksizin, günler günü yürüyerek ya da koşarak kaçsa. Bir yerlere atsa kapağı. Hiç değilse bir kurtulma şansı olurdu önünde. Belki vururlardı onu, polis köpekleri salarlardı peşine; gene de bir kurtulma şansı olurdu ya!

Çünkü bu yoldan hiçbir kurtulma şansı yoktu. Bundan

sonra onun suçsuz olduğuna dünyada hiç kımse inanmazdı artık. Ama o elektrikli sandalyede ölmek istemiyordu. İstemiyordu ölümün o türlüünü!

Böylece kapkara, perişan ve umutsuz bir gece daha geçti, sonra gene kül rengi, umutsuz bir kış sabahına uyandılar.

XXIII

Ertesi sabah sekizde büyük kent gazeteleri kocaman manşetlerle okuyucularına şu kesin haberleri veriyorlardı.

SAVCI SUÇLAMASINI BİTİRİRKEN MAHKEMEYİ KANIT YAĞMURUNA TUTTU.

SANIĞIN CİNAYET İŞLEMEKTEKİ AMACI KADAR KULLANDIĞI YÖNTEM DE İFŞA EDİLDİ.

YÜZDEKİ YARA VE BERELERİN ÇAPI FOTOĞRAF MAKİNESİNİN BİR YÜZÜNE DENK.

ÖLEN KIZIN MEKTUPLARI OKUNURKEN ANNESİ BAYGINLIK GEÇİRDİ.

Ve herkes, davasını ortaya sermekte gösterdiği ustalıktan ötürü Savcı Mason'ı kutluyordu. Clyde'sa dün mahkemede olan biteni annesinin de okuyacağını bilmenin utancı ve tasası içindeydi. Frank, Julia ve Esta da okuyacaklardı bunu elbet. Sonra, hiç yolu yok, Sondra da okuyacaktı. Belki okumuştmuş bile. Ve arada geçen bu kapkara gün ve geceler boyunca Sondra'dan tek bir haber gelmemişti. Ara

sıra, gazetelerin biri gizemli bir "Bayan X"e değiniyordu ya bunun kim olduğu hiçbir zaman açıkça belirtilmiyordu. Zengin bir ana babası olmak bu demekmiş meğer!

Bugün de Clyde'ın savunması başlıyordu. Davalı tarafın tek önemli tanığı olarak kendisi ortaya çıkacaktı. Ama hâlâ soruyordu kendi kendine, "Nasıl?" diye. Nasıl yapabilecekti bunu?

Cezaevi hücresinde avukatlarıyla baş başa geçirdiği bir saate yakın sürenin sonunda kendini gene mahkeme salonunda, hepsi de kendi halinde adamlar olan jüri üyelerinin ve gergin, heyecanlı halk kitlesinin kendi üstüne dikilmiş bakışlarının karşısında buldu.

İşte, şimdi de Belknap ayağa kalkmış ve jüri üyelerini ciddi bir yüzle teker teker süzdükten sonra konuşmasına başlamıştı:

"Sayın baylar, bölge savcısının, karşısındaki sanığı cinayetle suçlamasından ve sizlerden onun mahkûmiyetine dönük bir karar istemesinden bu yana üç haftayı aşkın bir zaman geçti. O gün bu gündür Bay Savcı'nın önünüze serdiği kanıtları ve karşınıza çıkardığı tanıkları dinliyoruz. Bütün bunların sizlerde sanık konusunda olumsuz bir önyargı uyandırmak amacı güttüğüne inanıyorum. Bu amaçla, on beş on altı yaşındaki bir çocuğun, toyca ve aptalca olsa da iyi niyetle yaptığı işler bile, kaşarlanmış bir gangsterin suçları gibi gösterildi. Oysa karşınızdaki sanık, Kansas City'de geçen ve davacı tarafça bile bile çarpıtılan bir

olay dışında, kendi yaşıtı olan herhangi bir genç gibi temiz ve suçsuz bir ömür sürmüştür. Bay Savcı'nın ona görmüş geçirmiş bir hayat adamı dediğini duydunuz. Oysa sanık ancak yirmi bir yaşındadır. İşte, bu adam karşınızda oturuyor. Eğer Bay Savcı'nın içinizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri bir büyü yoluyla silebilsem, siz de göreceksiniz ki bu çocuğun şimdi kanat çırparak şu pencereden uçup gitmesi nasıl olacak iş değilse, davacı tarafın anlattığı gibi azılı ve kanlı bir cani olması da o denli akıl dışı bir şeydir!

"Sayın jüri üyeleri, haftalardır üzerimize aralıksız yağan bu zehir yağmuru altında benim ortağımın ve müvekkilimiz olan genç sanığın nasıl bu kadar serinkanlı kalabildiğimize hem sizler hem de Sayın Savcı şaşırmışsınızdır sanıyorum. Ama bizler, sonunda haklı çıkacaklarını kesinlikle bilenlerin gönül huzuru içindeydik. Şu Avon'lu ozanın sözleri aklımızda: Üç kat silahlıdır hak yolunda savaşan!..

"Kısacası biz, davacı tarafın bilmediği şeyi, yani bu hazine, gene de kasıtsız ölümün nasıl meydana geldiğini biliyoruz. Bunu size de anlatacağız. Ama sizlere daha önce anlatmak istediğim başka bir şey var, dostlarım. Bu ölüm olayına bizler ayrıca ışık tutacak durumda olmasak bile, sizlerin sanığa böylesine azgın ve kanlı bir suçu yükleyememeniz gerekir. Olamaz bu! Çünkü ne de olsa aşk aşktır. Sevdanın insan ruhu üzerindeki yıpratıcı ve kahredici etkisi sıradan bir suçlunun yırtıcılığı ve taş yürekliliğiyle bir tutulamaz. Unutmayın ki bir zamanlar hepimiz gençtik. Gençlikte çekilen sevda sancılarının da yetişkinlik çağın-

daki olgun düşüncelerle hiçbir ilişkisi olmadığını hepimiz pek iyi biliriz. Çuvaldızı başkasına saplamadan önce iğneyi kendimize batırmasını bilelim!

“Hazin bir kaza sonucu bu dünyadan göçen o zavallı ve güzelim kızın sanık tarafından sinsice baştan çıkartılarak azgın şehvet duygularına kurban edilmediğini de ortaya koymak kararındayız.

“Sayın baylar, kendi savcımızın da söylediği üzere, Roberta Alden Clyde Griffiths'i seviyordu. Bu trajediyle biten arkadaşlığın daha başlangıcında, Roberta Alden sanığa derin ve onulmaz bir aşkla bağlanmıştı. Clyde Griffiths de ona âşık olduğuna inanıyordu. Dostlarım, körkütük âşık olan kişiler çevrelerinin söyleyip düşündükleriyle pek ilgilenmezler. Birbirlerine âşık olmaları onlara yeter de artar bile.”

“Baylar, işin bu yönü üzerinde başkaca durmayıp size şimdi bazı açıklamalarda bulunmak istiyorum: Neden Clyde Griffiths ölen kızla birlikte Fonda'ya, Utica'ya, Çimenli Göl'e ve Büyük Balıkçıl Gölü'ne gitti? Onun bu yolculuğunu ve Roberta Alden'in ölümünden sonra göl başından kaçmasını herhangi bir yönden inkâr ya da örtbas etmek istediğimizi sanıyorsanız bilin ki çok, hem de çok yanıltıyorsunuz!”

“Baylar, size Clyde Griffiths'in suçlu olmadığını söyledim. Gerçekten suçsuz o. Belki de bizlerin, içimizden onun aslında suçluluğuna inandığımızı sanıyorsunuz. Ama bun-

da da aldanıyorsunuz. Yaşam denen şey öylesine gariptir ki kimi zaman ortadaki koşullar masum bir insanı tepeden tırnağa suçlu gibi gösterir. Bu yüzden adaletin çok acıklı ve çok korkunç yanlışlıklar yaptığı kaç kez görülmüştür. Aldanmayın! Peşin birtakım yargılara saplanarak böyle bir yanlışlık yapmamaya bütün varlığınızla çalışın. Sanığa işlemediği bir suçu yüklememek, masum olmasına karşın ona bir canı gözüyle bakmamak konusunda çok ama çok titiz davranın, dostlarım.”

Alvin Belknap buraya gelince duraladı. Derin ve hüznü birtakım düşünceye kendini kaptırmıştı sanki. Onun böyle kurnazca, meydan okuyarak söze başlayışı karşısında yüreklenen Clyde daha bir hafiflemişti. Derken Belknap gene konuşmaya başladı ve genç adam canına can katan bu konuşmanın tek bir sözcüğünü bile kaçırmamak amacıyla kulak kesildi:

“Bay Savcı, sizlere Roberta Alden’le Clyde Griffiths’in sözlü olduklarını ve Roberta’nın 6 Temmuz’da Biltz’deki evinden ayrılıp sanıkla birlikte çıktığı yolculuğa, bir düğün yolculuğu gözüyle baktığını söyledi. Sayın baylar, eldeki durum ve olaylar dizisini belli belirsiz değiştirerek çarpıtmak öyle kolaydır ki! Sayın savcımız, ‘Sözlüydüler,’ diyor. Oysa Roberta Alden’le Clyde Griffiths’in birbirlerine evlenme sözüyle bağlı olduklarını gösteren tek bir kesin kanıt yok ortada. Yalnız Roberta’nın mektuplarındaki kimi bölümler sanığın onunla koşullu bir anlaşmaya vardığını belirtiyor. Roberta’nın durumunun doğurduğu maddi ve

manevi sıkıntılarının baskısı altında varılmış bir tür uzlaşma. Roberta'nın durumundan müvekkilimiz sorumluydu elbette; gene de unutmayın ki bu iş ikisinin de rızasıyla olmuştu, yirmi bir yaşında bir delikanlı ve yirmi üç yaşında bir genç kız. Şimdi sorarım size, gerçek bir sözlülük sayılır mı bu? 'Sözlüydüler,' deyince aklınıza gelen durum bu mudur? Dostlarım, bunları söylerken o zavallı ölmüş kıızı herhangi bir biçimde küçültmek ya da alçaltmak istediğim sanılmasın. Ben yalnızca bu gencin ona hiçbir zaman kesin ve resmî bir evlenme sözüyle bağlanmadığını ortaya çıkarmak istiyorum. Hiçbir zaman. Müvekkilim bu kızla evlenmeye razı olduysa ancak sonradan, onun durumundan ötürü ve onun yaptığı baskılar yüzünden, koşullu olarak razı oldu. Ama gelin görün ki onun korkutarak ve baskı yaparak kopardığı bu koşullu söz, saygıdeğer savcımızın gözünde kutsal bir evlenme sözü, hatta bir çeşit nişanlanma olup çıkıyor. Öylesine kutsal bir söz ki bundan yalnızca alçak ve yüreksiz bir canı dönebilir. Ne var ki dostlarım, çok daha açık ve kesin, yasa ve din gözünde çok daha kutsal olan ne sözlerden dönülmüştür bu dünyada. Sayısız erkek ve kadın kendilerini nişana, hatta nikâha değin götüren duyguların sonradan değiştiğini görmüşlerdir. Savcı'nın da dediği gibi bu, yeni bir şey değildir ve hiçbir zaman da eskimeyecektir. Hiçbir zaman.

"İşte şimdi sizin de böyle bir olayla karşı karşıya olduğunuzu bilmenizi isterim. Ortada böyle bir duygu değişiminin kurbanı olan bir kız var. Ancak duygu değişimi,

toplum ve ahlak kuralları açısından ne denli büyük bir suç olursa olsun hukuk yönünden suç değildir. Nitekim sanığı şimdi sizin karşınıza çıkaran da, dışardan bakınca insanı tamamen aldatan birtakım garip rastlantıların zincirlenerek onu kısıkvrak bağlaması olmuştur. Buna yemin ederim. Dava sona ermeden önce bu inanılmaz rastlantılar zincirini size tüm ayrıntılarıyla ve aklınıza yatacak biçimde anlatacağım.

“Yalnız bu olayları anlatmaya başlamadan önce belirtmem gereken bir nokta var: Sayın jüri üyeleri, şu karşınızda yargılanan genç, hem ruhça hem de ahlakça korkağın biridir. Ne fazla, ne eksik: Ruh ve ahlak yönlerinden korkaktır, evet; ama taş yürekli bir canı, hayır! Kendilerini güç ve çıkmaz durumlarda bulan birçok insan gibi o da korkuya kapılmıştır ve onu şu tehlikeli yere kadar getiren şey, işte bu korku kompleksi olmuştur. Amcasından ve amcasının sahip olduğu fabrikanın kurallarından korktuğu içindir ki emrinde çalışan güzel işçi kızla kurduğu ilişkiyi herkesten gizli tutmuştur.

“Ama bu, yasa gözünde suç sayılmaz. Böyle davranan bir adamı, beğenmeseniz de, bu yüzden yargılayamazsınız... Sonradan, bir zamanlar kendini çok mutlu kılan aşk söndüğü zaman, bunu Roberta Alden'e açıklayamamasının nedeni de gene sanığın ruhsal ve ahlaki korkaklığıdır. Ama onu korkaklığı yüzünden ipe çekecek değilsiniz ya!

“Sonra, sayın dostlarım, bir insan karşısındakini artık sevmediğine candan inanmışsa, onunla yaşamak bir işken-

ce gibi geliyorsa, bu insandan ne bekleyebiliriz? Karşısındakiyle gene de evlenmesini mi? Hangi amaçla? Birbirlerini ömür boyu nefrete ve işkenceye boğsunlar diye mi? Yasaların ya da ahlak kurallarının bir insandan böyle bir şey beklemeye hakkı var mıdır?

“Oysa, bizim görüşümüze göre sanık bir durumda hakça ve akıllıca davranmış, ölen kızın bakımını, nikâh kıymaksızın üzerine almaya gönüllü olmuştur. Dün huzurunuzda okunan mektuplar da bunu gösteriyor. Yazık ki önerileri olumsuz karşılanmış, Roberta Alden kıyılmaması çok daha hayırlı olan nikâh konusunda direnmiştir. Sonra onların o en son yolculuğa çıktıklarını görüyoruz. Sanığın bu yolculuğu cana kıymak kastıyla yapmadığını sizlere kanıtlayacağım.

“Baylar, sanığın bu kızla gidip kaldığı yerlerde takma adlar kullanmasının nedeni, demin de belirttiğim gibi, kızın canına kastetmesi değil ruhsal ve ahlaki korkaklığıdır!

“Büyük Balıkçıl Gölü'nde, Roberta Alden kazara suya düşüp boğulduktan sonra sanığı köye dönüp kazayı haber vermekten alıkoyan neden de gene bu korkaklığıdır. Ruhsal ve ahlaki bir korkaklık! Gerçek budur, ne fazla ne de eksik. Sanık o anda, ölen kızla arasındaki ilişki ortaya çıkınca başına neler gelebileceğini aklından geçiriyordu: Lycurgus'daki zengin akrabalarının öfkesi, kızın ailesinin şerefine sürülecek olan leke, onların ve kendi yakınlarının çekeceği acılar... Sonra Bayan X de vardı ortada, sanığın gelecek üstüne kurduğu parlak düşlerin en parlak yıldızı!

"Bunların hepsini kabul ediyoruz biz. Davacı taraf sanığın bu Bayan X'e ve Bayan X'in de sanığa körkütük vurgun olduklarını ileri sürüyor. Biz bunu ve sanığın Bayan X yüzünden bağıllık ve özveri dolu Roberta Alden'i bırakmaya hazır ve niyetli olduğunu da kabul ediyoruz. Çünkü Bayan X güzelliği ve zenginliğiyle ona öteki yoksul işçi kızından parlak geliyordu. Nasıl ki Roberta Alden de Clyde Griffiths'i, Griffiths adını taşıdığı için, çevresindeki öbür gençlerden daha parlak bulmuşsa. Kısacası baylar, sanık, kazadan sonra duyduğu en büyük korkunun bu Bayan X'le ilgili olduğunu biz avukatlarına açıklamış bulunuyor: Roberta Alden'le birlikte olduğu ortaya çıkarsa Bayan X'in aşkını yitireceğinden ödü kopuyordu.

"Dostlarım, sizlerin bu gibi işlere ne gözle baktığınızı, hiç müsamaha tanımadığınızı bilmez değilim. Ama ne yazık ki bu duygular insanın yüreğinde din ve yasa tanımadan yer edebiliyor ve insanlar çoğu zaman bu duygulara kapılarak birçok işlere kalkışıyorlar. Clyde Griffiths'in davranışlarına da bu duygularının yön verdiğini kabul ediyoruz.

"Bununla birlikte Clyde Griffiths Roberta Alden'i öldürdü mü? Hayır! Binlerce kez, hayır!

"Clyde Griffiths Roberta Alden'i kandırıp o göle götürerek boğmayı bir an için de olsa aklından geçirmiş midir? Gülünç bir iddia bu! Olacak şey değil! Çılgınlık! Clyde Griffiths'in planladığı, yüzde yüz bambaşka bir şeydi."

Belknap aklına yeni ya da unutulmuş bir şey gelmişçesine birden duraladı. Sonra, "Ama belki de ölüm olayını benden değil de bir görgü tanıdığından dinlerseniz daha çok içinize siner," diye ekledi. "Uzaktan uzağa sesler duyan değil de kendisi kaza yerinde olan bir tanık bu. Kazayı gözleriyle gördüğü için Roberta Alden'in nasıl öldüğünü biliyor."

Belknap döndü ve "Hey, Rauben, işte artık, ya batarız ya çıkarız!" dercesine Jephson'a baktı.

Jephson rahat ama çelik gibi irade ve azmini ortaya koyan bir hareketle Clyde'a dönerek, "Haydi bakalım, Clyde, bundan sonrası senin elinde!" diye fısıldadı. "Ama ben de seninle geliyorum. Sorgunu kendim yapmaya karar verdim. Sana her şeyi kaç kez ezberlettiğime göre bana karşılık vermekte güçlük çekmezsin sanırım, değil mi?"

Babacan, yürek verici bir gülüşle Clyde'ı süzüyordu. Belknap'ın güçlü savunmasından sonra Jephson'ın bu yeni kararına iyice sevinen Clyde üç dört saat önceki karamsarlığıyla hiç ilgisi olmayan rahat, özgüven sahibi bir tavırla ayağa kalkarak, "Sorguyu sizin yapacağınıza çok sevindim," dedi. "Üstesinden gelirim sanıyorum."

Bu arada Savcı'nın değil de sanık avukatlarının bir görgü tanığı dinleteceğini duyan dinleyiciler ayağa fırlamış, kıpır kıpır, boyunlarını uzatarak bakıyorlardı. Onların bu kendini bilmez taşkınlığına kızan Yargıç Oberwaltzer masaya tokmağıyla vurdu.

Kâtip, "Oturun! Ses kesilsin!" diye bağırdı. "Herkes yerine oturmazsa dinleyiciler salondan çıkarılacak. Lütfen görevliler herkesi yerine oturtsun!"

Salona gergin ve derin bir sessizlik çöktüğü zaman Belknap, "Clyde Griffiths, lütfen tanık kürsüsüne geçin!" diye seslendi.

Clyde'in, yanında Rauben Jephson'la birlikte yerinden kalkıp ilerlediğini gören dinleyiciler, yargıcın ve görevlilerin sert çıkışmalarına aldırış etmeden uzanıp bakıyor ve fısıldaşıyorlardı. Jephson'ın geldiğini gören Belknap bile şaşırılmıştı çünkü ilk kararlarına göre Clyde'ı kendisi sorguya çekecekti.

Clyde'in tanık yerine oturup yemin ettiği sırada Jephson ortağına yaklaşarak, "Sen onu bana bırak, Alvin," dedi. "Böylesi daha iyi. Sinirleri çok gergin, çok sarsıntı geçirdi ama gene de onu bu işin içinden yüzünün akıyla çıkarabileceğimi sanıyorum."

Clyde o iri, ürkek gözlerinin ucuyla çevresini süzerek, "İşte, en sonunda tanık kürsüsündeyim!" diye düşünüyordu. "Herkesin gözü benim üstümde şimdi. Çok serinkanlı durmam gerekiyor, gerçekte onu öldürmediğim için hiç kılm kıpırdamıyormuş gibi durmalıyım. İşin doğrusu da bu zaten, onu öldürmedim ki!" Gene de rengi kül gibi atmış, göz kapakları kararmış ve şiş, elleri ister istemez hafifçe titriyordu.

O uzun, gergin, çevik yapısıyla, rüzgârda kalan bir ka-

yın ağacı gibi Clyde'a doğru dönen Jephson'ın masmavi gözlerini onun kahverengi gözlerine dikerek söze başladı:

“Şimdi Clyde, ilk işimiz benim sorularıyla senin yanıtlarını bu salonda herkesin duyabilmesini sağlamak. Sen bize hayatını kendi ağzından anlatacaksın. Doğduğun yer, babanın mesleği, ilk işe girişin ve o günden bu yana yaptıkların. Bunları neden yaptığını da anlatacaksın bize. Ara sıra ben sana bir soru sorabilirim ama genel olarak sen her şeyi kendi bildiğin gibi anlatacaksın çünkü bu işi en iyi sen kendin yapabilirsin.”

Gene de Clyde'a güven vermek, salondaki o dikkat, nefret ve öfke dolu gergin dinleyici kitlesiyle onun arasında bir set, bir duvar, bir siper gibi durduğunu anlatmak amacıyla tanık kürsüsüne iyice yanaşmış; arada bir ayağını kürsünün parmaklığına dayıyor, arada bir de koluyla tanık sandalyesinin arkasına yaslanıyordu. Arada bir, “Evet, evet,” ya da, “Peki, sonra ne oldu?” dedikçe onun sesindeki güce ve dostluğa güvenip sığınan Clyde, çocukluğunun ve ilk gençliğinin kısacık öyküsünü titremeyen bir sesle anlatmak olanağını buldu:

“Michigan ilinin Grand Rapids kentinde dünyaya gelmişim. Annemle babam orada bir vaaz evi işletiyorlardı. Açık havada vaazlar verip toplantılar düzenlerlerdi...”

XXIV

lyde öyküsünde, Illinois'nin Quincy kentinden Kansas City'ye taşındıkları noktaya gelmişti. Burada on ikinci yaşından on beşinci yaşına değin nasıl yapacak doğru dürüst bir iş aradığını ve üst üste binen dinsel görevlerle okul ödevlerinden nasıl bunalıp iyice soğuduğunu anlattı.

"Okula düzenli olarak gidebiliyor muydun Clyde?"

"Hayır, efendim. Oradan oraya öyle çok geziyorduk ki!"

"On iki yaşındayken kaçınıcı sınıftaydın?"

"Yedinci sınıfta olmam gerekirken altıdaydım. Okulu bu yüzden sevmiyordum ya!"

"Peki, ya anne babanın yaptıkları iş?"

"Vallahi, pek zararı yoktu. Yalnız akşamları sokak köşelerinde ilahi okumak hiç hoşuma gitmezdi."

Böylece genç adam yaptığı gazete satıcılığı ve tezgâhtarlık gibi ufak tefek işlerden başlayarak Kansas City'nin en büyük oteli Green Davidson'a belboy olarak girişini anlatmaya koyuldu.

Jephson, "Bir dakika, Clyde," diye onun sözünü kesti.

Kansas City'deki otomobil kazası ve çocuk ezme olayını Savcı Mason'ın ele alarak Clyde'in zararına işlemesinden korktuğu için bu konuyu önce kendisi deşelemeye kararlıydı. Soruları uygun biçimde sorarsa olayı yumuşatıp hafifletebilirdi. Oysa Mason'ın elinde bu konunun kapkara bir çamur olması işten bile değildi.

"Ne kadar kaldın bu işte?"

"Bir yılı biraz aşkın bir süre."

"Peki sonunda neden çıktın?"

"Şey... bir kaza yüzünden, efendim."

"Nasıl bir kaza?"

Söyleyecekleri önceden kendine iyice belletilmiş olan Clyde, küçük kızın ezilmesiyle sonuçlanan olayları birer birer anlattı. Gerçekten de Mason bu konuyu kendisi işlemek istemişti. Ama şimdi alaycı ve küçümser bir burun kıvrışından ileri geçemeyerek, "Her şeyi olduğu gibi anlatsa iyi olur," diye söylendi.

Savcının en güvendiği tekerleklerden birine çomak soktuğunu sezen Jephson da sorguyu sürdürdü:

"O zaman kaç yaşındaydın, Clyde?"

"On yediyle on sekiz arası, efendim."

"Ama arabayı alan ve kullanan sen olmadığına göre karakola gidip teslim olsaydın, seni, anne babanın kefil olması koşuluyla serbest bırakacaklarını hiç bilmiyor muydun?"

"İtiraz ediyorum!" diye bağırdı Mason. "Sanık gidip teslim olsaydı serbest bırakılırdı diye bir kanıt yok elimizde."

Yargıç yüksek makamından, "İtiraz haklı görüldü!" diye gürül gürül bir sesle karşılık verdi. "Davalı avukatı lütfen sanığın yalnızca ifadesini almaya baksın."

Belknap oturduğu yerden, "İfadeyle ilgilidir," diye görüş belirtti.

Clyde da yargıcı duymamış gibi, "Hayır efendim, bilmiyordum," diye Jephson'ın sorusunu yanıtladı.

Jephson, "Her neyse," dedi. "Evinden kaçışının ve Tenet adını kullanışının nedeni buydu, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Ha, sahi, bu adı nereden buldun, Clyde?"

"Quincy'de, mahallede oynadığım bir çocuğun adıydı, efendim."

"Terbiyeli bir çocuk muydu?"

Mason oturduğu yerden, "İtiraz ediyorum!" diye seslendi. "Konumuzla ilgisi yoktur."

Jephson alaylı alaylı, "Sanığın, terbiyeli çocuklarla da arkadaşlık etmiş olabileceğini göstermesi bakımından konumuzu ilgilendirir," dedi. Kürsüsünün başından Yargıç, "İtiraz yerinde görüldü!" diye gürledi. "Clyde, bu takma adı kullandığın sırada gerçek Tenet'a belki de haksızlık ettiğini hiç düşünmedin mi? Adının bir kanun kaçağı tarafından kullanılması belki de hoşuna gitmezdi."

"Düşünmedim, efendim. Daha doğrusu, yeryüzünde bir sürü Tenet vardır, diye düşündüm."

Jephson bu arada dinleyenlerin hoşgörüsüyle gülümseyeceklerini umuyordu ama herkes Clyde'a öyle düşmanca dış biliyordu ki gülümsemek kimsenin aklından geçmedi. Onları yumuşatamadığını gören Jephson, "Şimdi beni dinle, Clyde," dedi. "Annemi seviyordun, değil mi? Yoksa sevmiyor muydun?"

Clyde, "Evet, efendim, onu seviyordum," diye karşılık verdi. Yutkunup iç geçirdiğini herkes görmüştü.

"Çok mu?"

"Evet, efendim, hem de çok."

Genç adam şimdi kimseden yana bakamaz olmuştu.

"Annem her zaman senin iyiliğin için elinden geleni yapmıştı, değil mi?"

"Yapmıştı, efendim."

"Öyleyse nasıl oldu da evden kaçıp onca zaman uzakta durabildin, nasıl oldu da annemi onca zaman habersiz bırakabildin?"

"Ben anneme mektup yazdım, efendim. Yalnız imza atmazdım. Arada biraz para da gönderirdim. Bir kez on dolar göndermiştim."

"Ama geri dönmeyi hiç düşünmedin?"

"Hayır, efendim, geri gidersem polis yakalar, diye korkuyordum."

Jephson sözcüklerin üstünde dura dura, "Kısacası meslektaşım Bay Belknap'ın dediği gibi, korkuyordun Clyde, hem ruhsal hem de ahlaki yönden."

Mason, "Sanığın ifadesinin avukatça, jüriyi etkilemek amacıyla yorumlanmasına karşıyım!" diye araya girdi.

Jephson çabucak, "Sanığın ifadesinin yorumlanması zaten gereksiz," dedi. "Çok açık ve dürüst konuştuğu ortada."

Yargıç, "İtiraz haklı bulundu!" diye kararını bildirdi. "Devam! Devam!"

Bunun üzerine Clyde, Kansas City'den kaçtıktan sonra orada gezip çeşitli işlerde çalışmakla geçirdiği iki yılı, sonunda Şikago'daki Union Leage Kulübü'nde amcasına rastlayışını ve amcasının onu Lycurgus'a çağırmasını anlattı. Bunu da, sırasıyla, fabrikadaki işe girişi, terfi edişi, Roberta'yla ve daha sonra Bayan X'le tanışması izledi. Genç adam nasıl Roberta'nın peşine düştüğünü, onu elde edince nasıl mutlu olduğunu ama Bayan X ortaya çıktıktan sonra Roberta'ya karşı beslediği duyguların nasıl değiştiğini de anlattı.

Jüri üyelerinin onu maymun iştahlı ve döneke bulmasından korkan Jephson hemen araya girdi:

"Clyde, başlangıçta Roberta Alden'i gerçekten seviyordun, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Onun tertemiz, namuslu, dini bütün bir aile kızı olduğunu da elbette biliyordun."

"Evet efendim, biliyordum."

"Öyleyse kısaca, lafa boğmadan anlatabilir misin bana ve de sayın jüri üyelerine (Jephson döndü ve meydan okur gibi, soğuk bir bakışla dinleyicileri, sonra da jüri üyelerini süzdü) ... aranızdaki ilişki acaba nasıl, ne zaman ve neden, herkesin, hepimizin tiksindiği bir kalıba döküldü? Başlangıçta tertemiz ve namuslu bulduğun bir kızla sonradan nasıl oldu da günah işleyebildin? Dünyadaki tüm erkeklerle kadınların bu işi günah, hatta resmen suç saydıklarından haberin yok muydu senin?"

Bu çıkıştaki cüret ve iğneli alay, dinleyenleri bir an için susturmuş ve tedirgin etmişti. Bunu o saat algılayan savcıyla yargıç kaşlarını çatıverdi. Bak hele şu küstah gence! İfade alıyormuş gibi yaparak ima yoluyla, toplumun temel direkleri olan dinsel ve ahlaki inançlara dil uzatıyordu! İşte orada, bir aslan korkusuzluğuyla ayakta dikilmiş, Clyde'ın yanıtını dinliyordu:

"Haberim vardı sanırım, efendim. Ama ne başlangıçta... ne de daha sonra, onu bile bile baştan çıkarmak gibi bir şey düşündüm. Yalnızca seviyordum."

"Seviyordun ha?"

"Evet, efendim."

"Çok mu?"

"Çok."

"O da seni çok seviyor muydu?"

"Evet, efendim, seviyordu."

"İlk baştan beri mi?"

"İlk baştan beri."

"Kendisi mi söyledi bunu sana?"

"Evet, efendim."

"Roberta Alden Newton'ların evinden ayrıldığı zaman... bu konuda anlatılanları dinledin... sen herhangi bir baskı, hile ya da anlaşma yoluyla onun Newton'ların evinden ayrılmasına neden oldun mu?"

"Hayır efendim, olmadım. Kendiliğinden ayrıldı. Yalnız yeni bir yer bulmakta benim yardımımı istedi."

"Ne diye?"

"Kesesine göre, temiz bir yer bulmakta belki ben ona yardımcı olabilirim, diye düşünüyordu."

"Peki, Gilpin'lerin yanındaki odayı ona sen mi buldun?"

"Hayır, efendim. Hiçbir oda bulmadım ben ona. Kendisi buldu." (Bu Clyde'ın sözcüğü sözcüğüne ezberlemiş olduğu yanıtı.)

"Peki, ne diye yardım etmedin ona?"

"Boş zamanım yoktu da ondan. Hem zaten istediği yeri kendisi daha iyi bilir, diye düşünüyordum."

"Gilpin'lerin evindeki odayı tutmadan önce sen gidip gördün mü?"

"Hayır, efendim."

"Herhangi bir baskı yaptın mı ona, söz gelişi, senin ge-

celeyn kimseye gözükmeden, gizlice girip çıkabileceğin gibi bir yer tutsun diye?”

“Hiçbir zaman. Hem zaten o tuttuğu odaya da kimseye gözükmeden girip çıkmanın pek yolu yoktu ki.”

“Nasıl?”

“Onun kapısı evin sokak kapısının yanı başındaydı da ondan. Girip çıkarken kim olsa görebilirdi.” (Bu da Clyde’da ezberletilmiş olan yanıtlardan biriydi.)

“Gene de sen gizlice girip çıkıyordun, değil mi?”

“Şey... öyleydi, efendim. Ama ikimiz de daha başlangıçtan anlaşıştık, bir arada pek görünmeyelim diye.”

“Fabrikadaki kural yüzünden mi?”

“Evet, efendim, fabrikadaki kural yüzünden.”

Sonra Clyde’ın Roberta yüzünden çektiği çeşitli güçlükler ve Bayan X’in yaşamına girişi ele alındı.

“Şimdi, Clyde; şu Bayan X konusunu bir parça deşmek zorundayız... Sayın jüri üyelerinin de çok iyi bildikleri üzere davacı tarafla aramızda bir anlaşmaya vardık: Bu konuya zorunlu kalmadıkça değinmeyeceğiz. Çünkü ortada suçsuz bir insan var ve onun adını burada açıklamak kimseye bir şey kazandırmaz. Bununla birlikte bazı gerçekleri ortaya çıkarmak zorundayız. Bayan X’i geçen yılın kasım ya da aralık ayında, Lycurgus’da tanıdın, öyle değil mi?”

Clyde içi titreyerek, “Evet, öyle efendim,” diye karşılık verdi.

“Ona ilk görüşte vurulduğun da doğru mu?”

“Evet, efendim, doğru.”

“Bayan X çok zengindi, değil mi?”

“Evet, efendim.”

“Çok da güzel?”

Jephson Clyde'in yanıtını beklemezsiniz, “Onun çok güzel olduğunu herkes kabul ediyor, sanırım,” dedi.

Bütün bunları iyice ezberlemiş olan Clyde da papağan gibi, “Evet, efendim,” diye yanıtladı.

“Bayan X'le tanıştığın zaman, bir yandan da Bayan Alden'le gizli bir ilişki içindeydin, değil mi?”

“Evet, efendim.”

“Şimdi, bütün bunları göze alırsak... Ama yok, bir dakika... daha önce sormak istediğim bir şey var, sana. Bayan X'le tanıştığın sırada Bayan Alden'i hâlâ seviyordun değil mi? Yoksa sevmiyor muydun?”

“Seviyordum, efendim?”

“O zamana kadar ondan herhangi bir biçimde bıkmış değildin. Bıkmış mıydın yoksa?”

“Hayır, efendim, bıkmamıştım.”

“Onun aşkı ve arkadaşlığı senin için hâlâ eskisi gibi önemli ve değerliydi, öyle mi?”

“Evet, efendim, öyle.”

Clyde bu yanıtı verirken o günleri düşündü ve söyledik-

leri gerçekmiş gibi geldi ona. Gerçekten de, tam Sondra ile tanıştığı sırada, Roberta'da bulduğu mutluluk ve sevincin doruğundaydı.

“Peki, bu sırada Bayan Alden'le kurduğun ilişkinin geleceği konusunda ne düşünüyordun? Bu konu üstünde arada bir düşündüğün olurdu elbet; öyle değil mi?”

“Pek de olmazdı, efendim.” Clyde sıkıntısından dudaklarını yalamaya başlamıştı. “Nasıl diyeyim, bu konuda hiçbir zaman kesin bir şey planlamadım; o da öyleydi sanırım. Başından beri, her şeyi olurluna bırakmıştık sanki. Belki de kimsesiz oluşumuzdandı bu. O da ben de yapayalnızdık. Fabrikanın yasağı yüzünden açıkça gezemiyorduk da. Sonra, bir kez birlikte olduktan sonra kesin bir şey düşünmeden sürdürüp gittik sanki.”

“Sürdürüp gittiniz çünkü şimdiye kadar hiçbir terslik olmamıştı; olabileceğini de hiç sanmıyordunuz; öyle değil mi?”

“Hayır, efendim. Diyeceğim... evet, efendim; öyleydi.” Clyde kaç kez ezberlediği bu yanıtları doğru verebilmek için çırpınıyordu.

“Gene de bir şeyler tasarlamış, aklınızdan bir şeyler geçirmiş olmalısınız. İkiniz de. Sen yirmi bir yaşındaydın, o yirmi üç.”

“Öyle, efendim; arada bir aklımdan bir şey geçirdiğim olurdu.”

“Nasıl?”

"Arada bir, işlerim yolunda gider de biraz para yaparsam, o da başka bir yerde işe girerse, açıkça gezebiliriz, diye geçirirdim aklımdan. Sonra da, birbirimizi hep böyle seversek, belki de evleniriz, diye düşünürdüm."

"Demek evlenmeyi aklından resmen geçirdin ha?"

"Evet, efendim. Bu anlattığım biçimde geçirdim."

"Ama bu, Bayan X'le tanışmadan önceydi, öyle mi?"

"Evet, önceydi, efendim."

Savcı Mason yanında oturan Senatör Redmond'a, yavaşça, "Pek güzel oynuyorlar, doğrusu," diye fısıldadı. Senatör Redmond da herkesin duyabileceği bir fısıltıyla, "Senaryo çok güzel yazılmış!" dedi.

Jephson, "Peki, bu düşündüklerini Bayan Alden'e hiç açtın mı?" diye sordu. "Yok, efendim. Sanmıyorum açıkça söylediğimi."

"Ya söyledin, ya söylemedin! Hangisi?"

"Ne bileyim, galiba hiçbirisi, efendim. Onu sevdiğimi söylerdim. Hiç ayrılmak istemediğimi söyler, inşallah beni hiç bırakmazsın, derdim."

"Ama onunla evlenmek istediğini söylemezdin?"

"Hayır, efendim. Evlenmek istediğimi hiç söylemezdim."

"Peki, peki, anladık. Ya o neler söylerdi sana?"

Clyde, Roberta'nın o en son çılgınlıklarını ve kendi üzerine dikilen gözlerini düşünerek, donuk, korku dolu bir sesle,

“Benden hiç ayrılmayacağını söylerdi,” diye yanıtladı. Cebinden bir mendil çıkararak buz gibi ter içinde kalan yüzyüyle ellerini kurulamaya başladı.

Mason yumuşak, alaycı bir sesle, “Çok güzel oynuyorlar,” diye mırıldandı. Redmond, “Kurnaz doğrusu,” diye hafifçe güldü. “Kafası çalışıyor.”

Jephson yumuşak ama soğuk bir sesle, “Şimdi bana şunu söyle,” dedi. “Bayan Alden'e karşı duyguların böyleyken bu Bayan X denilen kızı görür görmez nasıl oldu da böyle hemencecik değişebildin? Sen günü gününe uymayan, döneke kişilikli bir insan mısın yoksa?”

“Vallahi, o zamana kadar hiç böyle sanmıyordum, efendim.”

“Bayan Alden'den önce hiçbir kıza derinden bağlandığın olmuş muydu?”

“Olmamıştı, efendim.”

“Ama Bayan Alden'e derinden bağlı olduğuna inanıyordun, değil mi, gerçek bir aşkla? Yani Bayan X'le tanıştığın ana kadar, demek istiyorum.”

“Öyleydi efendim.”

“Peki, ya sonra?”

“Şey... yani... sonradan, artık hiçbir şey eskisi gibi olmadı.”

“Yani Bayan X'i görür görmez ya da birkaç kez gördükten sonra Bayan Alden'den temelli soğudun, öyle mi?”

“Öyle değil, efendim. Pek öyle olmadı,” diye Clyde çarçabuk ve içtenlikle yanıtladı. “Bayan Alden’i hâlâ seviyordum biraz... epey seviyordum. Ne var ki daha ben ne olup bittiğini anlamadan bir de baktım ki... ona... Bayan X’e iyiden iyiye vurulmuşum.”

“Evet, biliyoruz; ona delice, körkütük âşık oldun, öyle değil mi?”

“Evet, efendim.”

“Ee, sonra?”

“Sonra... sonra artık Bayan Alden’e eskisi gibi yakınlık duyamaz oldum.” Clyde’in alnıyla yanaklarını ince bir ter basmıştı.

“Anlıyorum, anlıyorum ya, benim öğrenmek istediğim şu: Madem ki Bayan Alden’i onca zaman gerçek bir aşkla seviyordun... Aranızda da nikâhla sonuçlanması gereken bir yakın bağ kurulmuştu... Nasıl oldu da Bayan X’i tanıdıktan sonra onu Bayan X uğruna yüzüstü bırakmayı düşünebildin? Hiç mi sorumluluk ya da vicdan borcu duymuyordun ona karşı? Nasıl olabildi bu? Öğrenmek istiyorum; sayın jüri üyelerinin de bunu merak ettiğini sanıyorum. Hiç mi gönül borcu altında değildin ona karşı? İçten bir sorumluluk duymuyor muydun? Yoksa sende sorumluluk ve vicdan diye bir şey yok mu? Bilmek istiyoruz.”

Tanığa bu soruları sormak karşı tarafa düşerdi. Gene de Mason sesini çıkarmadı.

“Valla bilmem ki...” Clyde, sanki bütün bu yanıtları ön-

ceden ezberleyen kendisi değilmişçesine kekeleyerek duraksadı. Gerçekten de kendi kafasını ve ruhunu yoklayarak bu soruna ışık tutacak bir neden, bir özür arar gibiydi. Yanıtı, önceden ezberlenmiş olmasına karşın şimdi böyle karşı karşıya gelince, Lycurgus'da onu o kadar üzmüş olan o eski düğümle gene yüzleşmiş gibi oldu. Öyle ki, kendine ezberletilen şeyleri doğru dürüst aklına bile getiremeyerek kıpırdandı, bocaladı ve sonunda, "Doğruyu isterseniz ben bu sorunları pek düşünmedim bile," diye karşılık verdi. "Düşünemedim, onu tanıdıktan sonra. Arada kendimi sıkar, kafamı toplamaya çalışırdım ama boşuna. Tek bildiğim, artık onu istiyordum ve Roberta'yı istemiyordum. Yaptığım işin... tam... doğru olmadığını... biliyordum. Roberta'ya da acıyordum. Gene de... elimden gelen bir şey yok gibiydi. Aklım fikrim ondaydı artık... Kendimi nasıl zorlarsam zorlayayım Roberta'ya karşı eski yakınlığı duymıyordum."

"Sonra?"

"Sonra Roberta onu eskisi gibi sık sık aramadığımdan yakınmaya başladı."

"Daha açıkçası, ona önem vermiyor, savsaklıyordun artık."

"Evet, biraz öyleydi... gene de... tam olarak değil."

"Peki, Bayan X'e böyle körkütük vurgun olduğunu anlayınca ne yaptın? Bayan Alden'e gidip artık onu sevmediğini, gönlünü başka birine kaptırdığını söyledin mi?"

"Hayır, söylemedim."

"Neden söylemedin, peki? İki ayrı kıza ayrı ayrı gidip de, sevdiğim sensin, demek dürüstlüğe, erkekliğe sığan bir davranış mıydı sence?"

"Hayır, efendim; ama durum öyle, sizin dediğiniz gibi değildi. Çünkü o sıralarda Bayan X'i yeni yeni tanıdığım için kendisine açılmıyordum. Bu konuda konuşmama izin vermiyordu. Gene de artık Bayan Alden'e eski yakınlığı duyamayacağımı seziyordum."

"Peki, ya Bayan Alden'le arandaki bağ ne oluyordu? Bu bağın seni başka bir kızın peşinde koşmaktan alıkoymasına gerekmez miydi?"

"Gerekirdi gerekmesine de, duygularıma karşı koyamıyordum."

"Bayan X'e demek istiyorsun?"

"Evet, efendim."

"Bu yüzden de onun gönlünü kazanıncaya kadar peşinden koşmakta direndin."

"Hayır, hiç de değil, efendim."

"Nasıl oldu peki?"

"Orada burada ona rastladıkça onu deli gibi sever oldum."

"Anlıyorum. Ama gene de Bayan Alden'e gidip artık onu sevmediğini söylemedin?"

"Söylemedim, efendim."

“Neden?”

“Söylersem üzülür diye düşündüm. Onu üzmemek istemedim.”

“Yani bu işi o zaman yapacak ruhsal ve ahlaki cesarettен yoksundun, öyle mi?”

Kendisinin bu şekilde tanımlanmasına biraz kızıp sinirlenen Clyde, “Orasını bilmiyorum, gene de ona çok acıyordum,” diye karşılık verdi. “Ağlamaya filan başlıyordu; o zaman da ona böyle şeyler söylemeye içim el vermiyordu.”

“Peki; senin dediğın gibi olsun. Yalnız bana bir noktayı daha anlat. Aranızdaki yakınlık durumu... ondan soğuma-ya başladıktan sonra da yürüdü mü o iş?”

“Hayır, efendim, demek istediğım, ondan sonra pek uzun sürmedi,” diye Clyde sıkılmış ve utanmış bir yüzle cevap verdi. Bunu gazetelerde okuyup her şeyi öğrenecek olan kişiler geçiyordu aklından: Annesi, Sondra, tüm Birleşik Devletler halkı... “Bayan X’i tanıdıktan sonra Roberta’ya o yönden de pek bir yakınlık duyamaz olmuşum,” diye ekledi. “Bu yüzden ona pek sık gitmemeye çalışıyordum. Yalnız, az bir zaman sonra başımıza o iş açıldı. Sonra da... işte...”

“Anlıyorum. Ne zamandı bu?”

“Geçen ocak ayının sonlarına doğru.”

“Peki bu durum ortaya çıkınca ne oldu? Onunla evlenmenin boynunun borcu olduğunu düşünmedin mi?”

"Ne yalan söyleyeyim, düşünmedim. Onu artık sevmiyordum. Evlenmeye de hiçbir zaman söz vermemiş olduğuma göre, onu bu dertten kurtarabilirsem üstüme düşen görevi yapmış olurum diyordum. Ondan sonra da onu artık eskisi gibi sevmediğimi söyleyecektim..."

"Ne var ki derdine bir çözüm bulamadın."

"Bulamadım ama çok uğraştım, efendim."

"Burada ifadesi alınan o eczaneye gittin, değil mi?"

"Ondan önce daha yedi tane eczaneye gitmiştim, efendim."

"Ama eczacıdan aldıkların işe yaramadı, değil mi?"

"Yaramadı, efendim."

"O mağazacıdan yardım istedin mi gerçekten?"

"Evet, efendim."

"O da sana bir doktor adı verdi, öyle mi?"

"Evet, verdi ama doktorun kim olduğunu burada söylemek istemem."

"Peki, söylemesen de olur. Ama Bayan Alden'i bu doktora gönderdin, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Yalnız mı gitti yoksa sen de yanında mıydın?"

"Yanımdaydım... ama... ama yalnızca kapıya kadar."

"Neden yalnızca kapıya kadar?"

"İşte... konuştuk bu konuyu... o da benim gibi, öylesini

daha uygun buldu. O sırada çok param yoktu. Eğer Roberta tek başına giderse doktor bu işi daha ucuza yapar belki, diye düşündük.”

Mason buraya gelince, “Hay aksi, şu Jephson'ın cezasını versin, benim rolümü kendisi oynayıp fiyakamı bozuyor,” diye düşündü. “Çocuğu tartaklamak için benim sormayı düşündüklerimin çoğunu o kendisi soruyor.” Kaygılı bakışlarla doğrulup oturdu. Şimdi masadakilerin hepsi Jephson'ın nasıl bir işe kalkıştığını açıkça görebiliyordu.

“Acaba bu işin amcanla Bayan X'in kulağına gitmesinden hiç mi korkmuyordun?”

“Elbette, ben... demek istediğim, ikimiz de bunu düşünüp konuşmuştuk. Roberta amcamın yanındaki durumu mu biliyordu.”

“Yalnız Bayan X'den haberi yoktu; öyle mi?”

“Hayır; Bayan X'den haberi yoktu.”

“Neden?”

“Bunu ona söylemenin sırası olmadığını düşünüyordum da ondan. Çok ağırına giderdi. Her iş yoluna girdikten sonra söylemeyi düşünüyordum.”

“Ona her şeyi söyledikten sonra da çekip gidecektin. Bunu mu demek istiyorsun?”

“Evet, öyle. Artık onu sevemediğime göre bırakıp gidecektim.”

“Ama başı dertteyken olmazdı, öyle mi?”

"Öyle efendim. Zaten o sırada onu bu deritten kurtarabileceğime inanıyordum."

"Gene de bu işi Bayan X'den vazgeçip onunla evlenerek çözümlemeyi hiç düşünmüyordun, öyle mi?"

"Hayır, efendim, o sırada pek düşünmüyordum bunu."

"O sırada, ne demek?"

"Yani sonradan bunu düşündüm ama o sırada değil; daha sonra, onunla o son yolculuğa çıktıktan sonraydı."

"O sırada neden hiç düşünmedin bunu?"

"Söyledim size. Bayan X'den başka hiçbir şey düşünmez olmuştum da ondan. Roberta'ya acıyordum ama duygularımı değiştiremiyordum."

"Anlıyorum. Şimdilik bunu burada bırakalım. Şimdi senin jürideki sayın baylara, Bayan X'i neden Bayan Alden'den çok daha üstün bulduğunu, neden onu daha çok arzuladığını elinden geldiğince anlatmanı istiyorum. Bayan X'de seni böylesine büyüleyip bağlayan yönler neydi? Biliyor musun?"

Bu, Belknap'ın da Jephson'ın da Clyde'a birçok kez çeşitli yönlerden sordukları ve çeşitli yanıtlar aldıkları bir konuydu. Önceleri genç adam Sondra üzerine hiç konuşmıyor, konuşmuyordu. Çünkü ağzından çıkan sözlerin mahkemede ve gazetelerde kullanılarak onun adını dile düşüreceğinden korkuyordu. Sonradan, gazetelerin onun gerçek adını yazmadıklarını gördükçe daha bir açılmış ve bu konuda daha bir rahat konuşur olmuştu. Gelgelelim

şimdi mahkeme huzurunda üstüne gene bir çekingenlik ve isteksizlik çöktü.

“Vallahi, nasıl söyleyeyim, anlatması biraz güç. O benim gözüme çok güzel görünüyordu, Roberta'dan çok daha güzel. Ama yalnızca bu da değil. Bambaşka bir kızdı... başına buyruk... sonra herkes ona çok önem verir gibiydi... yaptıklarına, söylediklerine. Sonra o zamana kadar rastladığım herkesten çok daha bilgili gibiydi. Çok da güzel giyiniyordu. Zengin kıızıydı, sosyetedendi. Gazetelerde her gün resmi çıkıyor, adı geçiyordu. Onu görmediğim zamanlar her gün gazetede onunla ilgili haberler okuduğumdan hep gözümün önünde gibiydi. Çok da atılgandı; Roberta gibi her şeye kanan, saf bir kız değildi. Önceleri onun da benimle ilgilenmeye başladığına inanmam kolay olmadı. Sonra artık ondan başka hiçbir şeyi, hiç kimseyi düşünemez oldum. Roberta'yı istemiyordum artık. O hep gözümün önünde oldukça Roberta'yı isteyemiyordum.”

Clyde göz ucuyla jüriyi süzerek, “Sanırım ona âşık olmuştum,” diye hafifçe gülümsedi. “Belki de büyülenmişim. Eğer sıırıslıkam âşık olmak diye buna denmezse neye denir, bilmiyorum.”

Ama jüri üyeleriyle dinleyicilerin yüzlerinin hâlâ eskisi gibi asık ve ciddi olduğunu görebiliyordu.

Jephson, “Peki, Clyde; bundan sonra neler oldu bitti? Bize açık açık anlatmaya çalış. Kendini olduğundan daha iyi ya da daha kötü göstermeye kalkışma. Roberta öldü; şu

gördüğün on iki bayın aldıkları karara göre, sonunda sen de ölebilirsin.” (Bu sözler üzerine Clyde'la birlikte bütün salonda soğuk bir ürperti dolaşır gibi oldu.) “Gene de ruhunun huzura kavuşması için en iyisi gerçeği söylemendir.”

Clyde içtenlikle, “Evet, efendim,” dedi.

“Evet; Roberta gebe kalıp da onu bu güç durumdan kurtarmanın yolunu bulamadığın zaman ne oldu? Ne yaptın? Ne gibi bir yol tutturdun? Ha, bir dakika; aklıma gelmişken sorayım... o sırada maaşın ne kadardı?”

“Haftada yirmi beş dolar.”

“Başka bir gelir kaynağın?”

“Yoktu, efendim.”

“Odana kaç para veriyordun?”

“Haftada yedi dolar.”

“Yemen içmen?”

“Beş-altı dolar arası.”

“Başkaca ne gibi giderlerin vardı?”

“Giyimim; sonra çamaşır ve ütü.”

“Arkadaş gezintilerinde de payına düşeni ödemek zorundaydın, değil mi?”

Mason, “İtirazım var! Tanığa akıl veriliyor!” diye bağırdı.

Yargıç Oberwaltzer, “İtiraz yerinde görüldü,” diye karar verdi.

Clyde, "Tramvay ve tren harcamalarım oluyordu," dedi. "Sonra gezintilerde de payıma düşeni ödemek zorundaydım."

Mason, "Elbette!" diye burnundan soludu. "Bu papağanın ağzına laf vermekten vazgeçerseniz çok iyi olacak."

Jephson, "Sayın Savcı da başkalarının işine karışmasa çok iyi olacak!" diye bağırdı. "Ben sanığı sorguya çekiyorum. Papağana gelince; haftalardır burada çok iyi yetiştirilmiş bir sürü papağan dinliyoruz!"

Mason, "Çirkin bir iftira!" diye haykırdı. "İtiraz ederim, sayın avukat benden özür dilemelidir."

Jephson, "Asıl Bay Savcı, benden ve sanıktan özür dilemelidir, Sayın Yargıç!" diye yanıtladı. "Eğer mahkemeyi biraz tatil ederseniz ben bu işi hemen çözümlerim." Sonra Mason'ın üstüne yürüyerek, "Hem de hukuk kurallarına başvurmadan çözümlerim!" diye ekledi.

Onun dövüşmeye geldiğini sanan Mason, hemen omuzlarını kıсарak yerinden kalktı. Şerif yardımcılarıyla kâtipler ve öteki görevliler de çevrelerine üşüşüp onları tutarak birbirlerinden ayırdılar.

Yargıç Oberwaltzer kürsüye tokmağıyla pat pat vurarak, "Baylar! Baylar!" diye seslendi. "Mahkemeye saygısızlık ediyorsunuz, ikiniz de! Benden ve birbirinizden hemen özür dilemezseniz davayı reddettiğim gibi sizlere de onar gün hapis, beşer yüz dolar da para cezası keserim." Çatık kaşlarla eğilip avukatları süzdü.

Jephson hemen yumuşayıp yatışarak, "Öyleyse sizden, sayın savcıdan ve jüri üyelerinden özür diliyorum," dedi. "Yalnız sayın savcının sanığa o biçim çullanmasını yersiz ve haksız buldum da..."

Yargıç, "Onu karıştırmayın artık," dedi.

Mason önce yargıcın öfkeli gözlerinin içine bakarak, alaycı bir tonla, "Ben de sizden ve sanığın avukatından özür dilerim, efendim," dedi. Sonra gözlerini Clyde'in gözlerine dikti.

Genç adam o saat büzüşerek bakışlarını başka yöne çevirdi.

Yargıç öfkeyle, "Devam edin," dedi.

Jephson hiçbir şey olmamışçasına serinkanlılıkla, "Şimdi, Clyde," diye az önceki konuya döndü. "Dediğine göre haftalığın yirmi beş dolardı ve bir sürü de giderin vardı. Bir köşeye birkaç kuruş koyabilmiş miydin bari?"

"Pek koyamamıştım; daha doğrusu hiç koyamamıştım, efendim."

"Peki, ya Bayan Alden'e yardım edecek bir doktor bulunsaydı da, söz gelişi senden yüz dolar isteseydi, nereden bulup verecektin bunu?"

"Valla, birini bulabilirsek, belki parayı taksitle ödememize razı olur, diye düşünüyordum. O zaman haftalığımdan ayırıp ucu ucuna ödeyecektim."

"Bayan Alden'e anlatmış mıydın bunu?"

"Evet, efendim, biliyordu."

“Peki, doktor bulamayınca ne yaptın?”

“O zaman Roberta evlenmemizi istedi.”

“Hemencecik mi?”

“Evet, efendim, hemencecik.”

“Sen ne dedin buna?”

“Hemencecik evlenemem, dedim. Evlenecek param yoktu. Hem sonra Lycurgus'da kalıp evlenirsek her şey ortaya çıkınca fabrikadaki işimizden de oluruz, diye düşünüyordum.”

“Nasıl?”

“İşin içyüzü öğrenilirse amcam ikimizi de uzaklaştırır, gibi geliyordu. Başka bir yere gidip evlenecek paramız da yoktu. Sonra başka bir yerde bu kadar kazançlı bir işe giremeyeceğimi de biliyordum.”

“İyi ama, o durumda elin kolun bağlı oturmak niyetinde de değildin sanırım; değil mi?”

“Hayır, efendim; hiç değildim. Ona söyledim... çocuğunu dünyaya getirene kadar Lycurgus'dan başka bir yere gidersen biriktirebildiğim bütün parayı ona gönderecektim.”

“Ama onunla evlenmek niyetinde değildin?”

“Hayır, efendim. O sırada onunda evlenebileceğimi sanmıyordum.”

“O ne dedi buna?”

“Razı olmadı. Eğer evlenmezsek şuradan şuraya gitmeyeceğini söylüyordu.”

“Onu artık sevmediğini söylemiş miydin kendisine?”

“Söyledim gibi bir şey.”

“Ne demek, gibi bir şey?”

“Yani, evlenmek istemediğimi söyledim. Onu eskisi gibi sevmediğimi de seziyordu. Kendi ağzıyla söylüyordu bunu.”

“Evet; mektuplarında bile yazmış. Peki, o senin istediğini yapmaya yanaşmayınca sen ne yaptın?”

“Valla, ne yapacağımı şaşırdım? Sonunda düşündüm ki hiç değilse birkaç haftalığına kentten uzaklaşıp evine dönerse... ben de biraz para biriktirirsem... sonra, evine gider de onunla evlenmeyi nasıl hiç içimin istemediğini görürse...” Clyde dudaklarını yalayarak duraladı. Tam yalancılıktı bu yaptığı!

“Evet; sen anlatmana bak, Clyde. Unutma: Ne kadar yüz kızartıcı olursa olsun, doğruyu söylemek en iyi yoldur.”

“Belki adamakıllı gözü korkarsa biraz yumuşar, insafa gelir, diye düşünüyordum.”

“Sen de korkuyordun, değil mi, Clyde?”

“Evet, korkuyordum, efendim.”

“Ee, anlatmana bak.”

“İşte, sonunda belki evlenmeden bir yere gitmeye razı olur, ben de biriktirdiğim paraları ona gönderirim, diye umuyordum.”

“Bu sırada ya da daha sonra, gidip onu evinden alacağını ve nikâh kıyacağını söylediğin oldu mu?”

"Hayır efendim, hiç olmadı."

"Nasıl bir söz verdin ona?"

Clyde yalan atmanın sıkıntısından ve utancından kekeleyerek, "Bir ay kadar sonra, biraz para biriktirince seni alırım, bir yerlere gideriz; çocuk doğuncaya kadar birlikte bekleriz, diye söz verdim," dedi.

"Ama evleniriz demedin, öyle mi?"

"Hayır, demedim efendim."

"O evlenmeyi elbette istiyordu, değil mi?"

"İstiyordu, efendim."

"Onun sana zorla nikâh kıydırabileceğinden korkmuyordun?"

"Hayır, efendim."

"Gene de Bayan Alden'in içinden geçirdiği şey bambaşka olsa gerekti."

"Olabilir. Ama benim düşündüğüm şey onunla bir yere gidip küçük bir yer tutmak ve onu oraya yerleştirmekti. Sonra da arada bir gidip onu yoklamak... O aklından bambaşka şeyler geçiriyordu ama ben hiçbir zaman bunu kabul etmedim. Telefonda belki, peki peki, filan dediğim olmuştur ya razı olmak anlamında değildi bu. Hele bir yere gidelim, konuşup anlaşıyoruz, demeye getiriyordum."

"Anlıyorum. Demek onun düşündüğü şey başkaydı, seninkisi bambaşka, öyle mi?"

"Öyle olsa gerek. Benim bildiğim: Ben onun düşündüklerine hiçbir zaman evet demedim."

"Peki, onu evinden almaya gittiğin zaman o gene terslik ederse ne yapacaktın?"

"Kararım o zaman ona Bayan X'i anlatmak ve beni bıraksın diye yalvarmaktı."

"Ya bırakmazsa?"

"O zaman başımı alıp kaçarmışım gibi geliyordu. Ama işin orasını pek düşünmek istemiyordum."

"Clyde, biliyorsun; burada bulunan kimi kişiler senin Bayan Alden'i kandırıp تنها bir yere götürerek ortadan kaldırmayı tasarladığına, sonra da bu planı soğukkanlılıkla uyguladığına inanıyorlar. Doğru mu bu? Jüri üyelerine söyle; evet ya da hayır diye."

Clyde heyecanla, "Hayır, hayır, ben böyle bir şeyi hiçbir zaman tasarlamadım!" diye bağırdı ve avukatlarının öğrettiği gibi elleriyle sandalyesinin yanlarına yapışarak son derece içten ve dürüst görünmeye çalıştı. Ne var ki bu işin bal gibi tasarlanmış olduğunu bilmek şu anda dizlerini titretiyordu. Alnında gene soğuk terler boncuk boncuk olmuştu. Kurumuş dudaklarını yaladı ve boğazının içi de kurumuş olduğundan güçlkle yutkundu.

Jephson şimdi savcının ileri sürdüğü "cinayet planı"nı adım adım üzerinden geçerek çürütmek ve şimdiye kadar dinlenen tanıkların ifadesini sarsmak için elinden geleni yaptı:

Clyde'in Roberta'ya hiç mektup yazmayışı, amcasının durumu öğrenmesinden korktuğu içindi. Fonda'da onun-

la buluşmayı ortaya attığı zaman kafasında gitmek istediği belirli bir yer yoktu. Sonradan şöyle ucuz bir yazlık yere gitmeyi aklından geçirmişti. Utica'daki otelde konuşurlarken kuzeydeki göllerden birine gitmeyi Roberta düşünmüş ve Clyde da otelin resepsiyonundaki broşürlerden birkaç tane almıştı. Aslında Jephson bunu söylemekle kendi bindikleri dalı kesmiş oluyordu. Çünkü Mason'ın elindeki broşürlerden birinin üstünde, Lycurgus Palas'ın, Clyde'in gözünden kaçmış olan damgası vardı. Şimdi Clyde broşürleri Utica'daki otelden aldığını söylerken Mason bu damgayı düşünüyordu.

Kısacası Clyde, Lycurgus'dan gizlice ayrılmasını, trende Roberta ile ayrı kompartımanlara binmesini ve otellerde takma ad kullanılmasını hep aynı nedene, durumu amcasından ve Bayan X'den saklamak istemesine bağladı. Çifte şapka olayına gelince; şapkası kirlenmiş olduğundan, vitrinin birinde hoşuna giden bir başka şapka görünce almıştı. Kaza sırasında başındaki şapka uçunca elbette ötekini giymişti. Evet, fotoğraf makinesi de onundu. Gelgelelim onu ormanda yakalar yakalamaz hemen cinayetle suçladıkları zaman Clyde korkusundan aptallaşmıştı. Yanında akıl danışabileceği bir avukatı da olmadığından, tek kurtuluş yolunu, o sırada her şeyi inkâr etmekte bulmuştu. Ama sonradan, ilk fırsatta, avukatlarına her şeyi olduğu gibi anlatmıştı.

O gri takımı da Cranston'ların bahçesinde bir köşeye gizlemiş ve yerini ancak avukatlarına söylemişti. Onlar da takımı oradan aldırıp temizlettirmişlerdi.

“Peki, Clyde, şimdi de Roberta ile buluştuğunuz zaman ne yaptınız, neler konuştunuz; onu anlat bize.”

Bunun üzerine genç adam avukatlarının öğretmiş olduğu hikâyeyi anlatmaya koyuldu. Önceden de söylediği üzere niyeti ilk uygun fırsatta Roberta'ya Bayan X konusunu açmak ve onun bu büyük aşkını anlaması, onu serbest bırakması için yalvarmaktı. Eğer Roberta hâlâ dik kafalılık ederse Clyde kaçıp uzaklara giderek izini kaybettirmeyi tasarlıyordu.

Sonra Clyde ezberden söylediği sözlere bir içtenlik vermeye çalışarak, “Ne var ki onu öyle yorgun, üzgün ve umarsız görünce gene içim acıdı,” diye ekledi. “Benden ayrılmaya razı olmazsa onu bırakıp kaçmanın pek de kolay olmayacağını düşünmeye başladım.”

“O zaman ne karar verdin?”

“Daha hiçbir karar vermiş değildim. Onunla birlikte başka bir yere gidip yerleşmemin ne kadar güç olduğunu anlatmaya çalıştım ona. Elimde topu topu elli dolarım vardı.”

“Sonra?”

“Sonra ağlamaya başladı. Konuyu kapatmaya karar verdim. Bitkin, perişan durumdaydı, konuşacak halde değildi. Birkaç günlüğüne bir yere gidip dinlenmek ister mi, diye sordum.” Genç adam söylediği yalan kendi boğazından da geçmiyormuşçasına yutkunarak, “O da, evet, dedi,” diye ekledi. “Adirondack'lerdeki göllerden birine gidebiliriz,

dedi. Sonra inip aşığıdan birkaç broşür getirmemi söyledi; pahalı olmayan bir yer bulalım diye. İnip broşürleri aldım. Broşürlere baktık, sonunda Çimenli Göl'de karar kıldık."

"Kararınız orada yalnız bir gün mü kalmaktı?"

"Hayır, efendim; o isterse daha uzun kalacaktık. Kesin bir düşüncem yoktu."

"Sonra?"

"Sonra ertesi sabah Çimenli Göl'e gittik."

"Yine ayrı ayrı vagonlarda mı?"

"Evet, yine ayrı vagonlarda."

"Oraya gidince han defterine adını nasıl verdin?"

"Clifford Graham'la eşı, diye."

"Yine oraya gidişinin öğrenilmesinden korkuyordun, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Yazını değiştirmeye de çalıştın mı?"

"Evet, efendim, biraz."

"Peki neden ille kendi baş harflerini kullandın, C. G. diye?"

"Çantamın üstündekiyle verdiğim ismin baş harfleri tutsun istiyordum."

"Anladım. Bir bakıma kurnazlık, bir bakıma da aptallık. Yani yarım akıllılık etmişsin ki hepsinden kötüsü budur."

Mason itiraz edecekmişçesine yerinden kalkmaya dav-

randı. Sonra kararını değiştirmiş olsa gerek ki gene arkasına yaslandı. Jephson da gene göz ucuyla jüriyi süzerek, “Ee, sonunda ona durumu olduğu gibi anlatabildin mi?” diye sordu.

“Çimenli Göl’e vardıktan sonra anlatmayı kuruyordum. Ne var ki oraya gidip yerleşir yerleşmez Roberta bana hemen evlenelim, diye tutturdu. Hemen evlenirsek uzun zaman evli kalmaz, boşanırız, diyordu. Tek isteği çocuğunu babalı olarak dünyaya getirmektir. Ondan sonra benim yakamı bırakacaktı.”

“Sonra?”

“Sonra, sandal gezisine çıkmak istedi. Durup durup ağlıyordu. Öyle hasta, öyle bitkindi ki; öyle çaresiz... ben de içimden ona hak vermeye başladım. Arada çocuk da varken onunla evlenmemek doğru olmayacakmış gibi geldi. Bari evlenelim, diye düşündüm.”

“Anlıyorum. Kısacası pişmanlık duymuştun. Bunu hemen oracıkta söyledin mi ona?”

“Hayır, efendim.”

“Neden? Kızcağıza çektiirdiğın üzüntüler yetmemiş miydi?”

“Yetmişti, efendim, yetmişti de ne zaman konuşmaya başlayacak olsam aklıma başka şeyler geliyordu.”

“Nasıl?”

“Bayan X, Lycurgus'daki yaşantım, Roberta ile evlenirsem çekeceğim sıkıntı.”

"Peki ne yaptın öyleyse?"

"Artık ağlamamasını söyledim. Bana yirmi dört saat daha verirse belki bir çıkar yol düşünebileceğimi söyledim."

"Sonra?"

"Biraz sonra Çimenli Göl'den sıkıldığını söyledi. Başka bir yere gidelim, dedi."

"O mu istedi bunu?"

"Evet. Gene haritaları açtık. Otelden birine de sorduk. O da yöredeki göllerin en güzeli Büyük Balıkçıl'dır dedi. Ben de görmüştüm bir kez. Gene oraya gidelim dedim. Zaten göl güney yönündeydi. Biz de o yönden döneceğimiz için yolumuzun üstünde sayılırdı."

"Bu dediğin 8 Temmuz Perşembe günüydü, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Şimdi Clyde, biliyorsun; senin Bayan Alden'i o göle kasıtlı olarak, öldürmek, boğmak amacıyla götürdüğünü, bu amaçla ıssız, gözlerden uzak bir köşe aradığını ileri sürüyorlar. Senin buna verdiği yanıt nedir? Bu iddia doğru mu, değil mi?"

Clyde açık ve kesin bir ses tonuyla, "Hayır, doğru değil, efendim," diye karşılık verdi. "Zaten ben bu yolculuğa kendi isteğimle çıkmış değildim. İkincisi, Büyük Balıkçıl Gölü'ne de salt onun gönlü olsun diye gittim."

"Ona hâlâ acıyor muydun, bir gün önceki gibi?"

“Evet, efendim. Hatta daha bile acımaya başlamıştım, sanırım.”

“Artık tutacağın yol konusunda kesin kararını vermiş-tin, öyle mi?”

“Evet, efendim.”

“Neydi bu karar?”

“Elimden geldiği kadar dürüst davranacaktım. Bütün gece bunu düşünmüştüm. Üstüme düşeni yapmazsam onun ne kadar yıkılacağını anlıyordum artık. Erkekçe davranmazsam kendi kendimden de utanacaktım. Roberta belki üç dört kez, evlenmezsek kendimi öldürürüm, demiş-ti. Bu yüzden perşembe sabahı kararım kesindi: O gün ne yapıp edip bu işi sağlama bağlayacaktım.”

“Nasıl yapacaktın bunu?”

“İşte... önce ondan özür dileyecektim. Sonra da ona karşı neden değiştiğimi, yani başka bir kıza gönül verdiğimi, bu kızı hâlâ sevdiğimi anlatacaktım. Bunun benim elimde olmadığını, bu kızı unutamadığımı, unutamayacağımı söyleyecektim. Gene de, her şeye karşın, kendisiyle evlenip üstüme düşeni yapmaya hazır olduğumu söyleyecektim.”

“Bu arada Bayan X ne olacaktı?”

“Elbette onu da düşünüyordum bu arada. Ama o zengin bir kız olduğundan bu duruma daha iyi göğüs gerebilirdi. Hem zaten Roberta'nın onu duyunca beni bırakacağını sa-nıyordum.”

“Nikâhı nerde kıyacağını düşünmüş müydün?”

"Hayır. Ama Çimenli Göl'le Büyük Balıkçıl Gölü'nün ötesinde bir sürü köy ve kasaba olduğunu biliyordum."

"Peki, evlenecek olursan Bayan X'e en ufak bir haber vermeden mi evlenecektin yani?"

"Hayır, efendim. Roberta evlenmekte diretirse birkaç günlüğüne On İkinci Göl kıyısına gidip Bayan X'e durumu anlatmayı planlıyordum. Roberta buna izin vermezse hiç değilse bir mektup yazacaktım."

"Yalnız, Clyde, sen de duydun, Bayan Alden Çimenli Göl Hanı'ndan annesine yazmış olduğu o mektupta evlenmek üzere olduğunu bildirmiş. Yoksa onunla evlenmeye niyetli olduğunu o sabah, Çimenli Göl'de mi söylemiştin ona?"

"Hayır, efendim, kesinlikle söylememiştim ya da evlenip evlenmeyeceğimize o gün, kendisinin karar vereceğini söylemiştim."

Jephson omzundan bir yük kalkmış gibi ferahlayarak, "Ha, demek öyle!" diye gülümsedi.

Kulak kesilmiş dinlemekte olan Mason yavaş sesle, "Laf!" diye söylendi.

"Clyde, Büyük Balıkçıl Gölü'ne yaptığınız yolculuğun her adımında karanlık ve kanlı anlamlar arandığını sen de duydun. Şimdi bu yolculuğu senin kendi ağzından dinlemek istiyorum. Önce şu çanta sorunu; göl kıyısına giderken neden kızın çantasını istasyonda bıraktın da kendininkini yanına aldın? Yüksek sesle konuş da sayın jüri üyeleri iyice duysunlar."

Clyde boğazının kurummasından konuşmakta güçlük çekerek, "Bu iş şöyle oldu," diye söze başladı. "Büyük Balıkçıl'ın kıyısında öğle yemeği yiyecek bir yer bulup bulamayacağımızı bilmiyorduk, onun için yanımıza yiyecek bir şeyler almıştık. Roberta'nın bavulu tıka basa doluydu, oysa benimkinde boş yer vardı. Zaten fotoğraf makinem de bavulda olduğundan yanıma almaya karar verdim."

"İstasyondan Büyük Balıkçıl Gölü'ne giderken... otobüs şoförünün dedikleri aklında olsa gerek: Diken üstünde giymişsin de gölde çok insan var mı yok mu diye sormuşsun."

"Sorduğumu biliyorum, efendim. Ne var ki diken üstünde filan değildim. Böyle bir soru sormaktan ne çıkar? Sıradan bir soru işte."

Rauben Jephson, "Çok doğru; bence de öyle!" dedi. "Eee, Büyük Balıkçıl Hanı'na indiniz; biraz sonra bir sandal tutup gezintiye çıktınız. Sandalda neler oldu?"

"O gün kararı sen vereceksin dediğim için mi nedir, Roberta daha bir neşeliydi. Gölü de çok beğenmişti. Öğle yemeğimizi nerede yiyelim diye çevremize bakındık. Sonra batı kıyısına gidip nilüfer aradık. Onun keyfini bozmak istemediğimden hiçbir şey söylemedim. Saat ikiye kadar gezinip durduk. Sonra yemek molası verdik."

"Nerede yediniz yemeğinizi? Lütfen kalkıp harita üzerinde gösterir misin?"

Clyde elinde değnek, haritanın önüne geçti ve o gün gezdikleri yerleri birer birer gösterdi. Yemek yedikten son-

ra kürek çekerek görmeye gittikleri bir sıra ağaç, başında bir zaman oyalandıkları güzel bir nilüfer yatağı ve sonra, saat beş sularında ulaştıkları Ay Koyu. Clyde bu koyun ıssız büyüüne kendilerini kaptırarak bir süre nasıl öylece oturup çevrelerine bakındıklarını anlattı. Sonra resim çekmek için kıyıya çıkmışlardı. Gene dönüp çiçek toplamak istediklerinden, çantayı kıyıda bırakarak bu kez suyun üzerinde resim çekmek için gene sandala binip açılmışlardı. O sessiz ve durgun güzelliğin içinde Clyde, en sonunda, bütün cesaretini toplayarak Bayan X konusunu Roberta'ya açmıştı. Roberta afallamış ve üzülmüş; usul usul ağlamaya başlamıştı. "Ölsem daha iyi," demişti. O zaman Clyde onunla her şeye karşın evlenmeye hazır olduğunu söylemişti. Bunun üzerine Roberta öyle sevinmişti ki onun boynuna sarılmak istercesine kollarını açıp yerinden fırlayarak ileri doğru atılmıştı. Ne var ki tam o sırada ayağı ya da eteği bir yere takılarak sendelemişti. Clyde da, fotoğraf makinesi elinde, onu tutmak için, içgüdüyle ayağa kalkmıştı. Bu arada Roberta'nın yüzü ya da elleri fotoğraf makinesine çarpmış olabilirdi ama hiçbir şeyin farkında değildi çünkü bir anda ikisi de suya düşmüşlerdi. Alabora olan sandal Roberta'ya çarpmış ve onu sersemletmiş gibiydi.

"Sandal uzaklaşıyordu. Bir an önce tutunsun diye bağırdım ona. Ama o beni duymaz ya da anlamaz gibiydi. Yanına yaklaşımdan da korktum çünkü deli gibi çırpınıyordu. Bu arada iki kez battı çıktı. Sandal da on-on beş metre açılmıştı. Artık Roberta'nın oraya tutunamayacağını

düşündüm. Bari kıyıya doğru yüzüp kendimi kurtarayım, dedim.”

Clyde'in anlattığına göre, kıyıya çıkınca durumunun ne kadar garip ve kuşku verici olduğu kafasına birden dank etmişti. Bu koşullar altında onun yolculuk sırasındaki bütün davranışları kuşku çekecekti. Şimdi dönüp kazayı haber vermesi demek her şeyin ortaya çıkması demekti ki böyle bir durumda hem fabrikadaki işini hem de Bayan X'i kaybedeceği yüzde yüzdü. Oysa kimseye haber vermeden kaçarsa herkes onun da Roberta ile birlikte boğulduğunu sanırdı. Evet; şu anda yardım çağırırsa da Roberta'yı diriltemezdi artık. İşin öğrenilmesi demek de kendi başının belaya girmesi ve Roberta'nın adına ve aile şerefine leke sürülmesi demekti. Bu yüzden Clyde hiç sesini çıkarmamaya karar vermişti. Üstündekileri çıkarıp sularını sıkmış, sonra sarıp sarmalayıp bavuluna koymuştu. Bavulun yanında duran fotoğraf makinesi ayağını da gizlemeye karar vermişti. Başındaki hasır şapka, (Clyde bunun astarsız olduğunu bilmediğini söylüyordu), suya düştüğünden çantasındaki yedek şapkayı giyip ormanın içine dalmıştı. Kazadan hemen sonra Cranston'lara gidişine gelince, genç adam bunda bir anormallik görmüyordu. Dostlarının yanında olmak ve durup dururken başına gelen bu felaketi “enine boyuna düşünebilmek” istemişti.

Jephson'ın aklına soracak başka soru gelmiyor gibiydi. Ağırbaşlı bir edayla, gene de tane tane, “Şimdi Clyde,” dedi. “Bu jüri heyetinin, sayın yargıcın ve bütün bu din-

leyenlerin huzurunda, doğruyu eksiksiz söyleyeceğine ve doğru olmayan hiçbir şey söylemeyeceğine şerefine ve kutsal inançların üzerine yemin etmiş bulunuyorsun. Bunun ne anlama geldiğinin bilincindesin, değil mi?"

"Evet, bilincindeyim, efendim."

"O sandalın içinde Roberta Alden'e vurmadığına, Tanrı'nın huzurunda yeniden yemin ediyorsun, değil mi?"

"Yemin ederim. Vurmadım ona."

"Göle de atmadın?"

"Göle atmadığıma da yemin ederim."

"Sandalı kasıtlı, bilerek devirmedin, onu öldürmeye başka bir yoldan da kalkışmadın, değil mi?"

Clyde heyecanlı ve kesin, "Yemin ederim!" diye bağırdı.

"Bu olayın senin hiç aklından geçirmediğin ve tasarlamadığın bir kaza olduğuna da yemin ediyor musun?"

Clyde, "Yemin ediyorum," diye yalan attı. Ama bu ölüm kalım savaşında bu kadarcık bir yalan söylemeye hakkı olduğunu düşünüyordu. Olay gerçekten de onun tasarladığı gibi gelişmemiştir ve Clyde buna istedikleri her şey üzerine yemin edebilirdi.

O zaman Jephson o uzun, güçlü ellerinden biriyle yüzünü sıvazladı, jüriyle salondakileri durgun, umursamaz gözlerle şöyle bir süzdü ve o ince dudaklarını gergin, anlamlı bir çizgi biçiminde kıсарak, "Sayın Savcı tanığı sorguya çekebilir," dedi.

avcı Mason, Jephson'ın sorgulamasının başından sonuna kadar, bir an önce avının peşine düşmek isteyen bir tazı gibi burnundan solumuştu. Clyde'in ifadesini kökünden yıkmak, bunun baştan sona yalanlar üstüne kurulmuş bir masal olduğunu ortaya çıkarmak isteğiyle içi içine sıgmıyordu. Jephson sorgusunu bitirir bitirmez hemen yerinden fırladı, Clyde'in karşısına geçti. Onun böyle kendini mahvetmek isteğiyle tutuştuğunu gören Clyde, savcının kendisine fiziksel olarak saldıracağını bile düşündü.

"Griffiths, Bayan Alden sandalda sana doğru geldiği zaman fotoğraf makinen elinde miydi?"

"Evet, efendim."

"Sendeleyip düştü; sen de ona bu fotoğraf makinesiyle kazara çarptın öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Bu kadar dürüst ve doğrucu bir insan olduğuna göre aklından çıkmıştır ya, hani seninle Büyük Balıkçıl Gölü'nün kıyısına gittiğimiz zaman sen bana fotoğraf makinenin olmadığını söylemiştin; bilmem anımsayabiliyor musun?"

"Evet, anımsıyorum, efendim."

"Öyleyse bana o zaman yalan söylemiştin, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"O yalanı da tıpkı bu yalanların gibi içtenlikle söylemiştin."

"Bu söylediklerim yalan değil ki! Anlattım neden olduğunu."

"Anlatmışmış! Küçük bey orada yalan söylüyor ama burada kendisine inanılsın istiyor, öyle mi?"

Belknap itiraz etmek amacıyla ayağa fırladıysa da Jephson onu eteğinden çekip yerine oturttu.

"Siz ne dersiniz deyin, bu söylediklerim doğru."

"Ve de sana artık dünyada hiçbir şey yalan söyletemez, elektrikli sandalyenin korkusu bile, öyle değil mi?"

Clyde sapsarı kesildi ve şöyle bir ürpererek o yorgunluktan kızarmış göz kapaklarını kırıştırdı. "Olabilir ama yemin ettikten sonra yalan söyleyemem... gibi geliyor."

"Gibi geliyormuş! Çok güzel, doğrusu! Başka nerede, ne zaman olursa olsun yalanları kıvırıyorsun ama cinayet suçuyla yargılanırken değil, öyle mi?"

"Hiç de dediğiniz gibi değil, efendim. Ama her şeye karşın az önce söylediklerim doğrudu."

"Vicdan azabı çekip pişmanlık duyduğuna, İncil'e el basarak yemin etmeye hazırsın, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Peki, Griffiths; Roberta Alden babasının çiftliğinde seni beklerken sana onca mektup yazmıştı, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Ortalama olarak iki günde bir mektup alıyordun, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Onun orada yapayalnız ve çok mutsuz olduğunu biliyordun, değil mi?"

"Evet, efendim; ama anlattığım gibi..."

"Anlatmışmış! Yani sayın avukatların senin adına anlattılar, demek istiyorsun. Seni günlerce karşılarına alıp ne yanıt vereceğini belleten onlar değil mi?"

Tam o sırada Jephson'ın bakışlarıyla karşılaşan Clyde, "Hayır, hiç de belletmediler!" diye bağırdı.

"Öyleyse sana bu kızcağızın nasıl öldüğünü o ilk sorduğum zaman bizi bunca zahmete sokacağın yerde neden anlatıp da kurtulmadın? Bunca kuşku ve araştırmalara yol açacağın yerde? Bunları tam beş ay avukatlarıyla baş başa düşünüp taşınmadan önce, hemen o zaman anlatsaydın, herkes sana daha bir inanırdı; öyle değil mi?"

Clyde, "Ama ben bunları avukatlarımla hazırlamış değilim," dedi. Gözleri hâlâ ona bakışlarıyla güç vermeye çalışan Jephson'daydı. "O zaman neden öyle dediğimi az önce anlattım ya size."

Mason, "Anlattım! Anlattım, başka laf bildiğin yok ki!" diye âdeta haykırdı. Onun ne zaman başı sıkışsa bu yalan-

ların ardına sığınabileceğini düşündükçe öfkeden kendinden geçer gibi oluyordu. Küçük zibidi!

“Onu almaya gitmeden önce, her gün ya da gün aşırı ondan mektup alırken... bu mektupları dokunaklı buluyordun, öyle mi?”

“Elbette, efendim... yani..” Clyde burada düşüncesizlik ederek duraladı. “Hiç değilse kimi bölümlerini.”

“Yaa? Demek şimdi yalnızca bazı bölümleri diyorsun. Az önce böyle bir ayırım yapmıyordun ama?”

Clyde'in gözleri ürkek bir bakışla Jephson'ın gözlerini aradı. Jephson'ın bakışları onun gözlerine dikilen iki mavi ışın gibiydi.

Mason, “Bayan Alden'in sana yazdığı bu mektup aklında mı?” diyerek kızın mektuplarından birini açıp okudu:

“Clyde, canım benim, eğer beni almaya gelmezsen ölürüm, bunu böyle bil. Öyle yapayalnızım ki! Aklım ya bata-
rım ya çıkarım diyor. Bir yerlere gidip bir daha hiç dönme-
sem ve seni bu yükten kurtarsam, diyorum... Ama ne olur,
bana hiç değilse günde bir kerecik telefon etsen, madem
mektup yazmıyorsun. Oysa sana ve senden gelecek yürek-
lendirici bir söze öyle ihtiyacım var ki!”

Mason'ın sesi yumuşak çıkıyordu. Hüzünlüydü. İnsan dinledikçe, yalnız onun değil, o dar, yüksek tavanlı salon-
daki herkesin içini dalga dalga bürüyen acıma duygusunu
sanki elle tutabiliyordu.

“Sence dokunaklı mı bu?”

“Evet, efendim.”

“O zaman da dokunaklı gelmiş miydi?”

“Evet, gelmişti, efendim.”

Mason dişlerinin arasından, “İçten gelerek yazıldığını biliyordun, değil mi?” diye sordu.

“Evet, efendim, biliyordum.”

“Öyleyse Ay Koyu'nun orta yerindeyken sözüm ona içini burkan o acımanın binde birini Lycurgus'dayken duy-
saydın da telefonu açıp o zavallı, çaresiz kıza, hiç değilse gelip onu alacağını söyleseydin olmaz mıydı? Yoksa sana en son mektubunda gözdağı verinceye kadar acımak aklına gelmemiş miydi? Belki de başka bir planın vardı da sık sık telefon edip çevrenin dikkatini çekmek istemiyordun, öyle mi? Lycurgus'dayken acıma nedir bilmediğin halde o en son gün, Büyük Balıkçıl Gölü'nde o yüreğin nasıl oldu da öylesine derin bir acımayla doldu, birdenbire? Musluk gibi açıp kapayabildiğin bir şey mi bu senin acıma duygun?”

Tam o sırada Jephson'la gene göz göze gelmiş olan Clyde, “Ben ona önceden hiç acımıyordum demedim ki!” diye dikleşti.

“Gene de kızcağız korkusundan ve üzüntüsünden çaresiz kalıp sana gözdağı verinceye kadar bekledin.”

“Ona kötü davrandığımı inkâr etmiyorum ki ben!”

“Bunu inkâr etmiyorsun diye de buradan elini kolunu sallaya sallaya çıkıp gideceğini umuyorsun, değil mi?”

Belknap'ın sabrı taşmıştı artık.

“Bu bir rezalet, Sayın Yargıç!” diye köpürdü. “Sayın Savcı’nın her sorusundan sonra bir nutuk atmasına izin mi verilecek?”

Yargıç Oberwaltzer, “Siz itiraz etmediniz diye ben de ses çıkarmadım,” dedi. “Bay Savcı lütfen soru sormakla yetinsin.”

Mason bu azarı hafife aldı ve gene Clyde'a dönerek, “Bir zamanlar varlığını inkâr ettiğin fotoğraf makinesini o gün sandaldayken elinde tuttuğunu kabul ediyor musun?” diye sordu.

“Evet, efendim.”

“Bayan Alden de sandalın kış tarafında oturuyordu, öyle mi?”

“Evet, efendim.”

Mason şimdi Burton Burleigh'e dönerek, “Burton, o sandalı getirir misin?” diye seslendi.

Bunun üzerine Burton ve daha üç savcı yardımcısı yargıcın arkasına düşen bir kapıdan dışarı çıktılar ve biraz sonra Roberta ile Clyde'ın içinde gezintiye çıktıkları sandalın ta kendisini getirerek jüri bölmesinin önüne bıraktılar.

Clyde buz gibi bir ürpertiyle bakakalmıştı. Dinleyiciler de sandalı daha iyi görebilmek için öne doğru uzanıp kıpırdandıkça salonu bir merak ve ilgi mırıltısı doldurdu.

Mason bu kez fotoğraf makinesini eline alıp sallayarak, “İşte buyur, Griffiths!” dedi. “Varlığını inkâr ettiğin fotoğ-

raf makinesi. Lütfen şimdi şu sandala binip makineyi eline al da jüri heyetine, kaza sırasında nasıl çarptığını, onun da nerede ve nasıl suya düştüğünü anlat bakalım.”

Belknap, “İtiraz ediyorum!” diye sesini yükseltti.

Uzun ve yorucu bir hukuk tartışmasının sonunda Yarış, Savcı’nın bu tarz sorguyu hiç değilse bir süre daha sürdürebileceğini bildirdi.

Bunun üzerine Clyde, “Ama ben ona isteyerek ya da bilerek vurmadım,” dedi.

“Evet, böyle dediğini duyduk.”

Clyde sanık hücrelerinden çıkarak sandala bindi ve orta yerine oturdu. “Şimdi, Newcomb, sen de gel, Bayan Alden’in oturduğu yere otur.” Newcomb, “Baş üstüne, efendim,” diyerek sandala oturdu.

Clyde Jephson’dan yana boş yere bakıyordu. Sırtı yarı yarıya ona dönük olduğundan bir türlü göz göze gelemiyorlardı.

“Griffiths, şimdi lütfen Bay Newcomb’a anlatır mısın, Bayan Alden’in nasıl yerinden kalkarak sana doğru atıldığını?”

Herkesin kendisine nefretle ve bir yalancı gözüyle baktığını sezen Clyde dizleri titreyerek kalktı. Durumun gerçek dışı garipliği öylesine sinirlerini bozmuştu ki üzerine inanılmaz bir sakarlık gelmiş, eli ayağına dolanarak, Roberta’nın nasıl yerinden kalktığını ve yarı yürüyüp yarı emekleyerek ona doğru gelirken nasıl sendeleyip düştü-

ğünü göstermeye yeltendi. Sonra, kolunu nasıl, kendi de ne yaptığını bilmeden uzatıp Roberta'ya çarpışını... Onun neresine vurduğunun farkında bile değildi; belki yanağı ya da çenesine gelmiş olabilirdi ama çok hızlı vurduğunu sanmıyordu.

Burada Belknap'la Mason arasında ifadenin zapta geçirilip geçirilmemesi konusunda uzun bir tartışma daha oldu. Sonunda Yargıç, Savcı'dan yana karar aldı.

Belknap kendi düşüncesinde direnerek, "Tanrı aşkına, şu yapılan maskaralıklar gerçek kaza sırasında olup bitenleri nasıl aydınlatabilir?" diye sordu. "Koşullar birbirini tutmuyor ki! Bay Newcomb gibi boylu poslu bir adam Bayan Alden'in yerini nasıl tutabilir?"

Mason, "Öyleyse biz de boyu posu Bayan Alden'i tutan birini koyarız buraya," diyerek hemen Zillah Sanders'i çağırdı ve Newcomb'un yerine onu geçirdi.

Belknap bu kez de, "Ne çıkar bundan?" diye sordu. "Birincisi sandal suda değil. İkincisi, herhangi bir çarpışma ya da darbeye kimin ne kadar dayanacağı bilinemez ki!"

Mason ona doğru dönerek, "Yani bu deneyin yapılmasına izin vermiyorsunuz, öyle mi?" diye alayla sordu.

Belknap, "Yok canım; istiyorsanız buyurun, yapın," diye dudak büktü. "Nasılsa saçma sapan bir şey olduğu ortada."

Böylece Clyde Savcı'nın isteği üzerine Zillah'a, o gün Roberta'ya vurduğu gibi ama göstermelik bir şekilde vur-

du. Zillah geriye doğru düştü ama yavaşça. Düşerken sandalın iki kenarına elleriyle tutunmayı başarmış ve yuvarlanmaktan kurtulmuştu. Gene de, Belknap'ın bütün çabalarına karşın jüri üyeleri Clyde'in kendini elbet ki temize çıkarmaya çalıştığını, yoksa aslında Roberta'ya herhalde çok daha sertçe vurmuş olacağını düşündüler. Doktorlar da bu kanıyı belirtmemişler miydi ve Burton Burleigh fotoğraf makinesinin içinde saç telleri bulmuş değil miydi? Sonra ya o kamptaki kadının duyduğu bağırışlara ne buyrulurdu?

Bu deneyden sonra mahkeme o günlük tatil edildi ve ertesi sabah duruşma başlar başlamaz Savcı Mason gene her zamanki gibi taptaze, yaşam ve kin dolu ortaya atıldı. Hücresinde uykusuz bir gece geçirmiş olan Clyde avukatlarının çabalarıyla elinden geldiğince serinkanlı ve masum durmaya kararlıydı ama bu rolün üstesinden gelebileceğine pek inancı yoktu. Çünkü herkesin ona karşı cephe aldığını, onun suçlu olduğuna inandığını biliyordu.

Mason en yırtıcı ve hırslı sesiyle sorguya girişti:

"Pişmanlık duyduğunu hâlâ ileri sürüyor musun, Griffiths?"

"Evet, efendim, sürüyorum."

"Boğulduğu sanılan kimselerin yeniden diriltildiğini hiç işittin mi?"

"Anlayamıyorum, efendim."

"Duymuşsundur: Boğuldukları sanılan kimseler, son

kez batıp da bir daha yüze çıkmayanlar, kimi zaman sudan çıkarılır ve ilk yardım yöntemleriyle yeniden yaşama kavuşturulabilir. Bunu duymuşluğun vardır, değil mi?

“Evet, efendim, bunu duymuşluğum var ama nasıl yapıldığını hiç duymadım.”

“Hiç mi?”

“Hiç efendim.”

“Suyun içinde en çok ne kadar kalanların diriltilebildiğinden de haberin yok mu?”

“Hayır, efendim; hiç yok.”

“Suyun içinde on beş dakika kalanların bile bazen yaşama kavuşturulabildiğini hiç bilmez miydin?”

“Hayır, efendim.”

“Yani demek ki sen kendin yüzerek kıyıya çıktıktan sonra yardım çağırıp kızcağızı kurtarmak hiç aklına gelmedi, öyle mi?”

“Hayır, gelmedi, efendim. Artık ölmüştür, sanıyorum.”

“Gene de sen daha kıyıya çıkmadan önce, sandal devrildiği zaman Roberta hâlâ yaşıyordu. O zaman neden bir şeyler yapmadın? İyi bir yüzücüsün sanırım, öyle değil mi?”

“Evet; oldukça iyi yüzerim, efendim.”

“Üstünde ayakkabıların ve elbiselerinle 175 metreden fazla yüzüp karaya çıkabilecek kadar iyi. Öyle değil mi?”

"Bilmem ama o kadar yolu yüzüp karaya çıkabildiğim bir gerçek."

"Gerçekten de öyle! On beş-yirmi metre ötesindeki devrilmiş sandala ulaşamayan bir adam için, onca yolu yüzmek büyük beceri doğrusu."

Belknap savcının bu sözlerinin zabıttan çıkartılmasını istediye de Jephson buna engel oldu.

Bundan sonra Mason yüzücülük ve kürekçilik deneyimleri konusunda konuştu. Genç adam kaç kez kano tipinde oynak ve tehlikeli teknelerle göllere açıldığı halde başına hiç kaza gelmediğini anlattı. "Roberta'yı Crum Gölü'nde o ilk gezdirdiğin sandal da kano tipindeydi, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Ama o zaman kaza olmadı?"

"Hayır, efendim."

"O zaman Roberta'dan çok hoşlanıyordun, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Gelgelelim, Büyük Balıkçıl Gölü'nde bindiğiniz şu sağlam, oturaklı, yuvarlak dipli sandal devrildiği gün Roberta'dan artık soğumuş bulunuyordun."

"O zamanki duygularımı anlattım."

"Crum Gölü'nde onu sevdiğin halde Büyük Balıkçıl'da ondan soğumuş olmanın acaba bu kazayla bir ilişkisi..."

"Duygularımı anlattım, efendim."

“Gene de onu başından atabilmeyi istiyordun, değil mi? O ölür ölmez hemen öteki kıza koşman... Bunu inkâr etmiyorsun, değil mi?”

Clyde gene, “Anlattım, bunun nasıl olduğunu,” dedi.

“Anlatmışmış! Haksever, dürüst, sağduyulu insanlar senin bu anlattıklarını yutarlar mı sanıyorsun yani?”

Mason öfkeden kudurmuş gibiydi. Clyde hiç ses çıkarmadı... Jephson itiraz edince yargıç bunu yerinde buldu... Ama Mason hiç oralı olmadan, “Griffiths, acaba kürek çekerken az buçuk dikkatsizlik edip sandalı sen kendin devirmiş olmayasın?” diye sordu.

Clyde'a iyice yaklaşmış, öfkeli bir sırıtişla bakıyordu.

“Hayır, dikkatsizlik filan etmedim, efendim. Elimde olmayan, önüne geçemediğim bir kazaydı.” Clyde yorgunluğuna ve solgunluğuna karşın serinkanlıydı.

“Demek bir kazaydı. Hani o Kansas City'de başına gelen kaza gibi. Böyle ölümle sonuçlanan kazalara alışkınsın sen, öyle değil mi, Griffiths?” Mason bunu acı bir alayla, tane tane sormuştu.

Clyde kekeleyerek, “Anlattım bu kazanın nasıl olduğunu,” diye karşılık verdi.

“Peki, Griffiths; ne yaptığını bilmeden darben yüzünden sandal devrilip de suya düştüğünüzde sen ve Bayan Alden birbirinizden ne kadar uzaklıktaydınız?”

“Vallahi, o arada pek göremedim.”

“Canın isteseydi onu tutup çekebilecek kadar yakınındaydın, öyle değil mi? Onun sendelediğini görünce tutup kurtarmak için fırlamış değil miydin yerinden?”

Clyde iç geçirerek, “Evet, o amaçla yerimden fırladım ama onu yakalayacak kadar yakınında değildim,” diye yanıtladı. “Hemen dibe indiğimi hatırlıyorum. Suyun yüzüne çıktığım zaman da ondan epey uzaktaydım.”

“Ne kadar uzaktaydın dersin? Buradan jüri bölmesinin öbür ucuna kadar olabilir miydi? Ya da yarısı kadar?”

“Vallahi, tam olarak bilemediğimi söyledim ama şuradan şuraya kadar olsa gerekti.” Clyde Roberta ile arasındaki uzaklığa en azından dört metre eklemişti.

Mason şaşırmış gibi yaparak, “Deme!” diye söylendi. “Şu gördüğümüz sandal devriliyor; ikiniz de suya düşüyorsunuz ve yüzeye çıktığınızda birbirinizden hemen hemen on metre uzaklıktasınız. Sakın belleğin bu noktada sana oyun oynuyor olmasın, Griffiths?”

“Vallahi, yüzeye çıktığımda durum benim gözüme öyle göründü.”

“Peki, suya düşüp yeniden yüzeye çıktığın zaman sandalla aranda ne kadar vardı? İşte sandal karşında. Aranızdaki uzaklığı bize göster bakalım.”

Clyde önündeki boşluğu ürkek ve kararsız bakışlarla ölçerek, “Dedim ya, ilk yüzeye çıktığımda bilemedim,” diye yineledi. Kendine bir tuzak hazırlandığını çok iyi biliyordu.

“Buradan şu sizin masanızın ötesindeki parmaklık kadar vardı, sanırım.”

Mason sinsi bir sevinçle, “Yani on beş yirmi metre kadar,” dedi. “Evet; o kadar olabilir. Yalnız kesinlikle bilemem elbette.”

“Peki sen orada, sandal da şurada olduğuna göre, o sırada Bayan Alden neredeydi?”

Mason’ın bir geometri ya da matematik hesabıyla onun suçunu kesinleştirmeye çalıştığını Clyde şimdi anlıyordu. O an sinirleri gerilerek, tetikte, Jephson’dan yana baktı. Öte yandan Roberta’yı sandaldan pek uzaklaştırmaya da gelmezdi; onun yüzme bilmediğini söylemişti. Öyleyse kızın sandalın yakınında kalması gerekmez miydi? Elbette! Böylece genç adam gözlerini karartıp akıllılık yaparak, kızın sandala, kendisinin aşağı yukarı yarı uzaklığında olduğunu söyledi.

Mason o saat, “Yani Roberta o sırada senden ve de sandaldan en çok yedi sekiz metre uzaklıktaydı, öyle mi?” diye sordu.

“Öyleydi sanıyorum, efendim. Öyle gibi geliyor.”

“Bununla birlikte sen oracığa kadar yüzüp de kızı burunun dibindeki sandalın yanına çekemez miydin, demek istiyorsun?”

“Valla, efendim; anlattığım gibi, suya dalıp çıktığımda sersemlemiş durumdaydım. Oda öylesine çırpınıyordu ki!”

“İyi ya, sandalınız orada duruyordu: Senin kendi anlatığına bakılırsa on beş yirmi metre ötedeymiş, topu topu. Siz suya düşüp de yeniden yüzeye çıkıncaya kadar bir sandalın o kadar uzaklaşmasını da aklım almıyor ya, neyse. Sonradan ta kıyıya kadar yüzebildiğin halde o sırada oracığa kadar yüzüp sandalı kıza doğru itemez miydin, tutunsun da canını kurtarabilsin diye? Kızcağız batmamak için can havliyle çırpınıyormuş, değil mi?”

“Evet, efendim; ama benim de tersim dönmüştü,” diye Clyde asık suratla karşılık verdi. Bütün jüri üyeleriyle dinleyicilerin, gözlerini kendi yüzüne dikmiş olduklarını biliyordu. Salondakilerin kuşku dolu ve inanmaz gözleri doğal bir gücün basıncı gibi üzerinde yoğunlaşmış olduğundan, sinirleri iyice yıpranmıştı ve konuşurken dili takılarak sık sık duraklıyordu. “Bu yüzden... de... hemencecik... k... kafamı t... toplayamamış olsam gerek. Sonra... onun yanına pek sokulmaktan da korktum..”

Mason alaycı bir şekilde, “Biliyorum! Ruhsal ve ahlaki yönden korkağın birisin,” diye dudak büktü. “Bir de işine geldiği yerde kafanı toparlayamıyorsun ama işine geldiği yerde de yıldırım gibi toparlayıveriyorsun, öyle değil mi?”

“Değil, efendim.”

“Öyleyse bana şunu söyle, Griffiths: İş kızı kurtarmaya gelince kafanı bir türlü toparlayamadığın halde, kıyıya çıktıktan hemen sonra o fotoğraf makinesinin ayağını gizlemeyi nasıl akıl edebildin? Karaya ayak basar basmaz nasıl

oldu da böyle ince hesaplar yapacak kadar toparlayabildin kafanı?”

“Ş... şey... b... ben... az önce de söyledim ya... sonradan başka çıkar yolum olmadığı kafama dank etti.”

“Evet, hepsini anlattın. Anlattın ya. Suda geçirdiğin panikten sonra, öyle bir dakikada durup da, ne olur ne olmaz, diye öylesine hesaplı işler yapmak için insanın kafasının adamakıllı yerinde olması gerekir. Birkaç dakika önce sandalı kıza doğru itmeyi düşünemeyecek durumdaydın da hemen sonrasında o ayağı gizlemeyi nasıl düşünebildin? Onun yaşamasını istemiyordun da ondan! Pişmanlık duymayan filan hep palavra, öyle değil mi?” Mason haykırırcasına konuşuyordu. Kapkara yüzüyle; “Gerçek bu, değil mi? Kız boğuluyordu. Sen de onun boğulmasını istediğinden, bıraktın boğulsun! Öyle değil mi?” dedi.

Mason şimdi hırsından titriyordu. Sandal karşısında durdukça Roberta'nın o en son bakışını görür, en son çığlıklarını duyar gibi olan Clyde da oturduğu yerde sinmiş, büzülmüştü. Mason'ın gerçeğe bu kadar isabetle parmak basması ödünü koparmıştı. Çünkü suya düştükleri zaman Roberta'yı kurtarmak istemediğini hiçbir zaman, hiç kimseye itiraf etmemişti. Jephson'la Belknap'a bile!

Şimdi de gene, her zamanki gibi, “B... ben onu kurtarmak istedim ya... T... tersim dönmüştü. B... bu yüzden de...”

Mason öfkeden çarpılmış, ateş püsküren yüzünü onun yüzüne daha da yaklaştırarak, “Yalan söylediğini sen de bilmiyor musun yani?” diye bağırdı.

"O zavallı, bahtsız kızcağızı elini uzatıp kurtarabileceğin yerde, bile bile, soğukkanlılıkla, boğulup ölsün diye bıraktın!" Clyde'in böyle öldürdüğünü artık kesinlikle seziyordu ve bunu onun ağzından almak için elinden geleni yapmaya kararlıydı.

Belknap her fırsatta yerinden fırlayarak jüri üyelerinin usulsüz olarak müvekkiline karşı kışkırtıldığını ileri sürüyorsa da Yargıç Oberwaltzer onun bu itirazlarını haklı saymıyordu.

Bu arada Clyde da bir fırsatını bulup, "Yok yok, hiç de değil! Ben onu kurtarmak istiyordum!" dedi ama süngüsü düşüktü, sesi ölgün.

Her davranışı, her sözü, jüri üyelerinde onun doğruyu söylemediği kanısını uyandırıyordu. Dinleyip seyrettikçe üyeler onun yalnızca Belknap'ın söylediği gibi ruhsal ve ahlaki bir korkak olmakla kalmadığına, daha da kötüsü, Roberta'nın ölümünden suçlu olduğuna inanıyorlardı. Çünkü her jüri üyesi kendi kendine şunu soruyordu: Bu genç sonradan kıyıya yüzebilecek güçteydi madem, kızı neden kurtarmamıştı? Ya da hiç değilse sandalı iterek kızın buna tutunup kurtulmasını neden sağlamamıştı?

Mason, "Roberta'nın ağırlığı kırk beş elli kilo ancak vardı, değil mi?" diye sordu.

"Evet, öyleydi sanıyorum."

"Ya sen? Sen kaç kilo geliyordun o zaman?"

"Yetmiş kilo dolaylarında," dedi.

Mason bu kez jüriden yana dönerek bir dudak büküşüyle, "Yetmiş kiloluk bir adam, boğulmakta olan güçsüz, hasta, bitkin, kuş gibi hafifçe bir kızcağızın yanına yaklaşmaktan kaçınıyor, hem de asılır da beni dibe çeker diye korkusundan!" diye acı acı konuştu. "Sekiz on metre ötesinde de üç dört kişinin tutunabileceği, sapasağlam bir sandal dururken! Nasıl iş bu?"

Bu noktayı vurgulamak ve beyinlere iyice işlemesini sağlamak istercesine şimdi cebinden kocaman bir beyaz mendil çıkardı ve boynunu, yüzünü, ellerini sildikten sonra Burton Burleigh'e dönerek, "Bu sandalı alıp götürün artık, Burton," dedi. "Şimdilik gereği kalmadı."

Sandal dışarı taşındıktan sonra Mason soğukkanlılığını toparlayarak gene Clyde'a döndü:

"Griffiths, Roberta Alden'in saç rengini ve dokusunu çok iyi biliyordun, değil mi? Ne de olsa, içli dışlıydın onunla."

Clyde irkilip gözlerini kırptırarak, "Saç rengini bilirdim ya da bildiğimi sanıyorum," diye yanıtladı. Bu sorunun onu buz gibi bir acıyla ürperttiği gözle görülebiliyordu. Mason, "Dokusunu da bilirdin elbet, değil mi?" diye direndi. "Bayan X ortaya çıkmadan önceki o cicim aylarında Roberta Alden'in saçlarını çok okşamıştın, sanırım."

Jephson'la bu anda göz göze gelen Clyde, "Valla, orasını bilemem," dedi.

"Canım, aşağı yukarı, onun saçları sert miydi, yoksa ipek gibi yumuşak mıydı? Bunu bilirsin ya hiç değilse?"

"Evet; ipek gibi yumuşak olduğunu biliyorum."

Mason her şeyden çok Clyde'a işkence etmek, onun sınırlarını büsbütün yıpratmak amacıyla masasının üstündeki bir zarfın içinden bir tutam saç çıkararak, "İşte, Roberta Alden'in saç!" dedi. "Tanıyabildin mi?" Ve saç Clyde'a doğru uzatınca dehşet içinde kalıp yüreği ağzına gelen genç adam pis ya da öldürücü bir nesneden kaçınırcasına irkilip geriledi. Gene de jüri üyelerinin onun hiçbir davranışını kaçırmadıklarını bildiğinden hemen kendini toparlamaya çalıştı. Mason alaylı, "Korkma canım!" dedi. "Ölmüş sevgilinin saç işte!"

Bu sözleri duyunca daha da sarsılan Clyde, jüri üyelerinin merakla kendini süzdüklerini görünce saç tutamını eline aldı.

Mason, "Renk ve doku yönünden Roberta Alden'in saçına benziyor, değil mi?" diye sordu.

Clyde sesi titreyerek, "Evet, biraz andırıyor," diye yanıtladı.

Mason hemen masadan fotoğraf makinesini alarak, "Şimdi de şu makineyi al bak," dedi. "Gerçi sen, makinem yok, diye yemin etmiştin ama bu gene de senin fotoğraf makinen. Şu kapağın arasına sıkışmış duran iki saç teline bak," diye ekleyerek Burton Burleigh'in oraya sıkıştırmış olduğu saçları gösterdi. "Görüyor musun?" Ve makineyi, vuracakmış gibi Clyde'a doğru itti. "Bu makineyle ona, az önce gösterdiğin gibi hafifçe vurduğun halde nedense kız-

cağızın yüzü yer yer çürümekle kalmamış, saçlarından birkaç tel de kapağın arasına sıkışmış! Acaba bunların onun saçı olup olmadığını söyleyebilir misin jüriye?"

Clyde zor duyulur bir sesle, "Bilmem ki!" dedi.

"Ne dedin? Hızlı konuş! Ruhsal ve ahlaksal yönden bu kadar ödleğ olmanın yeri yok! Bu saç telleri onun mu yoksa değıl mi?"

Clyde "Bilemem," dedi ama fotoğraf makinesine bakamıyordu bile.

"Baksana, oğlum, bak şuraya! Bu telleri elindeki saç tutamıyla karşılaştıır. Bu kadar muhallebi çocuğı olmasana! Yaşarken onun saçlarına dokunurdun ama! O şimdi öldü diye korkma, saçları seni yemez. Şu iki tel onun başından alınmış olan şu saç tutamının rengiyle dokusunu tutuyor mu tutmuyor mu? Bak da söyle: Bu teller onun saçı mı değıl mi?"

Bu baskı karşısında Clyde, Belknap'ın bütün çabalarına karşın saçları gözden geçirmek, hem de ellemek zorunda kaldı.

Sakınganlığı elden bırakmadan, "Bilemeyeceğim," diye karşılık verdi.

"Biraz andırıyor ama kesinlikle bilemem ki!"

"Bilemezsin ha! Ona bu fotoğraf makinesini var gücünle vurduğunu biliyorsun ama, değıl mi?"

Gene Jephson'ın bakışlarıyla karşılaşmış olan Clyde,

“Var gücümle vurmadım ben ona!” diye diretti. “Kesin bir şey de söyleyemem.”

İçinden, bu adamın zorbalığına pabuç bırakmayacağını düşünüyordu ama bir yandan da içi eziliyordu. Mason da salondakileri hiç değilse psikolojik yönden etkilemiş olduğunu bilmenin kıvancıyla fotoğraf makinesini ve saç tutamını gene masasının üstüne bırakarak, “Her neyse,” dedi. “Fotoğraf makinesi sudan çıkarıldığı zaman o iki saç telinin kapak arasında olduğunu kanıtlarla göstermiş bulunuyoruz. Sen de bunun suya en son senin elinden düştüğüne yemin ettin.”

Bir an Clyde'ı tartaklamak için yeni bir konu arayaarak duraladı. Sonra, “Griffiths,” diye gene sorguya girişti. “Şimdi senin şu ormanın içine kaçmanı ele alalım. Üç Mil Koyu'na vardığında saat kaçtı?”

“Dört sularındaydı, sanırım. Şafak sökmeden hemen önceydi.”

“O saatle vapurun kalkacağı saat arasında ne yaptın?”

“Hiç, dolaştım.”

“Köyün içinde mi?”

“Hayır, efendim; köyün hemen dışında.”

“Sabah olsun diye bekledin, öyle mi? Herkes kalksın da senin varlığın pek göze batmasın diye, öyle değil mi?”

“Vallahi, güneş doğsun diye bekledim işte. Zaten yorgundum; biraz oturup dinleneyim dedim.”

“Güzel ya, bu köyü, göl vapurunu, vapurun kalkış saatini filan nereden biliyordun, böyle inceden inceye? Önceden bu konuda bilgi mi edinmiştin yoksa?”

“Yoo, Sharon'la Üç Mil Koyu arasında işleyen vapuru oralarda herkes bilir.”

“Yaa, öyle demek? Başka nereden biliyordun bu vapuru?”

Clyde, “Nerede evleneceğimizi planlamak için haritaları karıştırırken bunu ikimiz de görmüştük,” dedi.

“Büyük Balıkçıl Gölü’nün güneyine düştüğü de gözünden kaçmamış olsa gerek?”

“Öyle olsa gerek, efendim.”

“Öyleyse Büyük Balıkçıl’ın aşağı ucundan Üç Mil Koyu’na giden bir karayolu olduğunu da görmüştün, değil mi?”

“Vallahi, haritada patika gibi bir yol görünüyordu, gene de ben bunun işlek, düzgün bir yol olduğunu bilmiyordum.”

“Öyleyse ormanda rastladığın o üç köylüye nasıl oldu da, Üç Mil Koyu’na daha ne kadar var, diye sordun?”

Clyde, Jephson’ın bellettiği yanıtı yapıştırdı: “Ben onlara böyle bir şey sormadım, efendim. Üç Mil Koyu’nun oradan uzaklığını, bir de oraya giden bir yol olup olmadığını sordum.”

“Onlar burada verdikleri ifadede hiç de böyle demediler.”

“Onların verdiği ifade beni ilgilendirmez, efendim. Ben onlara ne sorduğumu bilirim!”

“Senin ifadene göre, dinlenen tanıkların hepsi yalancı da tek sen doğrucusun burada... Öyle değil mi? Her neyse,  Mil Koyu'na varınca durup karnını doyurdun, değil mi? Karnın çok acıkmış olsa gerekti.”

Clyde yalnızca, “Hayır, acıkmamıştım,” dedi.

“Ama Sharon'a varıp da içine daha bir güvenlik duygusu gelince... Öyle ya, olay yeri uzaklarda kalmış sayılırdı... O zaman hiç gecikmeden karnını doyurdun, değil mi? Sharon'a bir kapağı attıktan sonra yemekler pek lezzetli geldi, değil mi?”

“Valla, pek öyle uzun boylu da değil. Bir fincan kahve içtim; bir de sandviç yedim.”

“Bir dilim meyveli turta yediğini de biliyoruz... Ondan sonra da gidip istasyondaki kalabalığa karıştın, Albany treninden iniyormuşsun gibi. Zaten herkese de öyle dedin, değil mi?”

“Evet, yle yaptım.”

“O zaman... daha beş-on saat önce vicdanı sızlayarak yaptıklarına pişmanlık duyan ve doğru yola dönmeye karar veren bir adamın böylesine hesaplı davranması hayli aykırı kaçmıyor mu sence? Ormanda gizlenip karanlıklarda beklemek, sonra da Albany'den gelmiş numarası yapmak?”

Clyde gene, "Anlattım bunları neden yaptığımı," diye direndi.

Mason bundan sonra Clyde'ı utandırmak taktiğini denedi. Kızcağızın bunca özverisine karşı Clyde onu üç ayrı otele üç ayrı erkeğin eşi diye yazdırmıştı.

"Neden ayrı oda tutmadın ona?"

"O istemedi de ondan. Hep benimle olmak istiyordu. Hem sonra, cebimdeki para da hesaplıydı."

"Ne olursa olsun, o sırada ona karşı bu kadar saygısızlık edebilmene karşın, ölümünden sonra onun adına leke sürülecek diye, nasıl oldu da kaygıya kapılabildin... hem de onun onuruna gölge düşürmemek için ölümünü gizli tutmaya karar verecek oranda?"

Belknap, "Sayın Yargıç, bu soru değil, nutuk!" diye araya karıştı.

Mason, "Sorumu geri alıyorum," dedi. Belknap'la Jepson'ın, her hamlede onun hızını kesmek için tetikte bekleyişlerine iyice içlerlemişti. "O son yolculuğa çıkarken, yakarı sıyrabilirsen onunla evlenmemeye niyetliydin, öyle mi?" diye sordu.

"Öyle, efendim."

"Yani o seninle evlenmek istiyordu ama sen kararını vermemiştin, öyle mi?"

"Öyle."

"Peki, onun çantasına koyduğu o yemek kitabıyla tuzluk ve biberlikleri, çatal-bıçakları gördün, değil mi?"

"Evet, gördüm, efendim."

"Biltz'den ayrılırken bavuluna bunları aldığına göre kafasından neler geçiriyordu, dersin? Nikâhsız olarak tek göz bir odada oturup doğum yapmayı ve senin de ayda yılda bir gelip onu görmeni mi kuruyordu acaba?"

"Onun aklından neler geçirdiğini ben bilemem, efendim."

"Ona telefon ettiğin zaman... onun o gözdağı veren mektubundan sonraki bir telefon konuşmanızda... sakın evlenme sözü vermiş olmayasın ona?"

"Hayır, ben ona hiç böyle bir söz vermedim, efendim."

"Senin gözünde Roberta Alden, Bayan X kadar parlak bir aday değildi elbet?"

"Onu artık sevmediğime göre zorla evlenmeyi doğru bulmuyordum."

"Onun namusunu temizlemek ve kendi vicdanını rahatlatmak uğruna da evlenmez miydin onunla?"

"Evlenirsek mutlu olamazmışız gibi geliyordu."

"Bütün bunlar pişmanlık duymadan önceydi, değil mi?"

"Utica'ya gidişimizden önceydi, evet."

"Gözün hâlâ Bayan X'den başkasını görmüyordu, öyle mi?"

"Roberta Alden'in yanıtızsız bıraktığın mektuplarından birinde şunlar yazılı; bilmem aklında mı?"

Sıkıntılı ve güvensizim ama böyle olmamaya çalışıyo-

rum. Öyle ya, her şeyi tasarladık; sen de artık verdiği sözünü tutacak ve gelip beni buradan alacaksın.

Acaba Roberta, her şeyi tasarladık, diye yazarken ne demek istiyordu?”

“Benim bildiğim... birlikte bir yere gidip doğumdan sonraya kadar kalacaktık... bunu demeye getiriyordu, sanırım.”

“Evlenmeyi değil, öyle mi?”

“Hayır; ona evlenmekten söz etmemiştim ki!”

“Peki, şimdi de şuna bir göz atalım,” diyerek Mason onuncu mektuptan okumaya başladı.

“Birkaç gün önce gelmek senin için hiçbir şey değiştirmez, değil mi, Clyde? Elimizde umduğumuzdan biraz daha az para bile olsa ne çıkar? Geçinir gideriz. Ben paramı hesaplı harcayıp ekonomi yapmasını bilirim!

O zamana kadar benim elbiselerin dikişi biter sanıyorum. Bitmese de, şimdilik elimde olanlarla yetinir, onları sonra bitiririm.

Yürekli olmaya da çalışacağım, Clyde! Senin canını sıkmamak için elimden geleni yapacağım. Yeter ki sen sözünde dur. Bunu da yapmak zorunda olduğunu biliyorsun, Clyde. Başka çıkar yolumuz yok. Başka bir yolun olabilmesini senin adına isterdim ya, yok işte...”

“Bütün bunlar ne anlama geliyor dersin, Griffiths? Bir göz odada oturup senin onu ayda yılda bir görmeye gel-

men mi? Gerçekte onunla bir yere gidip evlenmeye söz vermiş değil miydin?"

Clyde, "Belki de beni tongaya düşürüp nikâh kıydırtabileceğini sanıyordu," diye omuz silkti.

Bunun üzerine jüri üyeleriyle salondaki, çoğunluğu çiftçi ve küçük esnaf olan dinleyicilerin burunlarından soludukları duyuldu sanki! Clyde'ın farkına bile varmadan söylediği "tongaya düşürmek" sözlerine öyle tepeleri atmıştı ki!

Clyde, "Ben onunla evlenmeye hiçbir zaman yanaşmamıştım," diye ekledi.

"Tabii o seni tongaya düşürmezse! Öyle mi?"

"Evet, öyle efendim."

"Her şeye bol keseden yemin ettiğin gibi buna da yemin eder misin?"

"Zaten ettim bile, efendim."

Herkesin Clyde'a karşı daha başından beri duyduğu öfke ve tiksintinin, şimdi iyice taşıp kabardığı apaçık ortadaydı. Bütün salon bu nefret dalgasıyla dolmuştu.

"Birlikte bu son yolculuğa çıkmadan önce ondan adamakıllı soğumuştun, değil mi?"

"Eskisine oranla evet, efendim."

"Peki, ona olan aşkın ne kadar sürdü? Ne zamandan ne zamana kadar sevdin onu, soğumaya başlamadan önce?"

"Onunla tanışmamdan Bayan X'le tanışmama kadar, diyebilirim."

"Ondan sonra soğudun demek?"

"Toptan soğuduğumu söyleyemem. Onu hâlâ seviyordum biraz. Hatta epey seviyordum. Ne var ki eskiden sevdiğim kadar değil, demek istiyorum. Sanırım ona aşktan çok bir acıma duyar olmuştum."

"Şimdii... dur bakalım. Bu dediğin, geçen yılın aralık ayının başlangıcından, bu nisan ya da mayıs ayına kadardı, öyle değil mi?"

"Aşağı yukarı öyle, efendim."

"Peki, bu süre içinde, aralık ayının başlangıcıyla nisan ya da mayıs ayı arasında, onunla cinsel ilişkilerini kesmemiştin, değil mi?"

"Kesmemiştim, efendim."

"Ondan soğumaya başladığın halde?"

Clyde belli belirsiz duraksayarak, "Öyle efendim," diye karşılık verdi.

İşin seks konusuna dökülmesi üzerine, salonu dolduran sofı taşralı kalabalığı şöyle bir kıpırdanıp dalgalanmıştı.

"Gene de birçok geceler, o kızcağz küçük, yoksul odasında yapayalnız otururken... çünkü onun senden başkasına bakmadığını sen kendi ağzınla söyledin... evet, o orada bir başına çile doldururken sen başını alıp danslı toplantılara, eğlentilere, yemeklere, otomobil gezintilerine gidiyordun."

"Ama her zaman değil."

"Yaa, her zaman değil demek? Oysa Tracy ile Jill Trumbull'ın, Frederick Sells'le Burchard Taylor'ın bu konuda verdikleri ifadeleri dinledin, değil mi?"

"Dinledim, efendim."

"Ee? Doğruyu mu söylüyorlardı, yoksa hepsi birden yalancı mıydı onların?"

"Vallahi, akıllarında kaldığınca doğruyu söylüyorlardı sanırım."

"Yalnız, akıllarında iyi kalmamış olsa gerek, öyle mi?"

"Efendim; her zaman onlarla bir arada değildim. Haftada belki iki üç gece çıkıyordum onlarla, belki de dört ama daha çok değil."

"Geri kalan gecelerini de Bayan Alden'e veriyordun, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Roberta, şu mektubunda bunu mu demek istiyor acaba?" Mason Roberta'nın mektuplarından birini daha açıp okumaya başladı:

"Beni bırakıp gittiğin o feci Noel gününden beri, neredeyse her gecem sensiz ve yapayalnız geçiyor desem yeri var..."

"Ey, Griffiths, kızın bu sözleri yalan mı yoksa değil mi?"

Roberta'ya yalancılık kondurmanın tehlikesini sezen Clyde cılız, utanmış bir sesle, "Yalan değil, efendim," diye yanıtladı. "Gene de arada kimi gecelerimi onunla geçiriyordum."

“Bayan Gilpin’le kocası onun her gece odasında tek başına oturduğunu, acıdıkları için onu yanlarına çağırdıkları halde onun gelmediğini anlattılar burada.”

“Evet, efendim.”

“Buna karşın sen kimi gecelerini onunla geçirdiğini ileri sürüyorsun. Bir yandan da Bayan X’i seviyor, onunla bir arada olmak için fırsat kolluyordun, öyle mi?”

“Evet, efendim.”

“Onu kandırıp evlenmeye razı etmek için çırpınıyorsun?”

“Benimle evlenmeye razı olmasını istiyordum; evet.”

“Gene de öbür uğraşlarından fırsat buldukça Bayan Al-den’le cinsel ilişkilerde bulunuyordun.”

Clyde gene duraksayarak, “Evet, öyle oluyordu, efendim,” diye yanıtladı.

Bu açıklamaların ışığında, nasıl aşağılık ve karaktersiz bir insan olarak görüldüğünü düşündükçe içi içini yiyordu. Bununla birlikte, aslında bu kadar alçak ve kötü değilmiş gibi geliyordu ona. Bu biçim işleri yapan yalnızca kendisi değil ya? Lycurgus sosyetesindeki erkekler... başka herkes de yapıyordu bunları... ya da yapıyormuş gibi konuşuyorlardı.

Mason acı bir alayla, “Ey, Griffiths, sayın avukatlar senin ruhsal ve ahlaki olarak bir korkak olduğunu söyledikleri zaman, biraz hafif bir deyim kullanmışlar, değil mi?” diye dudak büktü.

O uzun, dar mahkeme salonundan çıt çıkmıyordu. Derken birden kafası kızan bir oduncunun, "Şerefsiz! Bir an önce sallandırıp gebertseler de kurtulsak!" diye dış gıcırdatarak bağırdığı duyuldu.

O an yargıcın tokmağı kürsüye indi; oduncu derdest edilip dışarı atıldı ve salona gene inen sessizlik içinde Savcı Mason sorgulamasını bıraktığı yerden ele aldı:

"Griffiths, Lycurgus'dan ayrıldığın zaman iyice zorda kalmadıkça Bayan Alden'le evlenmeye niyetin olmadığını söylüyordun, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Öyleyse neden her şeyini sandığına yerleştirip bıraktın odanda?"

Clyde, "Onları mı? Şey... onları..." diye kekelemeye başladı. Saldırı öyle damdan düşercesine ve az öncekinden öyle apayrı bir yönden gelmişti ki genç adam kafasını toparlayacak zaman bulamamıştı. "Kesin bir bildiğim yoktu da," diye ekledi. "Canım istese de istemese de uzaklara gitmek zorunda kalabilirdim."

"O zaman Lycurgus'a dönüp eşyanı toplamaya vaktin olmaz mıydı yani? Bu acelenin gereği neydi?"

Bu sorunun yanıtını önceden hazırlamamış olan ve hemencecik, mantıklı bir yanıt vermenin önemini de kavrayamayan Clyde gene duraladı. Başta Belknap'la Jephson, herkes gördü onun bocaladığını. Sonra Mason, "Anlıyorum.

Polis izini bulur da çabucak toz olmak zorunda kalırsan eşyaların hazır bulunsun, diye düşünmüş olmayasın?"

"Hayır, efendim."

"Geçen günkü ifadende Bayan Alden'le uzak bir yere gidip bir süre evli kalmaya yetecek paran olmadığını söylemiştin."

"Evet, efendim."

"Lycurgus'dan yola çıktığında cebinde kaç paran vardı?"

"Aşağı yukarı elli dolar."

"Aşağı yukarı mı? Cebindeki paranın tam hesabını da bilmiyor musun?"

"Elli dolarım vardı, efendim."

"Sharon'a ulaşıncaya kadar kaç para harcadın?"

"Yolda aşağı yukarı yirmi dolar harcadım sanıyorum."

"Bilmiyor musun?"

"Tam olarak bilemiyorum, efendim. Yalnız aşağı yukarı yirmi dolardı."

Mason, "Dur öyleyse, şurada tam olarak bir hesap çıkaralım," dedi.

Clyde gene onun kendine bir tuzak hazırladığını sezinleyerek pirelendi. Öyle ya, Sondra'nın verdiği paranın ucundan da harcamıştı!

Mason, "Fonda'dan Utica'ya tren bileti kaç paraydı?" diye sordu.

“Bir dolar bir de eyrek.”

“Utica'daki otele ne verdiniz?”

“Dört dolar.”

“Peki; o akşam yemeğiyle ertesi sabahki kahvaltı ne tuttu?”

“İkisi üç dolar gibi bir şey tuttu.”

“Utica'da harcadığın paranın hepsi bu mu?”

Mason arada bir, elindeki kâğıttaki rakamlara göz atıyordu ama Clyde bunun farkında değildi.

“Evet, efendim,” diye karşılık verdi.

“Ya oradayken aldığın o hasır şapka?”

Clyde dudaklarını ıslatarak, “Ha, bakın, onu unutmuştum,” diye söylendi. “O da iki dolar kadardı, efendim. Evet.” Daha dikkatli olması gerekiyordu.

“Çimenli Göl'e yol paranız da beş dolar tuttu, değil mi?”

“Evet, efendim.”

“Sonra Çimenli Göl'de bir sandal kiraladınız. Kaça?”

“Saati otuz beş sentti, efendim.”

“Kaç saat gezdiniz bununla?”

“Üç saat.”

“Eder bir dolar beş sent.”

“Evet, efendim.”

“Ya gece otelde, oda parası ne aldılar? Beş dolar, değil mi?”

"Evet, efendim."

"Sonra, diğer göle giderken de yiyecek bir şeyler aldınız?"

"Evet, efendim. Altmış sent kadar tuttu, sanıyorum."

"Büyük Balıkçıl'a gidinceye kadar ödediğiniz yol paraları ne tuttu?"

"Gun Lodge'a kadar tren biletleri bir dolardı. Oradan otobüsle Büyük Balıkçıl Gölü'ne kadar ikimizin bilet parası da bir dolar tuttu."

"Görüyorum, bu rakamları çok iyi biliyorsun. Elbette bileceksin. Cebindeki para hesaplı olduğundan her kuruşun önemi vardı. Sonra, Üç Mil Koyu ile Sharon arasındaki göl vapurunun bileti kaçaydı?"

"Yetmiş beş sentti, efendim."

"Oturup bunları topladın mı?"

"Hayır, efendim."

Mason, "Ama ben hepsini topladım," diye konuştu.

"Yirmi dört dolar altmış beş sent ediyor. Oysa sen yirmi dolar harcadığını söylemiştin. Arada dört dolar altmış sentlik bir oynama var. Bunu neye yoruyorsun?"

Böyle kuruşu kuruşuna hesap çıkarılması karşısında sinirleri bozulan Clyde, "Valla, bir yanlışlık yapmış olsam gerek," dedi.

Bunun üzerine Mason yumuşacık, sinsi bir sesle sordu:

“Ha, bak az kaldı unutuyorduk. Büyük Balıkçıl Gölü'nde bindiğiniz sandalı kaç kiraladınız?”

Bunca zamandır, bunca titizlikle hazırladığı bu tuzağa Clyde'ın nasıl düşeceğini merak ediyordu.

Clyde duraksayarak, “Haa, şu; ha, evet o mu?” diye mırıldandı. Çünkü şimdi aklına geliyordu da, Büyük Balıkçıl Gölü'nde ne Roberta'nın ne de kendisinin bir daha kayıkhaneye döneceğini bildiğinden, sandala saatinin kaç olduğunu sormamıştı bile! Bu sorunla şimdi burada, hem de bu biçimde, ilk kez karşılaşyordu.

Mason onu kısıkıvrak yakalamış olduğunu sezerek, hemen, “Evet, kaçaydı?” diye sordu.

Clyde kafadan atarak, “Saati otuz beş sent,” diye yanıtladı. “Çimenli Göl'deki gibi. Sandalcı öyle demişti.”

Ne var ki çamı devirmişti. Mason'ın Büyük Balıkçıl Gölü'ndeki sandalcıyı tanık olarak elinin altında tuttuğundan, böylelikle de Clyde'ın sandalı kiralarken fiyat sormadığını her an kanıtlayabileceğinden haberi yoktu.

Mason, “Ya, demek öyle,” diye başını salladı. “Sandalcı sana öyle dedi ha?”

“Öyle dedi, efendim.”

“Tuhaf şey! Sandalcıdan hiç fiyat sormadığını unuttun mu yoksa, Griffiths? Oradaki sandalların saati otuz beş değil elli senttir. Yalnız senin bundan haberin olmadı çünkü bir an önce göle açılmak için telaşından durup sandalın ki-

rasını sormadın bile! Zaten dönüp para ödemeye niyetin de yoktu. Öyle değil mi, Griffiths? Şimdi aklına geldi mi?"

Mason sandalcıdan aldığı bir makbuzu çıkararak Clyde'in yüzüne doğru salladı.

"Bak, saati elli sentmiş işte! Çimenli Göl'dekinden daha pahalı. Şimdi benim anlamak istediğim şu: Yol boyunca ne-reye ne harcadığını kuruşu kuruşuna biliyorsun da bunu niçin bilmiyorsun? Gölde geziye çıktığın zaman, öğleden akşama kadar sandal kirası ödemenin pahalıya geleceğini hiç düşünmedin mi?"

Bu öyle damdan düşercesine ve kurnazca hazırlanmış bir saldırıydı ki Clyde'in o saat kafası karıştı. Oturduğu yerde kıpırdanıp yutkunmaya başladı. Bu konuda kendini nasıl olduysa hazırlamamış olan Jephson'a bakmaktan utandığı için gözlerini yerden kaldıramıyordu.

Mason o gür sesiyle, "E, bu noktaya ışık tutacak bir diyeceğin var mı?" diye sordu. "Yaptığın öteki harcamaları kuruşu kuruşuna bildiğin halde bunu bilmeyişin senin de garibine gitmiyor mu?"

Şimdi her bir jüri üyesi gene tetikte, öne doğru eğilip kulak kesilmişti.

Onların dikkat ve merakını ve bu ilginin altında yatan kuşkuyu sezinleyen Clyde, "Vallahi, nasıl olup da unuttuğumu bilmiyorum ya, unutmuşum işte," diye yanıtladı.

Mason, "Unutursun ya!" diye burun kıvırdı. "Tenha bir gölde cinayet tasarlayan bir insanın kafasında bir sürü

düşünce vardır. Bu arada kimi şeyleri unutursa şaşmamak gerekir. Ama Üç Mil Koyu'na gittiğin zaman iskeledeki memura, bilet kaç para, diye sormasını unutmadın, öyle değil mi?"

"Efendim, bilmiyorum, unutup unutmadığımı."

"Gişedeki memur biliyor ama! Bu konuda ifadesini aldık. Evet, Griffiths; Çimenli Göl'deki otel odasının fiyatını, sandalın kirasını sormuşsun. Büyük Balıkçıl'a giden otobüse binerken bile, kaç para, diye sormuşsun. Sonradan sandal kirasının kaçta olduğunu sormayışın ne yazık! Sorsaydın şimdi burada böyle kekeleyezdin. Öyle değil mi?"

Sonra Mason jüriden yana, "Görüyorsunuz ya!" gibilerinden bir bakış fırlattı.

Clyde gene, "Vallahi, akıl etmemiş olsam gerek... İşte," diye mırıldandı.

Mason, "Çok tatmin edici bir açıklama doğrusu," diye onu alaya aldı.

Sonra gene yıldırım hızıyla, "9 Temmuz günü... yani Roberta Alden'in ölümünün ertesi günü... On İkinci Göl Gazinosu'nda öğle yemeği için on üç dolar yirmi sent ödediğini de unutmuşsundur sanırım," diye bir çıkış yaptı. "Yoksa anımsıyor musun?"

Mason'ın niyeti Clyde'ı serseme çevirmek, soluk bile aldirtmamaktı. Nitekim onun son sorusunu duyan Clyde öyle afalladı ki neredeyse yerinden sıçırıyordu. Çünkü Savcı'nın bu öğle yemeği üstüne bilgi edinmiş olabileceğinden haberi bile yoktu!

Mason, "Tutuklandığın sırada üzerinde seksen küsur dolar bulunduğunu da belleğindedir elbet?" diye sordu.

Oysa bu seksen doları Clyde toptan unutmuş olduğundan ağzını açamadı. Çünkü ne diyeceğini bilemiyordu.

Mason yırtıcı bir inatla onun üstüne giderek, “Buna ne buyrulur?” diye directti. “Lycurgus'dan ayrılırken cebinde elli dolar vardı; yolda yirmi dört dolar harcadın, üstüne on üç dolar yemek parası ödedin, tutuklandığın zaman da seksen dolar paran olduğuna göre, bu fazlalığı nereden buldun?”

Clyde somurtarak, "Bunu size söyleyemem," diye homurdandı. Böyle köşeye kıştırılmış olmak onu gücendirmiş gibiydi! O fazlalık para Sondra'nın verdiği paraydı ve Clyde kafasını kesseler bunu açıklamayacaktı.

Mason, "Neden söyleyemezmişsin?" diye kükredi. "Sen kendini nerede sanıyorsun, küçük bey? Biz neci oluyoruz burada? Canının istediğini söyleyeceksin, istemediğini de söylemeyeceksin, öyle mi? Öyle yağma yok! Burada idam talebiyle yargılanıyorsun, kafandan çıkarma bunu! Bana bir sürü yalan dolan söylemiş olsan bile yasayla köşe kapmaca oynayamazsın! Şu karşısındaki on iki vatandaş senin yanıtını bekliyor. Söyle bakalım! Nereden buldun o fazlalık parayı?"

"Bir arkadaştan ödünç aldım."

"Adını ver, öyleyse, hangi arkadaş?"

"Adını veremem, efendim."

“Yaa, demek öyle! Aslında sen, Lycurgus'dan ayrılırken yanına aldığın para konusunda da yalan söylüyorsun. Gün gibi ortada bu. Oysa doğruyu söyleyeceğim, diye İncil'e el basmış adamsın. Bu yemine çok saygı gösteriyordun, sözüm ona. Oysa gene yalan söylüyorsun, değil mi?”

Bu suçlama karşısında aklı başına gelen Clyde, “Hayır, yalan söylemiyorum,” diye dikleştii. “O parayı On İkinci Göl'e gittikten sonra ödünç aldım.”

“Kimden, peki?”

“İşte bunu söyleyemem.”

Mason, “Öyleyse sözünün beş paralık değeri kalmaz!” diye omuz silktti.

Clyde şimdi huysuzlaşmaya başlamıştı. Sesi gitgide yavaşlıyor ve başı önüne düşüyordu. Mason durmadan, “Sesini yükselt, başını kaldır!” dedikçe Clyde onun dediğini yapıyordu ama bütün sözlerini ağzından zorla almaya yeltenen bu adama karşı duyduğu kin, giderek güçlenmekteydi. Şimdi de gözlerini biraz meydan okurcasına jüriden yana çevirmiş, susuyordu.

Mason eline birkaç fotoğraf alıp Clyde'a göstererek, “Bunları anımsıyor musun bari?” diye sordu.

Roberta'nın sudan sararıp dumanlanmış fotoğraflarıyla birkaç manzara ve On İkinci Göl'le Ayı Gölü'nde çekilmiş grup resimleri idi bunlar. Bir tanesinde Clyde'ın banjo çaldığı görülüyordu ama Sondra hiçbir resimde yoktu.

Mason önce Roberta'nın fotoğraflarını göstererek, "Bunların nerede çekildiğini biliyor musun?" diye sordu.

"Evet, biliyorum."

"Neredeydi?"

"O gün, Büyük Balıkçıl Gölü'nün güney kıyısında çekmiştik."

"Griffiths, sen fotoğraf makinem yok, diye yemin ettiğin halde avukatların gölden bu makineyi çıkarabilmek için kaç kez dibe dalgıç indirdiler, biliyor musun?"

"Bana bu konuda bir şey söylemediler, efendim."

"Doğrusu çok üzüldüm. Bana sorsalardı ben onları bir sürü zahmetten kurtarabilirdim. Her neyse, bunlar makinenin içinde bulunan resimler. Sen vicdan azabına kapılıp pişmanlık duyduktan sonra çekilmişlerdi; anımsıyorsun, değil mi?"

Clyde, somurtuk bir ifadeyle, "Anımsıyorum," dedi.

"Bu resimleri çektiğin zaman daha ona söylemek istediğin şeyleri söylememiştin, değil mi? Oysa Bayan Alden burada hiç de senin dediğin kadar üzgün görünmüyor."

Clyde, "Öyle ama... zaten o son gün pek öyle... bir gün öncesi gibi tasalı değildi ki!" diye parladı. Zaten işin gerçeği de buydu.

"Demek öyle. Her neyse, şimdi bir de şu resimlere bakalım. Şu dört tanesini ele alalım önce."

Mason, Ayı Gölü'nün kıyısında çekilmiş olan dört fotoğraf uzattı.

“Pek neşeli, değil mi, Griffiths? Kim der ki şu resimlerdeki genç adam, uzun bir kuşku ve kaygı sürecinden sonra tam vicdanının sesini dinleyip pişmanlık duyarak doğru yola sapmak üzereyken ve gaddarca acı çektirdiği kadına karşı görevini yapmaya karar vermişken, bu kadıncağızın birden boğularak öldüğünü görsün? Hem de birkaç gün önce olmuştu bu facia! Oysa bu resimlere bakan, bu gencin yeryüzünde tek tasası yok sanır.”

“Grup resimleriydi bunlar. İtiraz edemezdim ki!”

“Hepsi iyi, hoş ama, şu suyun içindekine ne demeli? Roberta Alden’in gölde boğulmasından iki ya da üç gün sonra; hele tam ona karşı olan vicdan borcunu ödemek üzereyken olan bu feci kazadan hemen sonra, bir başka gölün sularına girip yüzmek nasıl içine sindi?”

“Onunla o yolculuğu yaptığımı kimse bilmesin istiyordum.”

“Anladık, anladık. Ama şu banjo’lu fotoğrafa ne dersin? İyi bak! Keyfine diyecek yok, değil mi?”

Clyde korkusundan bocalayarak, “Siz resimlere bakmayın,” dedi. “Aslında hiç de keyifli değildim.”

“Banjo çalarken keyifli değildin ha? Roberta Alden’in ölümünün hemen ertesi günü arkadaşlarıyla golf ve tenis oynarken de keyifli değil miydin? On üç dolarlık yemekler ısmarlayıp yerken? Gene Bayan X’le bir aradayken?”

Mason’ın tokat gibi inen sesi acı bir alay ve sinsî, ürkütücü bir anlamla doluydu.

“Değildim ya; siz ne dersiniz deyin, hiç de keyifli değildim işte!”

“Nasıl olur? Seçtiğin o çevrede, en sevdiğin insanın yanındaydın ya!”

Clyde, “Bir bakıma öyleydim, evet,” diye yanıtladı. Sondra onun bu sözlerini okuyunca (ki elbet okuyacaktı), ne düşünecekti acaba? Clyde doğruca onun yanına döndüğünü, onunla birlikte olmak istediğini yalanlayamazdı ya!

Gene de mutlu olamamıştı ki! Tersine, nasıl mutsuz olmuş, nasıl işkence çekmişti, o yırtıcı ve utanç verici düşünceleri yüzünden! Bunu şimdi dilinin döndüğünce anlatmalıydı ki Sondra gazetede okuduğu zaman onu anlasın. Jüri heyeti de anlamalıydı bunları.

Clyde boğazı kupkuru kesilerek yutkundu ve çatlamış diliyle dudaklarını yalayarak, “Bir yandan da Bayan Alden yüzünden acı çekiyordum,” diye ekledi. “Mutlu olamazdım, yolu yoktu bunun. Kaygılarımı kimseye sezdirmemeye çalışıyordum. Boğulan kızın yanındaki adam olduğumdan kimse kuşkulanmasın istiyordum, hepsi bu. Başka ne yapacağımı bilemiyordum. İşlemediğim bir suç yüzünden tutuklanmak istemiyordum.”

Mason, “Bunların hepsi masal!” diye bağırdı. “Yalan söylediğini sen kendin de biliyorsun!” Sanki bütün dünyaya sesleniyordu ve Clyde’in katıksız bir yalancı olduğunu herkese göstermek için onun nefreti yetip de artacaktı.

“Ayı Gölü’nün kıyısında kurduğunuz kampın ikinci aşçısı Rufus Martin’in ifadesini dinlemedin mi sen?”

"Dinledim, efendim."

"Seninle Bayan X'i göle bakan bir burunda gördüğünü ve senin Bayan X'i kollarının arasına alıp öptüğünü yeminle söyledi. Doğru mu bu?"

"Evet, efendim."

"Roberta Alden'i Büyük Balıkçıl Gölü'nün suları dibinde bıraktığının dördüncü gününe rastlıyor bu. Tutuklanmaktan hâlâ korkuyor muydun?"

"Evet efendim."

"Onu kollarında tutup öperken de mi?"

Clyde, bezgin ve umutsuz, gene, "Evet, efendim," dedi.

Mason, "İyi doğrusu! Maşallah!" diye bağırdı. "İnsan bunları kendi kulaklarıyla işitirse, bir jüri heyetinin karşısında söylenilebileceğine inanmaz doğrusu! Aldattığın kızlardan biri bir gölün dibinde cansız yatarken bir başka gölün kıyısında, aldattığın ikinci bir kızla çifte kumrular gibi sevişiyordun ama gene de mutlu değildin; ve bunu karşımıza geçip yeminle söyleyebiliyorsun, öyle mi?"

Clyde, "Dışardan nasıl görünürse görünsün, gerçek böyleydi," diye karşılık verdi.

Mason, "Şahane, doğrusu!" diye gürledi.

Derin derin iç geçirerek o kocaman, beyaz mendilini gene cebinden çıkardı ve salondan yana, "Görüyorsunuz ya! İnsanın içini kurutan bir iş bu!" der gibilerden bakarak yüzündeki teri silmeye başladı.

Sonra deminkinden daha şiddetle saldırıya geçti:

"Griffiths, daha dün şu tanık kürsüsünde Lycurgus'dan ayrılırken Büyük Balıkçıl Gölü'ne gitmek gibi bir planın olmadığını yeminle söyledin."

"Gerçekten de, efendim; yoktu böyle bir planım."

"Ama Utica'daki Renfrew Oteli'ne yerleştiğinizde, Roberta Alden'in ne kadar bitkin olduğunu görünce ufak bir tatil... şöyle, ikinizin de kesenize elverişli bir gezi yaparsanız ona iyi geleceğini sen düşünüp ortaya attın; öyle değil mi?"

Clyde, "Evet, öyle oldu efendim," dedi.

"O saate kadar Adirondack'i kesin olarak aklından geçirmiş değildin."

"Hayır, efendim. Daha doğrusu o gölün üstünde durmamıştım. Şöyle yazlık, kıyıda bir yere gideriz, diye aklımdan geçirmiştim. O dolaylardaki yazlık yerlerin çoğu da göl kıyısındadır ama, şu ya da bu göl, diye bir şey düşünmemiştim."

"Anlıyorum. Sen bu tatil önerisini ortaya atınca, gidip birkaç broşürle harita bulmanı söyleyen de Bayan Alden oldu, öyle mi?"

"Evet, efendim."

"Sen de bunun üzerine aşağı inip broşürleri filan aldın, öyle mi?"

"Evet, efendim."

“Utica'daki Renfrew Oteli'nde?”

“Evet, efendim.”

“Başka bir yerden almış olmayasın?”

“Hayır, efendim.”

“Renfrew'de broşürlerle haritaları gözden geçirirken Çimenli Göl ve Büyük Balıkçıl Gölü gözüne ilişti; oraya gitmeye karar verdin. Öyle mi?”

Clyde, “Evet, öyle karar verdik,” diye yalan söyledi. Ne var ki içine bir kurt düşmüştü gene. Keşke o broşürleri Renfrew Oteli'nden aldığını söylemeyeydi! Bu belki de bir tuzaktı.

“Bayan Alden'le birlikte karar verdiniz, öyle mi?”

“Evet, efendim.”

“En güzel ve en ucuz görüldüğü için de Çimenli Göl'de karar kıldınız?”

“Evet, öyle oldu, efendim.”

“Anlıyorum. Bak bakalım; şunları tanıyabilecek misin?”

Mason uzanıp masasından bir deste broşür aldı. Bunlar, Clyde'ın Ayı Gölü'ndeki bavulundan çıkan eşyaların arasında bulunmuştu.

Mason broşürleri Clyde'ın eline vererek, “Bak şunlara,” dedi. “Ayı Gölü'ndeki bavulundan çıkan broşürler bunlar mı?”

“Vallahi, o broşürlere benziyorlar.”

“O broşürler de Renfrew Oteli’nin resepsiyonundan aldığın ve odanızda Bayan Alden’e gösterdiklerini; öyle değil mi?”

Mason’ın bu konuyu böyle bir titizlikle didik didik etmesi karşısında biraz ürken Clyde broşürleri elinde evirip çevirerek sayfalarını karıştırmaya başladı. Ama şu dakikada bile broşürlerden birinin üstündeki Lycurgus Palas damgası gözüne çarpmadı çünkü damga da broşürün yazıları gibi kırmızı renkte olduğundan araya karışmıştı. Genç adam broşürleri uzun uzun inceledi durdu. Ve en sonunda bu işin içinde bir tuzak olamayacağına karar vererek, “Evet, bu broşürlerdi, sanırım,” diye yanıtladı.

Mason sinsilikle, “Dur bakalım,” dedi. “Çimenli Göl Hanı’nın reklamını hangisinde görmüştün? Bu değil miydi?”

Damgalı broşürü Clyde’a verdi. Sol elinin işaret parmağını, Roberta’ya göstermiş olduğu yazıya basmıştı. Ortada da On İkinci Göl, Çimenli Göl ve Büyük Balıkçıl Gölü gibi gölleri gösteren Indian Gölleri Dizisi’nin haritası. Bu haritanın dibinde, Çimenli Göl’den Gun Lodge’a, oradan da güneye, Büyük Balıkçıl Gölü’nün aşağı kıyısını izleyerek Üç Mil Koyu’na giden bir yol olduğu açıkça belirtilmişti.

Şimdi, bunca zaman sonra bu haritayı yeniden görünce, Mason’ın tuzağının bu yolla, onun bu yolu bilmesiyle ilgili olduğunu sandı.

İçinden bir ürperti geçip sesi titreyerek; “Evet, bu olabilir,” dedi. “Benziyor. Bu olsa gerek, sanırım.”

Mason kaşlarını çatarak ters ters, "Emin değil misin?" diye sordu. "Okuduğun zaman da anlamıyor musun bu olduğunu?"

Clyde, baştan savarcasına, "Valla, o broşüre benziyor," dedi. "Galiba, o olsa gerek."

"Olsa gerekmiş! İş elle tutulur bir konuya dökülünce birden ayağını denk almaya başlıyorsun, değil mi? Hadi bakalım, şu haritaya yeniden bak da söyle bana, ne görüyorsun? Çimenli Göl'den güneye doğru uzanan bir yol görüp görmediğini söyle."

Clyde bir duralamadan sonra, somurtuk, gücenik bir sesle, "Görüyorum," diye yanıtladı.

Başına vura vura onu mezara götürmeye kararlı olan bu adamdan öylesine bezmiş, öylesine usanmıştı ki!

"Peki, bu yol nereden nereye gidiyor, söyler misin, bakalım? Jüri kuruluna anlatır mısın, bu yolun nereye gittiğini?"

Clyde ürkek, sıkıntılı ve iyice bitkin, "Sanırım, Çimenli Göl'den Üç Mil Koyu'na kadar gidiyor," diye karşılık verdi.

Mason onun omuzunun üstünden bakarak, "Bu arada nerelerden geçiyor?" diye sordu.

"Gun Lodge'dan geçiyor."

"Ya Büyük Balıkçıl Gölü? Bu yol Büyük Balıkçıl Gölü'nün güneyine vardığında kıyıya iyice yaklaşıyor mu?"

"Evet, yaklaşıyor, efendim."

Mason gergin ve kesin bir sesle, "Çimenli Göl'e gitmeden önce bu haritayı dikkatle gözden geçirmiş miydin?" diye sordu.

"Hayır; geçirmemiştim, efendim."

"Bu yolun varlığını Çimenli Göl'e gitmeden önce biliyor muydun?"

Clyde, "Görmüş olabilirim ama hiç üstünde durmadım," diye karşılık verdi.

"Bu elindeki broşürü Lycurgus'dayken görmüş ve incelemiş de olamazsın, sanırım?"

"Hayır, efendim; ancak Utica'ya gidince gördüm bunu."

"Anlıyorum. Bunu kesinlikle biliyorsun, öyle mi? Yanılmış filan olamaz mısın?"

"Kesinlikle biliyorum, efendim."

"Öyleyse senin o kadar kutsal saydığın o ünlü yemininle bana ve jüri heyetine anlat bakalım, şu elinde tuttuğun broşür nasıl oluyor da *Lycurgus Palas*, *Lycurgus* damgasını taşıyor?"

Mason böyle diyerek broşürü katladı ve arkasını çevirerek kırmızı yazıların arasına karışmış duran ince kırmızı damgayı Clyde'a gösterdi.

Clyde hipnotize edilmişçesine bakakaldı bu damgaya. Zaten sapsarı olan benzi şimdi daha da atarak kül rengini aldı. O uzun, ince parmakları sinirinden açılıp kapanıyor, gözlerinin yorgunluktan kızarıp şişmiş olan kapakları, kar-

sısındaki bu kahredici gerçeğin çarpıcı gücünü hafifletmek istercesine ha bire kırpışıyordu.

Bir süre cılız bir sesle, "Valla bilemeyeceğim," diye mırıldandı. "Renfrew Oteli'ndeki broşürlerin arasına karışmış olsa gerek."

"Öyle mi olsa gerek, bayım? Ya şuraya iki tanık çıkarır da senin 3 Temmuz'da... Lycurgus Palas'a gittiğini ve holden dört-beş tane broşür aldığını ispatlarsam sen hâlâ şu elindeki broşürü 6 Temmuz'da Utica'da Renfrew Oteli'nden aldığını ileri sürüp, 'Oradakilerin arasına karışmış olsa gerek!' diyebilecek misin?"

Mason duraladı ve zafer kazanmışçasına, "Sıkıysa buna karşılık ver bakalım!" dercesine Clyde'a baktı.

İyice sarsılan ve soluğu kesilmiş gibi olan Clyde da sinirlerini ve sesini yeterince denetim altına alıp karşılık verebilmek için en azından on beş saniye beklemek zorunda kaldı.

Sonra, "Valla, oraya karışmış olsa gerek," dedi gene. "Çünkü ben bunu Lycurgus'dan almadım."

"Pek güzel. Bu arada istersen broşürü sayın jüri üyelerine de gösterelim."

Mason broşürü jüri başkanına uzattı ve broşür jüri bölümünde elden ele gezerken mahkeme salonunu baştan aşağı bir mırıltı ve kıpırtı dolaştı.

Jüri heyetinin broşüre bakması sona erince Savcı Mason, ondan yeni yeni saldırılar, peş peşe yalanlamalarla ardı ar-

kası kesilmez açıklamalar bekleyen dinleyicileri şaşırtan bir şey yaparak yargıca döndü ve "Bizim söyleyeceklerimizin hepsi bu, efendim," dedi.

Salondakiler, "Kapana tam kısırdı," diye fısıldaşmaya başlamışlardı.

Yargıç Oberwalzer de saatin geç olduğunu ve iki tarafın da daha dinletecek tanıkları bulunduğunu dikkate alarak duruşmayı o günlük tatil etmek istediğini söyledi.

Buna Belknap'la Jephson da gönülden razı oldular. Sanık karşıdaki cezaevine götürülüp kapatılıncaya kadar başına bir şey gelmesin, diye mahkeme salonunun kapıları sımsıkı örtülerek dinleyicilerin dışarı çıkması yasaklandı. Ve Kraut'la Sissel'in arasında Clyde gene, günlerdir belki bir kaçış olabilir umuduyla baktığı o kapıdan ve merdivenlerden geçti.

O gidince Belknap'la Jephson şöyle bir bakiştılar. Ne var ki kendilerini ofise atıp kapıyı sımsıkı kilitleyene kadar hiçbir şey konuşmadılar.

O zaman Belknap, "Yeterince inandırıcı olamadı," diye söze başladı. "Bundan iyi bir savunma tasarısı kurulamazdı ama yüreği üç buçuk atıyorsa neye yarar? Çocukta hiç iş yok, işin gerçeği bu!"

Jephson da kendini, sırtında paltosu ve başında şapkasıyla koltuğuna atarak, "Evet, bizim şanssızlığımız da bu!" dedi. "Kızı gerçekten öldürdüğü doğru olsa gerek ama artık bu noktada gemiyi bırakıp kaçamayız. Aslını so-

rarsan ben onun bu kadarına bile dayanacağını ummuyordum.”

Belknap, “Ne yapalım!” diye omuz silkti. “En son savunmamda elimden geleni, hatta gelmeyeniyi yapmaya çalışacağım. Dahası da can sağlığı.”

Jephson, biraz bezginlikle, “Doğru söyledin, Alvin,” dedi. “Korkarım bundan sonrası artık sana kalmış bir şey. Ben de bu arada karşıya gideyim de bizimkine biraz moral vermeye çalışayım bari. Yarın süngüsü düşük, kolu kanadı kırık gözükmese iyi olmaz. Jüriye karşı başını dik tutması gerek ki kim ne düşünürse düşünsün, kendisi kendi suçsuzluğuna inanıyormuş gibi durabilsin.”

Ayağa kalkarak ellerini o upuzun paltosunun ceplerine soktu, bu iç sıkıcı küçük yerin soğuğu ve karanlığı içinde Clyde’i görmeye gitti.

XXVI

argılamanın geriye kalan bölümünde on bir tanık dinlendi; dördü Mason'ın, yedisi Clyde'in. Bunlar, Roberta'nın cesedini sudan ilk çıkarılışında muayene eden doktor ve Griffiths'lerin fabrikasındaki Liggett'le Whiggam gibi kimselerdi. Bu sonuncular kendi bildikleri kadarınca Clyde'in, fabrikadaki çalışmalarında ve Lycurgus'daki yaşayışında dürüst ve ağırbaşlı olduğunu belirtmeye çalıştılar. Yazık ki Mason onları sorguya çektiği zaman, Clyde'in Roberta Alden'le olan ilişkisini hiç bilmediklerini, kısacası, sanığı gerçekte hiç tanımadıklarını hemen ortaya çıkardı.

Sonunda iki taraf da birçok küçük, tehlikeli ve püf noktayı ellerinden geldiğince kapamaya, bahane bulmaya ve geçiştirmeye çalıştıktan sonra sıra, Belknap'ın Clyde adına son sözünü söylemesine geldi. Ve Belknap buna bütün bir gününü adadı. İlk savunma konuşmasının ruhunu yansıtan bir özenle olaylar zincirini yeniden ele alarak Clyde'in Roberta ile olan ve ikisinin de felaketini hazırlayan ilişkiye nasıl (tam olarak masumca değilse bile) pek düşünmeden ve ne yaptığını sanki bilmeden başladığını belirtecek noktaların üstünde teker teker durdu. Clyde'in ilk yıllarda

çektığı yoklukların daha da şiddetlendirip alevlendirdiği “ahlaki ve ruhsal korkaklığın” yanı sıra, Lycurgus'a gelmeden önce düşlerinde bile göremeyeceği birtakım parlak fırsatla karşılaşması onun “belki de aşırı derecede kaypak, şehvetli, romantik ve hayalci” olan yaradılışını etkilemiş olabilirdi! Clyde Roberta Alden'e karşı dürüst davranmamıştı. Bu sugötürmez bir gerçektir. Dürüstlük göstermemişti. Gelgelelim diğer yandan da, davacı tarafın sayın jüri üyelerini ve dinleyicileri inandırmak istediği oranda vicdansız ve alçak bir insan olmadığını sonunda göstermişti. Birçok erkek sevda ilişkilerinde, bu gencecik çocuğun yaptığından çok daha büyük acımasızlıkla davranırdı da bu yüzden hiç kimse onları illa darağacına göndermezdi! Gönül işlerinde birbirlerine acı çektirmeyen kadın ya da erkek var mıydı şu dünyada?

Sonra Belknap, savcının gösterdiği kanıtların doğrudan doğruya ve yalnızca olayların akışına uygun olduğu üzerine uzun ve ayrıntılı bir konuşma yaptı. Yoksa sanığa yüklenen suçu gözüyle gören, sanığın bu suçu önceden tasarladığını kulağıyla duyan tek Tanrı'nın kulu çıkmamıştı. Oysa sanık olayın nasıl geçtiğini ve kendini nasıl olup da öyle garip ve kötü bir durumda bulduğunu açıkça anlatmıştı.

Belknap broşür olayını, Clyde'ın Büyük Balıkçıl Gölü'nde sandalın fiyatını sormayışını, fotoğraf makinesinin ayağını gizleyişini ve sandal devrilince Roberta'ya yardım etmeyişini de doğrudan doğruya birer rastlantı, şanssızlık ya da dalgınlık sonucu olarak geçiştirdi. Roberta'nın im-

dadına koşmayışı çocukcağızın sersemleyip korkmasından ve şaşkına dönmesindendi. Clyde, “Ömründe en duraksamaması gereken dakikada duraksamıştı; bu insancıl yönden bir suç olabilirdi ama kriminolojik bir suç değildi.”

Ne güçlü bir savunma!

Derken, Clyde'in en soğukkanlı, en taş yürekli cinsinden bir cani olduğuna inanmanın ateşıyla tutuşan Mason da davalı tarafın, jüri heyetinin beynini yıkamak üzere, “yalanlardan ve kanıtlanamayacak savlardan örmüş olduğu örümcek ağını didik didik etmek” ve bu “feleğin çemberinden geçmiş” adamın gerçekte “eli kanlı bir katil” olduğunu yeniden ortaya dökmek için bir gün boyunca sabahdan akşama kadar konuştu. Çeşitli tanıkların ifadelerinin yeniden alınması saatler sürdü. Sonra gene saatlerce Clyde'a yüklenmek ve Roberta'nın çektiklerini anlatmakla geçti. Ölen kızın acılarını öyle bir canlılıkla işledi ki dinleyicilerin yanı sıra jüri üyelerinin de gözleri gene yaş içinde kaldı.

Belknap'la Jephson'ın arasında oturduğu yerden Clyde, böylesine dokunaklı bir biçimde işlenen kanıtlar karşısında böyle bir jürinin, onu hayatta beraat ettirmeyeceğini düşünüyordu.

En sonunda sıra, o yüksek kürsüsünün başından Yargıç Oberwaltzer'in jüri heyetine talimat vermesine geldi:

“Bu davada dinlenen ifade ve kanıtların hepsi, ister sanığı suçlu kılacak olgular olsun, ister görgü tanıklarının anlattıkları olsun, koşullara aşağı yukarı uygun sayılır. Görgü

tanıklarının yeminli ifadeleri de elbette ki ortadaki koşullara dayanır.

“Davanın elle tutulur olguları, suç sayılabilecek nitelikten sapıyorsa, kuşku payı tanımak ve bu payı karşınızdaki sanıktan yana kullanmak siz jüri üyelerinizin boynunuzun borcudur.

“Diğer yandan kanıtların, salt koşullara uygun olmaları yüzünden geçersiz bulunmayacaklarını ve geri çevrilemeyeceklerini de aklınızda tutmak zorundasınız. Bu tip kanıt ve ifadeler kimi zaman, doğrudan doğruya sunulan kanıt ve ifadelerden daha sağlam ve güvenilir olabilir.

“Bu dava süresince suçun sebebi ve bu sebebin önemi üstüne pek çok şey söylendi. Bununla birlikte siz gene unutmamalısınız ki suç sebebinin kanıtı bir sanığı suçlu bulmak için hiç de zorunlu ya da kaçınılmaz sayılmayabilir. Suç sebebi, işlenen bir suçu saptamaya yarayan bir öge ya da yardımcı koşul olarak gösterilebilirse de suç sebebi kanıtlamak zorunda değildir.

“Eğer jüri heyeti, Roberta Alden'in kazara ve istemeden sandaldan suya düştüğü ve sanığın onu kurtarmak için hiçbir çabada bulunmadığı kanısına varırsa bu, sanığı suçlu çıkarmaz. Jüriye de onu suçsuz bulmak görevi düşer.

“Öte yandan jüri heyeti sanığın isteyerek ve kasıtlı bir darbeye ya da başka herhangi bir yoldan bu kazayı yarattığına ya da buna yol açıp yardımcı olduğuna inanıyorsa sanığı suçlu bulmak zorundadır.

“Karar konusunda mutlaka görüş birliğine varmanız gerekli demiyorsam da düşüncelerinizi esnek tutmanızı ve iyice düşünüp taşındıktan sonra davaya dönük kanınız değişirse bunu kabul etmenizi size öğütlerim.”

İşte ağırbaşlı ve bilgiç Yargıç Oberwaltzer, o yüksek kürsüsünden jüri üyelerine böyle seslendi.

Onun konuşması bittikten sonra jüri üyeleri ayağa kalktılar ve tek sıra olup dışarı çıktılar. Akşam üstü, saat beş... Daha dinleyicilerin salondan çıkmasına izin verilmeden Clyde apar topar hüccresine götürüldü. Çünkü şerif davanın başından beri, onun her an halkın saldırısına uğramasından korkuyordu.

Clyde hüccresinde sabırsızlık içinde bir aşağı bir yukarı dönüp dolanarak ya da okuyormuş, azıcık dinleniyormuş gibi yaparak beş saat bekledi. Çeşitli gazetelere Clyde'ın şu sıradaki davranışı konusunda bilgi vermek için para almış olan Kraut'la Sissel, onu gözetlemek amacıyla sessiz ve sin-si, hüccresinin yakınlarında oyalanıyorlardı.

Bu arada Yargıç Oberwaltzer, Savcı Mason, Belknap ve Jephson, her biri yanlarında çeşitli dost ya da yardımcısıyla Santral Oteli'nin ayrı ayrı odalarında akşam yemeklerini yemişler, içkilerini arada bir tazeleyerek, jürinin karara varmasını sabırsızlıkla beklemeye koyulmuşlardı. Hepsinin de en büyük umut ve isteği kararın ne olursa olsun bir an önce verilmesiydi.

Onlar bekleyedursun, jüri kurulunu oluşturan on iki adam... çiftçi... memur ve esnaf... Mason'ın ve Belknap'la

Jephson'ın üzerinde durdukları incelikli noktaları akılları iyice yatıp içleri rahat edebilsin diye yeni baştan gözden geçirmektedirler. Ne var ki bu on iki kişinin içinde Clyde'in suçluluğuna tam olarak inanmış olmayan tek bir adam vardı: Siyasal yönden Mason'a karşıt olan ve Jephson'ın kişiliğinin etkisi altında kalan Samuel Upham adındaki bu eczacı, Mason'ın kanıtlarının yeterliliğine inanmıyor gibiydi. Beş oylama yapıldı. Sonunda öbür üyeler, jüri heyetinin kararda anlaşılamaması durumunda bundan kimin sorumlu olduğunu herkese açıklayacaklarını söyleyerek Upham'a gözdağı verdiler. O zaman Upham bütün şimşekleri üstüne çekmiş olacaktı:

“Yuvanı yıkarız senin! Yanına bırakmayız! Eğer sen bunda devam edersen biz de bütün ilçe halkına senin tutumunu olduğu gibi anlatırız!”

İşlek bir ecza dükkânının sahibi olan Samuel Upham bunu duyar duymaz çıkar yolu, Mason'a olan karşıtlığını yutarak öbür üyelerle görüş birliğine varmakta buldu.

Derken jürinin toplandığı salonla mahkeme salonunun arasındaki kapıya dört kez vuruldu. Jüri Heyeti Başkanı Foster Lund'dı bu; çimento, kireç ve taş tüccarı. Onun o iri eliydi ara kapıya vuran. Bu dört kof tıkırtı duyulur duyulmaz, o sıcak ve havasız mahkeme salonuna yemekten sonra yeniden doluşmuş ya da zaten hiç yerinden kımıldamamış olan yüzlerce kişi, dalmış oldukları baygınlığa benzer sersemlikten silkelenip kıpırdanarak kulak kesildiler.

“Neydi o? Ne oldu? Jüri kararını verdi mi? Ne karar verdi dersin?”

Kadını erkeği, çoluğu çocuğu yerlerinden kalkarak parmaklığın önüne doluştular. Jürinin danışma salonunun kapısının önünde nöbet tutan iki görevli de, “Susun! Oturun! Yargıç şimdi gelir!” diye bağırmaya başladı.

Başka görevliler de Clyde'in getirilmesi için şerife haber vermeye cezaevine ve Yargıç Oberwaltzer'i çağırma otele koştular.

Yalnızlıktan ve bekleyişin öldürücü heyecanından yarı yarıya sersemleyip kendinden geçmiş bir durumda olan Clyde'ı Kraut kelepçeye vurdu; Slack, Sissel ve ötekiler de alıp götürdüler.

Bu arada Oberwaltzer, Mason, Belknap, Jephson, bütün o gazetecilerle ressam ve fotoğrafçılar sürüsü salona girmiş, her zamanki yerlerini almışlardı. Clyde gözlerini kırıştırarak avukatlarının arkasına oturdu. Onların arasında değildi artık. Kelepçesi Kraut'un bileğine zincirlenmiş olduğundan onun yanında oturmak zorundaydı.

İşte Oberwaltzer kürsüsünde, kâtip onun önündeydi ve ara kapı açılarak on iki jüri üyesi, ciddi yüzlerle, teker teker içeri girmeye başlamışlardı; çoğu eski ve ucuz giysiler içinde, on iki taşralı... Mahkeme salonuna girince jüri bölmesine oturdular. Ama oturmalarıyla, mahkeme kâtibinin buyruğu üzerine yeniden ayağa kalkmaları bir oldu:

“Sayın jüri üyeleri, bir karara vardınız mı?”

Ne var ki jüri üyelerinden kimse ne Clyde'dan ne de avukatlarından yana bakıyordu. Belknap bunu o saat kötüye yorarak Jephson'a, "Keybettik," diye fısıldadı. "Suçlu buldular. Biliyorum."

Derken Jüri Başkanı Foster Lund, "Karara vardık; sanığı kasıtlı olarak cana kıymaktan suçlu bulduk," diye konuştu.

Clyde, beyninden vurulmuşa dönmekle birlikte, serinkanlılığını elden bırakmamak, küçük düşmemek çabası içinde gözlerini tam karşıya dikmiş, hiç kıpırdamadan jüriye ve jüriden ötelere baktı... Öyle ya, dün gece Jephson onu yoklamaya gelip de büyük bir ruh çöküntüsü içinde bulunduğu zaman bu ilk kararın pek önemli olmadığını anlatmamış mıydı? Baştan sona kadar adaletsizce yürütölmüş bir davaydı bu. Atılan her adıma önyargılar ve yan tutmalar yön vermişti. Mason'ın jüri önünde giriştiğı zorbalık ve gözdağlarını, harcadığı ağıdalı ve iğneli lafları, daha yüksek bir mahkeme hiçbir zaman "dürüst bir yargılama" saymazdı. Bu mahkemenin reddi durumunda davaya yeni baştan bakılması için karar alınabileceğinden Jephson'ın hiç kuşkusu yoktu.

İşte şimdi Clyde bu konuşmayı aklından geçirerek, kendi kendine, belki öyledir, gerçekten bu kararın büyük bir önemi yoktur, diye düşünüyordu. Son karar olamazdı bu aslında. Yoksa... olabilir miydi? Davaya yeniden bakılması için karar alınamazsa az önceki sözlerin ne anlama geldiğini düşünüyordu da! Ölüm! Eğer bu karar en son ka-

rarsa ölüm demeye geliyordu. Bunca zamandır gözünün önünden gitmeyen o sandalyeye oturmak demekti eğer öyleyse; gece gündüz aklından çıkaramadığı o sandalyeye... İşte şimdi gene görür gibiydi... O korkunç, tüyler ürpertici sandalye... Ne var ki şimdi öncekinden daha bir kocaman, daha bir yakın duruyordu... İşte şuracıkta... Kendisiyle Yargıç Oberwaltzer'in arasında... Clyde sandalyeyi açıkça görebiliyordu: Dört köşeli, kalın kollu, kalın sırtlı; tepesinden ve yanlarından sarkan kayışlarla. Tanrım! Ya şimdi onun imdadına koşan çıkmazsa? O zaman jüri başkanının az önce söylediği sözler son söz olurdu. En son. Kesin. Ulu Tanrım!

Clyde çenesi hafifçe kıpırdamaya başlamışken birden bunu fark edip kasıldı. Hem zaten o sırada Belknap ayağa kalkmış ve jüri üyelerinin oylarını teker teker almaya başlamıştı.

Jephson Clyde'a doğru eğilerek, "Sakın üzülme; bu karar kesin sayılmaz," diye fısıldadı. "Bozdurtacağız, bak görürsün."

Şu var ki jüri üyeleri birer birer, "Evet," dedikçe Clyde Jephson'a değil onlara kulak veriyordu. Neden bu insanların her biri bu kadar kesin bir ifadeyle, "Evet," diyordu? Mason'ın yorumlarını benimsemeyen, Clyde'ın o darbesinin kasıtlı olmayabileceğine inanan tek kişi yok muydu bunların arasında? Onun gerçekten de Belknap'la Jephson'ın dediği üzere pişmanlık duyduğuna hiç değilse yarı yarıya inanan tek bir kul yok muydu?

Clyde her birine bakıyordu bu adamların; büyüklü küçüklü. Esmer, beyazlı elleri ve yüzleriyle bir dizi tahtadan yapılma oyuncak gibiydiler.

Sonra Clyde annesini düşündü. Annesi şimdi haberi- ni alacaktı bunun; Yargıcı'nın vereceği hükmü duymak için bekleyen şu gazetecilerden alacaktı haberi. Ya Griffiths'ler ne diyeceklerdi bu işe şimdi, amcası, Gilbert? Ya Sondra ne diyecekti acaba? Sondra'nın sesi soluğu çıkmamıştı dava süresince. Oysa Clyde, Belknap'la Jephson'ın öğütleri üzerine bütün olup bitenleri hep açıkça, Sondra'ya karşı duyduğu derin, ateşli, önüne geçilmez aşka bağlamıştı. Ama Sondra'dan çıt yoktu. Şimdi artık hiç haber çıkmazdı ondan, o ki bir zamanlar Clyde'la evlenecek ve her şeyini Clyde'a verecekti.

Bu arada salondaki halk kitlesi jürinin kararından son derece hoşnut olmakla birlikte sessizdiler. Oh olsundu! "Pis şerefsiz" kurtaramamıştı ya paçayı! O vicdan azabı çekip pişmanlık duyma numaralarını, kendi kasabalarından seçilmiş olan şu akli başında, on iki adama yutturamamıştı ya! Yutulacak martaval da değildi ki canım!

Jephson gözlerini önüne dikmiş öylece bakarken, Mason'la Mason'dan yana olanlar, sevinçlerini olağanüstü bir ciddiyet altında gizlemeye çalışıyorlardı. O sert çizgili yüzünde küçümseme ve meydan okuyuş belli olan Belknap gerekli hukuki formaliteleri yürüterek kararın açıklanmasının cumaya kadar ertelenmesini istiyordu. Yargıç bunu

gereksiz bulunduğunu bildirdi. Gene de, eğer sayın dava vekili dilerse, yarın bir kanıt gösterebilirse hüküm bildirisi cumaya kadar ertelenebilirdi. Yoksa pazartesi açıklaması gerekiyordu.

Bu arada bu konuşmalar Clyde'in umurunda bile değildi. Akıllı fikri annesindeydi onun. Annesi bu haberi alınca ne düşünecek, neler duyacaktı kim bilir! Clyde onu son zamanlarda hiç mektupsuz bırakmamış, hep suçsuz olduğuna yemin ederek, "Gazetelerde okuduklarına sakın inanma," diye yazmıştı hep! Beraat edeceği yüzde yüzdü. Yargıcın karşısına kendisi çıkarak suçsuzluğunu kanıtlayacaktı. Gelgelelim işte şimdi... bu... Ah, annesini öyle arıyordu ki şimdi, şu anda. Herkes, ama herkes ona sırt çevirmişti sanki. Sonsuz, korkunç bir yalnızlık içindeydi. Annesine hemen mencecik bir haber salmalıydı. Yapmalıydı bunu. Hemen.

Genç adam Jephson'dan bir kâğıt kalem isteyerek, "Bayan Asa Griffiths—Umut Yıldızı Vaaz Evi, Denver, Colorado—Anneciğim hüküm giydim—Clyde," diye yazıp Jephson'a verdi ve titrek, cılız bir sesle bu telgrafı hemen çekmesini rica etti.

Onun perişan hali karşısında içi sızlayan Jephson, "Elbet, oğul; hemen şimdi," dedi.

Bunlar olup biterken mahkeme salonunun bütün kapıları tutulmuş ve ancak Clyde, Sissel'la Kraut'un ortasında dışarı çıktığı zaman halkın salonu boşaltmasına izin verilmişti. Clyde dışarı çıkarken gazetecilerle halkın ve hâlâ yer-

li yerinde oturan jüri heyetinin gözleri onun üstündeydi. Bakmaya doyamıyorlardı sanki. Onun bu kararı nasıl karşıladığını anlayabilmek için hepsi de gözlerini yüzüne dikmiş, bakıyorlardı.

Salon kapıları ancak Clyde sağ salim hücreğine kapatıldıktan sonra açıldı ve kalabalık bu kez de Mason'ın çıkışını görebilmek amacıyla adliye kapısının önünde toplandı. Mason bu davanın gerçek kahramanı olup çıkmıştı şimdi; Clyde'in intikam cadısı, Roberta'nın intikam meleği.

Ama Mason hemen dışarı çıkmadı. Önce Belknap'la Jephson göründüler. Tasalı ve karamsar değil de meydan okur gibi ciddi bir duruşları vardı. Hele Jephson çevresine yenilgi bilmez bir küçümsemeyle bakıyordu.

Derken kalabalığın içinden bir ses, "Ne haber, kurtaramadınız işte!" diye bağırınca Jephson, "Şimdilik hayır," diye karşılık verdi. "Ama bu ülkede başka mahkemeler de var!"

Sonra, onların hemen ardından Mason dışarı çıktı; omzuna ağır, bol bir palto alıp o eski yumuşak fötr şapkasını kaşlarının üstüne doğru yatırmıştı ve peşi sıra da bir saltanat alayı gibi Burleigh, Heit ve başkaları geliyordu. Mason kendini bekleyen kalabalığın hayranlığından hiç haberi yokmuşçasına yürüyordu. Öyle ya bir zafer kahramanıydı o artık; üstelik baş yargıç da seçilmişti.

O saat, "Yaşa" tezahüratları ve alkış sesleriyle kalabalık onun çevresini sardı. En yakındakiler onun elini sıkmak ve sırtını sıvazlamak için birbirlerine giriyorlardı.

“Bin yaşa, Orville!” “Helal sana, Yargıç!” “Tanrı senden razı olsun, Orville Mason! Bu ilçe sana minnet borçludur!” “Ya-ya-ya, şa-şa-şa, Orville Mason çok yaşa!”

Clyde hücrelerinden bu “yaşa” seslerini duyuyor ve ne anlama geldiklerini de çok iyi biliyordu! Mason ona hüküm giydirdiği için alkışlanıyordu! Dışarıdaki o koca kalabalık içinde onun tepeden tırnağa suçlu olmadığına inanan tek kişi yoktu. Roberta, mektuplarıyla, zorla nikâh kıydırmak için tutturmasaydı! Gerçek ortaya çıkacak diye duyduğu ölçsüz korkuyla onu bu duruma Roberta düşürmüştü. Roberta'ydı onu buraya, hüküm giymeye sürükleyen; belki de ölüme. Gönlünün bütün istediklerinden... elde etmeyi umduğu bütün nimetlerden uzağa. Ya Sondra! Sondra! Çıtı çıkmamıştı! En ufak bir haber bile yollamamıştı Clyde'a.

Genç adam; Kraut, Sissel ya da başka birinin (her davranışını gazetecilere iletmek amacıyla) belki şu dakikada bile kendini gözetlemesinden korktuğu ve ne kadar büyük bir umutsuzluk ve çöküntü içinde olduğunu göstermek istemediği için oturup eline bir dergi alarak okuyormuş gibi yaptı. Oysa gözleri derginin ta ötesinde, bambaşka sahnelere dalmıştı: Annesi, kardeşleri, Griffiths'ler... Bütün görüp geçirdikleri... Ama biraz sonra bu elle tutulmaz görüntülere de dayanamaz oldu ve sonunda yerinden kalkıp soyunarak demir karyolasına uzandı.

Hüküm giymişti, hüküm! Bu da ölmek demekti. Ulu Tanrım! Gene de yüzünü yastığa gömmek ve üzüntüsünü herkesten gizleyebilmek ne büyük bir mutluluktu!

XXVII

etin bir mücadelenin ve büyük bir yenilginin sonrası... Bir boydan bir boya bütün ülke halkı, kararın sertliğine katılarak Clyde'in suçluluğuna ve (gazetelerin dört bir yanda boy boy haykırdıkları üzere) onun hüküm giymesiyle adaletin yerini bulduğuna kesinlikle inanıyorlardı. O zavallı köylü kızcağızın öldürülmesi ne acıklı şeydi! Ya o göz yaşartıcı mektuplar! Kim bilir ne çekmişti yavrucak! Clyde'in savunmasının zayıflığı neydi öyle! Şaşılacak şey!

Davanın görülmesi ilerledikçe Denver'lı Griffiths'ler bile öylesine sarsılmışlardı ki gazeteleri açıktan okuyamaz olmuşlardı. Her biri gizlice, kendi başına okuyor, sonra da okudukları kahredici şeyler üstüne fısıldayarak konuşuyorlardı. Gene de Belknap'ın savunma konuşmasını ve Clyde'in kendi anlattıklarını okuduktan sonra, ömürleri el ele yaşam mücadelesi vermekle geçmiş olan bu küçük ev halkı, oğullarının, her şeye karşın suçsuz olduğuna inandılar. Bu yüzden dava sırasında da, sonradan da ona neşeli ve iç açıcı, umut dolu mektuplar yazmaktan vazgeçmediler. Bunların çoğu Clyde'dan gelen ve suçlu olmadığını söyleyen mektupların karşılığıydı.

Gelgelelim, suçlu kararı alınınca Clyde'in, umutsuzluğunun en izbe köşesinden annesine seslenmesi ve sonra gazetelerin haberi doğrulayan yazıları Denver'deki Griffiths ailesini serseme çevirdi. Öyle ya, bu karar bir kanıt sayılmaz mıydı? Yoksa kesin bir anlamı yok muydu? Bütün gazeteler alınan kararın suçu kanıtladığı kanısında gibiydiler. Hepsi de davanın uyandırdığı ilgi ve meraka dayanamayarak çoluğunu çocuğunu toplayıp Denver'in ücra bir köşesine gizlenmiş olan Bayan Griffiths'in üstüne bir sürü muhabir saldıılar. Taşınmalarına yardım eden nakliye şirketi onların adresini gazetecilere vermişti.

Tanrı'nın yeryüzündeki hükümlerliliğinin bu Amerika-lı şahidi... o külüstür, sıradan apartman dairesinin çıplak odasındaki koltuğa oturmuş... ekmek parasını zor çıkardığı ve dünyanın bin türlü çilesini çekip felekten yediğı sillelerle horlandığı halde, inançlı olmanın huzuru içinde...

"Bu sabah kafam hiç işlemiyor," diyordu Elvira. "Uyuşmuş gibiyim; her şey bir garip görünüyor gözüme. Oğlum... oğlum benim... Cinayet işlemekten suçlu bulunsun! Nasıl olur? Ben ki onun anasıyım, suçlu olduğunu hiç mi hiç aklım kesmiyor. Bana her mektubunda suçlu olmadığını yazdı. Ben ona inanıyorum. Öyle ya, bu durumda doğruyu söyleyip sırtını dayayabileceğı kim var benim dışında? Bir de her şeyi gören ve her şeyi bilen Tanrı var."

Gelgelelim Savcı'nın sıraladığı o upuzun kanıt zincirinin yanı sıra Clyde'in Kansas City'deki o ilk yaramazlığını

düşündükçe kuşkuya ve korkuya kapılmaktan kendini alamıyordu. Clyde o broşür konusunda neden akla yatkın bir açıklama yapamamıştı? Balık gibi yüzdüğü halde neden o kızı kurtarmaya davranmamıştı? Neden kaza sonrası hiç sağa sola bile bakmadan, hemen o kimliği bilinmez Bayan X'in yanına koşmuştu? Tanrım... Ulu Tanrım... sakın... sakın... Bütün inancına karşın, en büyük çocuğunun böyle bir suç işlemiş olduğunu kabul etmek zorunda mı kalacaktı? Ama yok, Clyde'a olan güveni sarsılmayacaktı, şimdi bile! Tanrı'nın acıyan, sevecen himayesi altında olan bir ananın, oğluna böyle bir günah kondurması da başlı başına bir günah sayılmaz mıydı? Meraklı ve ısrarcı ziyaretçilerden kaçıp da şuraya sığınmadan önce kaç kez, o sefil vaaz odalarını silip süpürmeyi yarıda bırakarak tüm düşüncelerini Tanrı'nın yüce varlığıyla doldurduğu o ulu, kutsal tahta doğru yöneltmemiş miydi? Başı arkaya doğru atılmış, gözleri yumulu, o esmer, güçlü, ablak yüzünün her çizgisinde okunan içtenlik ve o inançla, binlerce yıllık İncil dünyasının ilk günlerinden arta kalmış bir kişi... Ne zaman kendini gözlerden uzak, yalnız bir köşede bulsa on beş dakika, yarım saat dizlerinin üstünden kalkmaksızın Tanrı'sına dua ederek oğlunun suçlu olup olmadığını anlayabilmek için kendine yol göstermesini, güç vermesini dilememiş miydi? Eğer oğlu suçsuzsa bu dağılayıcı ateşten gömleği hem onun hem de kendilerinin sırtından çıkarsın... Yok oğlu suçluysa ona, anasına, ne yapacağını, bu acıya nasıl dayanacağını öğretsin; oğluna da ruhundaki bu korkunç kan lekesini

arıtmanın yolunu göstererek Tanrı'nın huzuruna tertemiz çıkmasını sağlasın diye az mı yalvarmıştı?

“Sen kudretlisin, Tanrım; seninle kimse boy ölçüşemez. Senin yapamayacağın yoktur. Yaşam senin yapıtidir. Ona acı, Ey Tanrım! Günahları kıpkızıl da olsa onu kar gibi bembeyaz kıl!”

Gene de... Dua ederken bile, Havva kızı olmanın bilmişliğini içinden atamamıştı. Havva kızları birbirinin içyüzünü bilirler. Clyde'ın sözüml ona öldürmüş olduğu o kız... Pek mi sağlam ayakkabıydı sanki? O da günah işlememiş miydi? Hem de Clyde'dan yaşça daha büyükken. Gazeteler yazmıştı bunu... Elvira Griffiths onun mektuplarını satır satır incelemiş ve yüreğı burkulmuştu. Alden'lerin acısına kendi de candan katılıyordu. Gene de Havva Ana'nın ölümsüz bilgeliğıyle dolu olan bir kadın ve bir ana olarak, bu işin hiç kuşkusuz Roberta'nın rızasıyla olduğunu biliyordu. Oğlunun şeytana uyup doğru yoldan sapmasında bu kızın yaptıklarının payı yok muydu? Namuslu, sağlam bir kız çatlasa boyun eğmezdi; yoktu böyle bir şey! Vaaz evindeki ve sokaklardaki ayinler sırasında kaç kiş i ona bu konuda içini dökmüştü. Biraz da Clyde'dan yana çıkarak, dünyanın başlangıcında, Adem'in söylediğı sözleri yinelemek yanlış mı olurdu: “Kadın aklımı çeldi!”

Gerçekten de... Bu yüzden...

“Tanrı'nın acıması ve sevgisi ölümsüzdür. Eğer onun acıması böylesine güçlüyse Clyde'ın anası ondan geri mi kalacak? Bir arpa boyu kadar imanın varsa...”

Elvira Griffiths şimdi sorularıyla başının etini yiyen gazetecilere dönerek, "Bu kızı oğlum mu öldürdü? Bütün mesele bu," dedi. "Yaradan'ın gözünde bundan gayri hiçbir şeyin önemi olamaz."

Karşısındaki cin fikirli, vurdumduymaz, kaşarlanmış gençlere bakan gözleri, Tanrı'sının onlara her şeyi anlatacağına olan inançla doluydu. Öyle ki onun imanının derinliği ve içtenliği bu gazetecileri bile etkiledi.

"O ki yıldızları avucunun içinde tutar, jürinin oğlunu suçlu ya da suçsuz bulması O'na vız gelir. Jürinin kararı insansaldır. Dünya işi dünyada kalır. Oğlumun avukatlarının dediklerini okudum. Oğlum bütün mektuplarında suçsuz olduğunu yazdı bana. Oğluma güvenim vardır benim. Onun suçsuz olduğuna inanıyorum."

Bir köşeye büzülmüş oturan Asa'nın pek sesi çıkmıyordu. Şehvetin zorlayıcı ve amansız gücü konusunda hiç deneyimi olmayışının yanı sıra olup bitenlere de pek akli ermediğinden durumu kavrayamıyordu. Zaten oldum olası Clyde'ı, Clyde'ın çektiği yoklukları ve hayalciliğinin marazlı ateşini anlayamamış olduğundan, şimdi onun lafını etmek istemediğini söylüyordu.

Karısıysa, "Yalnız oğlumun Roberta Alden'e karşı işlediği günahı hiçbir zaman hafifsemedim," diye konuşmasını sürdürdü. "Oğlum bu konuda suçludur. Öte yandan kızın oğluma karşı koymayışı da suçtur. Günah konusunda kimseye ayrıcalıklı davranılmaz! Kızcağızın, zavallı ana baba-

sının çektiği acıları düşündükçe içim sevgi ve acımayla kan ağlıyor; gene de bu günahın karşılıklı işlenmiş olduğunu görmezden gelemeyiz. Kararımızı verirken bunu da dikkate almalıyız. Oğlumu kayırmak istediğimden değil,” diye yineledi. “Ona öğrettiklerimi aklından çıkarmayacaktı. Ne var ki Roberta Alden'in yazdığı mektupları da okudum. Bu mektuplar olmasa Savcı oğlumun aleyhinde söylediklerinde dikiş tutturamazdı. Savcı bu mektupları jürinin duygularına istediği yönü vermek amacıyla kullandı.” Sırtındaki ateşten gömleğe artık dayanamıyormuş gibi yerinden kalktı. Heyecandan kısılmış ve güzelleşmiş bir sesle, “Kim ne derse desin, o benim oğlumdur!” diye konuştu. “Suçluluğuna karar verdiler. Şimdi bir ana olarak benim üstüme düşen, onun işlediği günahların tartışmasını yapmak değil, ona nasıl yardım edebileceğimi düşünmektir.” Ellerini sımsıkı birbirine kenetlemişti. O her şeyin alayında olan gazeteciler bile onun karşısında duygulanmışlardı. “Onun yanına gitmem gerek. Daha önce gitmeliydim zaten. Şimdi anlıyorum bunu.”

Elvira sustu. En gizli azap, korku ve dileklerini, kendini belki de hiç anlamayan ve elbette ki umursamayan bu gençler yoluyla tüm dünyaya anlatmakta olduğunu yeni algılamıştı.

Gazetecilerden biri, Clyde yaşlarında olan, duyguları nasır bağlamış, becerikli bir genç, “Sizin dava sırasında neden oraya gitmediğinizi birçoğumuz merak ediyor,” dedi. “Yol paranız mı yoktu?”

Elvira sade bir ifadeyle, "Yoktu ya," diye yanıtladı. "Sonra avukatları da bana gelme dediler. Orada işe yaramayacağımı yazdılar bana. Ama şimdi... Artık gitmem farz oldu... Gitmeliyim, bir yolunu bulup."

Çıplak ve renksiz apartman odasının bir avuç eşyasından biri olan küçük, külüstür yazı masasına doğru yürüdü.

"Çocuklar, siz nasılsa çarşı içine gidiyorsunuz; parasını verirsem benim adıma bir telgraf çekiverir misiniz?"

Ona az önceki en kaba soruyu sormuş olan genç, "Elbet!" diye atıldı hemen. "Siz bana verin onu. Para istemez. Gazete hesabına çektiririm."

Elvira o eski, çizik yazı masasının başına oturdu ve önüne küçük bir bloknotla kalem çekerek, "Clyde. Tanrı'ya güven. Onun yapamayacağı yoktur," diye yazdı. "Hemen üst mahkemeye başvurun. Mezmurlar'da 51. ayeti oku. Dava yeniden görülünce suçsuzluğun anlaşılabilecek. İlk fırsatta geliyoruz. Annenle baban."

Sonra tasalı bir sesle, "Ben bunun parasını versem iyi olacak," dedi. "Epey uzun da..."

Başka bir gazeteci, "Siz bunun için üzölmeyin," dedi. "İstediğinizi yazın. Biz göndeririz."

Üçüncüsü sertçe, "Ben de bir kopyasını istiyorum," dedi. "Özel bir şey değil bu. Ne yazdığını öğrenmek bizim de hakkımız."

Bunun üzerine bir numaralı gazeteci, cebine atmış olduğu kâğıdı çıkarıp uzattı. Ötekiler de hemen oracıkta telgrafı kopya etmeye koyuldular.

Denver'da bunlar olup biterken, Lycurgus'lu Griffiths'ler yeni bir dava açmanın mantık ve giderleri üzerine görüşmeler yaptıktan sonra ortada tekrar mahkemeye başvurmayı haklı gösterecek bir durum görmediklerini ve bu uğurda para harcamaya niyetli olmadıklarını bildirdiler. Zaten bu dava onlar için ekonomik değilse bile sosyal açıdan bir yıkım olmuştu; her saati sanki bir felaket. Kendi kanlarını taşıyan, hem de birinci göbekten akrabaları olan birinin tasarlayıp işlediği bu kanlı cinayetin gözler önüne serilen korkunç tablosu. Bella kadar Gilbert'in de toplum içindeki konumunu yıkıp bir yangın yerine çevirmiş ve geleceklerini kapkara bir bulutla örtmüştü. Samuel Griffiths iyi niyetle yaptığı bu jestin saçma ve romantik olduğunu görebiliyordu artık. Bu iyiliğinin korkunç bir patlamayla geri tepiş hem kendini hem de karısını bitik duruma düşürmüştü. Oysa uzun yıllar yaşamla el ense güreşmek ona iş konusunda duyguya yer vermenin aptallık olduğunu öğretmemiş miydi? Clyde'la karşılaştığı dakikaya kadar Samuel Griffiths "duygu" denen şeyin kendini herhangi bir yönden etkilemesine hiçbir zaman izin vermemişti. Ne olduysa, en küçük kardeşlerine babalarının haksızlık ettiğini düşünmesinden olmuştu! İşte şimdi buyur, sonuç ortadaydı! Karısıyla kızları, en mutlu yıllarının geçtiği yerden ayrılıp, sürgün gibi, Boston'un dışında bir mahalleye yerleşmek zorunda kalmışlardı. Belki de ömür boyu sürecekti bu sürgünlük ya da buradaki dostlarının meraklı ve acıyan bakışlarını ömür boyu çekmek...

Gilbert'le kendisi de hemen her gün baş başa vererek işlerini yavaş yavaş değil de toptan ve hemencecik Rochester, Buffalo, Boston ya da Brooklyn gibi başka bir yere taşımamanın akıl harcı olup olmayacağını konuşuyorlardı. Bu skandalın lekesinden ancak Lycurgus'u ve Lycurgus'daki yaşantılarını geride bırakmakla kurtulabileceklerdi. Yaşamlarını, hiç değilse sosyal açıdan yeni baştan kurmaları gerekiyordu. Bu kendisi, hatta karısı açısından pek önemli sayılmayabilirdi çünkü onlar görececeklerini görmüş, yaşayacaklarını yaşamışlardı artık. Gelgelelim Bella, Gilbert, Myra... Onların bambaşka bir yerde, yeni baştan kök salmaları kolay mıydı?

Kısacası daha dava sonuca bağlanmadan Samuel Griffiths'le oğlu fabrikayı Güney Boston'da bir yere taşımaya ve hiç değilse bu rezalet biraz külleninceye kadar ortalıktan çekilmeye karar verdiler.

Bu yüzden de Clyde'a başkaca yardımda bulunmayacaklarını kesin şekilde bildirdiler. Bunun üzerine Belknap ile Jephson baş başa verip düşündüler. Şimdiye kadar Bridgeburg'un en parlak hukuk firması olduklarından, zamanları elbette ki pek değerliydi. Bu dava yüzünden başka birçok işlerini de yüzüstü bıraktıklarından, Clyde'ın davasına bedava bakmaya maddi durumları uygun olmadığı gibi bunu insancıl yönden de boyunlarına borç saymıyorlardı. Yeni bir dava açmak hatırı sayılır bir paraya patlayacaktı.

Sonra, Jephson'ın dediği gibi, Denver'lı Griffiths'lerin

oğullarına hiçbir yardımda bulunamayacaklarına kesin gözüyle bakıp oturmak da ahmaklıktı. Bu aile yıllardır hayır işleriyle uğraşmıyor muydu? Oğullarının şu sırada içinde bulunduğu acıklı çıkmaz kafalarına sokulursa, çeşitli hayır kurumlarına başvurarak yeni açılacak davanın giderlerini çıkartmayı belki de başarabilirlerdi. Gerçi şimdiye kadar Clyde'a yardım etmemişlerdi ama bunun nedeni onlara yardıma gerek olmadığını söylenmiş olmasıydı. Oysa şimdi durum başkaydı.

Jephson ortağına, "Telgraf çekelim de anneyi buraya çağıralım bari," dedi. "Eğer onun gelmek üzere olduğunu söylersek Oberwaltzer hükmün açıklanmasını ayın onuna bırakabilir."

Böylece Bayan Griffiths'e telgraf çekildi ve Clyde'ın henüz haberi olmamakla birlikte, Lycurgus'lu akrabalarının ona bundan böyle yardım etmeyeceklerini bildiren bir de mektup yazıldı. Hüküm en geç ayın onuna kadar açıklanacağı için yakınlarından birisinin buraya gelmesi Clyde'ın yararınaydı. Hele annesi gelirse çok daha iyi olurdu. Yüksek Mahkeme'ye başvurulacaksa bunun giderinin karşılanması ya da güvence altına alınması gerekliydi.

Bu mektubu alınca, Bayan Griffiths diz çöküp Tanrı'sından yardım diledi. İşte şimdi, şurada Tanrı, kudretinin ve yüce gönüllülüğünün eşsiz ve mutlak olduğunu göstermeliydi artık. Ona yol gösterip elinden tutmalıydı.

Yoksa o dava giderini karşılamak şöyle dursun, yol parasını nereden bulacaktı?

Böyle diz üstü dua ederken aklına birden bir şey geldi: Gazeteler illa onunla görüşmek için başının etini yiyorlar, peşinden bir türlü ayrılmıyorlardı. Bin çeşit soru: Neden oğlunun yardımına gitmemişmiş? Filan konuda ne düşünüyormuş; falanca işi nasıl buluyormuş?

Peki, şimdi kendisiyle görüşmek için yırtınan büyük gazetelerden birine gitse de, ne büyük bir para sıkıntısı içinde olduğunu yazı işleri müdürüne açsa? Eğer hüküm günü oğlunun yanına yetişmesini sağarlarsa bu haberi onların gazetesine kendisinin yazacağını söylese? Nasıl olsa oraya bir muhabir göndereceklerdi madem, bu neden o, Clyde'ın kendi annesi olmasın? O da konuşup yazmasını bilemez miydi? Şimdiye kadar kendi yazdığı dinsel broşürlerin sayısı o kadar çoktu ki!

Elvira ayağa kalktı, sonra gene hemen diz üstü çöktü:

“Beni yanıtsız bırakmadın, ey Tanrım!” diye bağırdı.

Gene ayağa kalkarak, o pejmürde kahverengi paltosunu sırtına, çenesinin altından bağlanan ucuz kahverengi şapkasını başına geçirdi ve dosdoğru kentin en büyük, en önemli gazetesinin yolunu tuttu. Davanın yarattığı heyecan yüzünden oğlunun adını herkes bildiği için onu dosdoğru başyazarın odasına aldılar. Onunla hem ilgilenen hem de kişiliğinin etkisi altında kalan başyazar onu saygı, anlayış ve acımayla dinledi. Durumu anlamıştı ve gaze-

tenin bu öneriyle ilgileneceğini sanıyordu. Birkaç dakika dışarı çıkıp geri geldiğinde Bayan Griffiths'in ilk elden üç haftalığına, ondan sonra da gerektiği sürece muhabir olarak maaşa bağlanacağını bildirdi. Gidiş geliş harcamaları da karşılanacaktı. Eşliğine verilecek bir yardımcı, yazıların nasıl hazırlanıp gönderileceğini ona öğretecekti. Ona gündelik harçlık da sağlayacaklardı. Bayan Griffiths isterse bu gece yola çıkabilirdi. Ne kadar erken giderse o kadar iyiydi. Yalnız, yola çıkmadan önce birkaç fotoğrafını çekeceklerdi.

Başyazar konuşurken karşısındaki kadının gözlerini yummuş, başını hafifçe arkaya doğru atmış durduğunu görebiliyordu. Elvira Griffiths yakarışına böyle doğrudan doğruya yanıt veren Tanrı'ya gönül borcunu bildirmekteydi.

XXVIII

Bridgeburg... ve 8 Aralık'ta, yavaş, uzun bir yolculuktan sonra Bridgeburg istasyonuna, tasadan deliye dönmüş, yorgun bir kadın bırakan bir kara tren.

Acı bir ayaz, parlak yıldızlar. İstasyondaki tek kişi olan gece memuru kadının sorusu üzerine Bridgeburg Santral Otel'i'nin yolunu gösteriyor: Şu karşıdaki sokaktan dosdoğru yukarı, sonra ikinci sokaktan sola sapınca gene iki sokak ileride.

Santral Otel'i'ndeki uykulu gece memuru ona hemen bir oda veriyor; kim olduğunu öğrenir öğrenmez de ona ilçe cezaevinin nerede olduğunu gösteriyor. Ama kadın biraz düşünüp taşındıktan sonra oraya gitmenin şimdi sırası olmadığına karar veriyor. Clyde uyuyordur belki. En iyisi şimdi yatıp sabahleyin erken kalkmak. Nasılsa oğluna birçok telgraf çekmişti. Clyde biliyordu onun geleceğini.

Sabahın yedisinde kalktı; saat sekizde cezaevinin kapısında idi, elinde mektupları, kimlik belgeleri ve telgraflar. Bu kâğıtları gözden geçirdikten sonra onun kimliğine inanan cezaevi yetkilileri Clyde'a onun gelmiş olduğunu bildirdiler.

Çöküntü ve yalnızlıktan bunalmış durumda olan genç adam, annesinin gelmesi düşüncesinden başlangıçta ne kadar ürkmüşse, şimdi o kadar sevinmişti. Şimdi her şey bambaşkaydı. Karanlık ve korkunç öyküsü baştan sona anlatılmış, söylenmedik hiçbir şey kalmamıştı artık. Jephson'ın sağladığı akla yatkın açıklamalar sayesinde de Clyde annesinin gözünün içine bakarak, mahkemede söylediklerinin doğru olduğunu, Roberta'yı öldürmeyi tasarlamadığını ve suda boğulmasına isteyerek göz yummadığını yineleyebilirdi belki.

Hemen aşağı kattaki ziyaretçi odasına indi ve Slack'in sağladığı izin sayesinde orada annesiyle baş başa kalma olanağı buldu.

İçeri girince annesinin ayağa kalktığını gördü. Onun kollarına atılırken o karmaşık dertli ruhunda belli belirsiz bir çekingenlik vardı. Gene de annesinin bağrında sığınak, sevgi, belki de kurtuluş bulacağına, hem de bunlara hiç kınanmadan, azarlanmadan kavuşacağına öyle güveniyordu ki!

Boğazına bir yumru takılarak, boğuk sesle, zorlanarak, "Anneciğim, hoş geldin!" diye mırıldandı.

Ama annenin içi öyle doluydu ki konuşacak halde değildi. Oğlunu kucakladı, başını omzuna bastırdı, sonra gözlerini havaya kaldırdı. Tanrı ona bunu nasip etmişti madem, daha ötesini neden nasip etmesin?

Dakikalarca böyle kaldılar.

Sonra ana, oğluna evinden haberler verdi, onunla görüşme yapmak üzere bir gazeteci olarak geldiğini ve mahkeme kararı okunurken mahkemede onunla birlikte olacağını anlattı.

Clyde bunu duyunca sarsıldı: Anladığına göre geleceği artık doğrudan doğruya annesinin göstereceği çabalara bağlıydı. Annesi onu kurtaracağından umutlu olduğunu söylüyordu. Yalnız Tanrı'ya ve herkese karşı Clyde'dan yana çıkacaksa, hemen şimdi, onun kendi ağzından gerçeği öğrenmek zorundaydı. Clyde Roberta'ya isteyerek mi yoksa istemeyerek mi vurmuştu? Onun boğulmasına isteyerek mi istemeyerek mi göz yummuştu? Annesi mahkemede söylenenleri gazetelerden okumuş, onun anlattıklarındaki aksaklıklarla eksikliklerin farkına varmıştı. Mason'ın ileri sürdüğü şeyler doğru muydu yoksa yanlış mıydı?

Annesinin, hiçbir zaman anlayamamış olduğu bu katıksız, ödünsüz dürüstlüğü karşısında her zamanki gibi utanca kapılan Clyde, elinden geldiği kadar kesinlikle (gene de içinin gizliden gizliye titremesini önleyemeyerek) mahkemede anlattıklarının doğru olduğunu söyledi. Ona yüklenen suçları işlememişti. Buna gene yemin edebilirdi.

Ne var ki o bunları söylerken annesi onun gözlerinde bir şey... belki de gizlice gelip geçen bir gölge sezer gibi oldu. Clyde bu konuda onun umduğu ve Tanrı'dan dilettiği kadar inançlı ve kesin değildi demek. Yok... yok... konuşurken onun duruşunda, sözlerinde bir şey... tutuk bir

ses tınısı, bir tedirginlik, kuşkulu donukluk sezen ana buz kesilmiş gibi oldu.

Clyde yüzde yüz inanarak konuşmuyordu. Elvira'nın bu olayı ilk duyduğu zamanki korkuları yerindeydi belki, oğlu böyle bir cinayeti, kabataslak da olsa, aklından geçirilmiş, kim bilir, belki o ücra köşede o kıza gerçekten vurmuş bile olabilirdi.

"Yüce Yehova, en kolsuz kanatsız olduğumuz şu saatte, bir ananın, kendi oğlundan şüphe etmesini bekleyemezsin, inançsızlığı yüzünden öz oğlunu ölüme göndermesini isteyemezsin, değil mi? Yok, yok, yapamazsın bunu! Ey Tanrı'nın yavru kuzusu sen bunu istemezsin!"

Elvira bu korkunç şüphe yılanının başını topuğunun altında ezdi. Hadi canım sen de! Böyle bir şeyi aklından bile geçirmeyecekti. Bir anneyi böyle şeyler düşünmeye Tanrı bile zorlayamazdı! İşte oğlu şurada, karşısında durmuş, bu işi yapmadığına kesinlikle yemin etmiyor muydu? Elvira ona inanmak zorundaydı, inanacaktı da, hiç koşulsuz. Evet, evet, onun bu içinden geçirdiklerini kimsecikler bilmemeliydi. Oğluyla baş başa verip bir kurtuluş yolu bulacaklardı elbet! Oğlu da Tanrı'ya iman edip dua etmeliydi. İncili var mıydı odasında? Okuyor muydu? Daha ilk geldiği zaman odasına bir İncil verilmiş olan Clyde annesine her zaman okuduğunu söyledi.

Şimdi ilk iş Elvira gidip onun avukatlarını görmek, sonra da gazeteye yazı hazırlamak zorundaydı. Sonra gene bu-

raya dönecekti. Ne var ki sokağa çıkar çıkmaz bir sürü gazeteci başına üşüştü. Onun burada ne aradığı üstüne soru yağmuruna tuttular bir bir. Oğlunun suçsuz olduğuna inanıyor muydu? Ona göre oğlu adil yargılanmış mıydı? Daha önce neden çıkıp gelmemişti buraya?

Bayan Griffiths de o özü sözü bir, içten anaçlığıyla onları hemen çocuğu yerine koyup açılarak, şimdiye kadar neden gelmediğini anlattığı gibi şimdi neden ve ne şekilde gelebildiğini de söyledi. Bir kez buraya kapağı atabilmişti ya artık uzun zaman kalabileceğini umuyordu. Suçsuzluğuna inandığı oğlunu kurtarmanın yolunu Tanrı bulacaktı. Onlar da Tanrı'ya yalvarmazlar mıydı, bu zavallı anaya yardım etsin diye? Bu işin üstesinden gelebilmesi uğruna dua etmezler miydi?

Gazetecilerin birçoğu duygulanmaktan, etkilenmekten kendilerini alamadılar ve yazılarında onu olduğu gibi tanımladılar: Orta yaşlı, alımsız, sofu, azimli, içten, dürüst, ciddi ve oğlunun suçsuzluğuna insanın içini burkan bir kesinlikle inanmış...

Yalnız, bu yazıları gazetelerden okuyan Lycurgus'lu Griffiths'ler onun gelişini yeni bir baş belası sayarak sinirlendiler. Çevresini saran kaba ve adi reklam kampanyası da gazeteleri hücrelerinde okuyan Clyde'ı ister istemez sarstı. Ama annesinin yakınında olması onu çok geçmeden avuttu ve genç adam bir süre sonra mutluluğa yakın bir rahatlığa kavuştu. Annesinin kusur ve eksikleri ne olursa olsun, annesi değil miydi? Annesiydi ve onun yardımına koşmuştu!

Kim ne düşünürse düşünsün! Clyde ölümün gölgesi altında olduğu şu sırada annesi onu yalnız bırakmamıştı. Sonra böyle bir iş için, Denver'ın en büyük gazetesiyle bağlantı kurmadaki becerikliliği de övgüye değerdi.

Annesi bundan önce ömründe böyle bir iş yapmış değildi. Kim bilir, bir de bakarsın şu beş parasızlığına karşın davayı temyize götürebilmiş de onun canını kurtarmış! Olur mu olur!

Oysa kendisinin ona karşı işlediği günah o kadar çoktu ki. Yapmadığı kalmamıştı ona. Gene de annesi her şeye karşın işte çıkıp gelmişti: Tasalıydı, kuşkuluydu, içi kan ağlıyordu ama gene de oğlunu seviyor ve ölümden kurtarmak için çırpınıyordu.

Gelgelelim Belknap'la Jephson'ın Elvira Griffiths konusundaki ilk izlenimleri pek de olumlu olmadı. Onlar bu kadar yontulmamış, hantal, gene de dediği dedik bir kimse beklemiyorlardı nedense. O yassı topuklu, kayık gibi ayak-kabılar! O acayip şapka! Sırtındaki külüstür kahverengi palto... Gelgelelim biraz sonra onun içtenliği, ciddiliğiyle imanı, analık sevgisi ve o yılmaz, delip geçici, tertemiz ve insancıl mavi gözlerindeki, döneklik bilmeyen ruhsal güvenle özverisi onları da çekti ve etkiledi.

Avukatları Clyde'in gerçekten suçsuz olduğuna inanıyorlar mıydı? Elvira her şeyden önce bunu bilmeliydi. Yoksa gizliden gizliye, onun aslında suçlu olduğu kanısında mıydılar? Mahkemede anlatılan şeyler arasındaki çelişki onu kahretmişti. Tanrı onu ve ailesini ateşle sınıyordu.

Gene de Tanrı'nın her şeyi bildiğinden şüphe edilemezdi. Tanrı uluydu!

Onun tasasının derinliğini ve büyüklüğünü gören iki avukat hemen oğlunun suçsuzluğuna kesinlikle inandıklarını söylediler. Clyde'ı, üzerine atılan bu cinayet suçundan ötürü idam etmek adaleti alaya almak olurdu.

Ne var ki Yüksek Mahkeme'ye başvurmak en azından iki bin dolara patlardı. Bu konuyu bir saat enine boyuna konuştular. Elvira bu parayı nereden bulacağını bilemiyordu.

Derken birden, onları hem şaşırtan hem de duygulandıran bir heyecanla, "Tanrım beni yüzüstü bırakmayacaktır!" diye bağırdı. "Bunu biliyorum. Kendisini bana gösterdi. Denver'da ayaklarımı o gazeteye doğru yönelten O'nun se-siydi! Şimdiden sonrası için de O'na güveniyorum. O bana yol gösterecektir!"

Belknap'la Jephson şaşkın bir halde bakiştılar. Gene de Jephson'ın aklına bir şey gelmişti. Lycurgus'daki akrabaları Nuh deyip peygamber dememekte direnirlerse o zaman bu kadın kiliselere ve sofu ahaliye başvurabilirdi. Onda bu dindarlık ve bu Tanrı aşkı varken, şu zamana kadar Clyde'a en çok diş bileyen ve hüküm giymesinde en büyük rolü oynayan zümreyi, yani sofu kişileri kendine çekmeyi ve onlardan yardım dilemeyi denese başaramaz mıydı acaba? Şu yapayalnız, kolsuz kanatsız ana. Ve bu ananın oğluna olan inancı.

Yaşasın!

Elvira bir salon tutarak ücretli bir konuşma düzenleyecek ve durumunu, oğlunun suçsuzluğunu bütün inanç ve içtenliğiyle anlatarak hem kendilerine karşıt olanların güven ve inançlarını hem de gereken iki bin doları kazanmaya çalışacaktı.

Jephson Elvira'ya bu düşüncesini açtı ve onun yapacağı konuşmanın ana çizgilerini kendilerinin hazırlayacağını, hatta isterse bütün konuşmayı kendisinin yazacağını, oğlunun suçsuzluğunu gösteren noktaları birer birer sıralayacağını söyledi. Sonra o isterse yazıyı kendi sözleriyle yeniden ele alabilirdi.

Bayan Griffiths o esmer yanakları al al olup gözleri parlayarak, "Peki!" dedi. Bir deneyecekti bakalım. En azından bir denemek boynunun borcuydu. Öyle ya, doldurduğu çilenin şu karanlık saatinde böyle imdadına yetişen şey, Tanrı'nın sesi ve eli değil miydi?

Ertesi sabah Clyde hüküm giymek üzere mahkemeye çıkarıldı. Bayan Griffiths de onun yanındaki bir yere oturmuş, elinde kalem kâğıt, kendisi için aslında dayanılmaz bir azap olan bu sahneyi yazmaya çalışırken bütün seyircilerin gözü sanki onun üstündeydi. Sanığın annesi! Gazetecilik yapıyordu hem de! Ne gülünç bir durum! Ne gülünç, ne tuhaf bir aile! Hele Lycurgus'daki Griffiths'lerin bu kişilerle yakın akraba olması!

Ama başkaları ne düşünürse düşünsün, annesinin varlığı Clyde'a güç ve yürek veriyordu. Dün öğleden sonra

annesi gene cezaevine gelerek Jephson'ın planını ona anlatmıştı. Hüküm açıklanıp biter bitmez Elvira kollarını sıvayıp işe girişecekti.

Böylece genç adam, sanki kendi dışında bir gücün desteğiyle ayakta durarak Yargıç Oberwaltzer'in karşısına geçti. Yargıç önce sanığa yüklenen suçu anlatarak (adil ve yansız olarak tanımladığı) yargılamanın kısa bir özetini verdi. Sonra da sanığa olağan soruyu sordu:

“Yasa gereğince ölüm cezasına çarptırılmanı haksız çıkaracak bir bildiğin var mı?”

Bu soruya yanıt olarak Clyde'in titremeyen gür bir sesle, “Mahkeme kararının bana yüklediği suçu işlemedim. Roberta Alden'i ben öldürmediğim için suçsuzum. Bu yüzden de bu cezaya çarptırılmamı haksız görüyorum!” diye bağırıldığını duyan annesiyle dinleyiciler şaşıldılar. (Ama ona böyle demesini kendisine öğretmiş olan Jephson hiç şaşmadı!)

Sonra Clyde bakışlarını dosdoğru karşıya dikti. Annesinin kendine bakan gözlerindeki hayranlık ve sevginin farkındadaydı. Elvira sevincinden uçuyordu. Öyle ya, oğlu şurada, şu ölüm kalım dakikasında, şunca insanın karşısında sesini yükseltip haykırmamış mıydı? Cezaevindeki sözleri kuşku uyandırsa bile burada söylediklerinin doğru olması gerekmez miydi? Yani oğlu suçsuz demekti. Masumdu. Tanrı'ya güvenen yaya kalmaz!

Elvira gazete için yazacağı yazıda ve sonraki konuşmasında bu noktaya önemle parmak basmayı kararlaştırdı.

Diğer yandan Yargıç Oberwaltzer en ufak bir şaşkınlık ya da sıkıntı belirtisi görmeden, "Söylemek istediğin başka bir şey var mı?" diye sordu.

Clyde bir anlık bir duraksamanın sonunda, "Hayır," diye karşılık verdi.

O zaman Yargıç Oberwaltzer, "Clyde Griffiths!" diye konuştu. "Bu mahkemenin kararı üzerine, Roberta Alden'i kasıtlı olarak öldürmekten suçlu bulunup suçun sabit olduğundan ölüm cezasına çarptırılmış bulunuyorsun; gene bu mahkemenin buyruğunca, bu duruşmadan sonra on gün içinde Cataraqui ilçesinin şerifi, seni bu mahkemenin ilamıyla birlikte, Auburn'deki New York İl Cezaevi müdürüne teslim edecektir. Sen o cezaevinde 19... yılının 29 Ocak Pazartesi günü başlayan haftaya kadar hücre hapsinde olacaksın... Aynı haftanın sonradan saptanacak bir gününde, yukarıda adı geçen Auburn'deki New York İl Mahkemesi'nin müdürüne sen, Clyde Griffiths'e, New York ilinin yasalarının öngördüğü usul ve nizama göre idam cezası uygulaması için talimat verilecektir."

Bu söylenenler bitince Bayan Griffiths oğluna bakıp gülümsedi ve oğlu da buna yine bir gülümsemeyle karşılık verdi. Clyde, burada, şu dakikada suçsuzluğunu ilan etmişti ya, verilen idam cezasına rağmen Elvira Griffiths'in morali yüksekti. Clyde gerçekten suçsuzdu; bunu burada ilan ettiğine göre suçsuz olmalıydı; yüzde yüz! Onun gülümseyişini gören Clyde da içinden, "Annem şimdi bana

iyice inanıyor artık!” diye geçirdi. Bu inanca, yersiz de olsa, öyle acıkmış, öylesine susamıştı ki! Hem zaten biraz önce söyledikleri, kendi görüşüne göre doğrudu da. Roberta'ya kasıtlı çarpmamıştı. Demek ki suçsuzdu. Gelgelelim işte Kraut'la Sissel gene onun iki yanına geçmişlerdi ve cezaevindeki hüccresine götürüyorlardı.

O gittikten sonra Bayan Griffiths basın masasına oturdu ve merakla çevresini saran gazetecilerle konuşmaya başladı:

“Beni inşallah pek kınamıyorsunuzdur, sayın meslektaşlarım. Bu işte bilgisizim ama ne yapayım: Oğlumun yanında olabilmenin başka bir yolunu bulamadım ki! Yoksa hiç gelemeyecektim.”

O zaman zayıf, leylek bacaklı bir gazeteci onun yanına sokularak, “Sen hiç kendini üzme, anacığım,” dedi. “Sana bir yardımım dokunabilir mi? Yazdıklarını gözden geçireyim istersen. Seve seve yaparım bunu.”

Elvira'nın yanına oturdu; onun yazısını hazırlamasına yardım etmeye başladı. Öteki gazeteciler de dertli ananın işini kolaylaştırmak uğruna ellerinden geleni yapmaya hazır olduklarını söylüyorlardı. Onun tutumu hepsinin de içini sıızlatmıştı.

İki gün sonra gerekli resmî kâğıtlar düzenlenince Clyde, New York ilinin batıdaki cezaevi olan Auburn'e nakledildi. (Annesine bu haber verilmekle birlikte oğluna yol arkadaşlığı etmesine izin çıkmamıştı.) Bu cezaevine, en iç karartıcı ve azap verici bir cehennem olan ve iki kat üzerine kurulu

yirmi iki hücreden oluşan Ölüm Evi ya da Cani Yuvası denilen yere, yeniden yargılanmasına ya da idam edilmesine emir çıkıncaya kadar bekletilmek üzere kapatıldı.

Yalnız, Bridgeburg'dan Auburn'e gelirken trenin durduğu her istasyonda, onu şaşırtan, kadınlı erkekli, gençli ihtiyarlı, çoluklu çocuklu kalabalıklarla karşılanmıştı. Hepsi de bu akıl almaz gençlikteki katili görmek için çırpınıyorlardı. Hele kızlar ve kadınlar, bu bahtsız da olsa heyecan verici ve romantik gençle geçici bir yakınlık kurmak istediğinden başka bir şey olmayan bir acıma maskesi altında onun penceresine çiçekler atıyor ve yüksek, şakrak seslerle, "Merhaba, Clyde! Yakında gene görüşürüz inşallah! Gittiğin yerde sakın uzun kalma ha!" gibilerinden bağıryorlardı. "Davayı yenilersen mutlaka beraat edersin. Biz senin için dua ediyoruz!"

Bridgeburg'daki kalabalığın çatık kaşlarıyla bu beklenmedik, hastalıklı dostluğun çelişkisi karşısında iyice şaşalayan ve sonra da yavaş yavaş yüreklenmeye başlayan Clyde, başıyla selam vererek gülümsüyor, istasyondakilere el sallıyordu!

"Ölüm Evi'ne gidiyorum ama bu insanlar gene de bana karşı canciğer davranmaktan çekinmiyorlar!" diye düşünüyordu. "Ne tuhaf şey!"

Onun muhafızları olan Kraut'la Sissel de trendeki yolcularla istasyon kalabalığının olağanüstü ilgisinden ve bu ünlü tutsağı ele geçirmiş olmaktan kendilerine bir övünç ve onur payı çıkarıyorlardı.

Ne var ki tutuklandığından bu yana dört duvar arasından ilk kez dışarı çıkmış olan genç adam, bu izdihamı ve ona Lycurgus'u, Sondra'yı, Roberta'yı ve şu son yirmi ayda görüp geçirdiği böylesine değişken ve ölümcül her şeyi hatırlatan, güneş vurmuş karlı tarlalarla tepeleri geçtikten sonra, Auburn Cezaevi'nin yüksek, aşılmaz gri duvarlarını gördü. Clyde müdür odasına alınıp adı ve suçu deftere geçirildikten sonra yanına verilen iki gardiyan eşliğinde banyoya götürülüp yıkandı; sonra cezaevi berberinde tıraş oldu... Öylesine övündüğü o dalgalı, kara saçlar kökünden tıraş edildi. Çizgili bir mahkûm giysisiyle gene aynı malzemedен çirkin bir kep, tutukevi çamaşırları, zamanla huzursuzluktan hücrelerini arşınlamaya başladığında ayak sesleri yavaş çıksın diye kalın yapılmış gri ayakkabılar ve bir de numara verildi: 77221.

Böylece Clyde Ölüm Evi'ne götürüldü ve zemin kattaki bir hücreye kapatıldı. İki buçuğa üç metre genişliğinde, aydınlık ve temiz bu odada karyola, masa, sandalye ve küçük bir kitap rafının yanı sıra el yıkama yeriyle tuvalet de vardı.

Genç adam buraya girince şöyle bir durdu önce. Geniş koridorun iki duvarı boyunca kendisinininki gibi hücreler sıralanmış olduğunu henüz kavramamıştı bile. Derken oturdu. Bridgeburg Cezaevi'ndeki içli dışlı arkadaşlık havasının yüreklendirici gücünden ve hatta yoldaki o garip kalabalıkların gösterdiği alakadan sonra kendini burada böyle bulunca ruhu söner gibi olmuştu.

Şu son saatlerin hummalı telaşı ve mutsuzluğu sinmişti üzerine! O ölüm hükmü; yol boyunca kendisine seslenen o kalabalıklar; aşağıdaki o berberde saçlarının (hem de bir mahkûm tarafından) tıraş edilmesi; üzerine giydirttikleri o çamaşırlar; o kılık, o ayakkabılar. Hücresinde (ya da koridorlarda) ayna yoktu ama bir şey çıkmazdı ki bundan! Neye benzediğini o biliyordu. Şu çuval gibi ceketle pantolon! Şu çizgili kepi! Genç adam kepi çaresizce yere çarptı. Daha bir saat önce adam gibi giyinmiş, kravatlı, şapkalıydı ve Bridgeburg'dan ayrılmadan önce aynaya baktığında kendi kendini pek beğenmişti doğrusu. Ya şimdi? Şimdi kim bilir nasıl maskaraya dönmüştü! Hem de yarın annesi geliyordu. Ondan sonra da Jephson'la Belknap çıkıp gelebilirlerdi. Yarabbi!

Daha kötüsü, tam karşısına düşen hücrede, tıpkı kendisi gibi giyinmiş olan bir deri bir kemik, sarı benizli, tipi insanı ürküten bir Çinli, kapısındaki parmaklığa yüzünü dayamış, o çekik, okunmaz gözleriyle Clyde'a bakarken birden döndü ve kaşınmaya başladı. Böcek olsa gerek! Bridgeburg Cezaevi'nde de tahtakuruları vardı ya!

Tam o sırada bir yerden bir ses duyuldu:

"Hey, çocuklar, yeni biri geldi be! İlk katta, sağdan ikinci hücre!"

Sonra bir ikinci ses: "Adın ne, arkadaş? Sakın korkma! Bizim vaziyetler de seninki gibi!"

Bu kez ilk ses sonrakine karşılık verdi. "Uzunca, sıska bir şey. Daha çocuk. Az buçuk süt kuzusuna benziyor ama fena değil. Hey, arkadaş, adın ne, söylesene!"

Clyde afallamış, dili tutulmuş, ne düşüneceğini şaşır-mıştı. Öyle ya, böyle bir durumu nasıl karşılamalı? Ne kar-şılık vermeli? Ne yapmalı? Nasıl davranmalı bu adamlara karşı?

Genç adamla az önce konuşan seslerden biri, "Aa, elbet-te! Biz seni tanıyoruz," dedi. "Aramıza hoş geldin, Clyde Griffiths. Sakın korkma bizden. Hiç de kötü kişiler değiliz. Senin Bridgeburg'daki davanı gazetelerden okuduk. Ya-kında buraya düşeceğini biliyorduk zaten."

Başka bir ses şöyle dedi: "Sakın dünyaya küseyim deme ha! İyidir burası. Hiç değilse başını sokacak bir yerin var ya, sen ona bak!"

Ve sonra bir yerde bir gülüşme sesi duyuldu.

Clyde dehşet ve üzüntüsünden ağzını bıçak açma-yarak tasalı gözlerle hücresinin duvarlarını ve kapısını süzüyordu. Sonra bakışları, gene çıt çıkarmadan parmaklı-ğa yapışmış, kendini seyreden Çinliye takıldı. Ne korkunç!

İğrenç! Demek kendi aralarında, hatta bir yabancıyla böyle senli benli olabiliyorlardı ha! Onun buraya daha yeni geldiği, yerini yadırgamış, mutsuz, dehşet içinde, ürkek olabileceği umurlarında değildi. Belki akıllarından bile geç-miyordu. Öte yandan cana kıymış bir insana ürkeklik ve za-vallılık kondurmak belki de kimsenin aklından geçmezdi!

En kötüsü onun yakında buraya düşeceğini aralarında konuşmuş olmalarıydı. Demek ki onunla ilgili her şey buradakilerce biliniyordu. Acaba onların suyuna gitmezse, zorbalığa, kabadayılığa filan kalkışarak başını derde sokarlar mıydı?

Sondra ya da eski tanıdıklarından herhangi biri onu şimdi şurada, şu kılıkta görse! Ya da düşünse! Aman yarabbi! Yarın da annesi geliyordu!

Bir saat sonra... Artık akşam olmuştu... İskelet gibi zayıf, uzun boylu bir gardiyan kapıdaki o delikten içeriye üstünde birkaç kap yemekle demir bir tepsi bıraktı. Yemek ha! O burada yemek mi yiyecekti! Karşiki sarı benizli sıska Çinlinin kendisine verilen tepsiyi aldığını gördü. Kimi öldürmüştü acaba bu Çinli? Nasıl öldürmüştü? Hücrelerden iştahla dipleri kazınan tabakların sesleri geliyordu; insanların karın doyuruşundan çok vahşi hayvanların beslenmesini anımsatan seslerdi bunlar. Hem de bu adamlardan kimileri bir yandan yemek yerken öbür yandan çene çalışıyorlardı. Clyde'ın midesi bulandı.

“Öf be! Aşçı olacak pezevenkler de soğuk fasulyeyle kızarmış patatesten başka bir şey bilmezler mi?”

“Şu kahveye bak... Ben bunun kahve gibi içine... Bilse-niz, bizim Buffalo'daki tutukevinde öyle bir kahve...”

Başka bir köşeden, “Kes be!” diye bir ses yükseldi. “Buffalo tutukevindeki enfes karavanaları dinleye dinleye gına geldi artık ulan!”

Buffalo'dan gelenin sesi, "Sen ne dersen de," diye belirtti. "Şimdi düşünüyorum da, orada yediklerim cennet yiyeceğiymiş gibi geliyor!"

Bir başkası, "Rafferty, kuzum, kes!" diye bağırdı.

"Rafferty" dedikleri, "Şimdi şu şölenden sonra ufak bir sekerleme yapayım!" dedi. "Sonra da şoförümü çağırıp bir seyrana çıkarım. Dışarıda şurup gibi bir hava var bu gece."

Ötekiler gibi boğuk olan başka bir ses, "Sen delirmişsin, Rafferty!" dedi. "Neler kuruyorsun kafanda!"

Clyde'in tam solundaki hücreden alçak ama net bir ses, "Hişt," diye koridorda gezinen gardiyana seslendi. "Albany'den haber var mı?"

"Yok be Herman."

"Mektup filan çıkmadı ya?"

"Çıkmadı."

Hücredeki ses pek gergin, pek yavaş, pek tasalıydı. Sonra sessizlik oldu.

Bir an sonra, daha uzaktaki bir hücreden bir ses yükseldi: İnsan ruhunun düşebileceği en dip cehennem katından yükselircesine... Öyle bir umutsuzluk ki katıksız ve anlaşılmaz:

"Tanrım! Tanrım! Tanrım!"

Üst kattan biri: "Hey yarabbi! Bu çiftçi başlıyor mu gene? Dayanamıyorum artık! Gardiyan be, hey, gardiyan! Bir uyku ilacı filan veremez misiniz şu herife?"

Ve cehennemin en dip köşesinden gene: "Tanrım! Tanrım! Tanrım!"

Clyde ayağa fırlamıştı; parmakları birbirine kenetlenmiş, sinirleri kopmak üzere olan teller gibi gerili. Bir katil! Ve belki de ölüm günü yaklaşmış ya da kendi başına gelen gibi korkunç bir olayın yasını tutuyor. Clyde'ın Bridgeburg Cezaevi'nde çoğu zamanlar içinden sessizce inlediği gibi inliyor. Böyle yüksek sesle ağlayışı! Güzel Tanrım. Bu koridorun üzerinde böyle kim bilir kaç tanesi vardı!

Demek ki bundan sonra her gün, her gece bunu çekecekti, ta ki... Ama yok, yok! Tanrım, ne olur, kendi sırası hiçbir zaman gelmesin! Kendi başından geçmesin, ne olur! Zaten başına gelse bile en azından koskoca bir yıl vardı arada. Yani Jephson böyle demişti. Belki de iki yıl. Gelgelelim, iki yıl dediğin nedir ki? İki kısacık yıl! Önünde belki de iki yıl gibi kısacık bir zaman kaldığını düşündükçe genç adamı sıtma tutmuş gibi bir titreme aldı.

O öbür oda, hani? Bu çatı altında bir yerdeydi. Bu hücreden o odaya geçiş vardı. Clyde biliyordu bunu. Bir kapı vardı. Oradan işte hani o sandalyeye gidiliyordu. *O sandalye.*

Ve sonra gene az önceki adamın sesi: "Tanrım! Tanrım Tanrım!"

Clyde yatağının üstüne çöktü ve ellerini kulaklarına bastırdı.

XXIX

u adı geçen cezaevindeki "Ölüm Evi," insan duygusuzluğuyla aptallığını yansıtmakla birlikte, gene de sorumluluğu belirgin bir tek kişi ya da kişilere yüklenemeyecek olan o çiğ ve zevksiz kuruluşlardan biriydi. Daha doğrusu, yapılış ve işleyiş yöntemi öncelikle birtakım yasal kararların uygulanmasından doğmuştu. Bunu çeşitli müdürlerin kendi huy ve görüşlerine göre yaptıkları değişiklikler izlemiş ve en sonunda içindekileri aptalca, gereksiz ve gerçekten haksız olarak mahveden bir işkence evi ortaya çıkmış ve işler duruma gelmişti. Öyle bir işkence evi ki bir kez bir jüri kurulundan buraya mahkûm edilen kişi yalnızca kendi ölüm cezasını çekmekle kalmıyor, sırası kendinden önce gelen her mahkûmla birlikte, tekrar tekrar ölüyordu. Çünkü elektrikli sandalyenin durduğu odanın yeri ve infaz işleminin yanı sıra mahkûmların yaşayış biçimini yöneten kurallar, bu çatı katındakilere, isteseler de istemeseler de bu işkenceyi çektiriyordu.

Ölüm Evi taş, beton ve çelikten yapılma, dokuza on beş metre genişliğinde bir yerdi ve dokuz metre yükseklikteki çatısında bir tavan penceresi vardı. Geniş bir koridor bu

yapıyı ortadan boylamasına ikiye ayırıyordu. Koridorun üzerinde, ilk katta on iki hücre vardı; altısı bir yanda, altısı öbür yanda. Her biri iki buçuğa üç metre genişliğinde ve karşı karşıya. Yukarıda, "balkon" denilen ikinci katta da, karşılıklı beşer hücreden on hücre vardı.

Gelgelelim aşağı koridoru tam ortadan diklemesine kesen daha dar bir ikinci koridor vardı ki bir ucu, Eski Ölüm Evi'ne gidiyordu. (Hâlâ ayakta duran bu eski yapı şimdi yalnızca, yeni yapıdaki mahkûmların kendilerini görmeye gelenlerle görüştürüldükleri bir yer olarak kullanılıyordu.) Koridorun öteki ucuysa elektrikli sandalyenin durduğu infaz odasına çıkıyordu. Aşağıdaki kattaki hücrelerden ikisi, koridorların kesiştiği kavşağın köşesindekiler, idam odasının tam karşısındaydılar.

Gerçi yeni yapıdaki hücreler eskisindeki gibi ufak, karanlık ve sıkıcı değildi. Tavanlar yüksek, koridorlar aydınlık ve temizlik düzeni moderndi. Gene de bu yeni hücrelerin eski hücrelerden daha geri bir yönü vardı: Kapıları, perdeleri olsa da panjursuzdu.

Sonra bu idam mahkûmlarını böyle üst üste iki katta, hep bir araya toplamak her birini, komşularının hain ya da karamsar, hınçlı ya da umutsuz ruhsal durumlarına katlanmak zorunda bırakıyordu. Gerçekten yalnız kalabilmenin hiçbir yolu yoktu. Gündüzün çatıdaki kubbeli tavan penceresinden içeriye dolan gün ışığı, geceleyin hücrelerin her köşesini aydınlatan kocaman kocaman lambalar. Gizlilik diye bir şey yoktu. Ne de iskambil ve dama oyunları

dışında bir eğlence. Çünkü mahkûmların hücrelerinden dışarı çıkmaksızın oynayabilecekleri başkaca oyun yoktu. Bu durumda okuyabilen, okumayı sevenler için kitap, dergi ve gazete sağlanıyordu. Sonra sabahları ve öğleden sonraları bir papazla, daha seyrek olarak bir haham Ölüm Evi'ne gelerek isteyenlere yardım ve dostluklarını sunuyorlardı.

Bu Cani Yuvası'ndaki sefilliklerin belki de en ezici, en kahredici olanı, Eski Ölüm Evi'yle yenisindeki idam odasının arasında uzanan koridordu. Çünkü zaman zaman (ve yazık ki epey sık olarak) burası, bu çatı altında tekrar tekrar oynanan trajedinin, yani idam hükmünün uygulanmasının, hiç değilse bir bölümüne sahne oluyordu.

Çünkü yeryüzündeki en son gününü yaşayan her mahkûm, belki de bir ya da iki yılını içinde geçirdiği hücrelerinden alınarak Eski Ölüm Evi'ndeki bir odaya götürülürdü. Bundaki amaç, sözüm ona onun en son saatlerini kendi başına, yalnızlık içinde geçirmesiydi. Ne var ki en son dakikada mahkûm bu daracık koridor boyunca gerisin geri dönerek (ki buna Ölüm Yürüyüşü denirdi) gene Yeni Ölüm Evi'ne gitmek ve orada, her isteyip bakanın gözü önünde, idam odasının kapısından içeri girmek zorundaydı.

Ne zaman bir ziyaretçisi ya da avukatı gelse, mahkûm Eski Ölüm Evi'ne götürülür ve burada bir tel örgünün bir metre kadar gerisinden ziyaretçisiyle (karısı, çocuğu, annesi, kardeşi, arkadaş ya da avukatı) konuşmasına izin ve-

rilirdi. Bu konuşma sırasında telle hücre arasında bir gardiyan dururdu. Mahkûmla ziyaretçisinin öpüşüp el tutuşmalarına, daha doğrusu birbirlerine herhangi bir biçimde dokunmalarına izin yoktu. Gardiyanın duyamayacağı bir sesle fısıldamaları bile yasaktı.

Sonra, içlerinden herhangi birinin en son saati gelip çatınca, diğer hücrelerdeki mahkûm (ister gaddar olsun, ister saf; ister duygulu olsun, ister taş yürekli) en son hazırlıkları görmese bile duymak zorunda kalırdı: O idam edilecek olan adamın Eski Ölüm Evi'ndeki hücrelerden birine götürülüşü; belki de hıçkırarak ağlayan bir annenin, bir çocuğunun, bir babanın en son ziyareti.

Bunları tasarlamış olanlar ve yapanlar, öteki mahkûmların çektiği gereksiz ve haksız işkenceyi demek ki hiç umursamamışlardı ve umursamıyorlardı!

Elbette Clyde başlangıçta bunların pek azının farkındaydı. O ilk gün çektikleri, yalnızca tadımlık birkaç yudumdan ibaretti. Ertesi gün öğleyin de annesi onu görmeye geldi.

Yargıç Oberwaltzer'in bir izin kâğıdıyla Belknap'la Jepson'un bir rica mektubunu gösterince, oğluyla Eski Ölüm Evi'nden bambaşka bir odada ve ikisi yalnız, baş başa konuşmalarına izin verildi. Cezaevi müdürü bu ananın oğlu için yaptığı özverileri okuyup duymuş olduğundan onu kendi de merak ediyordu.

Gelgelelim Bayan Griffiths oğlunu böyle birden, tanınmayacak biçimde değişmiş görünce öyle sarsılmıştı ki önce

konuşmadı. Clyde'in yanakları öyle solup sararmış, gözleri öylesine gölge ve korku doluydu ki! Saçının bu biçimde kazınmış olması! Bu garip giysi! Ve demir kapıları, kilitleri ve her köşede bir gardiyan bekleyen upuzun koridorlarıyla bu korkunç yer!

Kadıncağız üzüntüsünden ve durumun gerginliğinden irkilip titremeye başlamıştı. Oysa şimdiye kadar, Kansas City, Şikago, Denver gibi yerlerde kaç cezaevine girerek broşür dağıtıp konuşmalar yapmıştı. Ama bu, şimdiki! Kendi oğlu! Elvira'nın o geniş, güçlü göğsü inip kalkmaya başladı. Çenesi, dudakları titriyordu. Elindeki küçük çantayı karıştırarak mendilini aramaya başladı. Bir yandan da kendi kendine, "Tanrım, beni ne diye yüzüstü bıraktın?" diye mırıldanıyordu.

Sonra, "Yok yok," diye düşündü! Oğlu onu böyle görmeliydi. Ayıptı böyle davranmak ve gözyaşlarıyla oğlunun yüreğindeki gücü yok etmek! Ne var ki Elvira o büyük gücüne karşın kendini daha fazla tutamadı ve ağlamaya başladı.

Bunu gören Clyde da annesinin iradesini kullanarak onu avutmaya ve yüreklendirmeye çalışma kararını unuttu!

"Ama anneciğim, yapma böyle! Annem, ağlama! Dayanması güç, biliyorum. Çok çektin ama korkma, bana hiçbir şey olmayacak. Bak görürsün. Burası hiç de korktuğun kadar kötü bir yer değil."

Oysa içinden, "Yarabbi, ne kötü, bir bilsen!" diye geçiriyordu.

Bayan Griffiths yüksek sesle, "Benim zavallı yavrum! Güzel oğlum benim!" diye hıçkırdı. "Ama kendimizi bırakmak olmaz! Yok yok! Tanrı bizleri bırakmış değil ki! Bırakmayacak da; biliyorum bunu... *O beni durgun suların yanı sıra iyi eder... O benim ruhumu tazeler.* Ona güvenmeliyiz, yavrum."

Sonra Bayan Griffiths Clyde'dan çok kendi kendini yüreklendirmek amacıyla canlı bir sesle ekledi:

"Zaten mahkemeye başvuracak değil miyiz, canım? Bu konuda bu hafta durumunu açıklayan bir yazı verecekler. Bu demektir ki önünde daha en azından bir yıl var... Yalnız ben... Seni bu kılıkta görünce pek sarsıldım da! Hazırlıklı değilmişim demek." Omuzlarını dikleştirip başını kaldırdı ve biraz gülümsemek için kendini zorladı. "Buranın müdürü çok efendi bir adama benziyor. Gene de biraz önce, seni böyle görünce..." Ruhunda birdenbire kopan müthiş fırtınanın yağmurundan ıslanmış olan gözlerini sildi ve hem kendini hem de oğlunu oyalayıp neşelendirmek amacıyla, kendini bekleyen çok önemli ve gerekli çalışmalardan konuşmaya başladı. Bu fikri ona Bay Jephson vermişti. O da ortağı da çok yakınlık göstermiş, çok yardım etmişlerdi Elvira'ya. Bay Jephson bugünlerden bir gün, çok yakında, Clyde'ı görmeye gelecekti. Clyde hukuk yollarının hepsini tükettiklerini sanmamalıydı. Hiç de değil! Davanın yeni-

den görülmesi için karar alınacağına kesin gözüyle bakabilirdi. Çünkü Bridgeburg'daki mahkeme maskaralıktan başka bir şey değildi. Clyde da biliyordu bunu.

Kendisine gelince, cezaevi yakınlarında bir oda tutar tutmaz Auburn'deki belli başlı kiliselerin papazlarına başvuracak ve oğlunun hakkını savunmak amacıyla konuşmalar yapabileceği bir-iki, belki de üç kilise bulmaya çalışacaktı. Bay Jephson ona birkaç gün içinde bir mektupla, bu konuda işine yarayabilecek bilgiler gönderecekti. Daha sonra da Elvira; Syracuse, Rochester, Albany, Schenectady gibi yerlerdeki kiliseleri dolaşacaktı. Dolaşabildiği tüm doğu kentlerini dolaşacaktı. Oğlunu yüzüstü bırakacak değildi elbet. Onu en azından haftada bir gün görmeye gelecek, gün aşırı, hatta belki de her gün mektup yazacaktı, eli değerse. Cezaevi müdürüyle konuşacaktı. Yani Clyde umutsuzluğa kapılmamalıydı. Annesini bekleyen işler çok ve çetindi elbet. Gene de Tanrı, üstüne aldığı bu yükü taşımakta ona yol gösterecekti. Elvira biliyordu bunu. Tanrı, mucizevi, yüce gönüllü rahmetini göstermiş değil miydi zaten?

Clyde kendi kendisi için ve onun için dua etmeliydi... “Yeşaya’yı oku. Mezmurları oku. 23, 51, 91’inci ayetlere her gün yeni baştan bak. *Tanrı’nın elinin ulaşamayacağı duvar var mıdır?*”

Sonra gene gözyaşları; yürekleri dilim dilim paralayan bir ayrılık sahnesinden sonra Elvira Griffiths oğlundan ko-

parcasına ayrıldı. Ve bu üzüntülerden iyice sarsılmış olan Clyde hücreesine döndü. Annesi. O yaşında... Öyle beş parasızken, oğlunu kurtarmak için gerekli olan giderleri sağlamak amacıyla para kazanmaya çıkıyordu. Oysa Clyde geçmişte ona öyle ilgisiz davranmıştı ki! Şimdi görüyordu bunu.

Yatağının ucuna ilişip başını elleri arasına aldı. Bu arada, cezaevinin demir kapıları ardından kapanan Bayan Griffiths'i yalnızca ıssız bir otel odası ve önünde uzanan çileli işler bekliyordu. Kadıncağыз duraladı bir an çünkü hiç de Clyde'a görüldüğü kadar iyimser değildi. Tanrı'sı elbette yardım edecekti ona. Başka türlü olamazdı. Tanrı'nın onu yüzüstü bıraktığı şimdiye kadar görülmüş müydü? Hele şimdi, burada, kendisinin ve oğlunun en umarsız saatinde yaya bırakır mıydı onları?

Bayan Griffiths bir ağlayıp bir dua ederek yeniden yürümeye başladı.

undan sonra Clyde için cezaevinde upuzun günler başladı. Annesinin haftada bir yaptığı ziyaretlerin dışında hiçbir geleni yoktu. Annesinin de onu daha sık yoklaması zor oluyordu. Çünkü Bayan Griffiths oğlunun hüküm giymesini izleyen iki ayı, Albany, Buffalo ve New York City arasında mekik dokuyarak geçirdi. Ne var ki ilk umduğu başarıyı bulamadı. Oğlunu kurtarmak için birçok kilise ve hayır kurumuna başvurduktan sonra istemeyerek şu sonuca varmak zorunda kaldı: Hristiyanlar pek vurdumduymaz kişilerdi. Kısacası gerektiği oranda "Hristiyan" olan Hristiyanlar azınlıktaydı. Hele kiliseleri yöneten ve yöre cemaatlerini temsil eden papazlar!

Genel düşünüşe göre, ortada çirkin bir dava vardı ve bunun sonunda verilen idam cezasını ülke halkının çoğunluğu (gazetelere bakılırsa) haklı buluyordu. Sonra oğlu çirkin bir suçtan ötürü idam cezasına çarptırılmış olan bu kadının kendisi kim oluyordu? Kilise denen kurulun bütün tarihsel ve kurumsal yapısını, rütbe ve kurallarını hiçe sayarak kendi kendine ortaya çıkıp din ve ahlak konuşmaları yapan, hiçbir dinsel makamdan izni olmadığı için ne olduğu belirsiz bir vaaz evi işleten bir sokak vaizi işte!

Zaten ana gibi evinde oturup kendini çocuklarının yetiştirilmesine, terbiye ve bakımına adanmış başına böyle bir felaket gelir miydi?

Yalnız bu da değil: Bu kadının oğlu yargıç karşısında ifade verirken o kızla zina yaptığını itiraf etmişti, değil mi? Onu öldürmüş ya da öldürmemiş, zina birçok kişiye göre hemen hemen cana kıymak kadar büyük bir suçtu. Ve Clyde bu suçu işlediğini kabul etmişti. Öyleyse cinayet işlememiş olsa da (ki belki işlemişti), zina yapmış olan bir mahkûmun savunması kilisede yapılabilir miydi? Yoo, olmazdı bu! Ahlak yönünden de doğru kaçmazdı böyle bir şey. Cinayet olayındaki kimi uygunsuz yönlerin kiliseye gelen gençlerin kafalarına yerleşmesine yol açabilirdi!

Böylece Bayan Griffiths, (tek bir tanesinin dışında) çalıştığı her kapıdan, başka kapıya gitmesi öğüdüyle geri çevrildi. Böylece uzun zaman boş yere oradan oraya dolaştıktan sonra, istemeye istemeye ve biraz da içi kan ağlayarak, Utica'nın en belli başlı sinemasının (Elvira'nın bir günah yuvası saydığı bu yerin) Yahudi olan müdürüne başvurmak zorunda kaldı. Ve bu Yahudi, sinema salonunu ona, "Bir Ananın Oğlu Adına Yalvarışı" adı altında yapacağı konuşma için, bir sabah hem de hiç para almadan vermeye razı oldu.

Dinleyici başına yirmi beş sent alınan bu konuşma Elvira Griffiths'e iki yüz dolar gibi inanılmaz bir servet kazandırdı! Aslında az bir şey olan bu para başlangıçta ka-

dıncağızı öyle yüreklendirdi ki Elvira, sofı Hristiyanların tutumu ne olursa olsun, Clyde için gereken parayı sağlayabileceğine inandı. Zaman alacaktı bu belki. Ama Elvira işin üstesinden gelecekti.

Ne var ki dikkate alınması gereken başka şeyler de olduğunu çok geçmeden öğrendi: Yol parası, kendi geçimi ve şu sırada hemen hemen beş parasız olan ve başlarına gelen büyük yıkımdan sonra hasta düşen kocasına da para göndermek zorunluluğu.

Aslında Asa öylesine hastaydı ki Frank ve Julia'dan gelen mektuplar Elvira'yı kaygılandırmaya başlamıştı. Asa belki de hiç iyileşmeyebilirdi. Ona yardım göndermek kaçınılmazdı. Elvira Clyde'ın uğruna kocasını ortada bırakacak değildi ya!

Öte yandan konuşmasını dinlemeye gelenlerin sayısı da gitgide azalıyordu. Sonunda bir avuçtan fazla insan bile gelmez ve toplanan para Elvira'nın geçimini bile doğru dü-rüst sağlayamaz oldu. Gene de her şeye karşın Elvira bu yoldan oğlu için bin yüz dolar kadar para ayırmayı başardı!

Ne var ki tam bu sırada Frank ve Julia'dan, kocasını bir kez daha görmek istiyorsa hemen Denver'a dönmesinin gerektiğini bildiren acele yazılmış bir mektup aldı. Asa'nın durumu çok kötüleşmiş ve yaşamından umut kesilmişti. Böylece bir sürü zıt baskıların altında kalan zavallı kadın, Clyde için haftada bir iki kez ziyaretine gitmek dışında ya-

pabileceği pek bir şey kalmadığını düşünerek, Belknap'la Jephson'a başvurdu ve içinde bulunduğu güçlükleri onlara anlattı.

Onun kendilerine bin yüz dolar sağlayabilecek durumda olduğunu gören iki ortak da, gene insanlık ve acıma duyguları depreşerek ona, hemen kocasının yanına dönmesini öğütlediler. Önlerinde en azından on ay zaman olduğuna göre, Clyde'ın durumu şimdilik sağlamdı. Sonradan yeni bir karara varılması da en azından bir yıl sürerdi ki o zamana kadar, gerekli paranın geri kalanını da elbet bir araya getirirlerdi. Bayan Griffiths tasalanmasındı sakın. (Kadıncağızın iyice bitkin düştüğü ve kaygıdan, üzüntüden, aklının ya batarım ya da çıkarım dediği öyle gözle görülüyordu ki.) Onlar Clyde'a kol kanat olmayı üstleniyorlardı.

Böylece üstünden büyük bir yük kalkan Elvira Griffiths, Clyde'ı iki kez daha görmeye gitti ve ilk fırsatta döneceğine söz verdikten sonra Denver'a yollandı. Ne var ki Denver'a varınca oğlunun yanına bir an önce dönebilmesinin hiç de sandığı kadar kolay olmayacağını anladı.

Bu arada Clyde'ın şimdi, içinde kendi düşünceleriyle baş başa kaldığı dünya, en iyimser görüşle, bir ruhsal sakatlıklar cehennemiymi ki kapısının üstüne, Dante'ninkinde olduğu gibi: "Buraya girenler, umudunuzu dışarda bırakınız!" diye yazılabilirdi.

Öyle iç karartıcıydı ki burası! Adamın ruhunu yavaş yavaş ama öyle kavurucu bir ateşle dağlıyordu ki! Bura-

da beklemek ve düşünmek zorunda olanların elle tutulan, gözle görülen dehşet ve çöküntüsü o kadar belirgindi ki; hiç eksilmiyor, ortadan kalkmıyor, giderilemiyordu.

Şimdi Clyde cezaevi yaşantılarının en soğuk ve acı yönü olan gündelik çilesinin yanı sıra, huyları ve soyları ayrı ayrı olmakla birlikte her biri onun gibi, içinden ya da dışından gelen bir anlık bir zorlamaya dayanamamış olan yirmi idam mahkûmuyla sürekli bir ruhsal ilişki içindeydi. Bu zorlamalar hem maddi hem de manevi bir patlama olan cinayetle sona ermiş, cinayetler ortaya çıkmış ve böylece bu yirmi adam aşağı yukarı Clyde'ın başından geçenlere benzer korku, dehşet, acı, yargılanma, yorgunluk ve başarısızlık aşamalarının sonucunda kendilerini insanların geri kalan bölümünden apayrı ve yapayalnız, bu demir kafeslerin içinde bulmuş ve bekliyorlardı, ama neyi?

Öyle iyi biliyorlardı ki hepsi de neyi beklediklerini! Clyde da çok iyi biliyordu bunu! Ve bu duvarlar günün hemen her saatinde, öfke ya da umutsuzluk bağırıışlarıyla, dualar, sövgüler, pis ve kaba şakalarla, herkes duysun diye yüksek sesle anlatılan açık saçık öyküler, pis gülüşmelerle, iç çekişmeleri ve iniltiyle inliyordu; beden ve ruhun gündüz çırpınmalarından yorgun düşerek dinlenmeyi özlediği saatlerde bile.

Uzun koridorun en dibindeki kapıdan çıkılan bahçe- de her gün iki kez beşer altışar kişilik gruplar oluşturarak mahkûmlar açık hava alıp yürüyüş ve jimnastik yapmaya

çıkartılıyorlardı. Ama her zaman, herhangi bir başkaldırma girişimini bastırabilecek sayıda gardiyan bulunduruluyor ve bunlar gözlerini mahkûmlardan bir an bile ayırmıyorlardı.

İkinci gününden sonra Clyde da bu bahçeye çıkmaya başladı. Yalnız gruplar her defasında değişiyordu. Önceleri bu çeşit toplu uğraşı ve eğlencelere katılmak zor geldi ona. Oysa ötekiler, ense köklerinde bekleyen ölüme karşın, bu etkinliklere katılmaya istekli görünüyorlardı.

Kara gözlü, sinsî bakışlı iki İtalyan vardı aralarında. Biri kendisiyle evlenmek istemeyen bir kızı öldürmüştü. Ötekisi de karısının babasını parası için öldürmüş, sonra cesedi yakarak ortadan kaldırmaya yeltenmişti.

Bir de iri kıyım Larry Donahue vardı; dört köşe kafalı, geniş omuzlu, iri elli, iri ayaklı. Askerliğini deniz aşırı bir yerde yapıp döndükten sonra Brooklyn'deki bir fabrikada bulduğu gece bekçiliğinden atılınca kin güttüğü ustabaşını bir gece ıssız bir yerde pusuya düşürüp öldürmüştü. Ne var ki üstünde taşıdığı bir askerlik madalyasını düşürmüş ve sonunda bu yüzden kimliği anlaşılp ele geçmişti.

Clyde bütün bunları, güler yüzlü ve yardımcı olmakla birlikte gene de mahkûmlara karşı garip bir ilgisizlik gösteren gardiyanlardan öğrenmişti. Hücreleri gece gündüz bekleyen, koridoru ikişer ikişer bir boydan bir boya arşınlayarak her sekiz saatte bir nöbet değiştiren gardiyanlardı bunlar.

Sonra, kendisinden ayrılmaya kararlı diye karısını vuran ve bu yüzden şimdi de kendisi ölecek olan Rochester'lı polis memuru Riordan vardı. Clyde'ın ilk geldiği gece "Tanrım" diye iniltisini duyduğu genç "çiftçi" Thomas Mowrer vardı. Aslında bir çiftçinin yanında ırgatmış bu Thomas. Bir tırmıkla vurup öldürmüştü efendisini. Kendi ölüm günü de yakınmış. Duvar diplerinden çok uzaklaşmaksızın ha bire yürüyor da yürüyordu, başı önünde, elleri arkasında. Otuz yaşlarında, kaba, hantal, güçlü bir köylü. Ama şu sırada öyle bitkin ve yenik bir görünüşü vardı ki insan onun bir başkasını işkenceyle öldürmüştü olabileceğine inanamıyordu.

Clyde da onu duydukça, "Acaba bu adamın gerçek suçu ne?" diye merak ediyordu.

Ya Buffalo'lu bir avukat olan kırk yaşlarındaki Miller Nicholson? Uzun boylu, ince yapılı, son derece seçkin görünüşlü bir adamdı bu; kültürlü, entelektüel bir kişi. İnsan tıpkı Thomas gibi ona da canilik konduramazdı, oysa Nicholson karun kadar zengin bir ihtiyarı öldürüp sonra da parasının üstüne konmaya yeltenmek yüzünden hüküm giymişti. Gene de Clyde onun görünüşünde ve davranışlarında böyle bir hainliğin en ufak bir belirtisini bile göremiyordu. Terbiyeli, efendi bir adamdı.

Avluya ilk çıkışında Clyde'ın yanına gelerek, "Korkuyor musun?" diye sormuştu ama son derece tatlı, sevecen bir sesle.

Donmuş ve aptallaşmışçasına, kımıldamaktan hatta düşünmekten bile korkarak taş gibi durmasına karşın, Clyde onun sesindeki yakınlığı duymuştu. Ve işinin artık bitmiş olduğuna iyice inandığı için, "Evet, korkuyorum," deyi-vermişti.

Gene de der demez kendi kendine şaşmıştı. Böylesine bir zayıflık belirtisi! Hele bu yabancıнын davranışındaki yakınlık onu biraz yüreklendirince genç adam, "Keşke demeseydim!" diye düşündü.

"Adın Griffiths, değil mi?"

"Evet."

"Benim adım da Nicholson. Korkma. Zamanla alışır-sın."

Nicholson hafif de olsa neşeyle gülümsedi. Ne var ki gözleri... gözleri gülmüyordu.

Clyde ağzından kaçırdığı o ilk itirafı hafifletmek amacıyla. "Canım, pek o kadar da korkmuyorum," dedi.

"Güzel. Buna sevindim. Sıkı dur; gönlünü ferah tut. Hepimiz burada böyle olmak zorundayız, yoksa topumuz birden tımarhanelik oluruz. Hadi, şimdi biraz derin nefes egzersizi yap. Ya da hızlı hızlı yürü. İyi gelir."

Nicholson biraz yürüdü ve kol hareketleri yapmaya başladı.

Clyde olduğu yerde kalakalmış, onun az önce söylediği sözleri içinden geçiriyordu: "Yoksa topumuz birden tımar-

hanelik oluruz.” Bunu neredeyse yüksek sesle söyleyecekti. Öyle kökünden sarsılmıştı ki!

Doğruydu bu sözler. O ilk geceden sonra Clyde bunu öğrenmişti; görüyor, duyuyordu. Herkesin başının üstünde kılıç gibi sallanan bu korkunç ve yakıcı trajedileri göre göre, duya duya çıldırır, ölürdü insan! Bu işkenceyi ne kadar zaman çekmek zorunda kalacaktı acaba? Ne kadar zaman?

Gene de birkaç gün geçince bu Ölüm Evi’nin pek de öyle ilk gördüğü gibi olmadığını anladı: Dehşetten ibaret değildi sanki. Kapı ardında bekleyen ölüme karşın, buradaki insanlar birbirleriyle alay edip şakalaşabiliyor, hatta oyun oynayıp spor yapıyorlardı. Sonra aralarında, ölümden kadına ya da kadınsızlığa kadar her konuda, (grubun oldukça aşağı olan zekâ düzeyinin el verdiği oranda) tartışmalar oluyordu.

Çoğunlukla, kahvaltı biter bitmez, avluya çağırılmayanlar iskambil ya da dama oynamaya başlıyorlardı. Yalnızca bu iki oyunun oynanmasına izin vardı zaten. Mahkûmlar hücrelerinden dışarı salınmıyorlardı. Eğer dama oynanacaksa, koridordan hiç eksik olmayan gardiyanlardan biri karşılıklı oynayacak olan iki mahkûma birer dama tahtası veriyordu ama taş vermiyordu. Burada oynanan oyunlarda taşın gereği yoktu.

Oyunculardan biri, “Taşımı G 2’den E 1’e sürüyorum,” derdi söz gelişi. Çünkü her kareye bir numara, her yana bir harf konmuştu. Taşların yer değiştirmesi kalemle gösterilirdi.

Sonra ilk oyuncunun çıkışını kendi tahtasında işaretlemiş ve incelemiş olan ikinci oyuncu; "Ben de E 7'den F 5'e gidiyorum," diye karşılık verirdi.

Öteki mahkûmların arasından taraf tutmak isteyenlere de gardiyanlar dama tahtası ve kalem verirlerdi. O zaman, üç hücre aşağıdaki "Felemenk" Swighort'a yardım etmek isteyen "Bücür" Bristol'ün, "Ben senin yerinde olsam böyle yapmazdım, be Felemenk!" dediği duyulurdu. "Dur bir dakika. Daha iyisini düşünelim."

Derken oynanan oyunun gidişine, kolaylığına ya da zorluğuna göre iş iğnelemelere, sövgülere, kahkaha ve tartışmalara dökülürdü.

İşkambil oyunları da böyle, her biri kendi hücrelerinde kitli duran oyuncularca oynanır, gene de zehir gibi oyunlar çıkardı ortaya.

Gelgelelim Clyde ne oyun seviyordu ne de bu iğneli ve kaba söyleşileri. Nicholson dışında bütün mahkûmların konuşmaları çok açık saçık, çok bayağı, hatta yabanıl geliyordu ona. Kendini yalnızca Nicholson'a yakın buluyordu. Birkaç gün sonra, bu adamın buradaki varlığı ve avluda karşılaştıklarında aralarında geçen konuşmalar sayesinde bu Ölüm Evi'nde yaşamaya göğüs gerebileceğini düşünmeye başladı. Nicholson buradaki tek akıllı ve efendi adamdı. Ötekilerin hepsi öyle bambaşkaydılar ki ağızlarını bıçak açmadığı zamanlardaki sessizlikleri bile ürkünç, yabani ve yontulmamıştı.

Derken, Ölüm Evi'ne gelişinden bir hafta kadar sonra, tam Nicholson'ın yakınlığı sayesinde biraz morali düzel-meye yüz tutarken Brooklyn'li Pasquale Cutrone idam edildi: Karısının ırzına geçmeye kalkışan kendi erkek kardeşini öldürdüğü için hüküm giymiş olan bir İtalyan. Koridorların kesiştiği kavşağa en yakın olan hücrelerden birinde kalıyordu ve onun korkudan, kaygıdan yarı ya-rıya delirmiş olduğunu Clyde buraya geldikten az sonra öğrenmişti. Ötekiler, altışar kişilik gruplarla avluya çıkarıl-dıkları zaman bile o hücresinde bırakılırdı. Clyde arada bu hücrenin önünden geçerken parmaklıktan içeri bakardı da! Bir deri bir kemik kalmış olan bu yüz, insanın nasıl da ka-nını donduruyordu: Gözlerinden ağız uçlarına inen, bıçak yarası gibi derin, keskin iki çizgi halinde mahpushane çiz-gisi, Cutrone'nin yüzünü soluk ve asık üç bölmeye ayırmış gibiydi.

Aşağı yukarı Clyde'in gelişine rastlayan sıralarda Cut-rone gece gündüz dua etmeye başlamıştı çünkü idamının bir hafta içinde yapılacağını öğrenmişti. Derken hücresin-de dört ayak olup emeklemeye, yerleri öpmeye ve kendine verilen pirinçten dökme bir İsa heykelciğinin ayaklarını ya-lamaya başlamıştı. İtalya'dan yeni gelmiş olan kız ve erkek kardeşleriyle görüşmek için de sık sık Eski Ölüm Evi'ne götürülüyordu.

Sabahtan akşama, akşamdan sabahlara kadar emekleyip dualar okuması hiç kesilmiyordu. Öteki hücrelerde, vakit geçirmek için kitap ya da dergi okuyarak uzananlar da

onun dualarını ve durmadan çektiği tespihinin tıkırtılarını dinlemek zorunda kalıyorlardı.

Arada bir, "Kuzum, Tanrı aşkına! Biraz uyusa ya şu!" gibi söylenenler oluyorsa da Cutrone'yi durduramıyorlardı. Hele alnını dua sırasında küt küt yere vuruşu!

Sonra, öleceği günün arifesinde onu hücrelerinden alıp Eski Ölüm Evi'ndeki bir odaya götürdüler. En son ziyaretçilerin buraya alındığını ve ölecek olan adamın, ruhunu Yaradan'ına teslim etmeye hazırlansın diye burada birkaç saat yalnız bırakıldığını Clyde artık öğrenmişti.

Ama o gece bu koridorun üzerine çöken hava öyle bir garipti ki! Hemen hemen hiç kimsenin yemeğine el sürmemiş olduğu, gardiyanların alıp götürdüğü tepsilerden anlaşılıyordu. Ortalık sessizdi. Arada bir, birkaçının bir dua mırıldandığı duyuluyordu. Kendi kader saatlerinin de pek uzakta olmadığını hepsi biliyorlardı.

Bir banka bekçisini öldürmekten hükümlü olan İtalyan, sinir krizi geçirerek çılgınlık atmaya başladı. Sandalyesiyle masasını parmaklığının demirlerine çarpa çarpa ufaladı; yatak çarşaflarını lime lime yırttı; hatta kendini asmaya bile kalkıştı. Sonunda gardiyanlar onu güçlkle tutarak, akıl muayenesinden geçsin diye başka bir yere götürdüler.

Bu sırada ötekilerin kendi hücrelerinde bir şeyler mırıldanarak gezindikleri ya da gardiyanlardan bir şeyler istedikleri duyulabiliyordu. Başından hiç böyle bir şey geçmemiş olan Clyde ise korku ve dehşetten tir tir titriyordu.

Cutrone'nin yeryüzündeki en son gecesini Clyde yattığı yerden hayalet kovalamakla geçirdi. Burada ölüm böyleydi demek; insanlar ağlıyor, bağılıyor, Tanrı'ya yakarıyor ve deliriyorlardı da, bütün bu dehşete karşın ölümün amansız adımlarını durduramıyorlardı demek.

Saat onda, ortalığı biraz yatıştırmak amacıyla hücrelere soğuk yiyeceklerle donatılmış birer tepsi sunuldu ama bunlara Clyde'in karşısındaki Çinliden başka el süren olmadı.

Sonra, sabaha karşı saat dörtte, ölüm görevlileri koridor boyunca sessiz adımlarla yürüdüler ve hücre kapılarının kalın yeşil perdelerini, eski Ölüm Evi'nden idam odasına yapılacak olan ölüm yürüyüşünü içerdeki görmesinler diye birer birer ve sımsıkı kapadılar.

Gene de bu hışırtıyı duyan Clyde ve ötekiler uyandılar ve yataklarında doğrulup oturdular.

Gelip çatmıştı işte, idam saati! Ölüm saati çalmıştı. Bu hışırtı ölümün verdiği işaretti. Birçok hücrede birçok mahkûm, korku ve pişmanlıkları ya da gerçek imanları yüzünden avunmak ve korunmak amacıyla diz çökmüş, dua ediyorlardı. Yalnızca hücrelerinde volta atarak söylenenler vardı, zaman zaman zapt edemedikleri bir korku nöbetine tutularak çığlık atanlar, haykıranlar da.

Clyde'a gelince, her yanı uyuşmuş, dili tutulmuştu sanki. Düşünemez gibiydi. O adamı, hani oradaki o odada öldürmeye götürüyorlardı. O sandalye... buraya geldi geleli, iyice yakınında diye daha da korktuğu o sandalye. Ama

Jephson'la annesinin dediğine bakılırsa onun sırasına daha çok vardı. Belki de hiç... hiçbir zaman...

Derken yeni sesler duyuldu. Gidiş gelişler. Bir yerde bir hücre kapısı tak etti. Sonra, eski Ölüm Odası'ndan bu koridora açılan kapının gıcırtısı. Konuşan ve birbirine karışan birkaç insan sesi. Sonra bunlardan birinin dua okumakta olduğu seçildi. Koridorda sürüklenen ayak patırtıları.

"Tanrım bana acı. İsa, bana acı."

"Meryem Ana, lütufların anası, acıyanların anası, İsa'nın anası, benim için dua et. Benim iyilik meleğim, dua et, benim için!"

"Kutsal Meryem Ana, benim için dua et. Yusuf Peygamber, beni unutma! Ey melekler, ermişler, evliyalar, dua edin benim için!"

Bu, ölecek olan adamın yanı sıra dualar okuyarak yürüy-en papazın sesiydi.

Cutrone'nin artık aklını oynattığı söyleniyordu. Oysa papazla birlikte dua eden öteki ses de onun sesi değil miydi? Evet, onun sesiydi. Clyde tanıyordu onun sesini. Şu son günlerde öyle çok dinlemişti ki!

Şimdi... şimdi o öteki kapı açılacaktı. Eşikten bakıp içerisini görecekti, o, ölüme giden adam... böylesi kısacık bir süre sonra ölecek olan adam bakacak ve görecekti... sandalyeyi. O kep... o kayışlar.

Clyde inşallah bunları hiçbir zaman yüz yüze görmeyecekti ama o kadar iyi biliyordu ki, ezbere.

“Güle güle git, Cutrone!”

Yakınlardaki bir hücreden yükselen boğuk, titrek bir ses. Hangi hücre olduğunu Clyde kestiremedi.

“Daha iyi bir dünyaya gidersin, inşallah!”

Sonra gene başka başka sesler, “Güle güle, Cutrone! Tanrı'ya emanet ol, İngilizce bilmesen de!” dediler.

Kafile eşikten içeri girmişti. O kapı kapanmıştı. Cutrone oradaydı şimdi. Kayışları takıyor olsalar gerekti. En son sözünün ne olduğunu soruyorlardı, o ki artık aklı pek yerinde değildi. Kayışlar bağlanmış olmalıydı şimdi. Kep kafaya geçirilmiş. Şimdi... bir an sonra...

Tam o sırada, Clyde'ın bilmediği bir şey oldu: Koridordaki, daha doğrusu bütün cezaevindeki ışıklar birden hafifledi: Ölüm sandalyesiyle öteki lamba ve aygıtlara tek santralden elektrik akımı sağlamanın sersemce bir sonucu ya da bir düşüncesizlik.

O saat bir ses, “Varan bir!” diye bağırdı. “Eh, işi bitmiştir artık!” İkinci bir ses, “Evet, nalları dikti, zavallı!” diye ekledi.

Aradan belki bir dakika geçtikten sonra ışıklar ikinci bir kez hafifledi ve bu belki otuz saniye sürdü. Sonra, son ve üçüncü hafifleyiş.

“İşte, artık her şey bitti.”

“Evet, öbür dünyaya varmıştır bile.”

Ve sonradan sessizlik; oradan buradan yükselen dua

mırıltılarının bozduğu bir ölüm sessizliği. Clyde hem üşüyor hem de bir tür sıtına ateşiyle titriyordu. Ağlamak şöyle dursun, düşünmeye bile yüreği yoktu. Demek böyleydi işin aslı. Bu işler böyle oluyordu. Perdeleri kapatıyorlardı önce. Sonra da... sonra... Cutrone yoktu artık. Işıkların üç kez hafifleyişi. Öyle ya, sandalyeye verilen öldürücü akımlardı bunlar. Hem de adamcağızın dua etmekle tükettiği onca gecenin sonunda. O inlemeler! O kafa vuruşları! Daha bir dakika önce yaşıyordu; şuracıktan yürüyüp geçmişti. Şimdi bir ölüydü.

Ve günün birinde de o... kendisi... nereden bilebilirdi kendi başına da gelmeyeceğini?

Nereden?

Yatağına yüzüstü kapanmış titriyor, titriyordu. Gardiyanlar gelip perdeleri açtılar; dünyada ölüm yokmuşçasına doğal ve rahat. Clyde onların başka mahkûmlarla konuştuklarını duyabiliyordu. (Kendini biraz çekerek geri tuttundan gardiyanlar ona pek sokulmuyorlardı.)

Zavallı Cutrone! Ölüm cezası denen bu şey baştan sona yanlıştı. Müdür de böyle düşünüyormuş. Öyle diyorlardı. Ölüm cezasını kaldırtmak için uğraşıyormuş. Ama Cutrone'nin ettiği o dualar! Gene de ölüp gitmişti işte! Hücresi boş kalmıştı. Yeni birini getirip koyarlardı bir süre sonra. Derken o da giderdi. Nasıl ki kendi hücrelerinden de kendinden önce Cutrone gibi niceleri gelip geçmişti. Bu yatağın üstünde yatmışlardı.

Genç adam ayağa kalktı, gidip sandalyeye oturdu. Gelgelelim onlar... kendisinden öncekiler buraya da oturmuşlardı elbet.

Clyde kendi kendine, "Tanrım! Tanrım! Tanrım! Tanrım!" diye inledi.

Pek yüksek değil, gene de ilk gecesinde onu dehşete salan ve hâlâ burada olan o adamın iniltisine benzemişti sesi. Yakında o adam da gidecekti. Hepsi gideceklerdi. Kendi sırası da gelecekti. Meğerki... meğerki bir yerden... bir şey...

Clyde buradaki ilk ölümü görmüştü.

XXXI

u arada Asa'nın durumu bir türlü düzelememişti. Adamcağız ancak dört ay sonra doğrulup oturabildi de Elvira konferanslarına dönme fırsatını buldu. Ne var ki bu süre içinde halkın kendisine ve Clyde'a karşı duyduğu ilgi azalmıştı. Denver gazeteleri onun yolculuk giderlerini karşılamaya can atmıyordu artık.

Olayla yakından ilgili çevrelere gelince; buradakilerin çoğu Bayan Griffiths'i saygı ve acımayla anıyorlardı ama oğluna suçlu gözüyle bakıyorlardı. Kısacası Clyde aldığı cezayı hak etmişti. Beraat etmemesi daha iyi olurdu. Şu suçluların davalarını alabildiğine uzatmaları yok muydu ya!

Clyde'in bulunduğu yerdeyse idam idam üstüne! Genç adam insanın böyle şeylere hiçbir zaman alışamadığını her seferinde yeni bir dehşete kapılarak yeniden öğreniyordu.

Efendisini tırmıkla delik deşik eden Mowrer adındaki ırgat gitti önce. Sonra karısını öldürmüş olan polis memuru Riordan. Hem de sapına kadar mert bir polis olarak gitti. Onun ardından, aynı ay içinde, Çinli cani. Birkaç İngilizce sözcük bildiği halde ayrılırken kimseye bir şey demedi ve

ölmesi, her nedense, epey uzun sürdü. Derken askerliğini deniz aşırı yerlerde yapmış olan Larry Donahue'nin kapı üstüne kapanmadan önce gösterişli bir sesle, "Hoşça kalın, çocuklar!" diye bağırdığı duyuldu. "İyi şanslar!"

Ondan sonra da... Yarabbi, ne zordu buna dayanmak... Clyde'a en yakın olan Miller Nicholson'a sıra geldi. Burada artık onsuz yaşayacağını düşündükçe genç adam mahvoluyordu. Öyle ya, beş aydır avluda yan yana dolaşıp konuşmaya ve hücreden hücreye birbirlerine seslenmeye alışmışlardı. Nicholson Clyde'a okuyacak kitap tavsiye etmeye başlamış, hatta davası konusunda bile önemli bir noktaya değinerek ona akıl vermişti: Dava yeniden görülecek olursa Clyde ve avukatları Roberta'nın mektuplarının kanıt olarak gösterilmesine şiddetle karşı çıkmalıydılar. Çünkü bu mektupların duygusal etkisi öylesine yamandı ki herhangi bir jürinin yansız karar vermesini engelleyebiliyordu. Yani davada mektuplar sözcüğü sözcüğüne okunacağı yerde, özetleri çıkarılmalı ve bunlar da değindikleri olay ve gerçekler yönünden ele alınarak jüriye yalnızca bu olay ve gerçekler sunulmalıydı.

"Eğer avukatların mahkemeye bunu kabul ettirebilirlerse davayı kazandın demektir."

Clyde hemen Jephson'a bir mektup yazarak onun cezaevine gelmesini sağladı. Nicholson'ın görüşünü ona anlattı. Jephson da bu düşünceyi beğendiğini ve mahkemeye yazacakları dilekçede bunun üstünde duracaklarını söyledi.

Gel gör ki bu olayın üstünden pek uzun bir zaman geçmeden, bir gün, avlu dönüşü hücre kapısını kilitleyen gardiyan, Nicholson'ın hücresinden yana şöyle bir baş sallayarak, "Sıra onda," diye fısıldadı. "Sana söyledi mi? Üç gün içinde."

Clyde o saat ezilmiş, buruşup ufalmış gibi oldu. Buz gibi soğuk, insanın kanını donduran bir soluğa benziyordu bu haber. Daha az önce avluda birlikteydiler. Yürüyüş yapmış, yeni gelen birini konuşmuşlardı. Bu, metresini fırında yakan, sonra da suçunu itiraf eden Utica'lı bir Macar'dı; yüzü korkunç çirkinlikteki canavar oymalarını andıran iri kıyım, kaba saba, esmer, kör, bilgisiz bir adam. Nicholson bu adamın insandan çok hayvana benzediğini söylemişti. Ama kendisinden hiç söz etmemişti. Oysa üç gün içinde... Ve Nicholson, gardiyanın dediğine göre haberi bir gece önce almış olmasına karşın, ortada hiçbir şey yokmuşçasına konuşup davranmasını başarabilmişti.

Ertesi gün de böyle oldu. Nicholson ortada hiçbir şey yokmuş gibi dolaşıp konuştu; başını gökyüzüne doğru kaldırarak temiz havayı derin derin içine çekti. Oysa onun yanında gezen Clyde ateşli bir hasta gibiydi. Bütün gece bu konuyu düşünmenin dehşetinden konuşacak gücü bile kalmamıştı. Nicholson'ın yanı sıra yürürken, "Nasıl da sakin sakin geziniyor!" diye düşünüyordu.

"Böyle serinkanlı! Nasıl adam bu böyle?"

Kendisiyse güçten kesilmiş, dehşet içindeydi.

Ertesi sabah Nicholson dışarı çıkmadı. Hücresinde kaldı ve birçok yerden almış olduğu mektupları yaktı. Öğleye doğru, iki hücre aşağısına düşen Clyde'a, "Sana bir hatırat gönderiyorum!" diye seslendi. "Beni anımsayasın diye." Ama öteki konu üstüne hâlâ tek bir söz etmiyordu.

Birkaç dakika sonra gardiyan Clyde'a iki kitap getirdi: *Robinson Crusoe* ve *Binbir Gece Masalları*.

O gece Nicholson hücresinden alındı ve ertesi sabaha karşı gardiyanlar gelip gene perdeleri kapadılar. Şafaktan önce gene ölüm yürüyüşü yapan o aynı alay. Clyde ezberlemişti artık bunu. Gene de bu bambaşkaydı... ona öyle yakın... öylesine yakıcı.

Ve Nicholson köşeyi dönerken, "Hepiniz Tanrı'ya emanet olun!" diye bağırdı. "İnşallah şansınız güler de kurtulursunuz buradan."

Sonra her ölümü izleyen o korkunç sessizlik...

Clyde yapayalnız kalmıştı şimdi. Kötü yalnızlık çekiyordu. Burada ilgilendiği, ilgilenebileceği hiç kimse kalmamıştı. Oturup okumaktan ve düşünmekten başka yapacak işi de yoktu. Ya da öbürlerinin konuşmalarıyla ilgileniyormuş gibi yapmaktan başka bir şey. Çünkü aslında onların konuştuklarına karşı ilgi duymasının imkânı yoktu. Onun ruhu, şu sırada çektiği üzüntüler bir yana, gerçekçiden çok romantikti. Herhangi bir şey okuyacak olsa, şu Ölüm Evi bir yana, dış dünyanın katı gerçeğini bile istemez, düşlerinde gördüğü parlak dünyayı yansıtan hafif, romantik bir öyküyü yeğlerdi.

Peki, şimdi ne olacaktı? Öyle yapayalnız kalmıştı ki! Annesinden ve kardeşlerinden gelen mektuplardan başka umudu yoktu. Asa da bir türlü iyileşemiyordu ki annesi dönüp gelsin. Denver'da durumlar güçtü. Zavallı Elvira bir yandan Asa'ya bakarken, diğer yandan da öğretmenlik yapabileceği bir din okulu arıyordu.

Yalnız Syracuse'da çalıştığı sıralarda tanışmış olduğu Duncan McMillan adındaki genç bir papazdan gidip Clyde'ı görmesini istemişti. Öyle büyük ruhlu ve iyi yürekli bir adamdı ki bu! Eğer oraya gelirse Clyde'a, kendisinin onun yanında olmadığı şu karanlık ve çetin günlerde hem yardımcı hem de destek olacağını umuyordu.

Bu genç papaz Syracuse'da hiçbir tarikata bağlı olmayan bağımsız bir kilise işletiyordu. Elvira ve Asa gibi o da cübbesiz, rütbesiz bir din insanı, bir "evanjelist"ti.

Ne var ki din adamı kişiliği onlarınkinden daha güçlü ve etkileyiciydi.

Duncan McMillan, Clyde ve Roberta'nın başından geçenleri gazetelerden izlemiş ve mahkeme kararıyla adaletin yerini bulduğuna inanmıştı. Derken Clyde'ın anasıyla tanıştı ve bu yaşlı kadının büyük acısı ve dört bir yanda dolanıp oğluna yardım arayışı onu son derece duygulandırdı.

Kendisi annesine çok bağlı bir evlattı. Sonra, şimdiye kadar baskı altında tutulup dinsel uğraşılara aktarılarak yön değiştirilmiş olmakla birlikte, cinsel içgüdüleri ateşli

ve romantikti. Bu yüzden Clyde'in başından geçenler onu çok etkilemiş ve düşündürmüştü. Clyde'in suçlu olduğuna kesinlikle inanıyordu.

İnanıyordu ya, şimdi de karşısına Bayan Griffiths çıkmış, yalnız ve perişan, oğlunun suçsuzluğunu ileri sürmekteydi... Ve öte yanda, ölüm hücresinde Clyde. Bu genç oraya yazgısının akıl almaz bir cilvesi yüzünden düşmüş olmasın? Aldatıcı birtakım koşulların bir araya gelmesinin kurbanı? Aslında görüldüğünden daha az suçlu olabilir miydi acaba?

McMillan'ın değişik, az bulunur, hatta olağanüstü bir kişiliği vardı; heyecanlı, ateşli, romantik, hayalci, içten. Yaşamı, her yönüyle Tanrı'nın sözü, soluğu, Tanrı'nın kendisini dışı vuruşu olarak görürdü. Bununla birlikte, cennetten kovulan şeytana ve bu şeytanın hışmına da yer vardı onun dünyasında. İsa'yı ve Tanrı'yı yalınlıkla, doğrudan doğruya benimsemişti: *"Benimle olmayan bana karşıdır; benim çevremde toplanmayan dağlıdır."*

Kısacası bir garip, güçlü, gergin, karmaşık, seven, acıyan, esirgeyen ve (kendince) güzel bir ruh ki var olmayan bir adaletin özlemiyle tutuşmuş ve tasalıydı.

Bayan Griffiths onunla yaptığı konuşmalarda, Roberta Alden'in de hiç suçsuz olmadığının unutulmaması gerektiğini belirtmişti. O da oğluyla günah işlemiş değil miydi? Onu bu günahdan tepeden tırnağa arındırmanın yolu var mıydı? Büyük bir hukuksal yanlışlık yapılmaktaydı. Cly-

de'in ölüm cezasına çarptırılması son derece büyük bir haksızlıktı. Bunun temelinde de ölen kızın o acıklı mektupları yatıyordu. O mektuplar jüri üyelerine okunmamalıydı. Genç ve güzel bir kızın bu göz yaşartıcı, romantik mektupları karşısında jüri üyelerinin objektif ve doğru bir karar vermeleri beklenemezdi. Elvira Griffiths bunu, kendi vaaz çalışmalarından biliyordu.

O zaman Papaz Duncan da bu düşünceleri önemli ve akla yatkın bulmaya başlamıştı. Belki de, Elvira'nın dediği gibi, Tanrı'nın gücüne ve doğruluğuna gerçekten inanan bir elçi gidip Clyde ile konuşsa ve kendi inancının ışığıyla Clyde'in ruhunu aydınlatarak Roberta'yla işlediği günahın kapkara ve korkunç lekesini gösterebilse ona! Elvira oğlunun bu lekeyi henüz görebildiğini sanmıyordu. Kendisi de onun anası olduğundan, hele şu dertli durumunda, ona pek yararlı olamazdı. Clyde cinayet işlemiş olmasa da (ki işlemediğine annesi inanıyordu) zina yapmıştı ve elektrikli sandalyenin gölgesinde yaşıyordu şu sırada. Yaradan onu her an huzuruna çağırabilirdi. O zaman Clyde öteki dünyaya, işlediği zina, yalancılık ve baştan çıkarma gibi günahların kirini ruhundan yıkamadan giderse ne olacaktı? Birisi onun ruhunun bu lekelerden arınmasına yardımcı olmamalı mıydı? Oğlunun ruhunun kurtulduğunu görebilse Elvira huzura kavuşacaktı. O zaman Clyde'in da huzura kavuşacağını biliyordu çünkü.

Elvira Griffiths Denver'a döndükten sonra Papaz Duncan'a oğlunun yalnızlığı, nasıl yardım ve öğüde ihtiyacı ol-

duğu konusunda iki mektup yazdı. Genç papaz bu ikinci mektubu aldıktan sonra Auburn yolunu tuttu. Cezaevine varıp da gerçek amacının ne olduğunu müdüre anlatınca müdür onu hemen içeriye, Ölüm Evi'ne aldı ve Papaz Duncan kendini Clyde'in hücre kapısında buldu.

Parmaklıktan içeri baktı ve Clyde'in yatağa uzanmış, perişan ve mutsuz şekilde kitap okumaya çalıştığını gördü. O zaman Papaz Duncan parmaklıkların ardında gölge bir hal alan o ince uzun boyuyla durdu ve kendini tanıtmak için herhangi bir ön konuşma yapmadan başını önüne eğerek duaya başladı:

"Bana acı Tanrım; kendi sevgini ve iyiliğini göster, sayısız merhametinin yumuşaklığıyla benim işlediğim suçları sil.

"Suçlarımı iyice temizle ve günahlarımdan arındır.

"Çünkü suçlarımı üstüme alıyorum ve günahım gözlerimin önünden gitmiyor.

"Günahım sana karşıdır çünkü bu çirkin işi senin gözünün önünde işledim.

"İnan, bana biçim veren suçtur; anamın rahmine günahla düştüm.

"Sen ki en gizli gerçekleri istersin, ruhumun en gizli köşelerinde bana gerçeği öğreteceksin.

"Beni kutsal suyunla temizle, arıyayım; yıka beni, kardan beyaz olayım.

"Sen buyur, kulağım sevinç ve neşe duysun; kendi elinle kır-dığın kemiklerim bayram etsin.

"Günahlarımı görmezden gel, işlediğim bütün suçları sil.

"İçimde yeniden, tertemiz bir yürek yarat, ey Tanrım! Bana taptaze, günahsız bir ruh ver.

"Beni huzurundan kovma ve kutsal ruhunu benden esirgeme.

"Seninle kurtulmanın sevincini bağışla bana ve özgür ruhunla bana dayanak ol.

"O zaman ben de günah işleyenlere senin sözünü öğreteceğim ve günahkârlar yüzlerini senden yana dönecekler.

"Beni bu kan suçundan kurtar, ey Tanrım, kurtuluşumun Tanrı'sı; o zaman dilim senin doğruluğunun ilahisini haykıracak.

"Tanrım, dudaklarımı sen aç ki ağzından senin övgün dökülsün.

"Sen kurban istemezsin; yoksa canımı çoktan verirdim.

"Tanrı'ya adanan kurbanlar yaralı bir ruh, yaralı ve tövbe getirmiş bir yürektir. Tanrım bunları küçümseme!"

McMillan son derece gür, güzel, çın çın öten bir sesle 51'inci ayeti de okuduktan sonra durakladı. Ve başını kaldırıp Clyde'a baktı.

İyice şaşırmış olan Clyde, önce yatağında doğrulup oturmuş, sonra ayağa kalkmıştı. Hücre kapısının önündeki bu solgun benizli, gene de yaşam dolu, temiz ve genç adam onu kendine doğru çeker gibiydi. Yavaş yavaş kapıya yaklaştı.

Genç papaz, "Sana, senin Tanrı'nın yüce gönüllülüğünü, sığınağını getiriyorum Clyde," dedi. "Tanrı bana ses-

lendi; ben de ona kulak verip buraya geldim. Günahların kan gibi kızıl olsa da pamuk gibi ak pak olabilir. Sana bunu anlatmam için Tanrı beni elçi gönderdi. Hadi gel, seninle baş başa verelim de Tanrı ile bir görüşme yapalım.”

Sustu ve sevgi dolu gözlerle Clyde'ı süzdü. Dudaklarında genç, sıcacık, yarı romantik bir gülümseme var gibiydi. Clyde'ın gençliği ve ince, efendi duruşu hoşuna gitmişti.

Clyde'in ise bu olağanüstü adamı ilginç ve çok çekici bulduğu ortadaydı. Gene bir din adamı ama hiç değilse genç, yakışıklı ve sevimli.

“Adım Duncan McMillan. Syracuse'da Tanrı'nın elçiliğini yapıyorum. Beni sana Tanrı gönderdi, Clyde. Nasıl ki senin anneni bana gönderen de odur. Annen inancını bana açtı. Senin bütün yazdıklarını okudum. Senin buraya neden düştüğünü biliyorum. Gene de buraya sana ruh sevinci ve ruh huzuru vermeye geliyorum.”

Sonra gene İncil'den bir söz okudu: “*Ruhumla nasıl uzlaşabilirim? Yüreğim her gün tasayla dolup taşarken?*” Sonra sana okumak istediğim başka bir şey daha var. Tanrı seni unutmadı, Clyde. Yüzünü senden gizlemiyor. Bunu bildirmek için beni sana yolladı. Sana on sekizinci ayeti okumamı buyurdu: *Yıkım günümde Tanrı benim desteğim oldu. Yukardan beni çağırttı o; birçok denizde boğulmaktan kurtardı beni. Düşmanımın hışmından beni o kurtardı. Ve de bana diş bileyenlerden. Tanrı olmasa ben onlarla baş edemezdim. Çünkü sayıca benden üstündüler. Tanrı beni açıklık bir yere çıkardı. Tanrı beni kurtardı çünkü beni seviyordu...*

“Clyde, bunların hepsi sana söylenmiş sözlerdir. Hepsi-
ni de şimdi şuracıkta kulağıma birisi fısıldıyor sanki. Ben
doğrudan doğruya sana söylenen bu sözleri sana duyur-
mak amacıyla kullanılan bir aracından başka bir şey değı-
lim. Kendi gönlüne danış, Clyde. Gölgeden aydınlığa dön.
Şu tasa ve karamsarlık zincirlerini kırılım; kovalım şu göl-
geleri, şu zifiri karanlığı. Evet, günah işledin. Ne var ki Tan-
rı günahları bağışlayabilir ve bağışlayacaktır. Yeter ki sen
pişmanlık getir. Bu hücrenin içinde, kendi içinde Tanrı'ya
dön ve O'ndan yardım dile. Dualarına kulak, gözlerine ışık
vermesini dile ondan.”

“Tanrı yok mu sanıyorsun? Seni cevapsız mı bırakır
sanıyorsun? Şu dertli gününde yüzünü O'na dön. Bana
ya da başka birine değil, yalnızca O'na! Dua et! Konuş
O'nunla. O'nu imdada çağır. Gerçeğı anlat ve yardım iste.
Eğer yaptığın kötülüklere gerçekten, yürekten pişmanlık
duyarsan, ama gerçekten, O'nu göreceksin ve duyacaksın;
şimdi, şurada beni gördüğün ve duyduğun gibi açık ve
gerçek. Seni elinden tutacak. Hücrene ve senin ruhuna gi-
recek. Kendi içini dolduran huzur ve aydınlıktan tanıya-
caksın onu.

“Dua et. Benim gene gelip sana yardım etmemi istersen
kart at, yeter. Annene söz verdim: Elimden geleni yapaca-
ğım. Müdür adresimi biliyor.”

Ciddi ve kesin bir bakışla duraladı. Ama Clyde öyle
gencecikti ki! Sonra öyle yalnız, kimsesiz, boynu bükük

duruyordu ki McMillan, "Bana her zaman kolayca ulaşabilirsin," diye ekledi. "Syracuse'daki vaaz işlerim başımdan aşkın ama sana gerçek bir yardımım dokunacağına inanırsam her an gelebilirim."

Yürüyüp gitmek üzere döndü.

Ama Clyde onun buradaki bu gergin, korku ve yalnızlık dolu yaşantıya hiç benzemeyen canlı, özgüvenli, aydınlık kişiliğini öyle sevmiştir ki.

"Ne olur, hemen gitmeyin!" diye ardından seslendi. "Ne olur, biraz daha kalın. Beni görmek için ta buralara gelmeniz çok sevindirdi beni. Annem belki gelirsiniz diye yazmıştı. Nasıl anlatayım... Çok yalnızım burada. Sonra, sizin söylediğiniz şeyleri de gerektiği gibi düşünemedim. Çünkü onların dediği suçu işlemedim."

Gözleri tasa doluydu, gergindi.

Derinden duygulanan McMillan, "Clyde, üzülme," dedi. "Bu hafta içinde gene gelir, görürüm seni. Çünkü senin için gerekli olduğumu artık anlıyorum. Ben sana, Roberta Alden'i öldürdün diye dua et, demiyorum. O suçu işleyip işlemediğini bilmiyorum ki! Sen bana hiçbir şey söylemedin. Senin günahlarınla acılarını bir sen bilirsin, bir de Tanrı. Ama ben senin ruhunun yardıma ihtiyaç duyduğunu biliyorum. Bunu seve seve veririm sana. *Tanrı ezilenlerin barınağı, felaket anlarının sığınağıdır!*"

Clyde'a gerçekten kanı kaynamış gibi gülümsedi. Bunu sezen Clyde annesine ondan selam götürmesini ve elin-

den gelirse biraz avutmasını diledi. Annesinin mektupları pek tasalıydı. Kadıncağız Clyde yüzünden kendini yiyip bitiriyordu. Aslında Clyde da hiç iyi değildi bugünlerde. Kuruntulu, bitkin buluyordu kendisini. Bu durumda başka türlü olamazdı ki zaten! Dua etmekle ruhunun huzuruna kavuşacağını bilse sevinerek yapardı bu işi. Annesi ona ol-
dum olası, "Dua et!" der dururdu ya, ne yazık ki o şimdiye kadar bu öğüde yeterince kulak asmamıştı.

Bunları söylerken öyle tasalı, öyle umarsız duruyordu ki cezaevlerine özgü o solukluk yüzüne iyiden iyiye sinmişti.

Onun karşısında gitgide daha içi sızlayan McMillan, "Sen üzülme, Clyde," dedi. "Aydınlık ve huzura yakında kavuşacaksın. Bunu görebiliyorum. Hücrende İncil'in de var. Aç ve başla okumaya, neresi olursa olsun. Baştan sona hepsini oku. Sonra gene oku; durmadan oku. Düşün ve dua et. Çevrendeki şeyleri düşün. Ay, yıldızlar, güneş, ağaçlar, deniz... senin şu kendi çarpan yüreğin, gövden, gücün, kuvvetin. Sonra kendi kendine bunları kim yarattı, diye sor. Nasıl var oldu bunlar? O zaman, bu sorunun yanıtını bulamayınca, kendi kendine bambaşka bir şey sor. Acaba onları ve seni yaratan varlık, her kimse, her neyse, neredeyse, yardım dilediğin zaman sana yardım edecek kadar güçlü ve bilge değil midir? Sana dilediğin aydınlığı ve huzuru verip yol gösteremez mi? Kendi kendine, çevrendeki bütün elle tutulur, gözle görülür gerçeklerin yaratıcısı kim ola, ne ola, diye sor, yeter! Sonra da O'na, bütün bu gerçeklerin yaratıcısına akıl danış. Ne yapayım, nasıl olayım,

diye sor. İçine kuşku sokma. Yalnızca sor. Gece, gündüz, ne zaman olursa, başını duayla eğ ve sor. Bak göreceksin, O seni yaya bırakmayacak. Bunu biliyorum çünkü benim içim, sana söylediğim huzurla dolu.”

Clyde'a inanç dolu, inandırıcı gözlerle baktı, sonra gülümsedi ve gitti. Clyde hücre kapısına yaslanarak durdu ve, “Acaba...?” dedi kendi kendine. Yaradan! Onu yaratan! Dünyayı yaratan. Sor ve bekle...

Gene de içinde, dine ve duaya karşı duyduğu o eski küçümsemeden kalıntılar vardı. Babasıyla annesinin o sonsuz ve de sonuçsuz duaları, yakarıları. Şimdi o dine mi sarılacaktı dört elle, şu ötekiler gibi korktuğu ve başı sıkıştığı için? İstemiyordu bunu. Bunun bu yüzden olmasını.

Bununla birlikte Duncan McMillan'ın genç ve ateşli inancı onda şimdiye kadar hiçbir din adamının bırakamadığı etkiyi bırakmıştı. Kendisi paylaşsın ya da paylaşmasın, bu genç, yaşam dolu adamın Tanrı'ya olan inancını Clyde çekici, ilginç ve sevimli bulmuştu. Ama kendisi bir gün gelip bu inanca onun gibi bel bağlayabilir miydi, yakın ya da uzak bir gelecekte? Orasını bilemiyordu.

Duncan McMillan gibi bir adamın kendi inanç ve gücü bir yönden Clyde'in ezbere bildiği bir şeydi. Ve diyelim ki bundan on sekiz ay önce olsa, Clyde'in (ömür boyu alıştığı bir şey olduğundan) kılını bile kıpırdatamazdı.

Gene de burada, bu koşullar altında McMillan'ın onun üstündeki etkisi bambaşka oldu. Dünyadan kopartılıp kapatıldığı şu Ölüm Evi hücreesindeki yaşantısının sınırlılığı yüzünden, kendisini düşünceleriyle avutmak, düşünceleri yoluyla boşaltmak zorundaydı. Bu durumdaki hemen herkes gibi o da ya geçmişe, ya geleceğe ya da bugüne dönecekti.

Geçmiş, geçmişin herhangi bir bölümünü düşünmek acı veriyordu ona. Dağlayıcı, yakıcıydı. İçinde bulunduğu yer ve durum yüzünden, bugünü, yarını düşünmekte de avutucu bir yön yoktu.

Bundan sonrası, işkence altında inleyen her ruhun geçirdiği aşamaydı.

İnsanlar korkup nefret ettikleri halde kaçınılmaz olduğunu bildikleri şeyler karşısında umutlarına ve düşlerine

sıgınırlar. Clyde'in kafasında kurabileceği ne umudu olabilirdi ki? Davasının yeniden ele alınması ve eğer beraat ederse uzak, çok uzak bir yere (Avustralya, Afrika ya da Meksika gibi) gitmek ve orada, parlak düşlerini, bir süre önce tanıdığı o renkli yaşıntıyı unutarak değişik bir adla kendine basit bir yaşam kurabilmek.

Ne var ki bu umudun yolu üstünde mahkemenin geri çevirme olasılığı duruyordu, bir kurukafa gibi. Bunu düşününce genç adam, bir gece gördüğü o korkulu yılanlarla boynuzlu canavar arasında bocaladığı gibi, bu kez de koridorun ucundaki odayla ve orada bekleyen o korkunç şeyle karşılaşyordu. O sandalye! Kayışları ve hücrelerin ışığını hafifleten o müthiş akımlarıyla! Clyde bir gün gelip o odaya gireceğini düşünmeye dayanamıyordu. Oysa dilekçesi geri çevrilirse! Ama yok! Düşünmeyecekti bunu! Bir daha hiç aklına getirmeyecekti!

İyi ama bundan başka da düşünecek hiçbir şeyi yoktu ki! Duncan McMillan gelip de ona dua etmesini, Yaradan'ı düşünmesini salık verdiği zaman Clyde işte böyle bir çıkmazda, bunalmış durumdaydı.

Ama bak! Bu adamın ortaya attığı çözüm yolu ne basitti! Ne kolaydı! Yeter ki Clyde Tanrı'ya inansın ve dua etsin. O zaman "insan aklının alamayacağı o huzur"u o da tanıyabilir ve tadabilirdi. Huzur onun elinin altında, dört bir yanındaydı. Ona düşen tek şey çevresine bakınmaktır; işlediği günahları itiraf etmek ve pişman olmaktır.

“İste, elde edeceksin; ara, bulacaksın; vur, kapı açılacaktır. Çünkü her kim ki istemiştir, istediğini elde etmiştir. Her kim ki aramıştır, aradığını bulmuştur. Her kim ki kapıya vurmuştur, kapı ona açılmıştır. Öyle ya, hanginizin bildiği bir baba ola ki oğlu ekmek isteyip de o taş versin; oğlu balık isteyip de o yılan versin?”

Duncan McMillan bunları öyle güzel bir içtenlikle okuyordu ki!

Öte yandan anasıyla babasının örneği Clyde'in gözünden hiç gitmiyordu. Anasıyla babasının neleri vardı sanki? Ne işlerine yaramıştı dua etmek? Bu koridordan gelip geçenlerin de işine yaramıyordu. Şimdiye kadar Clyde hiç ilgilenmemişti bu konuyla. Kös kös dinlemişti.

Gelgelelim McMillan'ın söyledikleri öyle bir çekiyor, öyle sarıyordu ki onu. McMillan'ın insana yumuşacık bakan o duru gözleri. O tatlı sesi. İnancı. Clyde'ı derinden etkiliyor, sanki büyülüyordu.

Acaba..? Ya varsa? Clyde öyle yalnız, öyle umutsuzdu ki şu sırada... yardıma öylesine susamıştı ki.

Hem sonra, başından beri daha iyi bir insan olup daha temiz yaşasa, bugün belki de gerçekten düşmezdi bu duruma. Annesinin dediklerini dinlese, Kansas City'deki o kötü eve gitmese, Hortense Briggs'in, sonra da Roberta'nın peşine o niyetle düşmese, birçok erkek gibi çalışıp para biriktirse şimdi daha iyi bir durumda olmaz mıydı? Diğer yandan onu kötü yollara iten arzu ve içgüdülerinin çok güçlü, başa

çıkılamayacak kadar çetin olduğu da bir gerçektir. Annesi, amcası, kuzeni ve genç McMillan gibi kişiler bu arzuları acaba duymadıkları için mi rahattılar? Yoksa onunkiler kadar ateşli arzulara karşı koyabilecek yürekleri, irade güçleri olduğu için mi üstünlük kazanıyorlardı?

Bütün bunların altında yatan anlam neydi? Tanrı diye bir şey var mıydı? Varsa McMillan'ın dediği gibi kullarının işine karışıyor muydu, gerçekten? İnsan O'nu şimdiye kadar pek umursamamış olsa bile, böyle bir anında O'na dönerek yardım umabilir miydi? Çünkü şu durumda Clyde'a yardım gerekliydi kesinlikle. Öylesine yapayalnız ve birtakım yasalarla çekip çevrilirken... Çünkü bu yerde insan yoktu; hepsi de, her yönden, yasaların uşağıydılar.

Gelgelelim bu Tanrı... bu gizemli güç, ona yardım lütfe-der miydi acaba? Gerçekten var mıydı ve kullarının dualarını gerçekten duyuyor muydu acaba?

Duncan McMillan, "Evet," diye diretiyordu. *"O dedi ki: Tanrım beni unuttu; yüzünü benden gizliyor. Ama Tanrı onu unutmadı; yüzünü ondan gizlemiyor."*

Bakalım doğru muydu bu? Aslı astarı var mıydı? Şu yıkım anında fiziksel değilse bile ruhsal bir destek arayan ve umutsuzlukla kıvranan Clyde böyle durumlarda bütün insanların yaptığı şeyi yapıyordu: Elinden tutacak, tutabilecek insan ve doğaüstü bir kudretin varlığına dolaylı yoldan, hatta ne yaptığını kendi de bilmeden, inanmak istiyordu.

“Ufuklar Tanrı’nın görkemini duyurur; Gökyüzü onun el emeğidir.”

Clyde annesinin vaaz evi pencerelerinden birine böyle bir levha astığını anımsıyordu. Bir de, *“O senin yaşamın ve yaşadığın günlerin sayısıdır,”* diye bir yazı vardı.

Gene de, Duncan McMillan’a karşı böyle birdenbire duyduğu bu şaşırtıcı yakınlığa karşın, genç adam dertlerinin dermanını dinde bulacağına henüz ciddiyetle inanmıyordu.

Ne var ki haftalar haftaları, aylar ayları izlemekteydi. Duncan McMillan onu en seyrek iki haftada bir, bazen her hafta görmeye geliyor, durumunu soruyor, isteklerini dinliyor, sağlığı ve iç huzuru konusunda ona öğütler veriyordu.

Bu ilgiden ve ziyaretlerden yoksun kalmak istemeyen Clyde, onun dostluğuyla etkisine kendisini gitgide kaptırıyordu. O yüce ruh. O güzel ses. Ve bu sesin söylediği avutucu şeyler.

“Şunu bil ki biz O’nda varız, O da bizde; çünkü o bize Kendi Ruhundan vermiştir.”

“Bir bedel karşılığı satın alındınız.”

“Tanrı’ya yaklaş; O da sana yaklaşıacaktır.”

Bu kudrete başvurursa huzur ve dayanak, hatta belki de yardım bulabileceğine Clyde’ın kimi zaman inanacağı geliyordu. Bu, Duncan McMillan’ın içtenliğiyle gücünün, onun içine işlemeye başlamış olan etkisiydi.

Gelgelelim pişmanlık duymak sorunu vardı ortada ve bunun yanı sıra günah çıkartmak, suçunu itiraf etmek. Ama kime? Elbette McMillan'a. McMillan onun kendisi gibi birine, bir Tanrı elçisine günah çıkartarak ruhunu arıtması gerektiğine inanıyordu. Oysa işin püf noktası buradaydı. Çünkü Clyde mahkemede yalan söylemiş, savunmasını bu yalanların üstüne kurmuştu. Tam mahkemeye dilekçe verileceği şu sırada, yalanlarını kabul etmek! Dilekçenin yanıtı gelinceye kadar beklese daha iyi olmaz mıydı?

Ama bu da öyle adi, iki yüzlü, iğrenç bir tutumdur ki! Böyle küçük pazarlıklara girişen bir insanla hiçbir Tanrı ilgilenmezdi! Hele Duncan McMillan onun kafasından geçirdiklerini bilse, acaba ne derdi?

Sonra, gerçekten suçlu olup olmadığı konusunda Clyde'in kendi içi de rahat değildi. Ne oranda suçlu olduğunu kestiremiyordu. Gerçi başlangıçta Roberta'yı öldürmeyi kafasında tasarlamıştı; bu yadsınamaz. Clyde bunun ne korkunç bir şey olduğunu şimdi anlıyordu. Çünkü Sondra'ya olan aşkının ateşi biraz küllendiğinden, bu konuda artık kafasını kullanabiliyordu. Oysa Sondra'yı tanıdıktan sonraki günlerde hep, bir tür deliliğe çok benzeyen, sıtma nöbeti gibi bir ateşle yanıp tutuşmuştu. Güzeller güzeli Sondra! Kraliçelere benzeyen Sondra! Bir gülümseyişiyle Clyde'ı nasıl büyüler, nasıl yakar kül ederdi, o günlerde! Bu müthiş yangın şimdi bile tam sönmemiş, için için yanıyor. Yalnız bu arada başından geçen korkunç olaylar yangının üstüne biraz kül serpmiştir, hepsi bu.

Zaten, doğruyu söylemek gerekirse, aşkından biraz ak-lını oynatmış olmasa, hiçbir zaman, kimseye, hele Roberta gibi bir kıza... böyle bir şey yapmayı... öldürmeyi... düşü-nebilir miydi? Ne var ki Bridgeburg'daki jüri heyeti bu de-lilik savunmasına dudak büküp geçmişti. Yüksek Mahke-me'nin görüşü başka türlü olabilir miydi? Clyde bunu hiç sanmıyordu.

Gene de doğru değil miydi bu? Yoksa Clyde baştan sona yanlış mı düşünüyordu? Neydi işin gerçeği? Acaba Mc-Millan ya da onun anlatacaklarını dinleyen başka biri, ona gerçeğin ne olduğunu gösterebilecek miydi? Clyde çok is-tiyordu McMillan'la bunu konuşmak, her şeyi olduğu gibi anlatıp kurtulmak, rahatlamak...

Sonra işin şu yönü de vardı: Clyde Sondra'nın uğruna cinayet işlemeyi planlamış ama sonunda yapamamıştı. Mahkemede bunun üstünde durulmamıştı çünkü avu-katları bambaşka bir savunma planı yaptıklarından Clyde doğruyu söyleyememişti. Ama şimdi söylese McMillan buna suçu hafifletici bir nokta gözüyle bakar mıydı acaba?

Gene de, şimdi düşünüyordu da, kafasında tasarladığı o karanlık ve korkunç hainliğin öyle çelişkili yerleri, öyle karışık uçları vardı ki, çözüp içinden çıkmak kolay bir iş değildi. Olayın belki de en kötü olan tarafu şuydu: Rober-ta'yı oraya, o ıssız göle getirdikten sonra, canına kıyama-dığı için kendi kendine öfkelenerek Roberta'yı korkutmuş, o da bu yüzden ayağa kalkmıştı, ona doğru gelmişti. Böy-lelikle de Clyde'ın ona çarpma olanağını yaratmıştı. Bu da

Clyde'i onun ölümünden bir dereceye kadar suçlu duruma düşürüyordu, değil mi? Yoksa düşürmüyor muydu? Acaba McMillan işin içyüzünü bilse ne derdi? Kız çarpma yüzünden suya düştüğüne göre, onu suya aslında Clyde düşürmüş sayılmaz mıydı? Bu sorun genç adamın kafasını son günlerde burgu gibi kurcalar olmuştu: Olup bitenlerdeki suçluluğunun payı!

Mahkemede yargıç demişti ki eğer kız suya kendiliğinden, kazara düşmüşse, Clyde onu kurtarmak yerine kaçsa bile suçlu sayılmaz, demişti. Ama Clyde şimdi düşünüyordu da: Bal gibi suçlu sayılırdı, hele o dakikaya kadar kafasından tasarladıkları da ele alınırsa! Tanrı ya da McMillan buna bu gözle bakmaz mıydı?

Mason'ın suçlaması, hele bir yerde, öyle doğruyd ki! Clyde istese Roberta'yı kolayca kurtarabilirdi. Roberta yerine Sondra olsaydı, hatta eski Roberta olsaydı kurtarırdı da! Kızın ona sarılıp dibe çekmesinden korkması ayıp bir şeydi: Evet; bunu kendi kendine bile itiraf etmek zorundaydı. Suda çırpınan Sondra olsaydı Clyde hemen ve kesinlikle onu kurtarmaya koşardı. Bu böyle olduğuna göre, böyle olduğunu itiraf etmesi gerekirdi, eğer McMillan'a ya da başka herhangi birine günah çıkartacak olursa. O zaman belki herkes duyardı bunu. Ve böyle bir itirafta bulunmak demek kendini gene ölüme mahkûm ettirtmek demek değil miydi? Clyde böyle yapıp ölmek mi istiyordu?

Yok yok, biraz beklemeli en iyisi! Hiç değilse şu dilekçe yerini bulup yanıt çıkana kadar. Tanrı nasılsa işin aslını

bildiğine göre, davasını tehlikeye düşürmenin anlamı var mıydı şimdi? Clyde yaptıklarına gerçekten, ama gerçekten çok üzgündü, çok pişmandı. İşin korkunçluğunu şimdi görebiliyordu.

Roberta'nın ölümünün yanı sıra ne çok üzüntü ve acılara yol açmıştı. Gene de... gene de... yaşamak öyle tatlıydı ki! Şu hücreden bir kurtulabilseydi! Buradaki bu müthiş korku temelli kalkabilseydi üstünden! Uzayıp giden şu alacakaranlıklar! Şu ağarmak bilmeyen günler. Uzun uzun geceler. İnleyenler, sızlayanlar. Gece gündüz ardı arkası kesilmeyerek insanı çıldıracak seviyeye getiren bu işkence!

McMillan olmasa Clyde belki de gerçekten çıldırırdı. Ama McMillan şimdi öyle düşüyordu ki onun üstüne. Öyle iyi yürekli, öyle güven vericiydi ki! Clyde günün birinde onunla burada ya da başka bir yerde şöyle bir oturup her şeyi anlatmak ve kendi suçluluğu konusunda, onun düşüncesini öğrenmek istiyordu.

Sonra annesinin dualarıyla McMillan'ın dualarının çok daha iyi karşılanacağına da inanıyordu. Neden bilinmez; içinden dua etmek gelmiyordu daha. Ama çok zaman McMillan'ın o yumuşak, tatlı sesiyle, parmaklığın ötesinden dua edişini dinlerken ona her şeyi anlatmak istiyordu, hem de çok yakın bir zamanda.

Gene de böylece altı hafta geçti. McMillan onun sessizliğinden ötürü umutsuzluğa kapılmak, onun derdine derman olamayacağına inanmak üzereydi ki Sondra'dan bir mektup geldi.

Mektubu müdürün odasına cezaevinin Protestan papazı olan Preston Guilford götürdü. Mektup imzasızdı ama iyi kağıt üzerine yazılmıştı. Cezaevleri kuralları uyarınca müdürle Peder Guilford zarfı açıp içindekini okudular ve bunu yazanın mahkemenin ünlü Bayan X'i olduğunu anladılar. Baş başa verip düşündükten sonra mektubu Clyde'a iletmeye karar verdiler. Belki bu ona iyi bir ders olurdu. Boyunun ölçüsünü alırdı belki!

Böylece, uzun ve sıkıcı bir yazın ardından gelen bir sonbahar gününde (buraya girişi neredeyse bir yıl olacaktı) Sondra'nın mektubunu Clyde'a verdiler. Ve o, mektubu eline aldı. Zarfın üstü de içi de daktiloda yazılmış ve imzasız olmakla birlikte Clyde bunun ondan geldiğini nedense sezdi. Öylesine heyecanlandı ki elleri hafifçe titremeye başladı.

Bunu izleyen günlerde mektubu kaç kez üst üste okudu da okudu, gene okudu:

"Clyde, bir zamanlar sevdiğin bir insanın seni unuttuğunu sanmayasın diye yazıyorum. Bilesin ki bu insan da çok acı çekti. Gerçi senin böyle bir işi nasıl olup da yapabildiğini hiç kafası almıyor. Ama gene de, seni bir daha görmeyeceği halde sana acıyıp üzölmekten kendini alamıyor. Ve sana mutluluk ve özgürlükler diliyor."

Ama imzasız. Ve kendi el yazısıyla yazılmamıştı. İmzasını atmaktan korkmuştu ve artık kendini ona öyle uzak buluyordu ki nerede olduğunu bile söylemiyordu. Onu bir daha hiç görmeyecekti; Sondra onu bir daha hiç ara-

mayacaktı, burada ölüp gitse bile. Ölseydi barî! Belki daha iyi olurdu. Son umut ışığı, düşlerinin en son kıvılcımı da sönmüştü artık. Ömür boyu! Gün batımındaki en son ışıltısının da karanlığa boğulduğu o akşam saati gibiydi, şu dakikada. Uzaklarda hafif, belli belirsiz bir pembelik. Ve sonra simsiyah gece!

Clyde yatağının üstüne oturdu. Sırtındaki üniformanın nefret ettiği çizgileriyle kül rengi ayakkabıları gözüne ilişti. Hapishanedeydi o, bir hücrede. Yarını belirsiz. Ve sonra bu mektup. O şahane hayalin sonucu buydu demek! Bunun için o Roberta'dan kurtulmak istemişti, öldürmeyi tasarlayabilecek kadar! Buymuş demek, bu!

Genç adam mektubu elinde evirdi, çevirdi. Sonra öylece tuttu. Neredeydi şimdi Sondra? Kim bilir, başka birini mi seviyordu ki? Onu unutup başkasını bulacak kadar zaman geçmişti aradan. Belki de onu hiçbir zaman çok sevmemişti de içyüzünü, her şeyi öğrenince ona karşı bütün duydukları uçup gidivermişti. Öyle ya, özgürdü o. Güzel-di, zengindi. Şimdi başka biriyle...

Clyde kalktı ve içindeki büyük acıyı biraz olsun dindirmek amacıyla hücre kapısına doğru yürüdü. Karşıda, bir zamanlar Çinlinin durduğu hücrede şimdi bir siyahi vardı; Wash Higgins. Lokantada ona yemek vermeyi reddeden, ardından da ona sövüp sayan bir garsonu bıçaklamış, diyorlardı. Onun yanındaki hücrede de bir Yahudi genci. Soymak için girdiği bir kuyumcu dükkânının sahibini öldürmüştü. Ama şimdi bitkin ve perişan. Vaktinin çoğunu

yatağının üstünde oturmakla geçiriyordu, başı ellerinin arasında.

Clyde kapıda durduğu yerden onların ikisini de görebiliyordu: Yahudi genci başını elleri arasına almış. Ama siyahi yatakta sırtüstü uzanıp bacak bacak üstüne atmış, bir yandan sigarasını tütürürken bir yandan da şarkı söylüyordu:

Ey büyük çember, dönüver, hey! Ey büyük çember, dönüver, hey! Ey büyük çember, dönüver, hey! Ey büyük çember, dönüver!

Efkarını dağıtamayan Clyde gerisin geri döndü.

İdam mahkûmuydu. Ve Sondra ile olan ilişkisinin sonu da böyle çıkmıştı işte. Elveda! "Seni bir daha hiç görmeyeceğim halde..." Kendini yatağının üstüne attı. Ağlamak değil de dinlenmek için. İliklerine işlemişti yorgunluğu. Lycurgus. Dördüncü Göl, Ayı Gölü. Kahkahalar. Öpüşler. Geçen sonbahar için düşündükleri şey. Ve şimdi, bir yıl sonra da işte bu!

Derken Yahudi gencin sesi duyuldu. Çektiği ruhsal işkenceler, sessizlik içinde katlanılabilecek kerteyi aştığı zamanlarda dudaklarına taktığı ilahi gibi, tekerleme gibi bir şey vardı. Alabildiğine hüznünlü. Mahkûmlardan birçoğu buna dayanamayarak susturulmasını istemişlerdi. Ama şimdi, şu sırada, onun söyledikleri Clyde'ın hislerine öyle uygun düşüyordu ki!

"Günah işledim. Hainlik ettim. Yalan söyledim. Aah, ah! Vefasızdım. İçimden kötülük geçirdim. Günah işleyenlere

katıldım. Ah, aah, ah! Hırsızlık yaptım. Aldattım. Zulmettim! Aaah, aaah, aah!”

Tam o sırada bir yosma yüzünden elini kana bulamış olan gangster “Koca” Tom Rooney’in sesi yükseldi. “Hey sus be! Efkarlısın, anladık ama biz de dertliyiz be! Tanrı aşkına, kes şunu artık!”

Clyde yatağının üstünde oturduğu yerden, sessizce, Yahudi’nin tekerlemesine tempo tutuyor, hatta içinden o da katılıyordu.

“Günah işledim. Hainlik ettim. Yalan söyledim. Aah, aah! Vefasızdım. İçimden kötülük geçirdim. Günah işleyenlere katıldım. Aah, aah, ah! Hırsızlık yaptım. Aldattım? Zulmettim. Cana kıymak istedim. Aaah, aaah, aah! Hem de ne uğruna? Hiç! Boş bir düş uğruna. Aah! ah!”

Bir saat sonra gardiyan yemek tepsisini kapının içindeki yüksek rafa bıraktığı zaman Clyde yerinden kımıldamadı. Yemek ha!

Gardiyan yarım saat sonra geri geldiğinde onun ve genç Yahudi’nin yemeklerine el sürmemiş olduklarını gördü ve tepsileri ses çıkarmadan alıp götürdü.

Bu kafeslerin içine karabasanların üşüştüğü zamanları gardiyanlar iyi bilirdi. Kafestekilerin boğazından yemek geçmezdi böyle zamanlarda.

Hatta gardiyanların bile yemek yiyemediği zamanlar olurdu.

XXXIII

lyde'daki çöküntüyü, iki gün sonra geldiği zaman Papaz McMillan da sezdi ve merak etti. Son zamanlarda Clyde'in davranışlarından, onun yavaş yavaş kendi görüşlerini benimsemeye başlayacağını sanmıştı. Ona umutsuzluğa ve karamsarlığa kapılmasın diye verdiği öğütlerin boşa gitmediğine inanmıştı.

“Tanrı'nın huzuru senin elinin altında, uzansan tutabileceğin yerde, değil mi? Uzan ve tut. İstersen Tanrı'yı bulabilirsin. Tanrı'yı bulan için de, artık üzüntü yoktur; yalnızca sevinç vardır.”

Papaz McMillan genç adama bu yollu öğütlerde bulunuyordu. Sonunda, Sondra'nın mektubunu alışından iki hafta kadar sonra, Clyde içine gömüldüğü derin bunalımdan kurtulabilmek için papaz dostuyla bu hücreden başka bir yerde baş başa kalıp konuşmak istediğini bildirdi ve onun müdürden izin almasını rica etti. İşlediği suçun üstünden geçip kendi görüşünü açıklamak ve bunda bir yanlışlık olup olmadığını anlayabilmek için dostuna akıl danışmak istiyordu.

Bunu büyük bir ruhsal zafer, dua ve imanın gerçek bir ödülü sayan Duncan McMillan son derece duygulanıp heyecanlanarak hemen müdüre koştu. Böyle bir amaca seviyerek hizmet edeceğini bildiren müdür onların eski Ölüm Evi'ndeki hücrelerin birinde, istedikleri zaman, istedikleri kadar, hem de baş başa konuşmalarına izin verdi. Gardiyan onlarla bir hücrede durmayacak, kapının dışında bekleyecekti.

İşte orada Clyde, Roberta ve Sondra ile olan ilişkilerinin öyküsünü anlatmaya başladı. Ama daha çok Roberta ile yaptıkları, ölümle sonuçlanan o en son sandal gezintisinin üstünde duruyordu.

Başlangıçta kurduğu cinayet tasarısından... yani başlangıçtaki kötü niyetinden ötürü... acaba Papaz McMillan onu suçlu sayıyor muydu? Hele Sondra'yı kafasına takmış, bu konuda kurduğu düşlerle başı dönmüş olduğuna göre, işlediği suçsa bu suç gerçek bir cinayet yerine geçer miydi? Bunu soruyordu çünkü yargıç huzurunda, pişmanlık getirdim, dediği zaman yalan söylemişti. Avukatlarının savunma planları için uygun bulduğu uydurma bir şeydi bu. Avukatları onu suçlu görmediklerinden, özgürlüğüne en kestirme yoldan kavuşmasını istemişlerdi. Gene de o pişmanlık lafları masaldı.

Bu işin içinde karışık bir yön vardı ki bunu Clyde daha kendisi bile çözememişti. Kendisinin bile hâlâ açıkça göremediği, bir türlü aydınlatamadığı karanlık köşeler

kalmıştı. Mahkemede Roberta'ya kızmadığını söylemişti. Oysa kızmıştı; hatta kin, nefret duymuştu ona karşı, kendine baskı yapıyor diye. Sonra bir üçüncü nokta daha vardı. Clyde bunu da kesinlikle bilemiyordu. Bunca zamandır düşündüğü şey, felç gelir ve kendinden geçer gibi olduğu o sırada, Roberta'yı öldürmeye kararlıyken bir türlü davranamadığı sırada, işleyeceği günahın sonuçlarından korkmuş olabileceğiydi. Gene de şimdi düşündükçe öyle geliyordu ki o sırada aklında ne korku vardı ne de bu işin sonucu. O sırada o yalnızca yapmaya geldiği işi yapamayı düşünüyor ve bu yüzden kendi kendine kızılıyordu.

O darbede... bilmeden, düşünmeden indirdiği o darbede biraz öfke vardı: Roberta ona hâlâ yaklaşıyor, hâlâ üstüne üstüne geliyor diye. O darbeye o kadar şiddet kazandıran da işte belki içindeki bu öfke payı olmuştu. Clyde bunu şimdi bile kesinlikle bilemiyordu. Çünkü öte yandan da ayağa kalktığı zaman, Roberta'yı düşmesin diye tutmak için kalkmıştı; öfkesine ve hıncına karşın Roberta'yı kurtarmak için. Hem sonra, hiç değilse Roberta'ya öyle çarptığına o sırada üzülmüştü. Öte yandan da sandal devrilip kendilerini suyun içinde buldukları zaman, o kargaşa arasında ve Roberta boğulurken bir ses sanki ona, "Hiçbir şey yapma!" demişti.

Çünkü hiçbir şey yapmazsa ondan kurtulmuş olacaktı. Evet; bunu böyle düşünmüştü. Bu bir gerçektir. Ama bu işin başından beri davranışlarına, Sondra'ya olan tutkunluğu-

nun yön verdiği, bütün bu olup bitenlerin temel direğinin Sondra'nın aşkı olduğu da bir gerçektir.

İşte böyle... şimdi artık önceden ve sonradan olanların hepsini öğrendikten sonra, Papaz McMillan onu suçlu buluyor muydu, hukuksal ya da ruhsal yönden? Ona göre Clyde ölmeyi hak etmiş miydi gerçekten? Clyde bunu kendi iç rahatlığını sağlamak için bilmek istiyordu, dua edebilmek için, belki de.

Papaz McMillan dinlediklerinin ve Clyde'in ona olan saygı ve güveninin son derece etkisi altında kalmıştı. Ömründe böylesine çapraşık, tuhaf, parmak basılmaz bir düğümle karşılaştığını hiç bilmiyordu. Bu konuda görüş belirtmek çok ciddi, çok önemli bir işti. Clyde'in iki dünyadaki iç huzuru ona bağlıydı. Gene de genç papaz şaşırmış ve kafası karışmış olduğundan hemen karşılık vermedi.

"Clyde, onunla sandala bindiğin dakikaya kadar duygularında herhangi bir değişiklik olmamıştı, değil mi? Yani şey... şey niyetinde...?"

McMillan'ın benzi kül renginde, yüzünün çizgileri gergindi. Gözleri hüznün dolu. Acıklı ve korkunç bir öykü dinlemiş olduğunu biliyordu: Bir günah, taş yüreklilik, işken-ce öyküsü. Şu gencecik çocuk. Hey Tanrım! Bu çocuğun ateşli ve huzursuz ruhu, Duncan McMillan'ın hiç bilmediği bir sürü yokluklar ve yoksunluklar yüzünden bu genç, korkunç bir günah işleyerek ölüme hüküm giymişti.

Bu öyküyü dinleyen genç papazın yüreği ne kadar parçalanmışsa kafası da o kadar karışmıştı.

Clyde, "Hayır, hiçbir değişiklik olmamıştı," diye yanıtladı.

"Yapmayı tasarladığın şeyi yapamayacak kadar zayıf olduğun için kendi kendine kızıyordun."

"Bir yönden öyleydi, evet... Ama öbür yönden üzölüyordum da. Belki de korkuyordum. Şimdi bilemiyorum. Ama galiba korkmuyordum."

McMillan başını salladı. Ne garip şey! Ne kaypak bir sorun! Ne korkunç bir günah! Gene de...

"Seni böyle bir köşeye sıkıştırdığı için ona öfkeliydin?"

"Evet."

"Seni böyle korkunç bir düğümü çözmek zorunda bıraktığı için?"

"Evet."

"Vah! Vah! Demek ona vurup sersemletmeyi kuruyordun ha?"

"Evet."

"Ama sonunda yapamadın."

"Yapamadım."

"Tanrı'nın rahmeti sonsuzdur! Gene de, ne yaptığını bilmeden ona indirdiğin darbeye biraz öfke karışmıştı, diyorsun. Bu yüzden hızlı çarpmışsın ona. Yanına yaklaşmasını istememişsin."

"Hayır, istemiyordum. Daha doğrusu öyle gibi geliyor. Tam bilemiyorum. Kafam öyle karışık ki! Hasta gibiyim."

Enine çizgili üniforması ve usturadan geçmiş saçlarıyla orada oturmuş, olayın nasıl geçtiğini tam olarak, dürüstlükle anımsamaya çalışıyordu. Suçlu olup olmadığını kendisinin bile kestiremeyişi onu son derece tedirgin ediyordu. Suçlu muydu? Değil miydi?

Sinirleri sonuna kadar gerilmiş olan Papaz McMillan da kurtuluşu şu anda dualar okumakta bulmuş, *"Felakete giden kapılar geniş, yollar düzgündür,"* diye mırıldanıyordu.

Sonunda, "Ama onu tutmak için ayağa kalktın, değil mi?" diye sordu. "Evet; ona vurduktan sonra ayağa kalktım. Yere düşerken onu tutmak istiyordum. Zaten sandal da bu yüzden devrildi ya!"

"Onu tutup kurtarmayı gerçekten istedin mi?"

"Bilmiyorum. Sanırım o dakikada istiyordum. Ona acıdığımı sanıyorum."

"Ama gerçekten ve dürüst olarak, hiç yalansız, ona acıdığına, onu kurtarmak istediğine yemin edebilir misin?"

Clyde tasalı, âdeta umutsuz bir sesle, "Her şey öyle çabuk olup bitti ki!" diye mırıldandı. "Kesinlikle anımsayamıyorum. Çok acıdığımı söyleyemem, doğrusu. Ama yok, bilemiyorum. Aradan bunca zaman geçti; birçok şeyi birbirine karıştırıyorum artık. O sırada ona acıyormuşum gibi geliyor, kimi zaman; kimi zaman da tam tersi. Ama sonradan, o görünmez olup ben de kıyıya çıktıktan sonra içime bir acıma geldi. Üzüldüm biraz. Gene de sevinçliydim, kurtulduğum için. Sonra az buçuk korkmaya da başlamıştım."

“Evet. Biliyorum. O Bayan X'e gidiyordun. Ama daha önce, Roberta daha boğulmadan, suda çırpınırken..?”

“Acımadım.”

“Gidip onu kurtarmak gelmedi mi içinden?”

“Hayır.”

“Güzel Tanrım! Hiç üzüntü duymadın mı? Utanç? O sırada?”

“Utanç, evet; belki. Belki biraz da üzüntü. Bunun korkunç bir şey olduğunu biliyordum. Bilmezlik edemezdim elbet. Gene de.... anlıyorsunuz ya?”

“Evet. Anlıyorum. Bayan X. Ona kavuşmak istiyordun.”

“Evet ama içimde korku da vardı. Bu yüzden de çırpınırken ona yaklaşamadım.”

“Ulu Tanrım! Boğulursa hemen Bayan X'e gidebileceğini biliyordun. Bunu düşünüyordun, değil mi?”

“Evet.”

“Oğlum! Oğlum! Yüreğin cinayet suçuyla doluydu demek!”

Clyde dalgın dalgın, “Evet, evet,” diye yanıtladı. “Bana da öyle geliyor, bazen.”

Papaz McMillan susmuş ve kendi kendini yüreklendirmek için sessizce dua okumaya başlamıştı:

“Cennette oturan Babamız. Adın Kutsaldır. Cennet Senin mülkündür. Senin dediğin olur, hem bu, hem de öbür dünyada.”

Biraz sonra, "Clyde," diye söze başladı, "Tanrı'nın rahmeti en büyük günahları bile affeder. Ben bunu biliyorum. Kendi oğlunu, dünyadaki günahlar uğruna çarmıha gerilsin diye yeryüzüne göndermedi mi? Pişmanlık duyabilirsen onun rahmetine sen de kavuşursun. Kafadaki o düşünce! O yaptığın iş! Çok dua etmen gerekiyor, oğlum, çok! Çünkü evet, korkarım ki Tanrı'nın gözünde sen bir... evet... Ama gene de... ben de dua edip Tanrı'dan beni aydınlatmasını dileyeceğim. Garip ve korkunç bir öykü bu. Öyle anlaşılmaz yerleri var ki! Dua etmem gerek. Hadi gel, sen de benimle birlikte dua et ki Tanrı bizi aydınlatsın."

Papaz başını eğip sustu. Clyde da hiç sesini çıkarmadan onun karşısında oturuyordu; içi dert ve kuşkuyla doluydu.

Biraz sonra Papaz McMillan yüksek sesle duaya başladı:

"Tanrım, öfke anında beni paylama; ne de hoşnutsuzluk yüzünden beni cezalandır. Bana acı, Tanrım çünkü ben zayıfım. Utancıma, üzüntüme çare bul çünkü ruhum yaralı ve karanlık. Tanrım, ruhumdaki kötülüğü kaldır, at. Bana kendi doğruluğunun yolunu göster ey Tanrım! Ruhumdan şu kötülüğü kaldırıp atayım ve bir daha hiç aklıma getirmeyeyim."

Clyde, başı önünde, hiç kıpırdamadan oturuyordu. O da iyice sarsılmıştı. İşlediği günahın çok büyük olduğu sugötürmez bir şeydi. Çok, ama çok korkunç bir iş yapmıştı.

Tam o sırada Papaz McMillan'ın ayağa kalktığını görerek o da ayağa kalktı.

"Clyde, benim artık gitmem gerek. Düşünüp dua etmeliyim. Bu anlattıkların bana pek dokundu; pek sarstı

beni. Bilsen, nasıl! Tanrım! Clyde, oğlum, sen de odana dön ve dua et, tek başına. Pişmanlık getir. Diz çöküp Tanrı'dan seni bağışlamasını dile. O senin sesini duyacaktır. İnan bana. Ben de yarın... gelebildiğim kadar erkenden sana gelirim. Ama sakın karamsar olma. Hep dua et. Çünkü kurtuluşun tek yolu duadır, dua ve pişmanlık. O ki dünyayı avucunun içinde tutar. O'nun gücüne güven. Huzur ve bağışlanma O'nun sonsuz gücünde ve merhametindedir. İnan."

Demir kapıya elindeki küçük anahtarla vurdu ve bunu duyan gardiyan hemen içeri girdi.

Papaz McMillan Clyde'ı hücrelerine kadar götürdükten sonra, dinlemiş olduğu şeylerin acıklı yükünü sürükleyerek dışarı çıktı.

Clyde da kendi düşünceleriyle baş başa kaldı yine. Anlattığı şeyler ve bunların papaz üzerindeki etkisi... Dinlediği şeylerin Papaz McMillan'ın içini dehşet ve acıyla burktuğu açıkça görülüyordu. Peki, Clyde gerçekten suçlu muydu şimdi? Bu yüzden ölmeyi gerçekten hak etmiş miydi yani? Papaz dostu buna mı karar vermişti? Öyleyse bütün o sevgi ve acılar nerede kalıyordu?

Bir hafta daha geçti. Bu arada genç papaz Clyde'ın öyküsünün bütün kafa karıştıran çapraşık noktalarıyla birer birer uğraştı, suçu hafifleten durumlarla Clyde'ın şimdiki samimiyetini ve pişmanlığını da dikkate almıştı. Gene de, bir hafta sonra Clyde'ın hücre kapısının önünde belirdiği zaman, kendini ne kadar zorlarsa zorlasın onu suçsuz bu-

lamadığını bildirdi. Onun hem doğrudan doğruya, hem de dolaylı olarak cinayet işlediğini kabul etmek zorundaydı. Clyde cinayet işlemeyi planlamıştı; değil mi? Kızı kurtarabilecekken kurtarmamıştı. Onun ölümünü istemiş, sonradan da üzülmemişti. Sandalın devrilmesine yol açan vuruşta öfkenin payı vardı. Roberta'yı ona doğru iten neden de onun yüzündeki öfke olmamış mıydı?

Clyde'in bu cinayeti, Bayan X'in güzelliğiyle zenginliğinin büyüğü altında kalarak tasarlamasına, birlikte zina yaptığı Roberta ile evlenmeyi bu yüzden istemeyişine gelince; bunlar suçu hafifletici nedenler olmaktan çok uzaktı. Tersine, Clyde'in ruhundaki günah eğiliminin belirti ve simgesi sayılırlardı.

Kısacası Clyde, Tanrı'nın gözünde birçok yönden günah işlemiş sayılırdı. O karanlık günlerde genç adam bir bençillik, şehvet ve günah kumkuması olarak yaşamıştı. Ve bu, sonuna kadar böyle sürüp gitmişti; yakalanıncaya dek. Clyde hiç değişmemişti; hiçbir pişmanlık duymamıştı, Ayı Gölü'nün kıyısındaiken bile. Oysa orada düşünüp kafasını toparlayacak zamanı olmuştu. Ve bu günahını, başından sonuna kadar, bir sürü yalan ve aldatmacalarla besleyip desteklemiş değil miydi? Elbette.

Diğer yandan şu sırada... tam ömründe ilk kez açıkça pişmanlık duymaya başlamışken, işlediği suçun dehşetini daha yeni yeni kavramak üzereyken idam edilirse, bu, suçu suçla çarpmak olurdu. Ve bu kez devlet saldırgan du-

rumuna düşerdi. Çünkü bu cezaevinin müdürü ve daha birçok kimse gibi Papaz McMillan da ölüm cezasına karşıydı. Suçlunun ceza olarak devlete hizmet etmesini daha uygun bulurdu.

Ama bu konudaki düşünceleri ne olursa olsun, Clyde'in hiçbir yönden suçsuz sayılamayacağını kendi kendine itiraf etmek zorundaydı. İş hangi açıdan alırsa alsın, Clyde'i temize çıkarmayı ne kadar isterse istesin, aslında Clyde suçlu değil miydi?

Genç papaz Clyde'a, onun işlediği günahattan çok, şu sıradaki pişmanlığının, vicdanındaki ve ruhundaki kıpırdanışın üstünde durduğunu, bunları sevinçle karşıladığını, bu yüzden de Clyde'in yaşamasını istediğini anlatmaya çok çalıştı. Ama boşuna!

Clyde artık yapayalnız kalmış olmasından başka hiçbir şeyi anlamaz gibiydi. Ona inanan hiç kimsesi yoktu. Ama hiç. Onun davranışlarında herkes yalnızca ve yalnızca günah görür gibiydi. Oysa... gene de... onun suçluluğuna inanan herkese karşın gerçekte pek de onların inandığı kadar suçlu değilmiş gibi bir duygu vardı içinde. Öyle ya, Roberta'nın, "İlla benimle evlen!" diye tutturup da dünyasını yıkmaya kalkıştığı kişi "onlar" değildi ki! Düşlerinin Sondra'sı için öyle sönmez bir ateşle yanıp tutuşan da "onlar" olmamışlardı! Çocukluktan beri feleğin çeşitli sillelerinden, işkence ve alaylarından bir türlü kurtulamayan, sokak köşelerinde ilahi ve dualar okuyarak yerin dibine geçen ve

bu arada daha güzel bir yaşamın özlemiyle kavrulan onlar mıydı sanki? Onu nasıl yargılayabilirlerdi, bu insanlar, toptan ya da teker teker. Hatta kendi anası: Onu nasıl yargılayabilirdi, onun neler çektiğini bilmedikçe?

Şimdi, çocukluğunu düşünüyordu da, o günlerin ruhunu zehirleyen acısı, hâlâ bütün keskinliğiyle burnunun direğini sızlatıyordu. Ve bu yüzden, olup bitenlere ve herkesin onun suçlu olduğuna inanmasına karşın, ruhunun ta derinlerinde bir yerden hâlâ, "Suçsuzum!" diye haykıran öyle bir ses vardı ki arada kendi kendini bile şaşırtıyordu.

Öte yanda da çok adil, çok haksever ve büyük gönüllü bir adam olan Papaz McMillan. Böyle bir insanın her şeyi çok daha yüce bir ışığın altında, çok daha iyi bir açıdan görebilmesi gerekmez miydi?

Böylece, kendini kesinlikle suçsuz saymakla birlikte arada, Clyde'ın "Herhalde suçlu olsam gerek!" diye düşündüğü günler de oluyordu.

Ah, bu kaypak, karmakarışık, bu dolaşık düşüncelerin işkencesi! Şu işin içinden hiç çıkamayacak, hiç değilse kendi kafasında bir çözüme varamayacak mıydı?

Böylece Clyde, ne Papaz McMillan gibi iyi ve temiz bir insanın inanç, sevgi ve bağlılığından ne de Merhametli Tanrı'dan yararlanabiliyordu. Alın yazısına boyun eğip dua mı edecekti? Nasıl yapabilirdi bunu? Gene de Papaz McMillan'ın etkisi altında kalarak İncil'in artık ezberlediği sayfalarını döne döne okuduğu çok oluyordu: Onlardan esinlenerek pişmanlık duyabilirdi belki! Ah, pek gerekli

olan şu pişmanlığı bir duyabilse, gönlünün öylesine özlediği güce ve huzura kavuşabilecekti. Gel gör ki bu pişmanlık denen şeyi bir türlü tam olarak yakalayamıyordu!

Bu uğurda dört ay geçti. Bu dört ayın sonunda 19... yılının şubat ayında, Yüksek Mahkeme, Cataraqui İlçe Mahkemesi'nin hükmünü onaylayarak Clyde'in altı hafta sonra, yani 28 şubat'ta başlayan hafta içinde idam edilmesine karar verdi.

Kararname şöyle sonuca bağlanmıştı:

"Bu davadaki tek görgü tanığının, söz konusu ölümün kasıtlı işlenmiş bir suç olduğunu inkâr ettiğini biliyoruz. Ne var ki davanın savcısı, en titiz kanıtlama gerekçelerine uyarak, sanığın suçlu ya da suçsuz olduğunu gösterebilecek sayısız olay ve durumları olağanüstü bir dikkatle incelemiş bulunuyor.

Bu olay ve durumlar tek tek ele alınırsa yetersiz bulunabilir ve bu yüzden de sanığın suçunu kanıtlamadaki önem ve güçlerini yitirebilir. Sanığın vekilleri, çok değerli savunmalarında, bu görüşün üstünde durdular.

Ne var ki hepsi birden ve bir bütün olarak ele alındığında, bu olay ve durumlar öyle kesin ve inandırıcı bir suç kanıtı oluşturunuyorlar ki herhangi bir mantık ya da kuşku yoluyla bu kanıtların kesinliğinden ve etkisinden kaçınamayız ve Cataraqui İlçe Mahkemesi'nin verdiği kararı kanıtlara aykırı değil tersine çok yerinde buluyoruz ve eldeki kanıtların verilen yargıyı fazlasıyla haklı çıkardığına inanıyoruz. İlçe mahkemesinin kararı oy birliğiyle onaylanmıştır."

Bunu duyduğu zaman, Syracuse'da olan McMillan, hemen Clyde'in yanına koştu. Haber resmî kanallar yoluyla ulaşmadan önce ona yetişmek ve onu yüreklendirmek istiyordu. Çünkü Clyde'in bu kadar ağır bir darbeye ancak Tanrı'nın yardımıyla dayanabileceğine inanıyordu. Onun henüz her şeyden habersiz olduğunu öğrenince Tanrı'ya şükretti. (Aslında mahkûmlara, idam kararı çıkıncaya kadar hiçbir haber iletilmezdi.)

Bu dünyanın önemsizliğini, asıl ve mutlu olanın, öbür dünya olduğunu ele alan tatlı ve sevecenlik dolu bir girişten sonra Clyde onun ağzından, mahkeme kararının olumsuz çıktığını öğrendi. Gerçi McMillan Vali'ye çıkıp af isteyeceğini söylüyordu ama Vali de bir şey yapmazsa altı hafta içinde öleceğini Clyde biliyordu.

Sonunda bu gerçeğı olanca çıplaklığıyla kavradığı zaman Clyde'in gözlerine, o kısacık ömründe belki de ilk kez, cesaret ve kişilik gücünü belirten bir bakış geldi.

“Demek aleyhimde karar çıkardılar. O kapıdan içeri ben de geçeceğim demektir bu, bütün ötekiler gibi. Benim için de örtecekler perdeleri. O Ölüm Yürüyüşü'nü ben de yapacağım ve eşikten içeri atlarken hoşça kalın, diye bağıracam, ötekiler gibi. Artık burada olmayacağım.”

Ne garip! Korkunç olduğu oranda büyüleyiciydi bu haber ve Clyde bu haberle yüz yüze geldiğı zaman hiç de önceden sandığı gibi korkudan çıldırmamıştı. Öyle ki o sandalyenin bundan önce içine saldığı dehşeti düşününce şimdi böyle serinkanlı olabilmesine şaşıırıyordu.

O da koridor boyunca yürürken Papaz McMillan'ın yanı sıra dualar mırıldanacak mıydı acaba? Hem de seve seve mırıldanacağını sanıyordu. Gene de...

Clyde o an öyle dalıp gitmişti ki Papaz McMillan'ın fısıldadığı şeyleri duymuyordu bile:

“Daha işin sonuna gelmiş sayılmayız ki, Clyde! Ocakta yeni vali göreve başlıyor. Çok sağduyulu ve iyi yürekli olduğunu söylüyorlar. Onu tanıyanlardan benim de tanıdıklarım var. Bu yüzden ona kendim çıkmak niyetindeyim...”

Ama Clyde'in ona kulak vermediği hem bakışından hem de o sırada dudaklarından dökülen sözlerden belliydi:

“Annem,” demişti Clyde. “Birisi ona telgraf çeksın bari. Çok yıkım olacak bu ona.” Sonra: “O mektupların jüriye okunmamasının gerektiğine inanmamışlar demek! Belki inanırlar sanmıştım.”

Nicholson'ı düşünüyordu.

Şu anda hiçbir şey söylemeden onu kolları arasına alıp avutmak isteyen genç papaz, “Sen üzülme, Clyde,” dedi. “Ben annene telgraf çektim. Karar meselesine gelince; hemen gidip avukatlarıyla görüşeceğim. Hem zaten, dedim ya sana, Vali'ye kendim çıkıyorum. Anlıyorsun ya, yeni vali bu.”

Ve Clyde'in deminden beri dinlememiş olduğu şeyleri yeniden anlatmaya koyuldu.

XXXIV

McMillan'ın Clyde'a götürdüğü haberden üç hafta kadar sonra, New York'un yeni seçilerek görevine başlamış olan valisinin çalışma odasındayız. Bundan önce Belknap'la Jephson, Clyde'ın cezasını müebbet hapse çevirtmek için çeşitli gerekçeler göstererek valiye birçok dilekçe vermişlerdi. New York ilinin güneyinde eskiden yargıçlık ve savcılık yapmış olan Vali Waltham bu başvuruları dikkat ve titizlikle inceledikten sonra, üzülererek olumsuz yanıt vermek zorunda kalmıştı.

Şimdi de işte karşısında Bayan Elvira Griffiths'le Papaz Duncan McMillan duruyordu. Bayan Griffiths Vali'yle yüz yüze görüşerek oğlunun suçsuzluğuna olan inancını kendisi anlatmak için sayısız mektupla öyle çok başvurmuştu ki Waltham sonunda onunla görüşmeyi kabul etmişti. Bir zarar gelmezdi bundan! Tersine, belki kadıncağızı biraz avutur, yatıştırırdı.

Öte yandan Bayan Griffiths bu konuda uzun uzun düşünüp taşınmalarının ve Papaz McMillan'la yaptığı konuşmaların sonucu olarak, oğlunun, tam pişmanlık duymaya ve Tanrı'sını bulmaya başladığı şu sırada, yaşamasına izin

verilmesi gerektiğine, her zamankinden daha çok inanır olmuştı. Bu inancın hızıyla işte şimdi, Vali Waltham'ı karşısında görüyordu: Uzun boylu, ciddi, biraz asık yüzlü bir adam. Clyde'in içinde yanan türden ateş ve yangınlardan, ömrü boyunca haberi bile olmamıştı! Ama çok sevecen bir baba ve koca olduğundan, Bayan Griffiths'in şu sırada neler çektiğini biraz anlayabiliyordu. Ne var ki kendi gördüğü kadarıyla gerçeklerin ve yasa gücüne, asayiş ve düzene olan derin, sarsılmaz inancının baskısı altındaydı. Eline yeni ve değişik birtakım kanıt ve bilgi geçmedikçe o, David Waltham, eldeki mahkeme kararını hangi hakla ölüm cezasından müebbet hapse çevirebilirdi? Ezbere bir yorum olmaz mıydı bu? Jüri kurulu gibi Yüksek Mahkeme de Clyde'in idamına karar vermemiş miydi? Bu yüzden Bayan Griffiths, sesi titreyerek, oğlunun savunmasını yapar ve çocukluğunu, delikanlılığını, hiçbir zaman kötü ve terbiyesiz bir çocuk olmadığını, bu işte Roberta ile o Bayan X denilen kızlara da suç bulmak gerektiğini anlatırken, Vali Waltham, içi kan ağlayarak, ona yalnızca bakmakla yetiniyordu. Şu analık sevgisi! Ana yüreğinin vefası! Kim bilir ne çekiyordu şu anda şu kadın! Kanıtlanan bütün olaylar ve gerçekler bile onu oğlunun denildiği gibi hain olduğuna inandıramıyordu.

"Sayın Vali Bey, oğlum şimdi tam ruhunu bütün günahlardan arındırmış, kendini Tanrı işine adamaya hazır duruma gelmişken canını almak o zavallı kızcağızı diriltebilecek mi? İster kazara, ister kasıtlı ölmüş olsun, benim oğ-

lum ölürse o geri gelmeyecek ki! New York'un milyonlarca halkı oğlumu bana bağışlamaz mı? Siz, onların temsilcisi olarak, onların gönlünde yatan bu bağışlamayı yerine getiremez misiniz?"

Sesi bir hıçkırıkla kesildi. Kadıncağız başkaca bir şey konuşmadan sırtını döndü ve sessizce ağlamaya başladı. Duyduğu üzüntü ve acıyı yenemeyen Waltham ise öylece duruyordu. Zavallı kadın! İçten ve dürüst olduğu öyle beliydi ki!

Şimdi de Papaz McMillan bu sessizlikten yararlanarak kendi konuşmasına girişti. Clyde değişmişti. McMillan onun önceki yaşantısını bilmiyordu ama şu son bir yıl içinde Clyde dünyayı, kendi sorumluluklarını, Tanrı'ya ve insanlara olan görevlerini yeni yeni anlamaya, bambaşka bir gözle görmeye başlamıştı. Şu ölüm cezası müebbet hapse bir çevrilse.

Son derece vicdanlı, ciddi ve iyi yürekli bir adam olan Vali, genç papazı dinlerken dikkat kesilmişti çünkü onun ateşli, enerji ve sevgi dolu, çok da idealist bir insan olduğunu görebiliyordu. Sonunda kendini biraz toparlayarak sordu:

"Bay McMillan, siz ki şunca zamandır onunla yakından ilişki halindesiniz, mahkemede ileri sürülen kanıt ve bilgileri çürütmeye ya da sarsıp zayıflatmaya yarayacak yeni bir kanıt ya da bilgi verebilecek durumda mısınız? Mahkemeye sunulmamış, yepyeni bir bilgi. Bunun hukuksal bir

işlem olduğunu siz de biliyorsunuz. Yalnızca duygularıma dayanarak eyleme geçmem, hele iki ayrı mahkemenin oy birliğiyle almış olduğu bir karara karşı!”

McMillan'ın gözlerinin içine bakıyordu. Şimdi solmuş ve suskunlaşmış olan papaz da ona baktı. Çünkü Clyde'in suçlu ya da suçsuz olduğuna karar vermenin yükü şu anda onun omuzuna yüklenir, karar onun sözüne bağlanır gibiydi. Ama o Clyde'in suçsuz olduğuna karar veremezdi ki! Clyde'in anlattıklarını inceden inceye düşünüp taşındıktan sonra, Clyde'in hem Tanrı hem de yasa gözünde suçlu olduğu sonucuna varmamış mıydı? Şimdi, acıması yüzünden, en derin ruhsal inançlarını teperek bu sonucu değiştirebilir miydi? Doğru olur muydu bunu yaparsa? Tanrı katında hoş görülür müydü?

McMillan o anda kararını verdi: Clyde'in ruhuna yön veren rehber kendisi olduğuna göre, bu görevinin değerine gölge düşürecek hiçbir şey yapamazdı. Bu yüzden, “Onun ruhsal danışmanı olduğum için yaşamını da ruhsal açıdan ele aldım; hukuk açısından değil,” diye karşılık verdi.

Ve bunu söyleyişinden Vali Waltham herkes gibi onun da Clyde'in suçluluğuna inanmış olduğunu hemen anladı. Böylelikle de en sonunda Bayan Griffiths'le konuşacak yürekliliği kendinde buldu:

“Bu iki mahkemenin hukuksal geçerliliğini etkileyecek yepyeni bir kanıt ya da bilgi elime geçmediği sürece elim kolum bağlı sayılır, Bayan Griffiths. Verilen hükme karışmam. Çok üzgünüm. Bir bilseniz, anlatamayacağım ka-

dar üzgünüm. Ama yasaya saygı göstereceksek onun yar-gılarını ancak hukuksal değer ve ağırlık taşıyan nedenler yüzünden bozabiliriz. Bambaşka bir karar verebilmeyi çok isterdim. Yürekten isterdim bunu. Yüreğim ve dualarım si-zinle birlikte.”

Bir düğmeye bastı. Sekreteri içeri girdi. Belli ki görüş-me sona ermişti. Vali Clyde'ın suçu üzerine öyle önemli ve doğrudan doğruya bir soru sorduğu zaman, o dönüm nok-tasında, McMillan'ın sustuğunu ve kaçamaklı yanıt verdi-ğini duyunca kökünden sarsılmış ve derin bir çöküntüye uğramış olan Bayan Griffiths hâlâ konuşamıyordu. Peki, ya şimdi ne olacaktı? Nereye, kime dönecekti o şimdi? Tan-rı'ya, yalnızca Tanrı'ya. O ve oğlu bu yenilginin, bu ölümün avuntusunu Tanrı'da arayacaklardı.

O bunları düşünerek hâlâ usulca ağlarken Papaz Mc-Millan yavaşça koluna girerek onu dışarı çıkardı.

Onlar çıktıktan bir süre sonra Vali sekreterine dönerek, “Ömrümde bundan daha acı bir görevle karşılaşmamış-tım,” dedi. “Bunu ömrüm oldukça unutamayacağım.”

Şimdi Clyde'ın topu topu iki haftalık ömrü kalmıştı. Bu haberi annesinin gözü önünde McMillan'ın ağzından duyulalı beri vakti hücrelerinde bir aşağı bir yukarı dolaşmakla geçiyor, hiçbir yerde uzun zaman kalamıyordu. Çünkü çok yakında öleceğine açıkça inanmasının sonucu olarak, kısa ve mutsuz ömrünü kafasında yeni baştan yaşamak isteği-ni duyuyordu. Çocukluğu. Kansas City. Şikago. Lycurgus. Roberta ve Sondra. Hepsi, her şey, ne çabuk gelip geçmiş-

ti! O kısa süren seyrek mutluluk anları. Daha çoğunu, hep daha çoğunu istemesi. Lycurgus'da Sondra'yı tanıdıktan sonra duyduğu o yoğun arzu. Sonra da burası! Ve şimdi artık bu bile sona eriyordu. Bu bile!

Ama nasıl olur, o daha yaşamış bile sayılmazdı ki! Hele şu son iki yılı şu insanı ezen dört duvar arasında, çile doldurmakla geçmişken. Şimdi de kala kala ön dört, on üç, on iki, on, dokuz, sekiz gün kalmıştı, kum saati gibi hızla süzülerek bitmeye yüz tutan ömründen. Günler geçiyor, gidiyordu. Şu yaşam yok mu ya, şu yaşam onsuz nasıl olmalı? Günlerin güzelliği, güneşin, yağmurun, çalışmanın, sevmenin, canlılığın, arzunun güzelliği. Ölmek istemiyordu o, hiç ölmek istemiyordu gerçekte! Annesiyle Papaz McMillan neden ona durmadan, derdinin dermanını Tanrı'nın merhametinde aramasını, hep Tanrı'yı düşünmesini söylüyorlardı? "Şimdi"nin, "şu saat"nin her şey demek olduğunu bilmezmiş gibi. McMillan gerçek huzura ancak İsa yoluyla, öteki dünyada kavuşulabileceğinde diretiyordu. Gene de, ne olsa, Vali'nin karşısına çıktığı zaman Clyde'in suçsuz olduğunu ya da hiç değilse tam suçlu sayılamayacağını söylese ne olurdu sanki? Nasıl umut kırıcı! Onu hiç kimse anlayamayacak mıydı? Onun, başka birçoklarında da bulunan insanca arzularını, insanca gereksinimlerini bağışlayabilen tek kişi çıkmayacak mıydı?

Daha da kötüsü, Papaz McMillan'ın, Vali'nin o sorusuna karşılık verirken söylediği, daha doğrusu, söylemediği şeyle büyük bir sarsıntı geçiren Bayan Griffiths, şimdi Clyde'in

belki de gerçekten suçlu olduğunu düşünmeye başlamıştı. Ve bu yüzden bir gün oğluna dönerek, "Clyde, itiraf etmediğin herhangi bir şey varsa gitmeden önce söylemelisin," dedi.

"Anneciğim, Tanrı'ya ve Bay McMillan'a her şeyi anlattım. Yetmez mi?"

"Hayır, Clyde. Sen suçsuzluğunu dünyaya ilan etmiş-tin. Bu doğru değilse onu da söylemelisin."

"Ama eğer vicdanım bana haklı olduğumu söylüyorsa bu yetmez mi?"

Bayan Griffiths, "Eğer Tanrı'nın sözü seninkinden başkaysa yetmez, Clyde," dedi. İçi kan ağlıyordu.

Clyde ona karşılık vermedi. McMillan'la konuşurken bile çözemediği düğümleri annesine nasıl anlatabilirdi? Olacak iş değil!

Ama oğlunun ona açılmak istemeyişi Bayan Griffiths'i salt ruhen değil bedenen de çökertti. Onun oğlu, evladı. Ölümün eşiğindeydi de Papaz McMillan'a anlattığı şeyleri annesine anlatmak istemiyordu. Ulu Tannrım! Beni sına-dığın yetmedi mi? Ama McMillan Clyde'in pişmanlık duydu-ğunu, günahlarından artık arındığını söylemiyor muydu? Bayan Griffiths bununla avunmaya çalıştı. Tanrı uludur! Tanrı merhametlidir. Huzur O'nun kucagındadır. Ölüm neydi ki, yaşam neydi, Tanrı ile barışık olan için? Hiç!

Annesinin zaman zaman sapıtır gibi olduğunu, Tanrı'ya olan inanç ve itimadının artık pek normal sayılamayacağını

Clyde görebiliyor, hissediyordu. Bir yandan da ta eskiden beri, en büyük oğlunun gerçek istek ve gereksinmelerini hiç ama hiç anlayamamış olduğunu da şimdi açıkça görebiliyordu. Kansas'tayken ne çok şey isterdi Clyde! Ama maddi şeyler, elle tutulacak şeyler önemli gelirdi ona. Oysa hiçbir şeyleri yoktu. Sonra Clyde öteki çocukların gözleri önünde öyle sokak sokak dolaşmaktan da tiksiniirdi! Hem de birçoğu, onun özlemini, açlığını çektiği şeylerin hepsine sahip olan çocuklardı. Annesinin çok parlak bulduğu vaaz yaşantısı onun öyle canını sıkardı ki! Günah mı işlemiştii böyle düşünmekle?

Kim bilir, belki de annesi haklıydı. Clyde onun sözlerini dinleseydi belki daha iyi olurdu. Gene de, ne garip; kendi annesi... onun her şeyden çok derin, gerçek bir anlayış ve sevgi beklediği şu en son saatlerde bile annesi ona hâlâ o her zamanki dua ve öğütleriyle yardım etmeye çalışıyordu. Şimdi bile Clyde ona yani öz annesine dönüp de anlatamıyordu, her şeyin nasıl olduğunu. Sanki aralarında annesinin anlayışsızlığıyla ördüğü aşılmaz bir duvar, set vardı. Annesi onun rahata, lükse, güzelliğe, aşka ne kadar düşkün olduğunu dünyada anlayamazdı; zevke, gösterişe, paraya, mevkiye olan düşkünlüğünü. Annesi bunların hepsine günah gözüyle bakıyordu.

"Sen bana yardım etmez misin, ey Tanrım? Kendini göstermez misin bana? Cezamı değiştirtemez misin? Papaz McMillan'la annemin inançlarını yumuşatamaz mısın? Ben de bambaşka olacağım artık. Bütün günahlarımdan sıy-

rılacağım. Vallahi yapacağım bunları; yeter ki sen benim canımı bağışla! Böyle hemencecik ölmeme izin verme. Ne olur. Dua da edeceğim. Yemin ederim. Sen bana anlamak ve inanmak için güç ver, dua etmek için güç ver bana, ah, ne olur!”

Annesiyle McMillan'ın Vali'nin yanından dönüşleriyle en son saati arasında geçen o kısacık, korkunç günlerde Clyde hep böyle düşündü ve yakardı. Sonunda ölümün kesinliğinin yanı sıra öbür dünya konusunda ne düşüneceğini bilememekten doğan bir ruhsal dehşetin ve ona her gün iman aşılama çalışmalarıyla Papaz McMillan'ın etkilerinin sonucu olarak, kendi de Tanrı'ya inanıyordu ve huzura kavuşmuştu: Gölgesiz, tam bir huzur.

Bu ruh durumu içinde; annesinin ve Papaz McMillan'ın isteği üzerine ama kendisi de gönüllü olarak, bütün dünyaya seslenmekle birlikte daha çok kendi yaşındaki genç erkeklerin kulağını bükme amacı güden bir yazı kaleme aldı:

“Ölüm Vadisi'nin gölgesi altında olduğum şu sırada, İsa'yı her zaman yardıma hazır, vefalı bir dost olarak yanımda bulduğumdan kimsenin kuşkusu olmasın istiyorum. Şu sırada tek üzüntüm, elimde fırsat olduğu sıralarda İsa uğruna çalışmayışımdır.

Gençleri O'na yaklaştıracak tek bir söz söyleyebilirsem, bunu ömrümün en büyük mutluluğu sayarım. Ancak şu anda söyleyebileceğim tek bir şey var: Kime inandığımı bi-

liyorum ve teslim ettiğim şeyi onun Kıyamet Günü'ne kadar saklayacağına güveniyorum.

Bu ülkenin gençleri Hristiyanlığın ne büyük bir mutluluk ve kıvanç olduğunu bilseler, bu uğurda candan çaba harcayarak İsa'nın istediği gibi bir ömür sürmeye çalışacaklarına inanıyorum.

Tanrımın karşısına alnım açık olarak çıkabilmem için gereken her şeyi yaptım. Günahlarımın bağışlandığını biliyorum. Çünkü onları açıkça itiraf ettim ve Tanrım benim içimden geçenleri biliyor.

İçim rahat, zaferim tamdır.

Clyde Griffiths."

Bundan önce Tanrı'ya başkaldırırken şimdi böyle bir şey yapmış olmasına kendi de biraz şaşırarak kâğıdı Papaz McMillan'a uzattı.

Bu büyük başarıyla yüreklenen genç papaz, "Gerçekten de zaferin tam oldu, Clyde!" diye bağırdı. "Bugün sen benim yanım sıra, Cennet'te gezineceksin. Bunu O söylemiş. Artık senin gövden de ruhun da onun elinde. Tanrı uludur!"

Öyle heyecanlanmıştı ki Clyde'in ellerini tutup öptü, sonra onu kucaklayıp bağrına bastı.

"Oğlum, oğlum; öyle hoşnut ettin ki gönlümü! Tanrı senin yolunla gerçeğini göstermiş bulunuyor, Kurtarıcı olduğunu... Şu senin yazdığın yazı aslında onun sesi."

Sonra yazının, Clyde'in ancak ölümünden sonra yayımlanacağına söz verdi.

Clyde ise bu yazıyı yazmış olmasına karşın, hâlâ zaman zaman kuşkuya kapılıyordu. Gerçekten kurtulmuş muydu ruhu? Vakti öyle dardı ki! Tanrı'ya gerçekten, tam olarak güvenebilir miydi acaba? Yaşam denen şey ne tuhaftı. Ve gelecek ne belirsiz! Ölümünden sonra başka bir dünya var mıydı gerçekten? Annesiyle Papaz McMillan'ın söyledikleri gibi onu kapıdan karşılayacak bir Tanrı var mıydı?

Bu arada, Clyde'in idamından iki gün önce Bayan Griffiths'in son bir panik krizi içinde Vali David Waltham'a şöyle bir telgraf çektiğini görüyoruz.

“Clyde'in suçluluğundan hiç kuşkunuz olmadığını Tanrı huzurunda söyleyebilir misiniz? Yoksa onun ölümünden siz sorumlu sayılırsınız.

Annesi.”

Vali'nin sekreteri buna bir telgrafla karşılık verdi:

“Vali Waltham kendisinde Yüksek Mahkeme'nin kararı-na karışmak yetkisi görmüyor.”

Ve işte en son gün. En son saat. Clyde eski Ölüm Evi'ndeki bir hücreye alındı. Orada, banyo ve tıraştan sonra ona siyah bir pantolon, sonradan göğsü açılacak olan yakasız bir gömlek, yeni terlikler ve bir çift gri çorap giydirdiler. Böyle donanmış olarak bir kez daha annesi ve Papaz McMillan'la görüşmesine izin verildi. Onlar akşamın saat altısından en son sabahın dördüne kadar Clyde'in yanında

kaldılar. Sonra saat dörtte müdür geldi ve Bayan Griffiths'in artık Clyde'ı papaza emanet ederek gitmek zorunda olduğunu bildirdi.

O zaman Clyde annesiyle son olarak vedalaştı.

"Anneciğim, mutlu ve iman sahibi biri olarak öldüğüme inanmalısın. Zor gelmeyecek. Tanrı dualarımı duydu. Bana güç ve iç rahatlığı verdi."

Ama içinde, "Verdi mi acaba?" diye bir soru...

Bayan Griffiths, "Oğlum! Yavrum!" diye ağlıyordu. "Biliyorum, çünkü benim de imanım bütün. Kurtarıcımızın yaşadığını ve senin yolunu gözlediğini biliyorum. Öldüğümüz gibi, gene yaşayacağız!"

Gözler havaya dikili, kendinden geçmiş gibiydi. Sonra birden dönüp Clyde'ı kucakladı ve uzun bir an sımsıkı bağrına basarak, "Yavrum benim, oğlum," diye fısıldadı.

Sesi kısılmış, gövdesinin bütün gücü sanki Clyde'a geçmişti. Bir an düşecek gibi oldu. Sonra titreyerek, çabucak müdürden yana döndü.

Sonra kış ortasındaki bu sabahın alacakaranlığında, gardiyanlar gelerek önce Clyde'ın pantolonunun sağ bacağına, maden levha sokulabilsin diye kestiler. Sonra hücrelerin önlerindeki perdeleri çekmeye gittiler.

"Korkarım saatin geldi, oğlum. Yüreğini pek tut."

Bu konuşan Papaz McMillan'dı. Şimdi Papaz Gibson yanlarına gelmiş, Clyde'a son konuşmasını yapmaya başlamıştı.

Clyde yerinden kalktı. Sağında Papaz McMillan, solunda Papaz Gibson, önünde ve ardında gardiyanlarla en son Ölüm Yürüyüşü... Kendi koridorlarına çıktıkları zaman hücrelerden, "Güle güle Clyde!" diye sesler yükseldi.

Ve Clyde, "Hoşça kalın, çocuklar!" diyebilecek gücü ve iradeyi kendinde buldu.

Ama sesi kendi kulağına bile, öyle cılız ve tuhaf gelmişti ki kendinden değil de yanı sıra yürüyen başka birinden çıkar gibi uzak, çok uzak. Ayakları da kendiliğinden yürür gibiydiler. Kulağına o çok iyi bildiği hışır hışır terlik sesi geldi. Oraya, hep o kapıya doğru itilircesine ilerlerken. Şimdi kapıya varmışlardı ve kapı açılmıştı. İşte, o da oradaydı, uykularını dağıtan, o kadar korktuğu ve şimdi gidip oturmak zorunda olduğu sandalye. Oraya doğru itiyorlardı onu, üstüne doğru, içine doğru, onun, oraya, orada; şimdi açılmış olan ve sonra hemencecik, onun bu dünyadaki ömrü üstüne kapanıveren kapıdan içeriye.

Bir on beş dakika kadar sonra, cezaevinin soğuk kapısından yorgun ve biraz da sarsak, çok yorulmuş gibi titrek adımlarla dışarı çıkan, sapsarı ve bitkin kişi Papaz McMillan'dı. Bu kış sabahının aydınlığı öyle solgun ve zayıftı ki, henüz öyle cılız ve kül renkli... Genç papaz da tıpkı ona benziyordu şu sırada.. Ölmüştü ha! O, Clyde, daha birkaç dakika önce onun yanı sıra öyle ürkek, gene de öylesine kuzu kuzu yürüyen Clyde şimdi ölüydü. Ah, şu yasalar yok mu! Şu cezaevi denen yerler! Clyde'in o itirafı! O anlat-

tığı şeyler! O, Duncan McMillan, doğru mu karar vermişti acaba? Tanrı'nın buyruğunu mu yerine getirmişti gerçekten? Clyde'in gözleri, bakışları! O kep onun başına geçirilir, elektrik verilirken, kendisi, bir papaz, bayılacak gibi olmuştu. Clyde ona güvenirken onu oradan koluna girip çıkarmak zorunda kalmışlardı sonunda. Ve o Tanrı'dan güç dilemişti. Hâlâ diliyordu.

Sessiz sokak boyunca yürürken durup durup bir ağaca yaslanmak gereğini duyuyordu. Yaprakları dökülmüş kış ağaçları; öyle çıplak ve zavallı! Clyde'in gözleri! Kendini o korkunç sandalyeye, eli ayağı kesilmişçesine bırakırken ürkek, sersem, gene de yalvarırcasına, yardım dilenircesine onu arayıp bulan o bakışları...

Doğru yapmış mıydı? Vali'nin karşısında verdiği karar gerçekten sağlam, haklı ve merhametli bir karar sayılır mıydı? Yoksa orada Vali'ye... acaba... Clyde'in tam suçlu sayılamayacağını mı söyleseydi? Bundan böyle, ömür boyu bu kararsızlığı, bu tedirginliği çekmek zorunda mı kalacaktı yoksa? *"Kurtarıcımın yaşadığını biliyorum."*

Ve Papaz McMillan ancak saatlerce yürüdükten sonradır ki Clyde'in annesinin karşısına çıkabildi. Auburn'lü Sela-met Ordusu'ndan Papaz Francis Gault'la karısının evinde, sabahın dört buçuğundan beri diz çökmüş dua etmekte olan Elvira Griffiths oğlunu hâlâ gözünün önünde, Yara-dan'la sarmaş dolaş olarak canlandırmaya çalışıyordu.

"Kurtarıcımın yaşadığını biliyorum."

Ve arada bir, *"Ben Kim'e inandığımı biliyorum,"* duasını yineliyordu.

HATIRAT

Bir yaz akşamı; alacakaranlık.

San Francisco kentinin yüreği sayabileceğimiz ticaret semtinin yüksek duvarları alacakaranlıkta kül rengi.

Pazar Caddesi'nin güneyinde uzanan ve gündüzün şamatasından sonra şimdi az çok sessizleşmiş olan geniş bir sokaktan yukarı doğru ilerleyen beş kişilik bir küçük kafiye. Altmış yaşlarında bir erkek: Bodur, tıknaz, iskeleti çıkmış yüzünde ve o solgun, sönük gözlerinde bir ölgünlük var. Başındaki yuvarlak, siyah fötr şapkanın altından taşan bembeyaz kirpi gibi saçlarıyla, son derece silik ve bitkin görünümlü bir adam. Elinde sokak vaizleriyle sokak şarkıcılarının kullandığı türden bir küçük laterna. Ve yanında ondan beş yaş kadar daha genç gösteren, daha uzun boylu, daha ince, gene de sağlam yapılı, dinç bir kadın. Saçları kar gibi bembeyaz ama tepeden tırnağa kadar giyinmiş: Elbise, şapka, ayakkabı, her şeyi siyah. Yüzü kocasınınkinden daha ablak, ifadesi daha güçlü olmakla birlikte üstündeki keder ve üzüntü izleri de daha derin. Yanında, olsa olsa yedi sekiz yaşlarında bir oğlan çocuğu, yusuvarlak gözleriyle iyice uyanık; elinde bir İncil ve birkaç dua kitabı. Yaşlı kadınla birbirlerine çok düşkün olsalar gerek ki çocuk

onun yanından hiç ayrılmıyordu. Giyimi çok düzgün olmasa da kıpır kıpır, cin gibi bir oğlan çocuğu.

Bu üç kişiyle bir arada oldukları halde kendi başlarına arkadan gelen yirmi yedi, yirmi sekiz yaşlarında, alımsız, silik bir genç kadın ve aralarındaki benzerlikten onun anesi olduğu anlaşılan, elli yaşlarında ikinci bir kadın.

Hava sıcaktı, Pasifik yazlarının tatlı baygınlığıyla. Büyük Pazar Caddesi'nin kavşağına gelince, birbirine zıt yönlereki trafik şeritlerinin durmadan akıp geçişi yüzünden, trafik polisinin işaretini beklemek zorunda kaldılar.

"Russell, yanımdan ayrılma ha!" Büyükanneydi konuşan. "Elimden tut, bari."

Kocası, "Bana öyle geliyor ki!" diye son derece cılız ve gene o derece de tasasız bir sesle konuştu: "Buranın trafiği gün geçtikçe kötüleşiyor."

Tramvaylar çanlarını çalıyor, otomobiller homurdanıp havlıyor gibiydiler. Ama küçük kafile, karşı kaldırıma geçmek konusundaki kesin kararlarının dışında her şeyden habersiz gibiydiler.

Yoldan geçen bir banka memuru, yanındaki kasiyer sevgilisine, "Sokak vaizleri," dedi.

"Evet, hemen her çarşamba rastlar oldum bunlara."

"Yazık, oğlana içim acıdı. Bu küçücük yaşında sokak sokak sürüklenmesini sen doğru buluyor musun, Ella?"

“Ne münasebet! Benim kardeşime böyle yapsalar kıyametleri koparırım. Ne biçim yaşam bu, bir damlacık çocuk için?”

Ella ile sevgilisi geçip gittiler.

Küçük kafiledekilerse karşı kaldırımını bulup ilk kavşağa ulaşınca, hedeflerine ulaşmış gibi durup çevrelerine bakındılar. Adam elindeki laternayı yere bırakıp açtı ve üstüne küçük ama iş görür bir de nota sehpası kurdu. Bu arada karısı da torununun elindeki İncil’le dua kitaplarını almıştı. Dua kitaplarından biriyle İncil’i kocasına verdi, ikinci bir dua kitabını laternanın üstüne yerleştirdi, öbürlerini de kafilenin geri kalan kişilerine dağıttı.

Kocası çevresine bön bön bakar gibiydi. Gene de saf bir özgüvenle, “Bu akşam 276 ile başlıyoruz,” dedi. “Ne sağlam bir temel. Evet, Bayan Schoof.”

Kabuğunda kurumuşçasına zayıf, kemikli ve pek alımsız, daha doğrusu feleğin her şeyi kendine çok gördüğü bir ihtiyar kız olan Bayan Schoof, laternanın önündeki sarı bezden portatif iskemleye oturdu. Dua kitabının sayfalarını çevirdikten sonra istenen ilahiyi okumaya başladı. Ötekiler de hep bir ağızdan ona katıldılar.

Bu arada evlerine dönmekte olan çeşit çeşit insan, kentnin orta göbeğindeki bir köşeyi tutmuş olan bu küçük topluluğu görünce, onlara kuşkuyla bakmak ya da yaptıkları işin ne olduğunu öğrenmek için bir an duraklıyordu. Onlar ilahiyi okurken, çevrelerindeki niteliği belirsiz, ilgisiz

sokak seyircileri de gözlerini dikmiş onlara bakıyorlardı. Böylesine silik görünüşlü bir ailenin, kolektif sesini, yaşamın sonsuz pişkinliğine ve kuşkuculuğuna karşı yükseltmesindeki gariplik onları büyüler gibiydi. Sırtındaki yıpranmış, bollaşmış giysileriyle bu ak saçlı, çökmüş, sümsük ihtiyar. Bu, dinçliğine karşın, yorgun ve hantal duran ak saçlı kadın. Bu taptaze, tertemiz, daha bozulmamış olan ve olup bitenlere henüz akli ermeyen küçük çocuk. Onun ne işi vardı burada? Sonra şu sıska, bakımsız ihtiyar kız ve onun kadar sıska olan, onun kadar umutsuz görünen anası.

Bu kafiye yalnızca ak saçlı kadın azim ve güç sahibi birine benziyordu: Ne kadar dik kafalı ve yanılmış olursa olsun, başarıyı değilse bile ayakta kalabilmeyi sağlayan cinsten bir güç. Ötekilerin hepsinden üstün olarak yalnızca bu kadın, körü körüne de olsa insanda saygı uyandırabilen bir inançla dimdikti.

Gelip geçerken duraklayıp bakanlar onu gördükleri zaman, "İşte!" diyorlardı, "Kusurları ne olursa olsun, inançlarıyla eylemlerini elinden geldiğince bağdaştırmaya çalışan birisi!"

Kadının bütün yüz çizgilerinde ve davranışlarında, şu sırada her dinleyene duyurduğu o "*Her şeye Egemen, Her yerde Hazır ve Nazır, Mutlak Kudret*"'in bilgeliğine, sevgi ve esirgemesine olan çetin inancı okunuyordu.

İlahiyi ak saçlı kadının okuduğu uzun bir dua, bunu da kocasının verdiği bir vaaz izledi. Sonra ana kız Tanrı'dan

görmüş oldukları lütufları anlattılar. En sonunda da, dua kitapları toparlanıp, laterna kapatılarak bir kayışla ihtiyar adamın omzuna asılınca, dönüş yolculuğu başladı.

Yolda yürürlerken, "İyiymi bu akşam," diyen ihtiyar adam oldu. "Bu akşam sözlerimizi daha bir can kulağıyla dinliyorlarmış gibi geldi bana."

Laternayı çalan genç kadın, "Evet," dedi. "En azından on bir kişi gelip broşür aldı. Yaşlı bir bey de vaaz evimizin nerede olduğunu, ayinlerimizi nerede yaptığımızı sordu."

"Tanrı uludur!" dedi ihtiyar adam.

Ve işte katile, işlettikleri vaaz evinin kapısına varmıştı:

"Umut Yıldızı. Bağımsız Bethel Misyonu. Toplantılar her çarşamba ve cumartesi gecesi, saat 8-10 arasında. Pazarları 11, 3 ve 8'de. Kapımız herkese açıktır."

Bu yazının altında, her pencerenin üstüne, "Tanrı Sevgidir," diye yazılmıştı. Bunun altında da, daha küçük harflerle, "Annenize Mektup Yollamayalı Kaç Zaman Oluyor?" cümlesi vardı.

"Nine be, bir yirmi beşlik versene bana; köşeye gidip bir külah dondurma alayım."

Oğlan çocuğuydu bu konuşan.

"Olur, git al, Russell. Ama beni dinle. Hemen dönüp geleceksin."

"Peki, büyükanne. Hemen döner gelirim. Sen beni bilmez misin?"

Çocuk büyükannesinin derin bir entari cebinden çıkardığı yirmi beşliği kaptığı gibi dondurmacıya doğru koştu.

“Sevgili yavrum. Gözümün nuru, ihtiyarlık yıllarımın avuntusu. Onu hoş tutmam gerek, pek sıkmamalı, baskı filan yapmamalı ki bu da öteki gibi...”

Ak saçlı kadın koşarak uzaklaşan çocuğun ardından sevgi dolu, dalgın gözlerle bakıyordu.

“Ötekinin hatırı için.”

Aralarından Russell eksilmiş olan küçük kabile, o gösterişsiz, sevimsiz sarı kapıdan içeri girdi ve görünmez oldu.

ÜÇÜNCÜ CİLDİN
SONU

Çevirmen hakkında

1927 yılında Manisa’da dünyaya geldi. Orta ve lise öğrenimini Arnavutköy Amerikan Kız Koleji’nde tamamladı, New York  niversitesi’nde  niversite eğitimi gördü.

Oscar Wilde, Charles Dickens, Jane Austen, John Steinbeck ve Iris Murdoch gibi sayısız klasik ve ağdaş edebiyatçıyı büyük bir ustalıkla dilimize kazandıran Yeğınobalı, değerli evirilerinin yanı sıra, *Mazi Kalbimde Bir Yaradır*, *Sitem*, *Belki Defne ve Gazel* adlı kitaplara yazar olarak imza atmıştır. *Cumhuriyet çocuğu* adlı biyografisi de bulunan Yeğınobalı ilkin Vincent Ewing takma adıyla yayımlanan ve çok okunan *Genç Kızlar* adlı romanıyla da tanınmıştır.

yazar hakkında

1871 yılında Amerika'da doğan yazar 1945 yılında vefat etmiştir. Amerikan natüralist romanının önde gelen temsilcilerindendir. Romanlarında gerçek hayatı konu edinir ve hızla endüstrileşen Amerika'da beliren sosyal problemleri işlerken modern Amerika'nın doğuşunun keskin bir portresini çizer. Ayrıca yazarın gençliğinde yaşadığı yoksulluk ve zenginlik ve başarı özlemi romanlarına hâkim olmuştur. Kariyerine Şikago'da bir gazete muhabiri olarak başlayan Theodore Dreiser daha sonra birçok gazetede çalışmış ve birçok dergiye katkıda bulunmuştur. İlk romanı *Sister Carrie*'den sonra 1925 yılında yazdığı *İnsanlık Suçu* romanıyla önemli bir başarı elde etmiş, dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu roman 1906'daki Chester Gillette davasından esinlenilmiştir. İlk defa 1930'larda filme uyarlanan roman, 1951 yılında, George Stevens yönetmenliğinde Montgomery Clift, Shelley Winters ve Elizabeth Taylor'un oyunculuklarıyla *A Place in The Sun* adıyla yeniden beyazperdeye aktarılmıştır. 1941'de League of American Writers ödülünü almıştır. Romanlarının yanı sıra Rusya üzerine incelemesi ve bir de otobiyografi kitabı vardır.